

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HIERONIM
Mercurialis
Varia
Lectioes

616

M62j
R

234

HIERONYMI MERCVRIALIS VARIARVM LECTIONVM LIBRI QVATVOR.

In quibus complurium, maximeq. medicinae Scriptorum
infinita paenè loca vel corrupta restituuntur,
vel obscura declarantur.

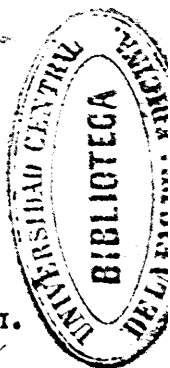
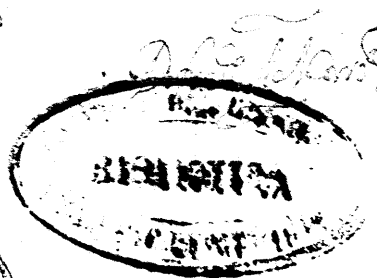
ALEXANDRI TRALLIANI
DE LVMBRICIS
EPISTOLA

*Eiusdem Mercurialis opera, & diligentia Graecè,
& Latine nunc primum edita.*

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Gratiſus Perchacinus excudebat,
Sumptibus Pauli & Antonij Meieti frat. Librarij Patauini M D LXXI.

ILLVSTRISS. ET REVEREND.

SANCT. ROM. ECCLESIAE

CARDINALI

ANTONIO PERENOTTO

ARCHIEPISCOPO

MECLINIENSI &c.

ANDREAS SILVIVS BRVGENSIS

S. P. D.

V^M multa Cardinalis Ampliſſime prodita de Principe Philoſophorum Socrate egregia ac penè diuina accepi-
mus ; tum verò vel illud in primis,
quod eos accuſare grauiſſimè ſapien-
tiſſimus vir ſolebat , qui rerum atq;
verborum ſcientiam , coherentes na-
tura res atq; copulatas, opinione di-
ſtraxiſſent . Huius.n.opinionis per-
uerſitas , quantum ſemper detrimenti artium optimarum ſtu-
dijs importarit , eſſi obſcurum eſſe nemini poteſt ; ea tamen iſ
plaga ſuperioribus ſeculis aliquot eſt iniecta , vt nunquam id
clarius , quàm nunc potuerit perſpici . Fuit enim , fuit quod-
dam tempus auorum noſtrorum memoria , cum homines , qui
ad veritatis inueſtigationem , atq; inqueſtitionem operam om-
nem , diligentiamq; ſuam contulerant , rudes , inexercitati ,
communium literarum , atq; humanitatis omnis expertes ,
ad capeſſenda Sapientiae ſtudia accedebant . Quæ cum eo-
rum virorum ſcriptis memoria prodita continerentur , ad
quos illi propter inſcitiam aſpirare non poſſent ; amiſſa rectiſ-
ſima

111
sima sapientia via, quam veteres illi Philosophi tritam, atque munitam reliquissent; dū deuijs itineribus frustra Philosophiam consecretantur, in captiones quasdam, unde se extricare non possent inducti, in sophismatibus, quasi in dumetis atatem omnem consumebant. A quo errore dum auertere hominum animos student, ecce tibi alij, in contrariam partem omnia non minus graui opinionis prauitate rapuerunt. Dum enim in verborum intelligentia, atque linguarum cognitione, positum esse ad doctrinam momentum omne arbitrantur, sophistices odio, veram quoque Philosophiam exterminarunt. Itaq. differendi, disceptandiq. totius artis ignari, nihil in Mathematicum studijs, nihil in naturæ indagatione versati; quæ quasi exercitatione quadam prædiscere, ac meditari ad grauiorum rerum contemplationem, antiqui illi Sapientes nos volebant; alij Iureconsulti, alij Medici repente facti sunt; alij in rerum diuinarum inquisitionis penetralia irruerunt. Ex quo illa opinionum portenta, atque flagitia orta sunt, quibus nunc perturbatas omnes disciplinas videmus. Quid enim aliud facerent homines, qui nulla differendi via, atque arte, nullo disputandi usu, de rebus grauissimis vaticinantes, sortirentur quid dicerent, non diiudicarent? Quorum audacia, atque impudentia quantam in hominum animos confusionem, quantamq. perturbationem immiserit, utinam esset maturius animaduersum. Plures enim diuinum illud Socratis consilium secuti, iter id ingressi essent, quod nunc vix pauci quasi desertum, atque obseptum tenere potuerunt: Qui cum excellentibus ingenijs præditi ad hæc artium optimarum studia accessissent; neque ita in linguarum cognitione versarentur, ut in ijs quasi scopulis quibusdam adhærescerent; neque dum earum discendarum laborem fugiunt, speciosum rerum nomen, ignauie, desidiæq. suæ prætenderent. Nam & linguarum intelligentia grauiorum rerum contemplationi quasi instrumentum comparanda est; & illa, de qua se iactant rerum cognitio, neque percipi nisi vo-
cibus

cibus intellectis potest; neque tradi sordidis, atque inquinatis
verbis debet. Itaque illud in omni studiorum ratione tenen-
dum est, ut & vocum cognitio cum rerum intelligentia, & re-
rum scientia, cum notitia verborum, ita uti natura coniun-
cta sunt, atque colligata, itidem à nobis conseruentur. Quod
qui affecuti sunt, eos, cum ego admirari atque suspicere ve-
hementer soleo, tum vero is esse mihi Hieronymus Mercuria-
lis videtur, in quem verissime conueniat illud Hippocratis
elogium ἡντὸς φιλόσοφος ἰσόθεος. De cuius omni virtute, atq;
eruditione parcius mihi timidiusq; agendum existimarem, si
verendum mihi esset, ne de tali viro plus dicerem quàm aut
tu, pro singulari tua erga eum humanitate, de eo sentias, aut
commemorari apud te libenter sis auditurus. Quapropter
hoc dicam, quod vel iniquissimis eius confiteri est necesse; ad
eum dignitatis gradum, in quo ipse in Academia Patavina à
Senatu Veneto, summa sua cum laude, ac gloria est colloca-
tus, neminem unquam omnibus vel natura, vel doctrina
praesidijs paratiorē accessisse. Cuius primum curriculum
omne in his studijs excolendis ita est elaboratum, ut cum gra-
eca, atque latina linguae singularem intelligentiam, cum sum-
ma Philosophia cognitione coniunxisset, utraque ea ad ornan-
dam atq; amplificandam scientiam Medicinae traduceret. In
qua cum ita excelleret, ut comparari cum eo vix pauci pos-
sent, ad Alex. Far. Card. ampliss. Romam profectus, ita se se in
illo amplissimo orbis terrarum theatro tractavit, ut non so-
lum propter singularem eruditionem, cum omnibus summa
in laude, verum etiam propter morum incredibilem suauita-
tem, maxima in gratia esset. Patavium vero ut venit, ec-
quis aut in ea Academia, aut Venetiis fuit, qui modo existi-
mare aliquid de literis his elegantioribus posset, qui non ap-
petendam sibi omni studio eius amicitiam arbitraretur? Nā
& veterum medicorum scripta in Scholis ita explicantem, &
priuatim ita de Medicina respondentem audiebant, nihil ut
eruditius, nihil prudentius cogitari posset; & in arte ipsa fa-
cienda

cienda tanta non solum scientia, atq; consilio, sed etiam felicitate versari videbant, ut ij agri beatissimi viderentur ad quos ille curandos quamprimum accederet. Scriptorum vero eius, quibus maxima atq; grauissima in vniuersa medicina disputationes continentur, ea cum eruditio, atq; subtilitas, tum elegantia est, ut non tantum, cum ea perpolierit, rem medicam summopere illustratura, sed & gloriā eius cū omni posteritate coniūctura videantur. Verum ut honorati ac Principis viri domum non ijs tantum abundare oportet, quorum est usus ad victum cultumq; necessarius; sed & auro, atq; argento magnificē ac preciosē calato, veste stragula, reliquaq; supellectile, quæ cum quadam splendoris specie moueat oculos atq; delectet. Ita Mercurialis ex immensis illis ingenij sui diuitijs, quasi delicias quasdam literarū in quattuor libros Variarū lectionū ante aliquot annos coniecerat. Non illas quidem, quod edendas hoc tempore, quo grauioribus occupationibus est adstrictus, existimaret. Sed cum, ita vti fit, amicis quibusdam eas legeret, quibus & illæ vehementer probarentur, & perspectum planē esset, ac cognitum quantum non solum delectationis, sed etiam utilitatis præclari illi eius de Gymnastica libri lectoribus attulissent, grauari quidem ille, sed tamen impetrari à se passus est, ut eas ego emitterem. Eum vero librum amplissime Cardinalis, cur in tuo potissimum nomine appareat voluerim, causa est, quod is est gloria tua, ex administrato tot annos terrarum orbis imperio splendor, ea amplitudo, quæ ad se colendam, atq; venerandam omnes non socordes de beat excitare. Habet enim iustam venerationem præstans, atque excellens virtus, præsertim in altissimo dignitatis gradu ob multa, atq; præclara in Rempub. beneficia, posita. Itaq; ut ea, quorum diuturnitati atq; incolumitati consulere volumus, consecrare Dijs immortalibus solemus, quorum religione tuta, atque integra conseruentur; Ita ego cum in varias hominum partim iniquorum, partim inuidorum reprehensiones laborem hunc eius incursum suspicarer, tātum in amplissimo tuo
nomi-

nomine praesidij positum esse existimaui, ut ad reprimendos, atque retardandos omnes omnium impetus satis esse futurum existi-
mare, si te illi patronum adoptassem. Quo etiam accedit,
quod cum multa sint, quae urbis Romae recordationem Mer-
curiali incundissimam faciant; tum vero praecipua sit beni-
gnitas illa incredibilis, atque amor singularis, quibus tu illum
semper es complexus; Quibus ille se tibi ita deuinctum atque
obligatum intelligit, ut agnoscendi ea, ac voluntatis suae decla-
randae facultatem, optare nunquam desinat; consequi se un-
quam posse non speret. Ut dubitandum mihi non esset quin hoc
meum dedicationis huius officium gratissimum illi esset futu-
rum; quod si minus plenam, atque cumulata, at certe aliquam
haberet significationem praeclarae illius erga te voluntatis, op-
timumque de omni tua virtute iudicij. Meum enim studium om-
ne ad amplitudinem, ac gloriam tuam omni laude, atque hono-
re amplificandam conferre ut debeam; & communi patriae
meae nomine impellor, quam tu omnibus beneficijs complexus
amplissimam semper, atque honestissimam esse voluisti; & ve-
rò propria, ac mea adducor obseruantia, atque aduersus fami-
liam uniuersam vestram reuerentia, Clarissimi atque amplif-
simi viri fratris tui Thomae Perenotti singulari humanitate,
& beneuolentia in me propè incredibili excitata. Vale,
Venetijs Decimo Kal. Decembr. M D LXX.

CATALOGVS AVCTORVM

QVORVM LOCA VEL EXPLI-

CANTVR, VEL EMENDANTVR.

Actius.
 Aeschilus.
 Aelius Promotus.
 Aeschines.
 Agatarchides.
 Alexander Trallianus.
 Antigonus.
 Apollonius.
 Apfyrtus.
 Apuleius.
 Aristoteles.
 Arrianus.
 Aristophanes.
 Archigenes.
 Archelstratus.
 Archefilaus.
 Asclepiades.
 Athenodorus.
 Athenaeus.
 Aurelius Prudentius.
 Aueroes.
 Aufonius.
 Auicenna.
 Auenzoar.
 Cato.
 Caelius Aurelianus.
 Callimachus.
 Cassius Medicus.
 Catullus.
 Cusfi-dorus.
 Chalcidius.
 Cicero.

Clemens Alexandrinus.
 Cornelius Celsus.
 Columella.
 Cratinus.
 Democritus.
 Demosthenes.
 Diuus Hieronymus.
 Dion Cassius.
 Dioscorides.
 Diphilus.
 Diodes.
 Diogenes Laertius.
 Dydimus.
 Diodorus Siculus.
 Empedocles.
 Ennius.
 Erasistratus.
 Erotianus.
 Eradius.
 Fauorinus.
 Galenus.
 Gellius.
 Gregorius Nazázenus.
 Gregorius Nyssenus.
 Haliabbas.
 Heraclitus.
 Herodorus.
 Heraclides Tarentinus.
 Hesiodus.
 Herophidus.
 Hesichius.
 Hiparchus.

Hippocrates.
Homerus.
Horatius.
Hyginus.
Isidorus.
Iulius Pollux.
Iuuenalis.
Lampridius..
Lucianus.
Lucilius.
Lucretius.
Martialis.
Marcellus Burdegalensis
Macrobius.
Mefues.
Michael Ephesus.
Mnesitheus.
Nemesius.
Nicander.
Nonius M.
Oribasius .
Ovidius.
Palladius.
Paulus Aegineta.
Philostratus.
Philemon.
Plato.
Pindarus.
Plinius.

Plutarchus.
Plautus.
Porphyrius.
Polybus.
Praxagoras.
Rabi Moyfes.
Ruffus Ephesus.
Scribonis Largus.
Serenus.
Seruius.
Seneca.
Serapion.
Soranus.
Spartianus.
Stephanus.
Stobaeus.
Strabo .
Suidas.
Themison.
Theodorus Priscianus.
Theopompus.
Tibullus.
Thucydides.
Varro.
Virgilius.
Vitruuius.
Vulpianus.
Xenophon.
Zonara.

INDEX CAPITVM

LIBRORVM.

LIBRI PRIMII.

- D**E Oesophago, & Stomacho locus Galeni emendatus,
& Aristoteli conciliatus, Lucretius defensus, Pollu-
cis locus correctus; & alter Hippocratis indicatus
de concoctione. cap. 1. c. 1
De rabie, siue hydrophobia, & elephantiasi loci Ari-
stotelis, & Medicorum explicati. cap. 2. c. 2
Restitutus Galeni locus de palmulis, & alter declaratus: nonnulla de
oliis. cap. 3. c. 4
Galenus locus emendatus in 12. Meth. & alter in 13. melius quam à Li-
nacro interpretatus. cap. 4. c. 6
Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de bulbis nonnulla non
poenitenda contexuntur. cap. 5. c. 7
Locus Galeni de foecundis correctus: & nonnulla ad id ex Lucretio, &
Paullo. cap. 6. c. 8
Quid sit recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quæ antiquo-
rum propomata. cap. 7. c. 8
De varijs antiquorum refrigerandi uina, & aquam modis: de decocta,
& quæ fuerit calda. cap. 8. c. 9
Loci Aristotelis emendati ex Theophrasto, & locus Platonis exami-
natus. cap. 9. c. 11
Loca Galeni, & Caelij Aureliani exposita de Angina, & somno for-
bili. cap. 10. c. 12
De iscijs, itrijs, & libis uarie obseruationes, & explicationes. c. 11. c. 13
De pane furnaceo error in Galeni interpretatione explicatus, & alter
de Myrti dano Plinij detectus. Quid sit traxia; Plinio, & Athe-
naeo. cap. 12. c. 14
De aquis Vesicarijs, & Caeretanis: Galeni locus de tēplo Pacis male à
Giraldo intellectus. cap. 13. c. 15
Error in Aetio correctus de ficibus, & alia de ipsis: Columellæ de em-
bammare locus emendatus. cap. 14. c. 16

I N D E X

- Locus Plutarchi de Pithægyis emendatus, & de festo primæ Augusti
- dici. cap. 15. c. 17*
- De oleo, & butyro, aphrogala veria Galeni, & aliorum, explicata. Plinij locus correctus. cap. 16. c. 18*
- De vino dulci, & de coitu Aristotelis, & medicorum explicati loci. cap. 17. c. 19*
- De uarijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quaedam: locus Hippocratis illustratus, & alius Athenaei correctus, Hesiiodiq. sententia interpretatur. cap. 18. c. 20*
- De infibulatione, & quid sit apud Galenum dicere pedem. cap. 19. c. 22*
- Ramex quid sit apud Plautum, historia Dominini, nonnulla de uaricibus, & de hirudinibus. cap. 20. c. 23*
- Locus Athenaei correctus ex Aristotele, & nonnulla de canitie, & de capitibus Aegyptiorum ex Herodoto. cap. 21. c. 24*
- De mensuris potus antiquorum: & ordine earundem. cap. 22. c. 25*
- Loca Hippocratis de aqua, & bile explicata: de bile Anaxagoræ, & Aristotelis sententia examinata, aliaque ad idem. cap. 23. c. 26*
- De aerē Romano, & morbis eius: de Atheniensi Lucretij locus, de moris, serico, aliqua notatu digna. cap. 24. c. 27*
- Cur pisces medici antiqui facile concederent agris: pisces tintinnabulo uendi solitum fuisse: quis fuerit Hoedus ex Ambracia apud Gellij, & nonnulla alia de Hoedo. cap. 25. c. 29*

LIBRI SECVNDI

- L***oca Galeni, & Plinij emendata: Nonnulla de Mangonib. c. 1. c. 32*
- Morem Thuscorum vrendi pueros fuisse antiquum: Herodoti locus notatus, & quadam de Scythis, ex Hippocrate. cap. 2. c. 33*
- Sententia Galeni ex Herodoto comprobata: De syrmea: De partitione anni secundum Hippocratem: error sacerdotum Ammonis. ca. 3. c. 34*
- Theophrasti loca, ex Athenaeo, & Plutarcho correctæ, de fida, de le guminibus, de pediculis: Theophrasti, & Galeni contradictio de scorpionibus. cap. 4. c. 36*
- De uarijs antiquorum edulij, Aristotelis locus examinatus, de carne Camelina, de sumine, de turtæ nomine. cap. 5. c. 37*
- Quæ sint apud Platonem ficus, & uue generosæ ex Galeno: de pane fabaceo, & faba Aegyptia: locus Mnesithei de ficibus. cap. 6. c. 38*
- De pulmonis carne Galeni contradictio ex Aetio sublata, de carne leporina*

I N D E X

- porina, & de uulpina, & tenera carne locus Galeni restitutus.
cap. 7. c. 39
- Locus Hippocratis emendatus, Galeni locus defensus de opio. Plinij
loci emendati, alter Herodoti de medicis Aegyptiorum examina-
tus, & correctus. cap. 8. c. 41
- De aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fon-
tibus potarent, locus Paterculi emendatus. cap. 9. c. 42
- De cicuta locus Lucretij explicatus Aristotelis, & Varrois. de Capris
loca examinata, nonnulla de anatome. cap. 10. c. 43
- Hippocratis locus emendatus, locus Diog. Laertij ex Galeno mutatus.
Galeni de urinae sedimentorum nigredine, & de lapide uesticae er-
ror. cap. 11. c. 44
- Celsi locus ex Hippocrate notatus, & emendatus, contradictio Galeni
examinatur. nonnulla de pulsu, item de Herophilo, & Aesclepi-
de. cap. 12. c. 46
- De condituris uinorum, de uino piccante, de uino Massiliensi, locus
Galeni emendatus. cap. 13. c. 47
- Defenditur Plinius in tractatione argenti uiui, & hydrargyri. locus
Theophrasti restitutus. cap. 14. c. 49
- De tempore coitus Plutarchi locus restitutus. Hippocrates, & Aristo-
teles collatus. Error Gazae detectus. De situ corporis in somno. Er-
ror Alexandri contra Hipp. cap. 15. c. 51
- De uua taminia, & labrusca, Plinij locus examinatus, & emenda-
tus. cap. 16. c. 52
- De uua theriacae: de mulso quaedam, & Plutarchi error de uino massi-
co, & cur uinum percolaretur; Plinij locus restitutus. Theodori er-
ror. cap. 17. c. 53
- Medicinam, eiusque regulas ab Aegypto manasse; locus Hippocratis,
Herodoti Aristotelis, Plutarchi, & Celsi in id, de purgatione,
Aeliani improbatio de lingua Hippocratis, & de Acrone medi-
co. cap. 18. c. 55
- De unguentis, & quid Hippocrati significet unguentum Aegyptium,
de Metopio locus Hipp. emendatus: quaedam ex Plutarcho de un-
guentis, & myrrha. cap. 19. c. 57
- Morborum rara quaedam genera ex Hippocrate Agatarchide, Plutar-
cho, & Galeno: locus Hippocratis restitutus, & alter Platonis indi-
catus. cap. 20. c. 59
- De ijs qui semel in die cibos capiunt. cap. 21. c. 60

I N D E X

- De Caryce, & carycia, de Apro, & Lumbo. cap. 22. c. 61*
Quid sit σπιλυσ, De farre factitio Aetij locus emaculatus, &
quod far Hordei, de Hordeo quaedam ex Aristotel. & Apol-
lonio. cap. 23. c. 62
Locus Aristotelis de melle correctus, & expositus, quod mel conseruet
mortua corpora, & alia quaedam. cap. 24 c. 63
Locus Theophrasti Apollonio collatus, de Helleboro quaedam; alter
Theophrasti locus non integre à Plinio expressus. cap. 25 c. 64
Locus Hippocratis de Hippace Herodoto collatus: de lactis coagulatio-
ne; Ctesiae locus de radice vinum coagulante: muria dura, & mari-
nae usus. cap. 26 c. 66
Sententia Plinij defendit ur de lino uiuo, & ex aliis comprobatur, quid
sit Scribonio foenicium. cap. 27 c. 70

LIBRI TERTII.

- Loca Oribasij, ex Stobaeo restituta. cap. 1. c. 72*
De Cyphoide, & Cyphi Galeni, Plutarchi, & Herodoti loca collata, emē
data, & explicata. de uerbo τὰ πρῶτα in condiendis corporibus mor-
tuis usurpato. cap. 2 c. 73
De turdis Horatij, & Martialis defenditur iudicium, & Galeni senten-
tia improbat, modus coquendi phasianos. cap. 3. c. 74
De Aconiti nomine ex Antigono; de eodem Athenaei locus emenda-
tus, item alter Theophrasti melius quàm à Gaza interpretatus: de ci-
cuta quaedam, Error Macrobij. cap. 4 c. 74
Macrobij error ob imperitiam medicinae: quod potus ad pulmonem
pertingat non unum Platonem dixisse: Plutarchi locus ex Macro-
bio emendatus. cap. 5 c. 76
Lucretij locus de peste Hippocrati collatus, & eius defensio. cap. 6. c. 78
Hippocratis, & Herodoti loca de morbo Scytharum foemineo collata: de
Amazonibus. cap. 7 c. 79
Iecur anserinum in precio fuisse antiquitus: de carne suilla lo-
cus Plutarchi. Caupones Italos solum immerito damnari a Plu-
tarcho. cap. 8 c. 81
De Meliloto Cratinus expositus: De coronis: de lemniscis. cap. 9 c. 82
Plinij, & Galeni loca de doloribus: Pro oculis vstio uenarum tempora-
lium; Lotio pedum: Origanus: fordes aurium in morientibus
quales. cap. 10 c. 83
De

I N D E X

- De carbonibus loca Galeni, Cassij, Lucretij, & Theophrasti: De lumbricis*
locus Plinij, ex Theophrasto correctus: Error Gazae. cap. 11 c. 84
Thucididis locus à Lucretio expressus, ac illustratus. cap. 12. c. 85
Locus Virgilij, secus quàm à Grammaticis ex Aristotele declaratus: &
cur ab ipso medicina ars muta uocata sit. cap. 13. c. 86
Loca Aristotelis & Strabonis de generatione animalium in niue,
& igne collata, atque examinata: locus Aristotelis emenda-
tus. cap. 14. c. 87
Insaniae genus ab Aretæo medico descriptum, & monstratum. cap. 15. c. 88
Defenditur Galeni inscriptio πρὸς πεντακτὶς νόσους loca Aretæi, &
Galeni collata de ijs, qui corde patiuntur. cap. 16 c. 89
Quid sit apud Galenum ellychniū Tarsicū: & de gossypio. cap. 17. c. 90
Morbus Deliorum ab Aescbine descriptus: locus Celsi notatus, & al-
ter Nonij emendatus, contradictio Herodoti, & Plinij. cap. 18. c. 91
Heracliti morbus: eius, & Asclepiadis sententia de Urina.
Galeni ad idem locus notatus, de Iberis dentes urina lauan-
tibus. cap. 19. c. 92
Aetius redarguitur cur castrati non fiant leprosi: locus Ari-
stotelis de Satyriasi: De manu Gregorij Nysseni sententia
noua. cap. 20. c. 93
De cretae generibus locus Plinij explicatus: fasciae. toga, mappae
cretatae: error Cornarii, de gypso Tymphaico Theophrasti loci corre-
cti, & alter Plinij notatus. cap. 21. c. 94
Menecrates Medicus quis fuerit. Medici Clinici, locus Plinij mutatus,
de posca locus Suetonij. cap. 22. c. 96

L I B R I Q U A R T I.

- Q***ui fuerint apud Veteres archiatri, & archiattrorum comites,*
quodve eorum munus. cap. 1. c. 98
De Cydni fluuij aqua loci Plutarchi, Galeni, & aliorum collati. Locus
Plutarchi ex Galeno restitutus, locus Hippocratis emendatus.
cap. 2. c. 101
Loci Aristotelis, & Herodoti collati. Darij luxatio à medico Graeco cu-
rata. cap. 3. c. 102
Hippocratis, & Aristotelis loci collati. Galeni de demonstrationibus li-
bri qui fuerint, & quae symphonia à Nemefio citata. cap. 4. c. 103
De putaminibus fabarum. & quid sit ὀστρεὶς Athenæo. cap. 5. c. 104
In

I N D E X

- In Acrothoracis significatione Clementis Alexandrini locus emaculatus; cur Lauri folia post coenam adhiberetur: ebrietatis praecautio- nes: Plinij locus emendatus. cap. 6. c. 104*
- Tuberes apud Antiquos qui essent. locus Plinij notatus. cap. 7. c. 105*
- De Menta locus Aristotelis, ex Hippocrate illustratus, & correctus. Plinij alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. cap. 8. c. 106*
- Aristotelis error de epilepsia, Hippocratis locus ad id notatus. Seruij error. Aristotelis alter error de sale, & nitro: brevis adnotatio. de causis res duratas dissoluentibus. cap. 9. c. 107*
- Locus Hippocratis ex Gellio restitutus, & alter defensus. ca. 10. c. 109*
- Quae sint paleales vnae, & fabriles apud Caelium Aurelium. Quae mensae frigidae Plutarcho. & eius locus emendatus. cap. 11. c. 110*
- Qui sint apud medicos ichores. locus Iulij Pollucis de morbis emenda- tus. Favorini erratum. sudor sanguineus. cap. 12. c. 111*
- Galenij explicatus locus. alter Plutarchi mutatus, & ex Celso, atque Galeno explicatus. Historia Sabini uxoris notatu digna. ca. 13. c. 112*
- Plutarchi locus restitutus de signis pestis ex Hesiodo, & Hippocrate. Strabonis ad idem locus: Empedoclis Historia diverso modo à Plu- tarcho, & Laertio relata. Quid fuerit Empedoclis, & Laer- tio, & Galeno. cap. 14. c. 115*
- Plinij locus emendatus, Hippocratis locus à Plinio citatus, & expli- catus. cap. 15. c. 116*
- Loci Hippocratis restituti, & collati Lucretio: Aristotelis locus restitu- tus, & alter defensus. cap. 16. c. 117*
- Quoties veteres in die manducarent. cap. 17. c. 120*
- De ptissana, & aqua bordei Arabum. cap. 19. c. 120*

RERVV NOTABILIVM

QVAE IN TOTO HOC

OPERE CONTINENTVR

INDEX

LOCVPLETISSIMVS.

A

- Bsynthium Ponticum bilem compefcere.* fol. 27.b
Absterforia uis in qua ptiffana. fol. 121.b
Acetaria in vltimo coenae poni, vt laſſuca. fol. 111.a
Acron quis. fol. 104.b
Aconitum quibus noceat. fol. 74.b
Aconiti nomen à quo accepit. fol. 74.a
Aconito non ueſci turdos, ſed cicuta. fol. 75.b
Acron medicus cur inſignis fuit. fol. 56.b
Acron quis fuerit. fol. 57.a
Aegyptij omnium uirorum ſaniſſimi. fol. 34.b
Aegyptio familiaris elephantiaſis. fol. 93.b
Aer Romanus quis, & qui morbi ex eo. fol. 27.b. & 28.a
Aer quomodo purgandus, & cur. fol. 56.b
Aeſtatis peſtiferae ſigna duo ex Plutarcho, & num alterum uerum ſit. fol. 115.a
Aeſculapij templum cur extra urbem. fol. 28.a
Acidorum puniceorum uires. fol. 120.a
fol. 36.b
Aegri an clinici dicerentur à Romanis. fol. 97.a
Alexander magnus cur conuulſione, & tremore, torporeue fuerit ca-
ptus. fol. 101.a
Alcmaecum primum anatomen monſtraſſe. fol. 44.a
Alexandri Aphrodiſienſis error circa ſomnum. fol. 52.a
Andromachus cur archiatros. fol. 99.a
c Anato-

I N D E X

<i>Anatomes cognitio apud ueteres per manus accipiebatur, & quomodo.</i>	
fol. 44. a	
<i>Animal nullum ab homine calculosum euadere.</i>	fol. 45. b.
<i>Animalia quaedam ex niue, atque igne oriui.</i>	fol. 87. b
<i>Animalia in cruribus hominum nata esse apud quos legatur, & eorum nomina, & cur.</i>	fol. 59. b
<i>Animalium partes quae, & quo tempore manducari coeperunt.</i>	
fol. 37. b	
<i>Antiquorum medendi modus.</i>	fol. 56. a
<i>Antonius Fracantianus eius praeceptor.</i>	fol. 40. b
<i>Animalia quae medulam ^{scilicet} habent.</i>	fol. 12. a
<i>Angina num morbus sit acutus.</i>	fol. 12.
<i>Alimenta quae nutriant.</i>	fol. 7. a
<i>Appetitus temperaturas, & temperaturae morbos consequuntur.</i>	
fol. 39. a	
<i>Aqua cocta ex farina hordei quae.</i>	fol. 122. b
<i>Aquae feratae quae.</i>	fol. 15. b
<i>Aquae calidae usus, & quando.</i>	fol. 10. b & 11. a
<i>Aqua hordei ptissima etiam dicebatur.</i>	fol. 120. b
<i>Aqua dura quae, & eius natura.</i>	fol. 67. b
<i>Aquae ex hordeo confectio.</i>	fol. 122. a
<i>Aquam calidam post ficos exhibendaui, quae rationes.</i>	fol. 17. a
<i>Aquas per plumbum decoctas esse perniciosas.</i>	fol. 43. a
<i>Archigenes medicus clarissimus Hadriani Imperatoris.</i>	fol. 7. a
<i>Archigenis remedia pro animi deliquio ex fame.</i>	fol. eodem.
<i>Aristo. locus. 5. probl. primo emendatus.</i>	fol. 11. b
<i>Aristo. ex aliorum relatione anatomen didicisse.</i>	fol. 44. a
<i>Argentum uiuum esse distinctum à hydrargyro & quomodo.</i>	fol. 49. a
<i>Argentum uiuum toxici uenenum debellare apud Ausonij filium.</i>	
fol. 50. b.	
<i>Archiatrios quid indicet.</i>	fol. 98. a
<i>Archiatri munus.</i>	fol. 100. a
<i>Agros ^{scilicet} quae.</i>	fol. 38. a
<i>Archelaus quis.</i>	fol. 44. a
<i>Arbercocos Alexandrinos esse tuberos.</i>	fol. 106. a
<i>Aristotelis dictum non esse uerum homines solos epilepsia tentari.</i>	
fol. 107. b.	
<i>Arist. contradictio de hordeo, & tritico.</i>	fol. 63. b
	Aegyptio-

I N D E X

<i>Aegyptiorum medendi modus.</i>	fol. 56.a
<i>Ars quid faciat.</i>	fol. 50.a
<i>Ars chymica Aristot. tempestate ignorata.</i>	fol. 199.a
<i>Aristoteli ignotum fuisse si stiles liquari, & cur.</i>	fol. 108.b
<i>Arist. opinio de seminis decisione.</i>	fol. 117.a
<i>Arbores & herbae, quibus non decidant folia.</i>	fol. 116.a
<i>Archefilai dictum, nemo lanam nondum carminatam ad fullonis officium nam portat.</i>	fol. 45.a
<i>Aristo. post Hippocratem annis, tantum sexaginta floruisse.</i>	fol. 46.b
<i>Amazonum genus quod.</i>	fol. 81.a
<i>Apri conditurae apud ueteres usitati.</i>	fol. 62.a
<i>Argentaria creta quae.</i>	fol. 95.a
<i>Empedoclis.</i>	fol. 115.b
<i>Asclepiades quo tempore ioruit, & quae eius doctrina.</i>	fol. 47.a
<i>Asiani semper regum imperijs subiecti.</i>	fol. 103.b
<i>Asclepiadem pulsuum artem, ut superuacuum damnaſſe.</i>	fol. 47.a
<i>Asianos artibus, & mente excellere.</i>	fol. 103.b
<i>Asiani, & Europaei, qui & quomodo polleant ingenio, & fortitudine.</i>	fol. 103.b
<i>Asiae regio temperata.</i>	fol. 103.b
<i>Asperam arteriam a Polluce uocari stomachum, & literam ipsius esse mendosam.</i>	fol. 2.a
<i>Assata elixatis humidiora.</i>	fol. 18.b
<i>Asselus piscis an cor in uentriculo habeat.</i>	fol. 118.b
<i>Assuetudo quantum ualeat in assumendis medicamentis.</i>	fol. 64.b
<i>Athletae cur non offendantur qualitate ciborum.</i>	fol. 61.a

B

B alneorum aquae pluuianae, & quae.	fol. 15.a
Balneae ceretanae quae, & earum usus.	fol. 16.a
Ballae quae.	fol. 24.a
Bibendi usus in conuiujs.	fol. 26.b
Bibendi modus Regum Indorum.	fol. eodem.
Bilioſis aquam in bilem uerti, & cur.	fol. 27.a
Bilem, seu bilis receptaculum acutorum morborum causam, quomodo intelligendum.	fol. 27.a
Botargarum inuentor quis.	fol. 13.b

I N D E X

<i>Bruta plurimam temporis partem corpore ualere, dum uterum gerunt,</i>	
<i>mulieres verò magna ex parte aegras degere.</i>	fol. 33.a
<i>Butyri uaria genera, & usus.</i>	fol. 18.b
<i>Bulbacea omnia lento quodam humore praedita.</i>	fol. 7.b
<i>Bulbi uenèrem excitant.</i>	fol. eodem
<i>Butyrum per oleo in ungendis etiam corporibus.</i>	fol. 18.b
<i>Butyrum in conuiuio non parari.</i>	fol. 19.a
<i>Butyri natura ex Plinio.</i>	fol. 19.a

C

C <i>Aere ciuitas nobilissima.</i>	fol. 16.a
<i>Camelarum carnes & lac, vsque quo conceperint, omnium suauissima.</i>	fol. 37.a
<i>Camelinas carnes in usu extitisse.</i>	fol. 37.a
<i>Canes soli an rabie tententur.</i>	fol. 4.a
<i>Canitiei causa recitata ex Aristò. ab Atheneo non est ipsius, & cur.</i>	fol. 24.b.
<i>Capras non naribus, vt caetera animalia, sed auribus spiritum ducere.</i>	
<i>fol. 44.a</i>	
<i>Capras nutriri cicuta apud Lucretium, & causam.</i>	fol. 43.b
<i>Capita Persarum, ac Aegyptiorum cur in duritie differant.</i>	
<i>fol. 25.b.</i>	
<i>Cardani error circumdicationem.</i>	fol. 119.a
<i>Caepae edulium quid.</i>	fol. 61.b
<i>Carnes quomodo esse debeant in diuersis naturis, & aetatibus.</i>	
<i>fol. 40.b.</i>	
<i>Carbones, & halitus Syrorum speluncarum cur interficiant.</i>	fol. 84.b
<i>Casei condensandi alius modus apud ueteres, & cur.</i>	fol. 66.b
<i>Catonis praeceptum circa uina.</i>	fol. 22.b
<i>Catulorum lactentium carnes laudabiles, & contrariae uarijs aegritudinibus.</i>	fol. 37.a
<i>Caepas collas dysentericis exhibere.</i>	fol. 6.b
<i>Cephalos, & lupos omnium optimos esse ex Ambracia.</i>	fol. 31.a
<i>Cerussae usus.</i>	fol. 94.b
<i>Coena quae apud ueteres.</i>	fol. 119.b
<i>Cicuta quomodo malum sit irremediabile, & quomodo castigetur.</i>	
<i>fol. 76.a</i>	

Cicuta

I N D E X

<i>Cicuta sturnos nutriri, & causam.</i>	fol. 43. b
<i>Cimolia creta quae, et eius species.</i>	fol. 94. b
<i>κρητὴν quid & apud Aegyptios.</i>	fol. 55. b
<i>Chondrum coctum.</i>	fol. 121. a
<i>Cinis glandis fagineae cui profit.</i>	fol. 41. b
<i>Clementis Alex. dictum de uoracibus.</i>	fol. 118. b
<i>Clinici qui uocati.</i>	fol. 97. a
<i>Clinice quae medicinae pars, & quando reperta.</i>	fol. 103. a
<i>κολομβάδες quae.</i>	fol. 5. a
<i>Cocleae & bulbi quod nam nutrimenti afferant.</i>	fol. 76. b
<i>Cocleae & bulbi pro stomachicis.</i>	fol. eodem
<i>Coloris duo prima genera.</i>	fol. 86. a
<i>Columellae locus inintelligibilis castigatus.</i>	fol. 17. b.
<i>Colymbades gratiores stomacho, & uentrem retinent.</i>	fol. 5. b
<i>Coagulum ex quo fiat.</i>	fol. 67. a
<i>Coitus à tergo iuuare ad concipiendum.</i>	fol. 8. b
<i>Coitum quandoque leuare morbos, & febres.</i>	fol. 20. b
<i>Comes medicus quis, & eius munus.</i>	fol. 100. b
<i>Comedere semel in die, quae vitia consequantur ex Arist.</i>	fol. 60. b
<i>Concreta à frigido sicco quomodo liquentur.</i>	fol. 108. b
<i>Concreta à frigido sicco moderato à quo soluantur.</i>	fol. eodem
<i>Concreta ab immoderato frigido insolubilia, & si soluantur à quo.</i>	fol. eodem.
<i>Concreta à calido sicco moderato à quo soluantur.</i>	fol. eodem
<i>Concreta ab eodem immoderato insolubilia si soluantur, à quo.</i>	fol. eodem.
<i>Consuetudinem maxime respiciendam esse.</i>	fol. 29. b
<i>Coppetae quae.</i>	fol. 13. b
<i>Coronae quae, & ex quibus.</i>	fol. 83. a
<i>Clinici cuiusdam inscriptio Romae marmore insculpta.</i>	fol. 97. a
<i>Coronae laneae.</i>	fol. 82. b
<i>Cornelij Celsi locus emendatus de natura.</i>	fol. 46. a
<i>Cretae tria genera.</i>	fol. 94. a
<i>κρητὴν quae.</i>	fol. 6. b
<i>Creta uilissima quae.</i>	fol. 95. b
<i>Crater quis.</i>	fol. 26. a
<i>Cremor ptissanae quis.</i>	fol. 122. a
<i>Cruciatu asperiri qui.</i>	fol. 83. b
	Con-

I N D E X

<i>Conuulsioni puerorum remedium.</i>	fol. 33. b
<i>Cyphoides quid, & quibus proſit.</i>	fol. 72. a
<i>Cyphi quid.</i>	fol. eodem
<i>Cyphi uſus, & quibus modis paretur.</i>	fol. eodem
<i>Cypheos odorem capitis inducit dolorem, quomodo intelligantur.</i>	
fol. 73. a	
<i>Cybeles ſacerdotes qui.</i>	fol. 89. a
<i>Cydnus fluiuius.</i>	fol. 101. a
<i>Cydni ſinuuij uires.</i>	fol. eodem
<i>Cunnilingi frequentiffime diffamari.</i>	fol. 113. b
<i>νότος, & αὐτοτότος, non eſſe eadem.</i>	fol. 75. b

D

<i>D</i> <i>Arj luxatio oſis tali, & curatio.</i>	fol. 102. a
<i>Deliorum peſtiferus morbus quis.</i>	fol. 91. b
<i>Decoſtas aquae uſus apud Romanos.</i>	fol. 10. b
<i>Delus inſula quo tempore paſſa ſit.</i>	fol. 92. b
<i>Democedis Crotonenſis curatio facta Regi Dario.</i>	fol. 103. a
<i>Diei & noctris tempora, anni temporibus comparata.</i>	fol. 70. b
<i>Differentiae plures terrarum in Melo, & in ſamo.</i>	fol. 96. a
<i>Discrimen inter τίκτος παθῆτας, & πεποθῆτας.</i>	fol. 89. b
<i>Diſciplinas ordine quodam eſſe apprehendendas.</i>	fol. 44. b
διὰ τὴν ἐξ ἑαυτῶν διſκρίπτος	fol. 13. a
<i>Dicerempedem, locus Gal. interpretaetus.</i>	fol. 23. a
<i>Dormire quomodo poſſint, qui à deſtillationibus infeſtantur.</i>	
fol. 51. b	
<i>Dolore capitis nullum interuiſſe neque ſeipſum accidiffe.</i>	fol. 83. b
<i>Dolori capiti remedium.</i>	fol. eodem
<i>Drupae quae, & natantes oliuae.</i>	fol. 5. b

E

<i>E</i> <i>Brienti quae conferant.</i>	fol. 105. b
<i>Elephantiaſi correptos multo ſemine non abundare.</i>	fol. 93. b
<i>Elephantiaſis Arabum lepra, Latinorum ſatyriaſis, & quando inceperit.</i>	
fol. 4. b	
<i>Empirici tactum ante Hippo. & Heracliti tempora.</i>	fol. 92. b
	E ^α .

I N D E X

<i>Ελμινθας</i> , lumbricorum genus.	fol. 85. a
<i>Elephantiasi</i> oppressi ueneris appetitu stimulentur.	fol. 94. a
<i>Ellychnium</i> Darsense quid.	fol. 90. b
<i>Empymatis</i> remedium ex oraculo.	fol. 23. b
<i>Ερως</i> quæ.	fol. 114. a
<i>Epilepticos</i> uino arcendos.	fol. 108. a
<i>Etesios</i> aduersus uehementer flantes remedium <i>Empedoclis</i> .	fol. 115. b
<i>Eurati</i> qui, & cur, & morbi illius uera origo.	fol. 79. b
<i>Eunuchi</i> frigidi, & humidi.	fol. 93. b
<i>Europoei</i> liberi, & nulli subditi.	fol. 103. b
<i>Eunuchi</i> cur <i>Elephantiasi</i> non laborent.	fol. 93. b
<i>Ευρησκια</i> quid.	fol. 32. b
<i>Ευρησκια</i> figura quæ.	fol. 27. b
<i>Extæ</i> non prædientium celerius senescere. & cur.	fol. 116. b
<i>Extenuatorum</i> corporum duo genera.	fol. 32. a

F

F abæ an sint inter legumina.	fol. 39. a
<i>Fabæ Aegyptiæ</i> quæ, & eorum quantitas.	fol. 39. a
<i>Fabæ Aegyptiæ</i> pondus.	fol. 39. b
<i>Fagum</i> uehementius robore adstringere.	fol. 41. b
<i>Far</i> an res sit factitia.	fol. 62. b
<i>Far</i> quid, & eius confectio.	fol. 120. b
<i>Fabarum</i> putamina quando radicibus, aut germinibus uitam tollunt.	fol. 104. a
<i>Farris</i> nomen quid.	fol. 63. a
<i>Fœminam</i> multo minus coitu delectari, quàm uirum, pluri autem tempore.	fol. 117. b
<i>Fellis</i> absentia animalia diurne uiuere.	fol. 27. b
<i>Fellea</i> amarissima dulcia à Graecis nominari solere, & cur.	fol. 27. b
<i>Ficus</i> aceto macerati, & cur.	fol. 17. b
<i>Ficus</i> uirides sitim sedare.	fol. 17. b
<i>Ficus</i> post quid exhibendum.	fol. eodem
<i>Ficus</i> post an calida, an frigida aqua sit bibenda.	fol. 11. b
<i>Fortunam</i> apud uulgares tantum valere, ut naturam, sed non apud prudentes artifices.	fol. 46. a
<i>Fontes</i> plurimi Romæ.	fol. 43. b.
	Fœ-

I N D E X

<i>Foenicium quid.</i>	fo. 69. a
<i>Frigidam bibi post ficos, quae rationes.</i>	fol. 17. a
<i>Fridericum Oenobarbum Imperatorem ob Cydnum fluvium interijſſe.</i>	
fol. 101. a.	
<i>Fauorinus quod de ichore errarit.</i>	fol. 119. a.
<i>Foetus ne animetur poſt coitum, remedia ex Ariſto.</i>	fol. 109. b.
<i>Funiculi lucernarum ex quibus fiebant.</i>	fol. 68. b
<i>Furor quis inter morbos ab Hippo.</i>	fol. 89. a

G

G <i>aleni locus lib. 6. de lo. affectis dilucidatus.</i>	fol. 6. a
<i>Galenii ſententia de urinae generatione.</i>	fol. 93. a
<i>Galenus de animae ſubſtantia, & operationibus.</i>	fol. 103. a. b.
<i>Galenum nativum argentum vivum non ignoraffe.</i>	fol. 49. b.
<i>Galenus contra Dioſ. de Butyro.</i>	fol. 19. a
<i>Galenii error circa turdorum, & paſſerculorum naturam.</i>	fol. 73. b
<i>Galenii liber de demonſtratione tractare quid potuiſſet contra communem ſententiam.</i>	fo. 104. a
<i>Gangraena quae.</i>	fol. 92. a
<i>Gallinae uel ſcites putaminib. fabarum num ſterileſcant.</i>	fo. 104. b
<i>Geniturae aſſimilatio à quo.</i>	fol. 117. b
<i>Goffipium quid Latinorum.</i>	fol. 90. b.
<i>Granum Gnidium quid, & eius uſus.</i>	fol. 85. a
<i>Graecorum dictum in medicos loquaces.</i>	fol. 87. b.
<i>Graecos ueteres non cognouiſſe faciliſimum argentum vivum.</i>	fo. 49. b
<i>Graecorum mos in comedendo.</i>	fol. 119. a
<i>Gregorij Girardi error de Pacis templo.</i>	fol. 16. a
<i>Graeci medici inter Aſianos, & Europaeos non minus artibus, & intellectu, quàm armis, & animorum uiribus.</i>	fol. 103. b
<i>Grues non comedi, & cur.</i>	fol. 37. b
<i>Gula pro ſtomacho.</i>	fol. 1. b
<i>Gulae ſummum, fauces, extremum ſtomachus.</i>	fol. 2. a
<i>Gutta uocatum quid.</i>	fol. 58. b.

H

H <i>alicam cum uino multum nutrire.</i>	fol. 7. b
<i>Halicam ſolam tarde nutrire.</i>	fol. eodem
	Helobo

I N D E X

- Helebori historia hausti ab Eudemochio, qui licet in potione per 12. uices una die fuerit assumptus, tamen ipsum purgare nō potuit.* fol. 64. b
Herodotus Hippocrati coetaneus. fol. 42. a
Halicae sorbitio. fol. 121. b
Hemitritaeum nomen & cur. fol. 28. a
Hesiodum, & Homerum quadringentis annis praecessisse Hippocratem. fol. 35. a
Heraclyti quaesitum, dum aegrotaret, aduersus medicos. fol. 92. b
Heraclytus quo morbo laboraret. fol. eodem
Hippo. locus lib. de locis in homine circa inflammationem oculorum castigatus. fol. 41. a
Hippo. annum in septem. partes diuissse. fol. 35. b
Hippo. cur Doricus, lingua Ionica scripsit. fol. 56. b
Hippo. discendi gratia multum peragrasse. fol. 56. b
Hipp. excusatio à crimine contra iusiurandum in abortu famulae grauidae. fol. 109. b
Herophilus in tractatione pulsuum Archigeni praelatus. fol. 46. b
Hippicis herbae natura. fol. 67. a
Hippaces quid apud Scythas, & quomodo consiciebantur. fol. 66. a
Hispanos lotio proprio mane ad abstergendum nocturnas sordes uti. fol. 93. au
Hispanis multitudinem muscarum peculiarem non esse. fol. 115. b
Hieronymus Meus. fol. 111. b
Hoedus melicus quis. fol. 30. a
Hoedorum caro caeteris iucundior. fol. 30. b
Hoedus quis. fol. 30. a
Hordeo ex Achilleio, primo factos esse panes. fol. 120. a
Hominem à rabido cane commorsum neque rabie corripì, neque interire, quomodo intelligendum, & num litera Aristotel. sit corrupta. fol. 2. b
Hydrophobiam, & Elephantiasim esse morbos nouos. fol. 3. b
Hydrophobiae nullum esse remedium ex Ouidio, & alijs, licet postea multa inuenta sint. fol. 4. a
Hydrargyrum quid. fol. 49. a

I *Ecur anseris in mensis celebre.* fol. 81. b
I *lentaculo, & commensatione qui uterentur.* fol. 120. a
d. 34. a

I N I D I E X

<i>Ichoris quis.</i>	fol. 108. a
<i>Ichores qui, ex Homero Hippo. Platone, & alijs.</i>	fol. 111. b
<i>Ichoris duplex genus ex Ari.</i>	fol. eodem
<i>Ichorum dignotio.</i>	fol. 112. b
<i>Ignem citius ab aceto. & uino extingui, quam ab aqua.</i>	fol. 84. b
<i>Insibulatio qua & cur, & quibus.</i>	fol. 22. b
<i>Infames quando, cum ante coenam ceciderint.</i>	fol. 119. b
<i>Insanae genus unum eorum, qui membra sibi ipsis amputant, & cur,</i>	fol. 88. b.
<i>Imperatores non unum, sed plures simul Archiatros habuisse.</i>	fol. 99. b
<i>Ioannes Vincentius Pinellius.</i>	fol. 95. b
<i>Isticia quae, & quot, & quomodo conficiebantur.</i>	fol. 13. b
<i>Istia quid.</i>	fol. 13. b
<i>Itria quae secundum Gal.</i>	fol. eodem
<i>Judaei cur carnibus suillis abstineant.</i>	fol. 81. b
<i>Iuuenum & senum opera quae.</i>	fol. 102. b
<i>Istia ab Hippo. dici uarices.</i>	fol. 24. a
<i>Istiaculum, & prandium idem.</i>	fol. 119. b
<i>Ichores in sanguinem secundum Medicos non uerti, & quomodo idem sentiat Arist.</i>	fol. 113. a
<i>Istia quid.</i>	fol. 12. b
L	
<i>Lactis equini apparatus apud Scythas.</i>	fol. 66. a
<i>Lani quid indicet.</i>	fol. 51. b
<i>Lani uox quid indicet.</i>	fol. 20. a
<i>Lactis coagulatio à qua nam causa fiat.</i>	fol. 67. a
<i>Labrusca quae.</i>	fol. 52. b
<i>Languentes apud ueteres quandoque in templis detentos esse.</i>	fol. 16. b
<i>Lanae, & pelles lupinos dentes expertae an pediculos gignant.</i>	fol. 30. b
<i>Lapis in intestinis, ac uescis an gignantur.</i>	fol. 59. a
<i>Lapis carystius quis, et eius linea aduata, ex quibus mantilia nentur, ac texuntur.</i>	fol. 68. a
<i>Lapidis uescicae generatio.</i>	fol. 45. b
<i>Lauri folia cur post coenam adhibebantur.</i>	fol. 105. a
Lenones	

I N D E X

<i>Lenones qui dicebantur.</i>	fol. 32.b
<i>Leguminum, & frumentorum discrimen.</i>	fol. 39.a
<i>Lapis carystius quo loco gignatur.</i>	fol. 68.b
<i>Lernisci qui.</i>	fol. 83.b
<i>Lepari cur primas dent.</i>	fol. 39.b
<i>Leuce, seu uirigo, qua Delij affligebantur, an talis foret.</i>	fol. 92.a
<i>Lesbiantes qui, & quid.</i>	fol. 113.b
<i>Liba quae, & libarij.</i>	fol. 14.a
<i>Libellus de spiritu falso Aristoteli adscriptus.</i>	fol. 46.b
<i>Librum de spiritibus, seu quid esse Hippocratis.</i>	fol. 77.b
<i>Librum de natura pueri partem esse libri de genitura.</i>	fol. 117.b
<i>Linum uinum quid.</i>	fol. 68.a
<i>Loca quae corporibus pariantur affectiones.</i>	fol. 71.b
<i>Locustarum multitudo, & qui eas comedant, & quid efficiant.</i>	fol. 59.b
<i>& 60.a</i>	
<i>Locustarum natura.</i>	fol. eodem
<i>Locus peculiaris in quaque domo pro infirmis.</i>	fol. 16.b
<i>Lucationis auxilia, & num ea sit difficilis curatu.</i>	fol. 103.a
<i>Lucius P. Vitellij filius perinfamis, & cur.</i>	fol. 114.a
<i>Lucerna inestinguibilis an ostenderet anni inaequalitatem.</i>	fol. 36.a
<i>Lucretium ab Hippo. accepisse de peste.</i>	fol. 78.b
<i>Lumborum apparatus.</i>	fol. 62.a
<i>Lupi morsus quid efficiat.</i>	fol. 30.b

M

M acrobij error de uirtutibus naturalibus.	fol. 76.b
<i>Macrobio cur gratiae sint habendae.</i>	fol. 77.a
<i>Matutino tempore quae proveniant.</i>	fol. 70.b
<i>Manducationes uices apud ueteres tempore Hippo. non fuisse certas.</i>	fol. 118.b
<i>Mangones qui.</i>	fol. 32.b
<i>Mangones, & Gymnaestae quid faciebant in extenuandis corporibus.</i>	fol. 32.b
<i>Marinae aquae usus.</i>	fol. 67.b
<i>Matutinum tempus humidum & calidum.</i>	fol. 70.b
<i>Martialis uixit eodem tempore, ut Plutarchus.</i>	fol. 111.a
<i>Mare, & omnis aqua suapte natura alba uidetur.</i>	fol. 86.b
<i>Mappa ex quo facitatas.</i>	fol. 68.a

I N D E X

<i>Maræ quæ.</i>	fol. 120. b
<i>Medicamentis uehementioribus cur uterentur ueteres.</i>	fol. 65. a
<i>Medullam intelligere Platonem cerebrum.</i>	fol. 12. b
<i>Medici cur piscibus alerent aegros.</i>	fol. 29. b
<i>Membrum depascens quando, & cur amputandum.</i>	fol. 85. b
<i>Medicinam ab Aegyptijs ortum habuisse.</i>	fol. 55. b
<i>M. Antonius Muretus.</i>	fol. 118. b
<i>Medicus cum Deo comparatur.</i>	fol. 93. a
<i>Manus à natura homini cur imbutæ.</i>	fol. 94. a
<i>Melchior Guilandinus.</i>	fol. 116. b
<i>Mellis vires, atque natura.</i>	fol. 64. a
<i>Medicorum stipendia apud principes.</i>	fol. 101. a
<i>Medici Romæ diuites euasisse.</i>	fol. 97. a
<i>Melilotum cur Cratinus semper custodem uocarit.</i>	fol. 82. b
<i>Melle ine briari, & quomodo.</i>	fo. 54. b
<i>Mellis quando copiosus prouentus, & quo loco colligatur.</i>	fol. 63. b
64. a	
<i>Mellis usus.</i>	fo. eodem
<i>Mare atrum aquilonibus flantibus fieri, & cur.</i>	fo. 86. a
<i>Mensæ frigidae quæ.</i>	fol. 111. a
<i>Mel indeos in sacrificijs non adhibere.</i>	fol. 54. b
<i>Medicamentum pro tumefaciendo corpore.</i>	fol. 115. a
<i>Medici apud Romanos, & Graecos partialibus membris medentes.</i>	fol. 41. b.
<i>Menecratis epitaphium Romæ.</i>	fo. 96. b
<i>Menta cur tempore belli non sereretur.</i>	fol. 100. b
<i>Mentæ uires.</i>	fol. eodem
<i>Menecrates medicus quis à Gal. nominatus.</i>	fol. 96. b
<i>Megaleum, & Mendisium unguenta quæ.</i>	fol. 58. b
<i>Medicinam cur mutam artem uocet Virgilius.</i>	fol. 87. a
<i>Merenda quæ, & usus.</i>	fol. 120. a
<i>Merum nonnullos posticus potasse, & cur.</i>	fol. 17. a
<i>Meridies aestati comparata.</i>	fol. 70. b
<i>Mollities inter morbos quæ.</i>	fol. 89. a
<i>Morbi a spiritu cur non cunctis animalibus, sed alicui ipsorum generi contingant.</i>	fol. 78. a
<i>Mori albae principium, & ortus.</i>	fol. 29. a
<i>Morum fractus an podagram arceant.</i>	fol. 28. b
	Mora

I N D E X

<i>Mora stomachos aestuantes reficere.</i>	fol. 28. b
<i>Mortuos à putredine sale praeseruare antiquos.</i>	fol. 73. a
<i>Morbos nouos diuersis causis nasci posse.</i>	fol. 3. b.
<i>Mulsim maximo in honore fuisse, & cur.</i>	fol. 54. a
<i>Mulsim quomodo fiat optimum.</i>	fol. 54. b.
<i>Mulieres, & uiri qui generent.</i>	fol. 8. a
<i>Mulieres Romanas uinum non bibisse, sed passum.</i>	fo. 20. a
<i>Muscae quo loco capiantur, & uendantur.</i>	fo. 115. b
<i>Muscae araneis similiores.</i>	fol. eodem
<i>Mureti epistola de loco Hippo. libro de alimento.</i>	fol. 109. b
<i>Muria dura quae, & conficiendi modus.</i>	fol. 67. b
<i>Mures ex quibus gignantur.</i>	fol. 115. b
<i>Myagrū esse Deum muscarum apud Elaeos, & cur.</i>	fol. 115. b
<i>Myrrham apud Aegyptios Baluocari.</i>	fol. 59. a

N

<i>Nati octauo mense non superuiuant.</i>	fol. 109. b
<i>Natura nihil minus arte potest.</i>	fol. 46. a
<i>Nemesis de hominis natura, & multa ex Gal. commentarijs de demonstrationibus excerptis.</i>	fol. 103. b
<i>Nemesis quando floruit.</i>	fol. 104. a
<i>Nervi, & calor natiuus quando ualde offenduntur.</i>	fol. 101. b
<i>Nigras urinarum subsidentias ex mortificatione à uehementi frigore nequaquam induci aduersus Gal.</i>	fol. 45. a
<i>Nigri coloris diuifio.</i>	fol. 86. a
<i>Nitrum & sal non solo humido frigido, ut uoluit Arist. sed & humido calido dissolui.</i>	fol. 108. b
<i>Nocturnus aer est commixto, ac temperamentum multorum luminum.</i>	fol. 72. b

<i>Octimestris partus potius abortus, quàm uera generatio.</i>	fo. 109. a
<i>Oleopuros quis.</i>	fol. 1. a
<i>Oculorum fluxionibus remedium.</i>	fol. 83. b. & 84. a
<i>Oleum gleucinum, & lixiuium.</i>	fol. 19. b
<i>Oliuae nigrae stomacho minus aptae, & caput grauant.</i>	fol. 5. b
<i>Oliua</i>	

I N D E X

<i>Oliniae premadiae quae apud Nicandrum.</i>	fol. 5. b
<i>Olinia pausia quae.</i>	fol. eodem
<i>Oliniae albae quae.</i>	fol. 5. a
<i>Oliniae uirides quae.</i>	fol. eodem
<i>Oliniae nigrae quae.</i>	fol. eodem
<i>Oliniae albae stomacho utiliores, & cur.</i>	fol. eodem
<i>Oliniae albae an conderentur, & quomodo.</i>	fol. eodem
<i>Oleum tosarum corpori feruenti applicatum.</i>	fol. 27. a
<i>Oleum ocludit meatus externos.</i>	fol. 18. b
<i>Quilosis quae.</i>	fol. 62. a
<i>Olinarum conditura apud Athenienses, & alios.</i>	fol. 5. b
<i>Opium quomodo exhibendum.</i>	fol. 41. b
<i>Opium in affectibus oculorum, castigatum tradidi.</i>	fol. eodem
<i>Opura quae.</i>	fol. 35. b. 38. b.
<i>Ordinem addiscendarum disciplinarum in omnibus seruandum.</i>	fo. 45. a
<i>Origani potus an oculis obsit.</i>	fol. 84. a
<i>Opus quid.</i>	fol. 104. b
<i>Ostrea in principio cenae parari.</i>	fol. 111. a
<i>Ques & maxime capras epileptico morbo tentari, & cur.</i>	fo. 107. b
<i>Oxygala, & aphrogala quid.</i>	fol. 19. a

P

<i>Palmae maris, atque foeminae amicitia.</i>	fol. 6. a
<i>Palmae faeminae fructus quando retinentur.</i>	fo. eodem
<i>Papaveris quae secundum Erasistratum.</i>	fol. 114. b
<i>Panis quis optimus, & qui ab eo deficit.</i>	fol. 14. a. b
<i>Panis cibantitis a furnaceo distinctus.</i>	fol. eodem
<i>Palmulae num uaporibus superiora tentent.</i>	fol. 4. b
<i>Panes ex hordeo achilleio qui, & eorum qualitas.</i>	fol. 120. b
<i>Panis uaria coctura.</i>	fol. 14. b
<i>Pediculi ex quibus gignantur.</i>	fol. 36. b
<i>Pediculos in morituris capita eorum deferere, atque in puluinaribus inueniri.</i>	fol. 36. b
<i>Pelles an sint ex animalibus ferro iugulatis, uel sponte mortuis, ualde referre.</i>	fol. 30. b
<i>Pestis quae, & origo ex Hippo.</i>	fol. 77. b
<i>Phoenicum libido.</i>	fo. 13. b
<i>Phrenitidis diffinitio ex Asclepiade.</i>	fo. 14. b
<i>Phoeniciffantes</i>	

I N D E X

<i>Phoenicissantes qui.</i>	fol. 113. b
<i>Pisces, uel carnes assandas cur. o leo inungere soleant.</i>	fol. 18. b
<i>Piscibus cur nunc aegri non uescantur.</i>	fo. 29. b
<i>Pisces tintinnabuli sonitu uendi solitum.</i>	fol. 29. b
<i>Plenij error circa Piperis usum.</i>	fol. 15. a
<i>Petri Apponensis error de coitu.</i>	fo. 20. b
<i>Pestis a Thucidide descripta an sit ea Hippo.</i>	fo. 86. b
<i>Plumbi nocumenta.</i>	fo. 42. b
<i>Plato primus & solus an dixerit potum per asperam arteriam ad pulmo- nes descendere.</i>	fo. 76. b
<i>Pleuriticos phlobotomatos peius se habuisse Romae, & Athenis.</i>	fol. 28. a.
<i>Platonem mirari Siculos, & Italos bis in die comedere.</i>	fol. 119. a
<i>Plutarchi error de mulso.</i>	fol. 54. b
<i>Polia an canitiem inducant.</i>	fol. 24. b
<i>Podagricus morbus Arthenis ortus.</i>	fol. 28. b
<i>Posca quae, & eius usus.</i>	fol. 97. b
<i>Polenta quae, & Romanis olim ignota, Graecis celebrata.</i>	fo. 120. b
<i>Porcae nuper foetae apparatus pro cibario.</i>	fol. 37. b
<i>Potum calidum esse contra naturam.</i>	fol. 10. b.
<i>Ptissanae sub nomine quae.</i>	fo. 121. a
<i>Ptissana simpliciter quae.</i>	ol. eodem b
<i>Ptissanae confectio ex Galeno, & Auer.</i>	fo. 121. a. b.
<i>Ptissanae uaria conditura.</i>	fol. 122. a
<i>Ptissana quae, & ex quibus.</i>	fo. 120. b
<i>Propomata quae, & usus eorum.</i>	fol. 9. a
<i>Pulsus nomen ante Hippo. ignotum ex Gal. cum idem contrarium sen- tiat.</i>	fo. 46. a
<i>Pulmonem iecore faciliorem esse coctu, minus nutrire, & magis pitui- tosum.</i>	fol. 39. b
<i>Pythagoreos mulieribus fabarum esum uetasse, & cur, & nam id ue- rum sit.</i>	fol. 104. b.

R

<i>Rabiei morbus ignotus tempestate Aristotelis.</i>	fol. 3. a
<i>Rabiem antiquitus extitisse morbum sed ignotum.</i>	fol. 3. b.
<i>Rabi moses cur libros de lo. affectis scientiarum libros nominet.</i>	fol. 9. a
<i>Ramices</i>	

I N D E X

<i>Ranices quae, & apud Plantum, ubi locus eius explanatur.</i>	fol. 23. b
<i>Ranarum carnes antiquitus à nemine comestas esse.</i>	fol. 37. b
<i>Ranae uentrem quid intelligendum.</i>	fol. 37. b
<i>Remedia pro conseruanda uoce comaedorum, ac tragaedorum.</i>	fol. 22. b
<i>Remedium aduersus mala capitis ex pituita in pueris.</i>	fol. 33. b
<i>Recentatum quid.</i>	fol. 8. b
<i>Recentare quid.</i>	fol. 9. a
<i>Remedium contra aconitum.</i>	fol. 74. b
<i>Respirationes odoriferas unguentorum, florum pratorum non minus ad sanitatem, quam ad uoluptatem conferre.</i>	fol. 59. a
<i>Rhododendron quid.</i>	fol. 116. a
<i>Romanorum usus in comestione.</i>	fol. 119. b
<i>Romae qui medicam artem exercerent.</i>	fo. 98. b
<i>Rubifcantia, & uescica inducentia ex quibus.</i>	fol. 115. a

S

<i>Sabini Romani uxoris uteri tumor ab ea absconditus, & quomodo</i>	fol. 114. a
<i>Sacer ignis quis.</i>	fo. 108. a
<i>Sanguine coagulato duas esse substantias tenues.</i>	fol. 112. b
<i>Sanguinem quomodo aliqui sudent.</i>	fol. 113. a
<i>Salubritas aquae habetur ex ipsius dulcibus, & cur.</i>	fol. 42. b
<i>Sanitas in sacrificijs, lustrationibus, & uictu non inferior sanctitate.</i>	fol. 56. a
<i>Sacerdotibus cur caro caprina uetabatur.</i>	fol. 107. b
<i>Sericus color quis.</i>	fol. 106. b
<i>Semen uiri à quo humido excernatur ex Hippo. sententia.</i>	fol. 117. a
<i>Senes quot uicibus cibandi.</i>	fol. 119. b
<i>seru' p'at' & catupias quae.</i>	fol. 94. a
<i>Serici prouentus quando inceperit.</i>	fol. eodem
<i>Sericum rarum apud antiquos.</i>	fol. 29. a
<i>Seruorum praecia imminui ob Alopeciae turpitudinem.</i>	fol. 33. a
<i>Semen quid.</i>	fol. 93. b
<i>Sericum rarissimum fuisse apud ueteres.</i>	fol. 7. a
<i>Sextans, Deunces, & Triens mensurae, & qui his utebantur.</i>	fol. 25. b
<i>Scytharum uates qui.</i>	fol. 81. a
<i>Scytharum morbi qui.</i>	fol. 71. 80. 81
	Sidae

I N D E X

<i>Sidae quae, & quando suum perficiunt fructum.</i>	fol. 36.a
<i>concoctio ab Hippo. nominatur.</i>	fol. 2.b
<i>Sinapis ad Embammata.</i>	fol. 17.b
<i>Scytharum remedium ad crurium, & coxarum imbecillitatem.</i>	
fol. 34.a	
<i>Scytharum uictus.</i>	fol. 67.a
<i>Scythae seruos omnes cur orbent.</i>	fol. 66.b
<i>Solis lumen unum, & per Aetherem cerni.</i>	fo. 72.b
<i>Socratis mors.</i>	fol. 76.a
<i>Sordes in auribus amarae, morituris dulces fiunt.</i>	fol. 84.a
<i>Sorbilis sopor quis.</i>	fo. 13.a
<i>Sordes mantilium quomodo eluebantur.</i>	fol. 68.a
<i>Stamnea uasa cur fugienda.</i>	fol. 43.a
<i>Stomaci uocabulum pro uentriculo.</i>	fol. 1.b
<i>Stomachus raro os uentriculi, plerumque uel totum uentriculum, uel gulae proprie significat.</i>	fol. 2.a
<i>σπασμὸς quis.</i>	fol. 1.b
<i>Sterilitatis causae quo ad genituram.</i>	fo. 107.a
<i>Stomachus pro ore uentriculi.</i>	fol. 1.b
<i>Spasmus Cynicus quis.</i>	fol. 97.b
<i>Suilla caro an sit commendanda.</i>	fol. 81.b
<i>Suis natura quae.</i>	fol. 82.a
<i>Sumatae quae, & unde.</i>	fol. 37.b
<i>Succus ptissanae quis.</i>	fol. 121.b
<i>Sumen quid, & inter delicatiores cibos reponi.</i>	fol. 38.a
<i>Synachicis num uenae sub lingua sint pertundendae.</i>	fol. 12.b
<i>Syncopis remedium Galeni.</i>	fo. 7.b
<i>συμπίπτειν, συμπίπτειν, συμπίπτειν quae</i>	fol. 34.b

T

<i>Tabellae cum inscriptionibus curationum.</i>	fol. 16.a
<i>ταβέλλαι quid apud Herodotum.</i>	fol. 73.a
<i>Tabellas cum inscriptionibus curationum in Aesculapj aedibus pendisse.</i>	fol. 16.b
<i>Tarsus ciuitas quae.</i>	fo. 101.a
<i>Theophrasti sententia de opora anni tempore, & eius temperie. f. 15.b</i>	
<i>Theophrasti alter locus de fabis castigatus.</i>	fo. 36.b
	c Theo-

LX NI DT EIX

Theophrasti, & Galeni contrariae sententiae de ictu scorpionū.	fo. 3. v
Tetrapharmacum Imperatori Hadriano carum quid.	fo. 13. b
Theophrasti locus de sida castigatus.	fo. 36. a
Telas, & uela ex quibus maiores texerunt.	fo. 67. b
Temporum uenas urere remedium aduersus capitis dolorem, & oculorum fluxiones.	fol. 83. b
Terras alias arte fieri, & alias sponte nasci.	fol. 95. b
Theriacae uariae compositiones, & plures.	fol. 54. a
Theriacam bibi, & quomodo.	fol. 53. b
Timochares cur à destillatione fuerit per coitum liberatus.	fo. 51. b
Tineas, & lumbrēs quae nationes habeant, & quae non.	fol. 85. a
Tiresias iudex Iouis & Iunonis de concubitu.	fo. 117. b
Tituli declaratio libri Gal. de locis affectis.	fd. 89. b
Torta quae, & an sit nostra torta.	fol. 38. a
Teneritudinem carniū esse ueluti putredinem.	fol. 40. a
Tragicas, & comicas fabulas, alta uoce & cantu apud ueteres recitari.	fo. 22. b
Tracta quae.	fo. 14. a
Tuberum fructus dulces, & quo tempore serantur, & sub quibus inserrantur.	fol. 106. b
Tuberēs qui ueterum & ex quo loco primum aduēti.	fol. 106. a
Tuberum duo genera.	fol. 106. b
Turdorum impinguandi modus apud ueteres.	fo. 73. b

V

Vaticanus sit pestilentior, & insalubrior alyis Romae locis.	fol. 28. a
Veneris templum Romae ubi erat.	fol. 7. a
Venenis edendis an homines assuefieri possint.	fol. 65. b
Venus, & coitus quando sit adhibendus.	fol. 51. a
Vermes & animalia ex niue, & igne oriantur.	fol. 88. a
Vesicae calculos in senibus ob frigiditatem nō gigni aduersus quosdā.	fol. 45. b
Veterēs cur coronis utebantur.	fol. 83. a
Veterum christianae religionis orbatorum facinora immanissima sub religionis titulo.	fol. 89. a
Vina cur condirent antiqui.	fol. 47. b
Vinum picans, & recens quid.	fol. 47. b
Vinum edentulum quid.	fol. 48. a
Vinis quomodo inducebant antiqui uetustatem.	fol. eodem

Vina

I N D E X

<i>Vina Maſſilienſium quae.</i>	fol. 48. b
<i>Vinum Maſſicum quid.</i>	fol. eodem
<i>Vina Tethalaffomena quae.</i>	fol. eodem
<i>Vina nona à Graecis bibita, & eorum noxas.</i>	fo. 18. a
<i>Vinalia feſta quo tempore.</i>	fol. 17. b. & 18. a
<i>Vina poſt annum Romanos bibiſſe.</i>	fol. 17. b
<i>Vina apiana quae.</i>	fol. 105. b
<i>Vinum cur aſperſum euitet carbonum noxas.</i>	fol. 84. b
<i>Vina cur ſacculo percolant.</i>	fol. 55. a
<i>Vinum falernum non ſaccarum.</i>	fol. eodem
<i>Vinum falernum indomitum cur.</i>	fol. 21. a
<i>Vinum oligophorum.</i>	fol. eodem.
<i>Vini mixtio, & cur.</i>	fol. eodem
<i>Vinum in anxietate, oſcitantione, & horore quid.</i>	fol. 22. a
<i>Vina & aquam quomodo refrigerabant antiqui.</i>	fol. 9. a. b. & 10. a. b
<i>Vinum dulce an inebriet.</i>	fol. 19. b
<i>Vinum aquae quis primum miſcuit.</i>	fol. 20. b
<i>Vinum protropum, ſeu prodromum.</i>	fol. 19. b
<i>Vini genus adeo exiccatum, ut gladijs abraſum bibatur.</i>	fol. 67. b
<i>Vina praua ad excitandum uomitum, & cur.</i>	fol. 9. b
<i>Vinum hebraeos magna in exiſtimatione tenere.</i>	fol. 54. b
<i>Vinum acinaticum quid.</i>	fol. 110. a
<i>Vinum maſiccum, ſive maſſicum quid.</i>	fol. 55. a
<i>Vinorum praeparandi modus, & conſeruatio.</i>	fol. 110. b
<i>Vitis ſylueſtris quae.</i>	fol. 52. b. & 53. a
<i>Viticem apud medicos in uſu ad urendum.</i>	fol. 34. a
<i>Vnguenta tam potibus, quàm cibus ueteres admiſcuiſſe.</i>	fol. 57. a
<i>Vnguentorum mixtiones ab Aegyptijs excogitatas.</i>	fol. 57. a
<i>Vnguentorum quot genera apud Hippo. & alios.</i>	fol. eodem
<i>Vrinae materiam eſſe ſubſtantiam potulentam.</i>	fol. 93. a
<i>Vrinae generatio ſecundum Heraclitum, quem inſequitur Aſclepiades</i>	
<i>fol. 93. a</i>	
<i>Vuarum ſeruandarum modus.</i>	fol. 110. b
<i>Vuas palcales bonas pro aegris.</i>	fol. 110. b
<i>Vua taminia quae.</i>	fol. 52. a
<i>Vua, & ficus generosae appellatae quae</i>	fol. 38. b
<i>Vuas fabriles commèdari in caeliacis, & alijs uentris a defluxionibus,</i>	
<i>& cur.</i>	fol. 110. b

I K N E D I E M X I

<i>Vua theriacae quae</i>	fol. 53. b
<i>Vua palealis, & uua fabrilis quae</i>	fol. 110. b
<i>Vua resupina</i>	fol. eodem
<i>Vuam absque acinis fieri, & quomodo</i>	fol. 117. b
<i>Vulpium carnes quando palato gratissimae sint</i>	fol. 40. a

X

Xenocratem aegris dedisse stercorea uoranda, & à Galeno damnatum.
fol. 113. b

Xylinum linum quid. fol. 91. a

Z

Zoroastri nictus quis. fol. 67. a

F I N I S.

Errata sic corrigenda à benigno Iectore.

Car. 5. pa. 1. ἡ ἐλαίω, ἡ λαίω. pa. 2. ἡ ὄρχαδες, ἡ ὄρχαδος.
c. 6. pag. 2. Gaiuana, Gaitana. c. 7. pag. 2. cui se, cui si. c. 8.
pag. 1. cap. 8. cap. 6. c. 9. pag. 1. cibus, cibos. c. 10. pag. 1.
fenestris uentos, fenestris ad uentos. pag. 2. ἡ, ἥ. pag. 2.
quam ut, quamve. pag. 2. sole vt, soleve. pag. 2. ullum, ul-
lam. c. 12. pag. 1. locus, loca. pa. 2. ὁτως διωκατὰ τὸν, ἔτως
διωκατὰ τῶν. c. 19. pag. 2. de consensu, de coitu. car. 2. 1.
pag. 2. γῶν, γῶν. pag. 2. αὐτος καὶ, ετοσχάρε. c. 22. pag. 2.
τῶ μὲν, τῶ μιν. pag. 2. ἐπισκοδίσαι, ἐπισκυδίσαι. c. 25. pa.
1. ἀδενείς, ἀθενείς. pag. 1. ἀθιναῖος, ἀθενείας. c. 26. pag. 1.
quam vt, quam & c. 30. pag. 1. in 3. in 4. pa. 1. κατὰλειπε,
κατάλειπε. c. 32. pag. 1. σῖμα, σῶμα. c. 34. pa. 2. quo, qua.
pag. 2. ὑγιέσαι, ὑγιέσαιο. c. 37. pag. 1. tempore, tepore.
c. 38. pag. 1. incientes, incientes. c. 41. pa. 1. ὀφθαλμῶντα
τῆς, ὀφθαλμῶντα τῶν. pag. 2. qui vt, quive. c. 42. pag. 2. fo-
lubre, salubre. c. 46. pag. 2. ἄρα, ἄρ. c. 47. pa. 1. Laescio, Ni-
cesio. c. 50. pag. 1. ἄγυρον, ἄργυρον. pag. 1. refistura, restitu-
ta. pag. 1. λαμπυρίζειν, λαμπυρίζειν. c. 51. pag. 1. ceneo, cé-
feo. pag. 2. externa, hesterna. c. 52. pag. 1. Lambrusca, la-
brusca. c. 53. pag. 1. affeuerit, asseuerat. pag. 2. Palladio
in febr. vario, Palladium in Februario. c. 54. pag. 1. Plu-
tarchus, cur Plutarchus. pag. 2. multum, mulsim. c. 56.
pag. 1. condensantur, condēfatur. c. 58. pag. 1. & mendo-
sium, & Médesium. pag. 1. Mendosij, Mendesij. c. 60. pa.
2. κρωμῖνους, χρωμῖνους. c. 61. pag. 1. κακοήθος, κακοήθους.
c. 62. pag. 2. Ἀρχιγῆρας, Ἀρχιγένης. c. 65. pag. 1. ex oryza,
ex oryza. c. 64. pag. 2. audiciores, audaciores. pag. 2. re-
fert, refertur. c. 70. pag. 2. ψύξιν, ψύχος. car. 71. pag. 1. ae-
quo, aequē. pag. 2. Latini, Latine. c. 73. pag. 2. ueram, cu-
ram. pag. 2. Flauus, Flaccus. c. 75. pag. 2. Antigonum
Agatarcum, Antigonum non Agatarchum. c. 26. pa. 1.
uenificium, uenificum. pag. 2. clamabant, clamabunt.

c.79. pag.1. amaronibus, Amazonibus. c.81. pag.2. fide dignis, fide dignus. c.82. pa.1. possideat, possideat. c.83. pag.2. deleant, doleant. c.85. pag.1. ex lib. ix. lib. c.86. pag.2. τὸ πῦρ, τὸ μῦρ. c.87. pag.1. oppositissime, appositissime. c.88. pag.1. μυῶν, μυων. c.89. pag.1. sacerdotis, sacer dotes. pag.1. Graecus, Graecis. pag.2. παθέντας, παθόντας. c.93. pag.1. nullus, nullum. pag.2. affectus, affectos. c.94. pag.1. Elephantiasi, Elephantici. pag.1. duobus, duabus. pag.2. inceptum, ineptum. c.96. pag.1. τοῦτοι, τῆτων. pag.1. praestantissimi, praestantissimus. c.97. pa.2. Liberati, Liber. c.99. pag.1. magnum, Magnum. c.100. pag.1. foueat, faueat. pag.1. quod in, quae. c.102. pag.2. δειμερόντων, γερόντων. c.111. pag.1. depas, dapes, pag.2. assequebatur, assequitur. c.113. pag.2. usus, usos. c.115. pag.2. θρίης, θρίεις. car.116. pag.2. demisserunt, dimisserint. pag.2. quia, qui a. c.117. pag.2. Pli. plant. pa.2. Mes. Salina, Messalina. c.120. pag.1. ipsius, ipfis. pag.1. pistos, pistor. pag.1. quae, q; pag.1. ut, atq. pag.2. communis, caussis.

Errata in Epistola Alexandri sic corrigito.

μλείονα, πλείονα. καλέμερον, καλεμένων. καλάγχιχρον, κατάλιχρον. διύγερρον, διώγερρον. ὑδαρως, ὑδαρές. πολλάς, πολλαίς. μηκέτη, μηκέτι. εὐχεῶς, εὐχερῶς. Γαγάδος, Γαγάτης. κακκία, κοκκία. ἔλεον, ἔλαιον. κατωπινόμερον, καταπινόμερον. ἐχημέρον, ἐψημένον. ἐκβάλτει, ἐκβαλεῖ. οἶον, οἶνον. εἰς, εἰ. uiuida, uiscida. tatos, latos. salia, allia. Centuarij, Centaurij. indifferentes, indifferenter.

V A R I A R V M I N

MEDICINAE AVCTORIBVS

ET ALIIS LECTIONVM

Liber Primus.

*De Oesophago, & stomacho locus Galeni emendatus, & Aristoteli
conciliatus, Lucretius defensus, Pollucis locus corre-
ctus, & alter Hippocratis indicatus de
concoctione Cap. 1.*

ALENVS quinto de locis affe-
ctis cap. 5. scriptum reliquit ue-
res interstitium illud quod inter
fauces, & uentriculum collocatur
οἰσοφάγον nominasse. posteriores
uero Aristotele idem σῶμαχον di-
xisse, quamquam & Homerum
in 17. Iliados sic locutum inue-
nio, ubi scribit.

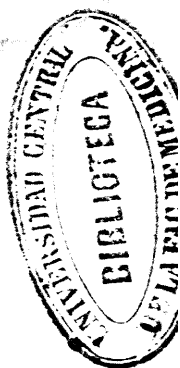
ΑΨ, δ' ἀναγκαζομένοιο κατὰ σῶμαχιο δέμεθλα

Νύξ; ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε βαρεῖν χειρὶ πειθήσας,

Ἀντικρὺ δ' ἀπαλῶτο δὲ αὐχένος ἢ λυθ' ἀκωκὴ

Subiungit Galenus Aristotelem ipsum eā partem sem-
per antiquo nomine uocasse: quae uerba occasionem
multis dederunt, ut Galenum calumniarentur: si qui-
dem Arist. infrequentius in ea parte nominanda οἰσοφά-
γε uoce usus reperitur, quàm σῶμαχας: is enim primo de
histo. animal. cap. 12. 15. 16. & ultimo: 2. de histo. cap.
17. 4. de hist. cap. 23. & saepius totum illud spatium fau-

A cium

L I B E R

cium, & oris uentriculi, quod nos gulā diximus, *στόμαχον* appellauit: at 1. de hist. animal. cap. 6. tertio de partibus animalium cap. 11. in eadem parte nominanda *οἰσοφάγον* nomen interseruit: quod etiam *ἀπὸ τῆ μήκῃς καὶ τῆς στενότητος* nescio qua ratione ita uocatū dixit; unde cuiq. perspectum esse potest, aut Galenum errasse, aut illius philosophi scripta oscitanter admodum perlegisse: quorum vtrunque cum ego à medicorum principe, & in peripaterica doctrina maxime versato, longe alienum putem, ad credendum potius inducor textus omnes vulgatos vnius vocalae *σχ* defectu fuisse deprauatos; & propterea ita legendos, *αὐτὲ τῷ Ἀριστοτέλει ἐκ αἰτῆς παλαιῷ καλῆντος ὀνόματι τὸ μῦθον τῷ τῷ ζῳῇ*, hoc est Aristotele ipso non semper antiquo vocabulō hanc animalis partem nominante: Ad hoc aut iudicandum primo ea ratione moueor, quod uerisimile non uidetur Galenum scriptorem omnium fere post homines natos diligentissimum in re adeo clara ita dormitasse; deinde si eius mentem attentius contemplari uelimus; id innuere uoluisset uidetur, quod ueteres eam partem *οἰσοφάγον*, posteriores Aristotele *στόμαχον* nominarint: Aristoteles vero tanquam inter hos tempore medius utroque nomine usus sit. Illud interim non tacebo Latinos ferè omnes qui ornate, & pure dicendi studium amplexi sunt stomachi vocabulum pro uentriculo ut plurimum accepisse. Lucretius in 6.

Flagrabat stomacho flamma ut fornacibus intus.

Horatius. *Ieiunus stomachus raro uulgaria temnit.*

Idem Columella: clarus est Celsus lib. 1. cap. 2. & 8. & lib. 4. cap. 5. qui tamen lib. 4. cap. 1. gulam stomachum, sed quasi populus ita loqueretur, nominauit, qui etiam aliquando, pro ore uentriculi ea uoce usus uidetur, quod etiam alios fecisse. sed *καταχρηστικῶς* scribit Galenus 7. aphorif. 56. Plinius quoque in sexcentis locis ubi varia
pro

pro stomacho remedia proponit, fere semper ventriculum intelligit, & si aliter sensisse ab aliquibus male creditur lib. 11. cap. 37. quando dixit summum gulae fauces, extremum stomachus; Caelius Aurelianus frequentissime pro ventriculo, & praesertim ubi de stomachicis tractat in 3. chronicarum passionum, pro gula interdum stomachum accepit. Serenus pro ventriculo toto,

Qui stomachum regem totius corporis esse

Contendunt, vera niti ratione videntur;

Huius enim validus firmat tenor omnia membra,

Et contra eiusdem firmantur cuncta vigore

Cur igitur Lucretius in transferendis Thucydidis verbis ἀντὶ καρδίας quae os ventriculi ipsi significabat, cor, & non stomachum, dicere maluit, haec ratio sufficere docto cuidam viro ipsum criminanti debebat, quod stomachus raro os ventriculi; plerunq; uel totum ventriculum, vel gulam ipsam proprie significaret Latinis. Quo modo etiā Nicander in Alexipharmacis σωμαχοιο δοχαίην vocari id à nonnullis dixit: quasi sit per quod stomachus recipit. Ac ne quis Pollucem in 2. lib. mihi adducat, ubi stomachū asperā arteriam quoq; vocatam dicere videtur, sciri velim apud ipsum stomachum eo in loco pro gulae principio, quod ductibus ambobus quasi cōmune est capi; ubi etiā litteram Pollucis mendosam esse reor, quando scribit ἀδὲ σόμαχος ἔγκειται μὲν ἐνδοθεν τῇ ράχει, κατατείνει δὲ εἰς πνεύμονα, hoc est, stomachus intus quidem incumbit spinae, pertinetq; ad pulmonem. quo in loco legendum credo εἰς κοιλίαν; nam ex his subsequētib; verbis sic esse legendum apparet τῷ δὲ σωμαχοιο καταλήγοντος εἰς κοιλίαν, id est, stomachus uerò cum in vētrem definat. Similia his sunt, quae apud Hippocratem in libello de Anatome scripta habentur hoc modo, οἰσοφάγος δὲ ἀπὸ γλώσσης τὴν ἀρχὴν ποιεῖ μένος εἰς κοιλίην τελευτᾷ, ὅν δὲ καὶ ὁπὶ σπηλαιῆς κοιλίης σόμαχον κα

L I B E R

λέεσιν. id est, Oesophagus autē sumpto a lingua initio in uentrē definit, quē in uentre putrefactorio stomachū nominant. Νά σήψιν more antiquo ab Hipp. concoctio nē vocari in nostris Hippocraticis adnotationibus mōstramus, vt nemo mirari debeat, quod ventriculum, vbi concoctio perficitur, σηπτικὸν vetustissimus auctor dixerit, qui etiam ἀκροσαπές pro leuiter concocto in lib. Ὀδὲ Ἑσφῆς dixit, sicut Empedocles vocauit vinum ὕδωρ ἐν ξύλω σαπέν, id est concoctum, vt refert Aristoteles 4. Topic. cap. 5. & Plutarchus cap. 2. lib. de causis nat. vbi scribit coctionem esse putrefactionem.

*De rabie, siue hydrophobia, & elephantiasi loci Aristotelis,
& Medicorum explicati. Cap. 2.*

 Pud Aristotelem 8. histor. animal. cap. 22. scriptum inuenitur hominem inter cetera animalia à rabido cane commorsum, neque rabie corripi, neque interire: eius verba sunt οἱ δὲ κυῶς κάμνεσιν νοσήμασι ξίσιν, ὀνομάζεται δὲ ταῦτα λύττα, κυνάγχη ποδάγρα, τέτωι ἢ λύττα ἐμποιεῖ μανίαν, ἔσταν δ' ἀκὴ λυτῶσιν ἅπαντα τὰ δηχθέντα πλὴν ἀνθρώπου: ἀναρῆς δὲ νόσημα τέτο τάσ τε κυῶας, ἔστι ἂν δηχθῇ ὑπὸ λυτῶσης πλὴν ἀνθρώπου. Quū autem euentus quotidiani hominem non solum à cane, verum etiam ab alijs rabidis animalibus commorsum male affici, atque iugulari (vt Caelius Aurelianus 3. acutorum scripsit) manifesto declarent; multi vt Aristotelem ab erroris suspicione vindicarent in eo interpretādo laborarunt. Iulius Pollux in 5. sententiam philosophi ita accipiendum uoluit, quod πᾶν τὸ ὑπὸ λύττῃ κυῶς ἐχομένη δηχθὲν ἀναρῆται, ἀνθρώπος δὲ μόνος σὺν ἀνδρὶ κυῶ δυνάων περιγίνεται. Nicolaus Leonicensius vir doctissimus contextum potius deprauatum esse uoluit, & loco πλὴν esse legendum πρὶν quasi homo commorsus in rabiem, & mortem deueniret utique, sed postorius ceteris animalibus; quādo Galenus aliquos post sextum, &

οἷα-

octauum à morfu accepto annum, Albertus post duodecimum eo morbo laborasse, & necatos fuisse tradunt. Non defuerunt qui *πλὴν χνὸς* legendum maluerint, rudi quadam experientia ducti, quòd anseres saepenumero mordeantur, & nullum ex ijs interire conspicitur. Augustinus Sueffanus in còmentariis super libros de animalibus sententià Aristotelis iccirco ueram putauit, quia unus homo ratione praeditus medicamentorum ope seruatur, quo minus vel non rabie capiatur, vel captus euadat: quamuis non omnes illud obtineant. Hieronymus Fracastorius diuersa à cunctis uia incedens cetera animalia rabire ob feritatis consortium quod illis cum cane est, hominem uero ob temperaturae ab illis multum discrepantis excellentià minime ei aegritudini subiici ex Aristotelis mente credidit. Sed ego cum in uetustissimum codicem manuscriptum inciderim, cui haec uerba desunt, *καὶ ὅτι ἂν δηχθῇ ὑπὸ λυτῶσος πλὴν ἀνθρώπου*, & hanc lectionem uetus quoq. Latinus interpres quem manuscriptum uidi in Bibliotheca quam Io. Vincentius Pinellus uir doctissimus, & omniū bonorum patronus in usum eruditorū magnis sumptibus instruit, secutus sit, putauit facile contingere potuisse, ut etiam antiquis temporibus ea uerba, quae litigandi occasionem dedere, ab aliquibus librariis ex marginibus interfecta sint, eo praesertim quòd antiquus auctor Antigonus in synagoge paradoxarum historiarū, ubi multa ex Arist. fidelissime recitat, id solū inquit uoluisse Aristotelem *ὑπὸ κυνὸς λυτῶσος λυτῶν πάντα τὰ δηχθέντα πλὴν ἀνθρώπου*. Veruntamen ut concedam Aristotelicum contextum nihil omnino immutandum, ne minem adhuc eorum ueritatem usquam affecutum existimo; propterea quod tempestate Aristotelis morbum hunc in homine nondum cuiquam innotuisse inuenio: unde iure ipse scriptis mandauit, solum hominem com-
morsum

L I B E R

morsum à rabido cane illaesus permanere : An uero il-
 lud ita fuerit, quod eo tempore morbus ille nusquam es-
 set, sed post ortum habuerit; an quod esset quidem, sed
 minime cognosceretur, forsan dubitari possit. Atta-
 men utrunque fieri potuisse existimo. Plutarchus enim
 8. symposiacorum problem. 9. hydrophobiam, & ele-
 phantiasim morbos fuisse nouos Aesclepiadis tempore,
 qui sub Pompeio Magno Romae in arte medica cla-
 ruit, ex sententia Athenodori medicis testatur fecit, ubi
 similes morbos, atq; etiam alios causis diuersis posse no-
 uiter oriri disputat: nihilominus haud rationi quoque
 dissonum mihi uidetur morbum antiquitus etiam existis-
 se, neque tunc innotuisse; propterea quod homines eo
 morbo multis post acceptum morsum diebus occupare-
 tur; & ideo à Medicis eius causa non aduerteretur; ut
 cumque sit, Aristotelis certe tempore minime cognitum
 fuit hominem commorsum à rabido cane ullo morbi
 aut symptomatum prauorum genere, & praesertim aquae
 timore capi; quod & aliae praeter Plutarchi modo cita-
 tum testimonium, rationes mihi persuadent: Nam ex
 uetustioribus Aesclepiade scriptoribus neminem adhuc
 inueni, qui huiusce mali mentionem ullam expressam
 fecerit: quod si manifestum fuisset, aequum erat ab ali-
 quibus, & saltem ab uno Hippocrate nominari nempe
 qui in commentariis epidemicis, & alibi uaria, ac pro-
 pe incredibilia morborum genera recensuit. Nicander
 item Colophonius, qui ante Pompeij tempora sub At-
 talo eius generis postremo Pergami rege floruit; cum
 omnia venena, ac letalia homini siue ex potu, accibo,
 siue ex morsu atque impressione carminibus persecu-
 tus hydrophobiam tacuerit, par est arbitrari non aliun-
 de eam silentio praeteriisse; nisi quia aetate ipsius non-
 dum apparuerat. Neque Caelii Aureliani auctoritas
 (siue ipse sit, siue Soranus ab eo latinus redditus, qui in
3. acut.

3. acut. de hac passione latissime differit) me quicq̃ monet, quandoquidem inepte satis, ac indocte ex uno, vel altero Homeri, Menandri, Democriti, & Hippocratis loco falso, & extra rem inducto Hydrophobiam veteres auctores nouisse se se probare credit. Accedit quod Ouidius, qui paullo post Asclepiadem vixit, Hydrophobiae nullum esse remedium scribens hoc versu,

Soluere nodosam nescit medicina podagram,

Nec formidatis ulla medetur aquis.

indicare videtur eum morbum nuperrime apparuisse, quippe cuius medicina nondum inuenta esset; quin & hac in re Plinij alioquin auctoris grauisimi sententiam probare nequeo, qui vsque ad tēpora sua aquae, & aliarum rerum formidinem ex morfu canis ortam incurabilem extitisse, & casu quodam à milite Cynorhodi potionem à matre sibi per litteras ex insomnio indicatam huic malo inuentam esse medicinam scribit; quum constet Cornelium Celsum, & Scribonium Largum Plinio antiquiores eius remedia plurima scriptis mandasse; vt silentio praeteream Dioscoridem, atque Caelium Aurelium, siue Arrianum, qui Themisonem medicum Asclepiadis sequacē à cane morsū huiuscemodi timorē incurrisse, & medicamentorum ope incolumē euasisse scribunt: nisi, Plinii auctoritatē tuentes, dicamus vulneratos à canis dente ante ipsius tempora curatos esse, si in principio medicus accerseretur; at si neglectus longius processerat morbus, & timorem aquae pepererat, minime curari potuisse, cui sententiae non parum Celsus fauet, inquiens, aquae timore oppressis in angusto spem esse: Simili pacto Galenum à calumnia vindicare soleo, qui in 6. de loc. affectis, solos canes rabie tentari scripsit, cui etiam Alexander ille probl. auctor assensus est. Nā Porphyrius, Apfyrtus, Hierocles, & Palladius, quī huiusmodi morbum in equis & aliis animalibus obser-

L I B E R

uarunt Galeno posteriores extiterunt, vnde facile contigit, vt illius tempestate nondum in quopiam alio, quàm in cane rabies innotuerit, vel saltem id nomen tunc non obtinuerit, quod posteriores in alijs animalibus vsurparunt, nisi dicamus Galenum haudquaquam Hippiatricem exercuisse, & propterea, si quicquam in ipsa errauit, excusationem mereri. Quod uero Plutarchus scribit Elephantiasim ab Arabum medicis lepram vocatam, Asclepiadis solum aetate sese manifestasse; id ira accipiendum puro, vt quemadmodum scribit Plinius 26.lib. in Italia tunc apparere coeperit, quoniam eum morbum sub nomine Satyriasis Aristoteles in 4. de gene. animal. cap. 3. intellexit, ut Michael Ephesius in commentario prudenter notauit. Adhuc in Aegypto antea vulgatum extitisse declarat etiam Lucretius in 6.

*Est elephas morbus, qui Nili flumina propter
Gignitur Aegypto in Media, neque praeterea usquam:
Atthide tentantur gressus, oculiq. in Achaeis, Finibus*

Elephãtiasim autem licet in Italia statim relictam narret Plinius; in Aegypto tamen frequens durauit vsque ad Galeni tempora, qui eum morbum Alexandriae familiarem in Germania, Scythia, Mysia frigidis regionibus non grassatum, 2. libro ad Glauconem tradidit: Quod porro Aegyptiorum reges ea lue capti sanguine humano in balinearum solijs fuso magna populi cede curarentur, vt non multum verosimile, sic ferini potius remedij habuisse speciem opinor.

*Reslitutus Galeni locus de palmulis, & alter declaratus
nonnulla de oliuis, Cap. 3.*

I Almulas & vi quadam peculiari, & quod magno labore coquantur, ac vaporibus superiora tenent, capitis dolorem generare scriptum est à Galeno 2. de compo. medic. s. l. vbi Apollonii ad dolores
ex

ex ebrietate scripta recitat ; necnon 2. de alim. fac. & in libello de facile parabilibus apud Solonem : quod antea Xenophon apud Athenaeum in 14. dipnos. & Dioscorides affirmant : Ceterum in 2. de comp. med. s.l. recensens medicamenta pro curandis capitis doloribus ex stomacho ortis haec ait, ὅσοι δὲ ἐδίνανται τὸν ἄρτον ἐς ἰστέμ χαρὶς ὄψεσθαι τοῦτοις ἢ ἐλαῖω, ἢ φοινίκων ἢ σαφυλῆς ἢ τινὸς τοιᾶντου δίδόναι. Ex quibus perspicuum fit Galenum contraria sibi sentire: nisi dicamus hunc ipsum contextum deprauatum esse, & loco φοινίκων legendum λευκῶν, vt iuncta dictioni ἐλαῖων habeatur oratio in hunc modum, τοῦ τοις ἢ ἐλαίων λευκῶν ἢ, quem locum ita restituendum ideo existimo, quoniā Aetius, qui vt infinita prope alia, ita eum contextum ad verbum in 6. lib. cap. 45. induxit; sic & ipse habet ἄρτου ὡροσφέρεσθαι βραχὺ ἢ ἐλαίων λευκῶν ἢ σαφυλῆς ἢ τινὸς τοιᾶντου δίδόναι. Nam de oliuis albis mentionem inuenio apud Celsum lib. 4. cap. 20. apud eundem Galenum 5. de comp. med. s.l. necnon apud Oribasium lib. 7. qui omnes iis in stomacho, atque in alijs partibus adstringendis vtuntur, ne quis miretur cur potius oliuas albas, quàm alias ibi legendum voluerim: porro oliuae albae illae dicuntur, quae mediae sunt inter virides & maturas: virides enim acerbae nimis sunt, & cruditates sua minime conueniunt; maturae quae & nigrae sunt sua pinguitudine stomachum relaxant. Albae autem utroque excessu carent, cum neque incoctae prorsus sint, & adstrictoria facultate non priuentur. Quo etiam Plinij accedit auctoritas, qui libri 23. cap. 3. oliuas albas stomacho vtiliores, ventri minus, scriptum reliquit. Quomodo albae oliuae condirentur non est mihi admodum compertum, inuenio tamen apud veteres plures eas condiendi modos extitisse; Nam muria primo condiebantur, ipsiq. focniculum admiscebatur *χολύμβανος* à Graecis vocatae, à Romanis drupae. Cae-

L I B E R

lius Aurelianus 4. chron. pass. cap. 3. natantes vocauit ; Has aliquando albas vocatas putauit , quod Diphilus apud Athenaeum 2. dipnos. eas a nigris, quas *σεμύλιδας* vocabant, distinguat, & ad firmandum ventriculum commendet his verbis, *τάς δὲ μελαίνας, καὶ κακοσμομαχοτέρας, καὶ βαρύνειν τὴν κεφαλὴν, τὰς δὲ κολυμβάδας καλεούμενας εὐσμομαχοτέρας εἶναι καὶ κοιλίας σαλτικὰς ;* id est, nigras quidem & stomacho minus aptas , & caput grauare : Colymbadas vero & gratiores stomacho, & vêtrem retinere. Condiri etiam oleo consueuisse inquit Aristoteles 2. Rhet. vbi *σεμύλα ἐλαίῳ δέειδαι* refert : erant vero *σεμύλα* apud Athenienses oliuae illae , quas aliter *τέξιμύνας* nominabant , Aristophanes *θλασαί* vocauit, Caelius Aurelianus ibidem fractas nuncupauit. Quae vero sint oliuae premadiae apud Nicandrum in alexipharmacis aduersus Cerussae venenum commendatae nondum mihi quicquam certi compertum est, nisi sit oliua Pausia, quam vt Virgilius simul cum Orchade iungit hoc carmine,

Orchades, & radij, & amara Pausia bacca :

Sic & Nicander

πρὸ καὶ ὀρημαδύτης, ἢ ὀρχάδες εἶαρ ἐλαίης.

Est enim Pausiae apud Columellam bacca iucundissima, ex qua oleum fit saporis egregii dum viride est : vetustum autem corrumpitur, vnde Seruium laudare non possum , qui apud Virgilium pro amara bacca viridem exponit. Cum amaror Pausiae sit iucunditati cuidam iunctus, ut Plinius ait, cerasa laurea non ingratae amaritudinis esse. Cogitent quaeſo eruditi, num aliquid lucis ei loco afferre valeant. Auctor est Celsus lib. 2. cap. 19. oliuas etiam ex defruto & passô cōdiri solitas: Quoniam autem de palmulis sermonem habui, locum alium Gale ni in medium proferre placet ; in quo interpretando omnes penè interpretes vel hallucinatos, vel obscuriores

res

res quàm par erat extitisse video: is est libro de locis patientibus 6. vbi disputans num vterus animal sit (quem admodum Plato scripsit) ait, quod si esset, quando rebus desideratis frustratur, vtique tristitia afficeretur: & forsan emaciaretur: exemplum deinde proponens, subiungit καθάπερ ἐνιοὶ φασὶν τοὺς ἐρωῶντας φοίνικας πάχειν: quae verba ad Phoenices populos referre omnes videntur interpretes; cum minus distet Caelum à terra, quàm vt id Galenus doctissimus significare voluerit: Nam de vtero secundum ipsum sensibus orbaro loquens ineptus plane fuisset, si animali & non plantae eum equiparasset: ad haec palmae plantae historia adeo quadrat Galeni menti & instituto, vt nemo vel mediocri iudicio praeditus de alia re locutū Galenum credere possit: auctor enim est Philostratus in Iconibus palmam marem atque foeminam ita se amare, vt nisi prope serantur, ac se contingant emacientur, exsiccenturq.; quod Plinius quoque lib. 13. cap. 4. non solum affirmavit, sed etiam addidit ipsas sterilefcere; cui sententiae non parum conueniunt, quae ante hos a Theophrasto scriptis mandata sunt 3. de causis plantarum cap. 20. palmam foemellam fructus nō retinere, nisi supra eam flores maris palmae cum puluere iaciantur; quod nonnulli voluere idem operari ac semen masculorum piscium ouis foemellarum inspersum.

Galenus locus emendatus in 12. Meth. & alter in 13. melius quàm à Linacro interpretatus. Cap. 4.

Galenus in medicos nonnullos inuestus, qui generosa remedia importune adhibentes aegrotos iugulabant, quendam narrat dysentericos valido quodam praesidio interdum curasse, interdum necasse: modū vero illius curationis ita fuisse tradit χρόμνα τὰ κατὰ καλόμενα μετὰ ἄρτου ἐδίδου ἐσθίειν, καὶ πίνειν ὀλίγον.

B 2 ἡμέρα

L I B E R

ἡμέρα μία, quo in loco interpretes Graecos codices vulgatos secuti, cepas cartas vocatas transferunt. Harum cum apud nullos auctores genus vllum ita vocatum inuenerim, textum deprauatum esse, & pro *κάρτα* vel *κνίδια*, vel *κρητικά* legi debere putavi. Quod cepas huiusmodi vocatas veteres habuerint testatus est abunde Theophrastus, & post ipsum Plinius; qui etiam cepas coctas dysentericis vescendas dare medicos consueuisse cap. 5. 20. libri tradit; Creticas in honore habitas dulciusculas fuisse ex Theophrasti, & Plinij verbis coniicitur, ut ea ratione fieri potuerit, quod medici illas tanquam palato gratiores elegerint, vel certe *κρόμνα τὰ κατὰ καλέμενα* legendum omnino reor, ut Galenus vulgatum Romae nomen literis exarare voluerit, quod alibi identidem fecisse nemini ignotum arbitror; quae loci huius facile emendandi coniectura in memoriam mihi adducta est a iuvene, cum primis & erudito & docto Se muele Darderio Byzantio philosophiae, ac medicinae doctore, & nostri studiosissimo auditore. Sed quoniā methodi locū explicui; alterum lubet subnectere in fine decimi tertij libri, quem interpretes forsan ob Romanae urbis ignorantiam male transtulerunt: vbi .n. Galarte riarū incisionem instituit, quae vincula in id opus eligenda sint, edocens Gaiuana ex Gallia Romā aduecta ceteris praefert: ac diligētia sibi solita vsus, vbi quoq. in vrbe illa venderentur indicans, ait, *παρασκομένων δὲ μάλιστα κατὰ τὴν ἱερὰν ὁδὸν ἣ τις ἐκ τοῦ τῆς ῥώμης ἱερῆς κατὰγει πρὸς τὰς ἀγορὰς*, quē locū transferens Linacer, dixit. Vendita vero maxime in sacra via, quae a tēplo descēdit ad fora, cū trāsferre debuerit: quae a tēplo Romae ad fora descēdit: ita .n. mira Galeni diligentia in describendo appositissime loco nō occultatur. Erat .n. via sacra non longe a templo Pacis, necnon a foro tēplum Romae & Augusto (ut in quibusdā antiquis numismatibus cōspicitur) dica
tum

rum, quod & pulchritudine, & sacrificiorum magnificentia Veneris templo inferius nequaquam fuisse his versibus monstrat Aurelius Prudentius.

*Iamq. domo egrediens, ut publica festa, diesq.
Et ludos stupuit, celsa & capitolia vidit,
Ac sacram resonare viam mugitibus, ante
Delubrum Romae (colitur nam sanguine, & ipsa
More Deae, nomenq. loci ceu numen habetur
Atque vrbs, Venerisq. pari se culmine tollunt
Templa, simul geminis adolentur thura Deabus)*

Eius Templi facies fere tota seruatur adhuc, Cosmaeq. ac Damiano hodie dicatum est; ibi erant variae officinae, inter quas erant, qui vincula huiusmodi venderent: illud quoque ex eodem loco colligendum est Galeni tempore sericum rarissimum fuisse, quando id ipse refert sub ditione Romana & in magnis ciuitatibus penes solas mulieres opulentas inueniri potuisse.

*Archigenis locus emendatus apud Galenum: ac de bulbis
nonnulla non poenitenda contexuntur Cap. 5.*

ARchigenes medicus clarissimus, qui Hadriano imperatori inseruiuit, & eius mortis loco sub māmā lethali demonstrato occasionem dedit, ut Dion Cassius scribit, apud quē pro Hermogene Archigenem legēdum esse reor, multa in re medica praeclarissima cōmentaria edidit, quae a Gale. passim ceteris aliorum sui temporis medicorum scriptis nō sine honore praeferantur. Is cum illorum curationem institueret, qui prae fame in animi deliquia incidunt (ut scribit Galenus) praecepit quamprimum viribus reficiendis incumbendum esse; & ideo iam soluto deliquio ea illico exhibenda, quae belle nutrirēt, qualia sunt oua sordilia, panis cū vino, cochleae, & bulbi; Quo in loco vehementer suspicor mendū aliquod latere, qm̄ illa, q̄ ἀθρόως siue acervatim nutrire possunt, oīa multū & cito in parua mole nutriūt;

L I B E R

cochleae vero, & bulbi tametsi nutrimenti multum corporibus praestare valeant, nihilominus tardissime, & sensim alimentum suum membris impertiunt, ut hac ratione Galenus 2. aphor. 18. apertissime neget ea acervatim nutrire: Accedit his quod Aetius haec omnia ad verbum transferens cochleas & bulbos non habet, sed loco eorum halicam cum vino posuit; quemadmodum etiam apud Galenum ipse legendum puto: nec obstat quod paullo supra Archigenes pro stomachicis cochleas & bulbos, sicut & Diphilus apud Athenaeum probarit, quoniam ut illi ad corroborandum ventriculum, pro quo ibi laudantur, valent, sic ad reparandas statim vires minime congruunt. Neq. (dicit quis) Galenum in loco supra citato halicam inter tarde nutrientia recensere, propterea quod ibi de halica sola ab ipso sermo habetur cui se vinum misceatur, aufertur sane ipsi visciditas, atq. crassities; & ideo efficitur ut multum nutrimentum, quod secum habet, paruo tempore distribuatur, qua ratione Galenus in primo ad Glauconem huiusmodi mixtionem probavit in illis, in quibus syncope timeretur in accessionibus; quemadmodum & Aetius in cardiacis, aliisq. plurimis: Quod porro de bulbis scripsit Arist. 20. probl. eos repositos germinare, quoniam interna ac nutritiva humiditate abundant, id ita accipiendum est, quemadmodum 5. de causis plantarum Theophrastus prodidit, videlicet omnia bulbacea lento quodam humore praedita esse, cuius ope tam diu natiuus calor conservatur, quousq. is ab externo adiutus humiditatem illam explicat, praeparat, & nova forma induit. Eos venerè excitare ostendit versiculus apud Athenaeum citatus,

Οὐδ' ἐν σ' ὀρήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.

Quod etiam Martialis venustissime sic expressit.

*Cum sit anus coniux, cum sint tibi mortua membra,
Quid bulbis aliud, quam satur esse potes?*

Locus

*Locus Galeni de foecundis correctus : & nonnulla ad id ex
Lucretio & Paulo Cap. 8.*

HAnc iuxta omnes impressos codices sententiam habet Galenus 5. aphor. 63. quod tam mulieres, quam viri si temperie quattuor qualitatum potiantur, generant, quamvis temperie illa priuatis commisceantur; intemperati vero nunquam generant nisi contraria intemperie praeditis iungantur, vtpote calidi frigidis, humidi siccis, & ita de singulis: sic enim sua lingua scribit *ὅτι μὲν τῶν εὐκράτως ἐχόντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, ὡς αἰὲν γεννῶσι καὶ καὶ δυσκράτοις μίγνυνται, ὅτι δὲ τῶν δυσκράτων ὥς μετὰ τῶν ἐναντίων μόνον.* Sed haec minime cohaerere posse rem intimius considerantibus videbuntur, quoniam si intemperati solis intemperie eorum contrariis naturis copulati gignunt, qui poterunt temperatis iuncti generare? neque dicendum est temperatas naturas intemperatis quibusuis contrarias existere, quoniam Galenus infra satis manifestum facit se de ea loqui contrarietate, quae inter vtraq. extrema, non inter alterum extremorum & medium posita est. Itaque textum corruptum esse potius, atq. hoc pacto legi debere puto *ὅς αἰὲν γεννῶσι ἢν καὶ εὐκράτοις μίγνυνται;* namq. sententia vt vera sibi constabit, quod temperatis si temperati misceantur semper gignunt, intemperati vero tunc solum, quando contrariis suae intemperiei copulantur. Haec omnia videtur Lucretius in 4. de natura libro quasi somniasse, vbi foecunditatis varias causas exponens inter alias vnam sic ponit.

Vsq. adeo id magni refert, vt semina possint

Seminibus commisceri generaliter apta,

Crassaq. conueniant liquidis, & liquida crassis:

Quod vero paullo post scribit ad concipiendum quoque magnopere conferre si à tergo, beluarum more, vir
cum

L I B E R

cum muliere vtatur venere,

*Et quibus ipsa modis tractetur blanda voluptas
Id quoq. per magni refert, nam more ferarum
Quadrupedumq. magis ritu plerunque putantur
Concipere vxores, quoniam loca sumere possunt
Pectoribus positis sublati semina lumbis.*

non est ita explodendum, quin rationem magnā secum habeat, potiusq. dictu turpe quā factu videatur. Nam & Paullus Aegineta non contemnendus auctor quicquid Lucretius ad hanc rem pluribus carminibus scriptum reliquit, hisce verbis lib. 3. cap. 74. complexus est *μῆζις δὲ ἢ ἐξόπιον δόξει πρὸς κύνειν συμφέρον*, id est, à tergo coitus iuuare conceptum videtur. Loca vero Lucretij citata Q. Serenus Gordiani Imperatoris praeceptor indicare voluit, quando scripsit;

*Irrita coniugij sterilis si munera languent
Nec sobolis spes est multos iam vana per annos
Foemineo fiat vitio res, nec ne filebo.
Hoc poterit magni quartus monstrare Lucreti.*

Quid sit recentatum apud Alexandrum Trallianum, & quae antiquorum propomata. Cap. 7.

REgitur apud Trallianum 11. lib. fuisse penes Romanos propomatis genus, quod Romani recentatū nuncupabant, vtq. in eo bibendo magis delectarentur, peculiari quadam arte refrigerabant: id nomen quid significaret, quodve potionis genus esset, multos diu ambiguos tenuit: nec defuerunt qui Alexandri codicem corruptum esse crediderint. Ego vero si coniectari mihi liceat, textum nullo errore ibi esse infectum, recentatumq. Romanos vocasse puto vinum antiquum, musto, vel lixiuio, vel tortiuo commixtum, quasiq. renouatum, quomodo plerosq. hodie factitare conspiciamus: recentare enim apud veteres in vsu fuisse pro renouare

nouare auctor est Nonius; vnde etiam quod a Varrone in libris de lingua latina vinum vetusnouum nuncupatum inuenitur, hoc ipsum recentatum fuisse arbitror, quod caupones pro vetere interdum videri solitos memorat Galenus lib. de cib. bo. & mali succi. Quo pacto hoc Romani refrigerarent, cum nihil compertum habeam, id tamen diuinare audebo hanc potionem vapore valetudinariis optatam aliquo diuerso modo, ita vt e gelida potius, aut saltem modice frigida, quam vere gelida fieret, non autem vel lamina, vel glarea, vel glacie, vel niue, vel alio ex ijs, quos infra exponam, modis refrigerare consueuisse: tot namq. modos vina & aquam insigniter refrigerandi veteres habuisse comperio: Et quoniam propomatum mentio incidit, quaenam illa forent non erit absurdum significare. Scribit Paullus Aegineta cap. 15. lib. 7. propomata mixtiones quasdam extitisse factas ex mellis despumati sextario vno & vini quater nis; vt vero Alexander Trallianus lib. 1. cap. 10. & 11. & alibi saepe meminit, propomata nulla alia erant, quam vina factitia diuersorum generum de quibus plura apud Columellam & Plinium magnos Latinae linguae auctores, & quae Aetius interdum *προποτισμῶς* vocauit. Haec autem sic appellata ea ratione credendum est, quod ante reliquos potus atque cibis sumerentur; quam huiusmodi vina bibendi consuetudinem sub Tiberio Claudio principe inuictam medicorum placitis nouitate aliqua se se commendantium scribit Plinius 14. libro cap. 20. Post quem Plutarchus 8. symposiacorum problemate 9. dum queritur tempore suo propomatum vsum qui nouis morbis occasionem praestaret, inductum, nil aliud intellexit quam quod Plinius antea detestatus erat, haec scilicet factitia vina bibendi morem. Quamuis *προπόματος*, vt antiquae consuetudinis apud Athenacum est mentio. Cur vero ita a medicis commendatum sit opinor,

C quod

L I B E R

quòd vt principibus ac nobilibus viris largiorē bibendī copiam facerent, ea vina excogitarint, quae varie affectos stomachos curarent, confirmarent, & ad bibendum impune magis excitarent, quando etiam non deerant, qui, vt copiosius potare atque edere possent, vina praua quae ipsis excitarent vomitum, praepotabant, de qua re sic Iuuenalis satyr. 7.

*Tandem illa venit rubicundula totum
Oenophorum sitiens, plena quod tenditur vna
Ad motum pedibus, de quo sextarius alter
Ducitur ante cibum rabidam facturus orexin,
Dum redit & terram luteo ferit intestino.*

*De varijs antiquorum refrigerandi vina, & aquam modis
de decocta, & quae fuerit calda. Cap. 8.*

 Ariis modis aquam refrigeratam veteres potasse inuenio; quod enim niuib. antiquissimis vsq. temporibus illud agerent, satis Athenaeus ex Alexi, Dexicrate, Euthycle, & Xenophôte in 3. dipnos. probauit, vbi etiam niues potasse, easq. in fossis magnis quibus quernos ramos superinijciebant, cōseruare consueuisse memoriae mandauit: etsi Martialis dixerit

*Non potare niuem, sed aquam potare rigentem
Denique commenta est ingeniosa sitis.*

Quòd Plutarchus in 6. sympof. fieri quoq. solitum scribit cum paleis & rudibus pannis niuib. circumductis, easq. ab aere tuentibus, & frigiditate acquisita conseruantibus. Protagorides libro Comicarum historiarum secundo, quoddam militum Antiochi regis refrigerandae aquae artificium memorat, quod scilicet aquam die in aprico loco ponebant, & quod crassum erat, nocte incipiente excolantes reliquam noctis partem in hydrijs fictilibus subdio in editoribus domus parribus exponebant

bant : per totam deinde noctem duo pueri ipsa vasa exterius irrigabant, & diluculo incipiente purgantes rursus, faecemq. subtrahentes & tenuem ipsam aquam maximeq. sanitati idoneam facientes inter paleas hydrias ipsas collocabant. sicq. demum illa utebantur nullam niuis inopiam cognoscentes. Non admodum ab hoc diuersus erat ille refrigerandi aquam modus, quem Galenus in Alexandria, atq. vniuersa Aegypto seruatum se vidisse testatur commen. 4. 6. epid. vbi occidente Sole prius calefactam aquam testaceis vasis iniiciebant, caq. vasa fenestris ventose expositis, vt tota nocte refrigerarentur, suspensa, deinde ante Solis exortum humi deposita frigida aqua conspergebant, ac interdum ipsis folia frigida, vitium, lactucae, & similium circumponebant, vt frigus aquae noctu acquisitum interdiu conseruaretur. Semus Delius libro Nesiadis secundo, in insula Cimolia loca refrigeratoria excauata scribit, in quibus aestatis tempore vasa fictilia tepida aqua plena deponebant; postea aquam nulla re niuib. differentem exportabant. Alium refrigerandi aquam modum fuisse disputat Plutarchus ex Aristo. 6. symp. vbi cotibus & silicibus necnon plumbeis laminis aquae iniectis eam refrigerari demonstrat. In puteis quoq. vinum refrigerandi morem habuisse veteres testantur Strattis in refrigeratorijs & Lysippus in bacchis : Ceterum Neronis postremum aquae refrigerandae inuentum nullo praedictorum ignobilius extitit, qui vt frigoris voluptate absq. niuis vitijs frueretur, aquam decoqui sibi, vitroq. demissam in niues refrigerari curabat : quem morem ita infecuta aetas Romae obseruauit, vt Neronis decocta fere in omnium ore versaretur ; De qua sermonem habens Iuuenalis saty. 5. sic ait,

Cum Stomachus domini feruet, potuq. ciboq.

Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.

L I B E R

& Marcialis *Spoletina bibis, vel Marfis condita cellis,*
Quo tibi decoctae nobile frigus aquae.

De hac Galenus intellexit, quando 7. methodi libri memorat se interdum stomachi, ac membrorum intemperies aqua niuibus refrigerata curasse ὥς ἐν Ρώμῃ (ait ille) σκευάζειν ἕθος ἔχουσι, ἀεθθερμαίνοντες τῷ κατασκευῇ, ἢ αὐτοὶ ἀεθθαγορεύουσι δελόνται. Ne in medium adducam Athenaeum, qui libro dipnos 3. clarissime demonstrat, quàm frequens apud Romanos esset decoctae usus; ubi notare licet eos conuiuias errasse, qui penes eum auctorem probare nitebantur antiquiores Nerone decocta fuisse vsos. An vero calda vnquam in cōuiuijs sanorum vterentur antiqui in potu dubitatum fuit a multis; certe ex Philemone constare potest aliquando eiusmodi potum vsurpatum esse, quādo scribit caldam chalco, quae fere est quadrantis nostri mensura, vendi solitam, quae pusillitas non lotioni, sed potui inferuire poterat. Posterioribus saeculis frequentior calidae potus fuisse inuenitur, ita vt in conuiuijs aequae caldae atque frigidae minister haberetur, quemadmodum scribit Iuuenalis saty. 7.

Quando vocatus adest caldae, gelidaeq. minister.

Num autem calda quam medici frequenter sub vocabulo θερμὸν nominant, quam vt antiqui potabant aqua esset igne, sole vt calefacta, an aliter disputata quaestio est; Ego sane ita semper existimaui nunquam inter conuiuia Veteres aquam calefactam bibisse, quòd ea potius concitet vomitum, quam aut voluptatem, aut commodum afferat, cum item Plinius potum calidum esse contra naturam probet argumento brutorum; quae frigidum prosequuntur, & neque ipse, neque Galenus vllum huiusce potionis nisi in aegrotis mentionem fecerint. Caldam autem fuisse aquam illam, quam nulla
arte

arte refrigerabant, sed quae qualis suapte natura erat, potaturis porrigebatur, ideo opinor, quoniam Martialis ubi dicit

Iam defecisset portantes calda ministros,

Si non potares Ceciliane merum.

Frigida non desit, non deerit calda petenti,

Sed tu morosa ludere parce siti.

Manifeste indicat se de ea aqua sermonem facere, quae passim in conuiujs admiscebatur vino, & eius magna copia habebatur, cuiusmodi profecto extitit aqua nulla arte calefacta, aut refrigerata: Nec aliter sensit Philemon, qui uilitatem & copiam caldae demonstrauit, scribens eam quadrante vendi, cum verisimile sit aquam frige factam, aut calefactam non ita vili pretio venditam fuisse: nec obstat Platonis sententia nimirum qui eo loco sitim in exemplum adducat cupiditatis, & non de ea serio agat, quae frigidi, atque humidi appetitus ab omnibus definitur. Cur postea sic appellarint communem potando aquam, puto ut eam a frige facta niuibus, vel alio ingenio conuiujs interpretendum, & ministris inter seruiendum distinguere diceret: Quod si haec opinio aliquibus minus placeat, id saltem necessario obtinebo, vel tantum aliqua valetudine affectos toto conuiuio, vel illos, qui vomere cupiebant, ut copiosius & maiori fame ingurgitarent, ante cenam calefactae aquae potu vfos esse: quod & Antiphanis in Omphale indicauit his versibus.

ἐν χύτρᾳ δὲ μοι

Ὅπως ὕδωρ ἔχοντα μήδεν ὄψομαι;

Οὐ γὰρ κακὸν ἔχω, μήδ' ἔχοιμι, ἔαν δ' ἄρα

Σξέφει με πρὶν γαστὴρ ἢ τὸν ὀμφαλὸν

Παρά φέρτατος δακτύλιος ἔστι μοι δραχμῆς.

Ad

L I B E R

Ad quod pertinere quoq. videtur ea disputatio, quae in eodem Athenaei libro tractatur, an post ficus calida, an frigida bibenda sit, & medicorum Graecorum praeceptum, qui ad reprimendum renum feruorem caldae potum ante alios cibos summopere cōmendant. Quod vero ante cibum ad vomitum prouocandum nonnulli caldam praesumerent, ex Martialis epigrammate in Cecilianum constare potest, qui cum tempestiue nimis ad secum cenandum iuisset, ipsum inculsat, quod statim nō dum accenso in culina igne caldam petiisset.

*Caldam poscis aquam, sed nondum frigida venit,
Alget adhuc nudo clausa culina foco.*

Loci Aristotelis emendati ex Theophrasto, & locus Platonis examinatus. Cap. 9.

Aristoteles in 5. probl. primo, causam inquirens, qua ambulationes longae per inaequales vias factae maiorem lassitudinem, quam per inaequales inducant, iccirco contingere scribit, quia multus, ac vehemens motus lassitudinem parit: subiungit deinde *τοιαύτη ἢ περιματώδης*, quae vox antiquo interpreti, atque etiam Gazae occasio fuit, vt non modo ipsi erraret, sed & illi, qui in lexico componendo eos secuti scripserunt *περιματώδης* vocem motum per viam inaequalem significare, cum ne huiusmodi significatio Aristotelis loco quadret, nec vox alibi vsurpata reperiatur: Itaq. restituendum locum esse puto, quemadmodum penes Theophrastum in libro *πρὸς κόπων* inuenitur, quem librum fere totū ex Aristotelis problematibus conflatum esse quiuis iudicare potest: ibi. n. sic legitur *ἢ ὅτι ἢ τε πολλὰ κίνησις ποιεῖ κόπον, καὶ ἰσχυρὰ τοιαύτη δὲ ἢ πασματοῶδης*. Quam vocem perbelle intētionī auctoris, & litterae cōuenire vnicuiq. perspectum esse potest, eo magis quod
simili

simili voce vsus est Aristo. in eadem probl. parti. probl. 8. sicuti quoq. Hippocrates in 2. de diaeta, vbi concussionum, quae inter magnos motus collocantur, mentionem fecit; non dissimiliter locutus reperitur, vbi dixit τὰ παρασείσματα ἐμποίειν πᾶσματα. Quod porro partic. 4. probl. 22. habetur οἷον τό αὐτὸν ἐκ τοῦ σέματος, multos torsit quid nam sibi vellet: si quidem Aristo. aequiparans ibi sanguini id quod paucum ex multo nutrimento efficitur, sicuti semen, exemplum afferens ea verba subnectit, quae certe parum conuenire nemo nō videt: vnde opinor ego sic restitui oportere οἷον ὁ μυελὸς ἐκ τοῦ σέματος. Nam ijs animalibus, quibus sanguis euadit seuo sus, etiam medullam σεατῶδι effici tradit Aristo. 2. de partibus animalium cap. 6. vt sensus esse possit id valde praecipuum haberi, quod paucum ex multo fit nutrimento, veluti medulla ex seuo, nempe quae semper exigua ex plurimo seuo succrescit: illud obiter hoc in loco adnotare volo, Platonem dum in Timaeo scriptum reliquit medullae morbum omnium periculosissimum esse, sub medullae nomine cerebrum intellexisse, nempe quod ex genere medullarum existere scripserit, Galenus secundo de temper. & 2. de vsu partium: si enim medullae nomine vel spinalem (vt dicunt aliqui) vel alias medullas cōprehendere voluisset, parum vera sane fuisset illius sententia, quando non medullae spinali, aut alteri, sed vni cerebro haec Platonis verba adaptari possunt: τὸ δὲ ἕχατον πάντων ὅταν ἡ τῆς μυελῆ φύσις ἀπ' ἐνδείας ἢ τινὸς ὑπερβολῆς νοσήσῃ τὰ μέγιστα, καὶ κυριώτατα πρὸς θάνατον τῶν νοσημάτων ἀποτελεῖ.

Locus Galeni, & Caelij Aureliani exposita de Angina, & somno forbili. Cap. 10.

Alenus in 2. eius, quam ad Glauconem scripsit, epistolae parte inflammationis curandae rationem ex situs partium indicatione captā demonstrans

L I B E R

frans multorum affectuum exempla proponit; inter cetera de angina secundum Latinorum interpretationem scribit, tunc in ipsa venas sub lingua esse pertundendas, quando & vniuersum corpus iam exinanitum, & passio diuturna sit; ex quibus verbis nonnulli traxerunt anginam morbum alioquin acutissimum a Galeno inter diuturnos aliquando reponi: quod tamen falsum esse quisque intelliget, modo Graecam litteram male ab omnibus fere interpretatam videre vultit *ὅτως εἶναι κατὰ τὸν σίναγχικῶν τὰς ὑπὸ τῇ γλῶσσᾳ φλέβας τέμνοντες, ὅταν ἡμῖν τὸ μὲν ὅλον ἦδὲ τὸ σῶμα κενὸν ἦ, καὶ χρονίζῃ τὸ πάθος*, quae sic vertenda sunt; ita igitur & in synanchicis venas sub lingua pertundimus, quando iam vniuersum corpus sit exinanitum, passioq. perseueret. Quod enim *χρονίζειν* hoc in loco sicut alibi saepius perseuerare significet, facile est aequo Lectori concedere. Ceterum id praesidij genus ab Hippocrate primo omnium propositum Caelius Aurelianus siue potius Soranus a Caelio Latinus redditus in 3. acut. quattuor rationibus improbat: primo quod ex incisione carum venarum materia copiosior in affectum locum tracta grauius malum reddat: secundo quod ad hoc vt huiusmodi administratio belle fiat, laqueum collo, qui venas subleuet, circumdari oportet, vnde suffocatione augeri periculum est: tertio quod sanguinem fluentem eo in loco reprimi, diuisa colligari sine manifesto periculo nequeant: quarto quod etiam si sanguinis fluxus inhibeatur, solent tamen loca tumida semel aperta leui qualibet de causa referari: Sed haec argumenta parum valent, quando corpus iam sit ita inanitum, vt aliunde materia confluere nequeat, ministrosq. optimos habeamus, qui incidere, colligare, & fluoris periculum omne vitare sciant. Et quoniam Caelij mentionem feci, locum eius alterum signare libet, qui cum libro acut. 2. cap. 4. altercum bibentes opprimi

graua

grauatione forbili sopori simili scribat, aliqui non forbili, sed terribili legendum, aut eam vocem abradendam voluerunt; ego vero neque tollendam eam, neque mutandam puto, siquidem soporem eum elegantissime forbilem nuncupauit, in quo maximus stertor efficitur, qui quod sorbitionis clarissimam imaginem praebeat, praeter sensus fidem, etiam Plautinus ille Lucio in *Militis* fabula manifestum fecit, qui interrogatus a *Palaestrione*, quid *Sceledrus* ageret, sic cum eo sermonem habet, *Luc. sorbet dormiens, Pal. quid sorbet Lu. illud stertit volui dicere, sed quia consimile est, quod stertas, quasi forbeas.*

De Isicijs Itrijis, & Libis variae observationes & explicationes Cap. II.

Auctor is, qui problemata sub *Aphrodisiensis* *Alexandri* nomine vulgata edidit, libro eorum primo, quaerens *διὰ τί ὁ ἰσικὸς δύσπεπτος*, iccirco euenire tradit, quoniam in terendis carnibus multus spiritus immiscetur, qui eum cibum ita leuem facit, ut non in ventriculi fundo subsistere valeat, sed in altum effertur semper, sicq. minus coquatur: Hoc in loco dubitatum est, an *ἰσικὸς*, an *ἰσικιον* legendum sit, quemadmodum penes *Athenaeum* in 9. *dipnos.* scriptum inuenitur. Ego certe textum *Alexandri* mendosum, & *ἰσικιον* legendum esse crederem, cum Latini quoq. nostri inficia dixerint; sed dum cogito *Alexandrum Trallianum* libro 7. capit. primo, & lib. vndecimo cap. 1. eadem voce usum, fit ut facile putem vocem *ἰσικὸς* in probl. mutari non debere, quae ratio vna cum multis aliis poterit quoque persuadere, problemata illa auctorem habuisse

D Ale-

L I B E R

Alexandrum Trallianum, & non Aphrodisiensem, a quo omnia ea mutuauit Macrobius, quae 7. satur. cap. 8. de Isicijs disputauit. Insitia porro siue isicia duplici modo fiebant, vel ex varijs carnibus tritis & pipere cōmixtis, vt Athenaeus quoq. scribit, vel ex piscibus diuersis, sicuti Alexander docet: ex illorum generibus sunt salciciae nostrae non multum nomine differentes. Erat quoq. ijs simile tetrapharmacum adeo imperatori Hadriano carum, quod ex fasiano, sumine, perna, & crustulo compositum fuisse narrat Spartianus. Horum vero si similitudinem quandam referunt borargae, quorum inuētozem extitisse Heliogabalum meminit Lampridius. Habuerunt quoq. veteres aliud edulii genus ἰτρίον vocatum, cuius saepenumero mentionem fecit Galenus, & alii. id quomodo fieret, docuit Athenaeus: apud quē in 14. dipn. haec leguntur, ἰτρίον περιμάτιον λεπτόν διασησάμε καὶ μέλιτος γινόμενον, quod genus hodie etiam passim in Sicilia, & in Calabria, praesertim apud Thurios populos conficitur, vbi olim Herodotus historiam suam condidit, & vbi magna sesami, quam incolae giorgiole-nam vocant, copia nascitur, ita vteo multis in cōdimen-tis amygdalarum, quibus carent, loco vtantur; quo pacto Romae loco sesami amygdalae in vsu habentur ad conficienda itria, quae & ibi, & in Calabria, Siciliaq. coppettiae nuncupantur. Quae vero a Galeno itria saepius nominantur, hoc prorsus modo facta non credo, cum ab ipso duplex genus tradatur, vnum ῥήυμα, alterū λάγανον vocatum; quibus iam compactis papauer inspergi solitum scribit in lib. de simpl. med. puto tamen haud multum dissimilia extitisse illa, praecipue, quae ῥυήματα vocata memorat. Ex quibus, & ex lacte cum placentas alias fieri consueisse scribat, ea omnino intelligit, quae liba a Romanis nominata tradit Athenaeus; vnde qui in primo de semine Galeni lib. Ἰβία transtulit, liba Felicianus,

cianus, hanc rem ignorauit; quanquam & liba diuersimode ab antiquis composita fuisse conijcere licet ex Catonis de re rustica lib. quorum venditores libarios Senecam, apud quem pro libariis perperam librarii legebantur, vocasse cum Caelio puto.

De pane furnaceo error in Galeni interpretatione explicatus, & alter de Myrtidano Plinij detectus,

Quid sit tracta Plinio, & Athenaeo Cap. 12.

QUicunque Latinis auctorum interpretationibus contenti Graecos eorum contextus intelligere non curant, quàm grauius saepenumero errēt, ex multis cognoscere licet; sed hoc quod nunc de pane furnaceo propositurus sum, nequaquam minimum est, tum quia panis, vt Alexander in primo probl. ex Homeri ἀλφίτα, μυελὸν ἀνδρῶν saepius vocantis sententia scribit, inter ea, quae nos nutriunt, primum locum tenet, tum quia non parum ad valetudinis, & vitae conseruationem eius coctura refert. Galenus itaq. in primo de alimentis varias panis cocturas referens haec ait; κάλλιστοι μὲν αὐτῶν εἰσὶν οἱ κλιβανίται, καθ' ὃν εἴρηται τροπὸν ὥπτημένοι τε, καὶ παρὰ σκευασμένοι πρὸς τὴν ὥπτησιν, ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν οἱ ἱπνίται τὴν αὐτὴν ἐχρηκότες δηλονότι ὡρὰ σκευὴν. ἐπεὶ δὲ οὐχ' ὁμοίως ὥπωνται τὰ διὰ βάθος τοῖς κλιβανίταις, διὰ τοῦτ' αὐτῶν ἀπολέπονται; quae verba ita omnes quos mihi videre contigit, interpretes transferunt, vt censuisse videantur panes clibanitas Galeni esse furnaceos nostros, ἱπνίτας vero eos, qui in paruis coquantur furnis, quam etiam sententiam multi deinceps nec proletarij authores diserte tenuerunt. Verum enim uero rem contrario modo se se habere videlicet ἱπνίτας in furnis magnis, κλιβανίτας sub testis, aut furnis portati libus coctos panes fuisse Galeni verba demonstrant,

L I B E R

quādo is panes ignitas (sic mihi liceat loqui) iccirco inferiores clibanitis iudicat , quia illi non aequè extrinsecus, atque intrinsecus coquuntur, ut panis nostris furnis affato euenire ob immoderatum laterum feruorem quotidie obseruatur : hi vero nō minus intimas , quam extimas partes affatas habent, cum parui furni blandiorē quendam calorem ob eorum tenuitatem acquirāt, cuius merito exactior coctura panis perficitur ; quam item sententiam expressit Hippocrates, quādo secundo de diaeta scripsit, panes elibanitas siccissimos esse ob restae humiditatem vniuersam exurgentis calorem , ignitas autem, quos recte furnaceos transtulit Cornarius, magis nutrire , quam verubus , aut craticulis coctos, quod minus ab igne, quā illi, vrantur . Quod porro κλιβανίτης, siue κριβανίτης panis a furnaceo differens fuerit, Plinius lib. 18. & Athenaeus lib. 3. adeo clare indicarunt, ut amplius quicquam de hoc dicere minime opus habeam : illud addam non esse medicis ignorandum, panes nostros, quos vere ἰγνίτας Hippocratis & Galeni facimus, non esse prorsus innoxios : esse autem innocentiores illos, qui sub paruis testis coquuntur eo pacto, quo apud nonnullos homines biscocti parantur, quos si clibanitas panes appellemus, neq. a veritate, neque a veterum appellationibus fortasse recedemus . Inter panum genera fuerunt, qui tractam ab Athenaeo & Plinio voce (ut credo) Romana appellatam adnumerarint ; sed ego ijs assentire nequeo, licet putem fuisse quādam pastae farinaceae speciem , quae pani adsimilabatur . Quod si etiam nostra antiquis conferre par est, tracta erat quaedam mixtura ex fermento & farina conflata, quam manibus saepius in formam longam & planam trahebant, vnde nomen tractae emanauit, quod etiam hodie apud aliquos Italiae populos durat, qui huiusmodi placentas ex fermento , & farina compactas, ac de-

deinde furnis coctas tiratas a trahendo populari vocabulo nominât. Plinii verba loco supra citato haec sunt, Durat sua Piceno in panis inuentione gratia ex alicae materia. eum nouem diebus macerant, decimo ad speciem tractae subigunt vuae passae succo: Athenaeus autem sic in 3. εἰς δὲ τὰ καπύρια, vel καπυρίδια καλούμενα πάντα μίξεις ὡς πρὸς καὶ εἰς ἄρτον, Tracta in genere neutro pluralis numeri, vt Athenaeus profert, etiam apud Catonem saepius nominata inueniuntur, & (vt reor) ea sunt, quae hodie tortis subtus, & supra coqui ponunt, foliaque siue spolia vocant. Et quoniam Plinii facta est mentio, eius (ni fallor) errorem subiiciam: is enim libro 15. cap. 31. scribit Veteres antequam piperis vsum haberent, loco eius baccas myrti vsumpasse: quod cum neque apud alios auctores hactenus mihi eam rem diligentissime perscrutanti legere contigerit, neque admodum rationi consentaneum videatur, inde potuit faciliter Plinius errandi occasionem caepisse, quod (vt auctor est Galenus in expo. voc. Ant.) myrtidanum plurimi μύρτιδι nominarent, quemadmodum Hippocrates fructum myrti myrtidanum & ipse vocauit, sicque piper ab aliis vocatum scripsit.

*De aquis Vesicarijs & Caeretanis Galeni locus de templo
Pacis male a Giraldo intellectus. Cap. 13.*

Multas habuerunt maiores nostri balnearum aquas mirificas pro variis morborum generibus curandis, quarum nomina etsi hodie quoque apud auctores conseruentur, ipsae tamen vel oblitae sunt, vel ignotae, sicuti aquae Nepefinae a Caelio Aureliano inter Italiae nobiliores adnumeratae. Atque etiam Auguriae, & praeter has Vesicariae ac Ferratae
a Scri-

L I B E R

a Scribonio Largo, & Marcello Burdegallensi nominatae, quae postremae cum ubi fuerint, a nemine adhuc notatum viderim, me operae pretium facturum spero, si quid sentiam, manifestum fecero. Scriptum itaque apud praedictos inuenitur auctores, in Thuscia aquas extitisse ferratas, quae mirifice vesicae vitia emendabant, vnde vesicariae vocabantur: locus vero Milonis Brochi, siue Gracchi praetoris hominis optimi ad quinquagesimum ab vrbe lapidem erat: Has balneas olim Viterbienses esse putauit, quod illae sint in Thuscia, vesicae morbis adhibeantur, & paullo minus, plusve quinquagesimo lapide ab vrbe distent; sed cum anno superiore Centum cellas, siue ciuitatem veterem, Alexandrum Farnesium Cardinalem maximum secutus, petijfem; locum conspicatus ab eo oppido duobus milliariibus distantem, ubi vestigia antiquarum balnearum, & amplissimi aedificij apparebant, volui diligentius omnia intueri, tandemq. reperi, ibi egregias aliquas balneas fuisse extructas, ad quas ex propinquis montibus per subterraneos cuniculos aqua ducebatur; vnde in eam coniecturam veni, posse fieri, vt illae essent aquae ferratae a Scribonio & Marcello nominatae; ad quod credendum pluribus rationibus inductus fui. Primò quòd locus ille sit in Thuscia; Secundò, quòd ab vrbe quinquagesimo lapide, si via Cassia eo perueniamus, distet; Tertiò, quòd montes illi, à quibus deriuabatur, ferrati etiam hisce temporibus vocentur, nempe quia ferrum ibi nascatur, vt aquas similiter vi ferrea praeditas esse conueniat; Quartò, quòd incolae morbos vesicae nterdu m earum aquarum beneficio curent: quâquam vsq. adeo deturpatae & imminutae sunt, vt pauci illis vti velint: quod nullus alius locus vrbi hodie propinquus cognoscatur, cui magis balnearum illarû condiciones adaptari queant. Iam vero quales fuerint huiusmodi balnearum
lineae

lineae ex Iconographia cognosceretur, quam Pyrrhus Ligorius totius antiquitatis omnium nostri temporis hominum vir peritissimus ex situ acceptam apud se habet. De caeretanis balneis Strabonis tempestate ad curandas aegritudines varias maxime aestimatis iam dubitavi, nunc certior factus Caere nobilissimam olim urbem prope eas aquas fuisse sitam, quae firilianae hodie vocantur, ad credendum permotus sum huiuscemodi aquas antiquas quidem immo ipsa Caeretanea balnea a Strabone nominata esse; & quanquam multis temporibus latuerint, ac fere nihil de illis ab auctoribus scriptum inueniatur; hisce tamen temporibus non parum celebrantur ob mirificam opem, quam in curandis omnigenis fere cutaneis affectibus quotidie praestant. His de templo Pacis Romae errorem Gregorij Giraldi subnectam, qui auctoritate quadam Galeni falso intellecta permotus id ab aegrotis frequentari consueisse primo de Diis gentium libro scriptum reliquit, cum nullibi legatur in illo, aut in alio templo eos unquam versatos, praeterquam in insula Tiberina, ubi Aesculapij aedes sitae erant, & quodam alio loco in id exstructo, ut qui ad ludos Circenses venirent si forte fortuna aegrotassent, haberent ubi commodè curari possent. Sed ne videar gratis Giraldum improbare, Galeni sententiam in medium ponam, qui in principio libri primi de differentiis pulsuum medicos sui temporis coarguens, quod de nominibus pulsuum futiliter contenderent, ait saepenumero inter eos excitatas esse contentiones similes illis, quae inter medicos in templo Pacis, vel super aegrotos disputantes oriri solebant; quod enim in templo Pacis conuenirent, omnium rationalium artium professores ad disputandum, ipse met Galenus in sermone de libris propriis manifestum fecit: quod etiam Romae medici non raro super aegrotos digladiarentur, videre est in pluribus

L I B E R

bus eiusdem commentariis: verba Galeni citata a Giraldo clara sunt. De medicis enim eum, quem dixi sermonem, habens sic ait *πῆλιν οἰεῖ μάχην ἔσεσθαι; ἢ δηλονότι τοιαύτην, διὰν πολλάκις ὁρῶμεν ἐντε πρὸς τῆς εἰρήνης τιμῆς, καὶ ἐπὶ αὐτῶν τῶν ἀρρώστων*; idest qualem censes pugnam fore? an talem qualem saepe videmus inter ipsos ortam in templo Pacis, atque etiam coram ipsis aegrotis? Attamen id ignorari nolo alibi, quam Romae, tangentes in templis quandoq. detineri solitum fuisse, ut curarentur, quod locupletissime testatus est Strabo in 8. Geograph. lib. ubi memorat in Epidaurō, Coa insula, & Trica Aesculapii fuisse aedes, in quibus magna aegrotorum copia nutriebatur, tabellaeq. cum curationum inscriptionibus pēdebant. An vero idem, vel quid simile fuerit valetudinariū, cuius loci habetur mentio apud Senecam lib. i. de ira, & apud Columellam lib. i. cap. i. 16. & lib. i. 2. cap. 3. 7. certe affirmare non audeo. puto autem fuisse peculiarem locum in vnaquaq. priuata domo, ubi serui tantum infirmi curabantur, & detinebantur, eo pacto quo hodie in monachorum coenobiis simili muneri peculiaris locus dicatus conspicitur.

Error in Aetio correctus de Ficubus, & alia de ipsis: Columellae de Embammate locus emendatus. . . Cap. 14.

Vbi remedia extinguendae siti demonstrat Aetius lib. 9. inter cetera pro tollenda eorum, qui ab imbecillitate vires recuperant, siti ficus siccas secundum Cornarij translationem in cibo acceptas commendat; quae sententia cum semper mihi suspecta fuisset, quod Hippocr. in 2. de diaeta scribat *τὰ ξηρὰ σῦκα καυσώδεια*, tandem antiquissimo ultra sexcentesimum annum codice mihi Messanae, dum ibi cum Alexandro Farnesio patrono meo essem, cōparato, inueni loco siccarum, legi debere, viridium: sic enim contextus meus habet

habet *διὰ τὸ πᾶσι σῶμα χλωρὰ ἐδιδόμενα*, ex quo loco quemadmodum etiam ex multis aliis perspectum esse potest, Cornarium habuisse codices valde deprauatos, id quod si valetudo mihi concedet, intra paucos annos magna eruditorū utilitate & in Hippocrate, & in Aetio ostensurum me polliceor. Ficus igitur virides fitim auferre non solum medici dixerunt, & praesertim Hippo. loco citato, vbi *σῶμα χλωρὰ ὑγρὰ ἐνδύει* tradit, necnō Plinius lib. 23. cap. 7. vbi ficas ficus fitim excitare, virides sedare scribit, verum etiā Martialis cognouit, quādo scripsit

Chia seni similis Baccho, quam Setia misit,

Ipsa merum secum portat, & ipsa salem.

Post ficus (vt Heraclides Tarentinus apud Athenaeū differit) alij calidam aquam, alij frigidam esse potādā voluerunt: qui calidam praetulerunt, his rationibus inducti sunt, quod sicut calida manus magis abstergit, quā frigida, pariter citius eluit ventriculum, & intestina, ne ficus ibi diutius retineantur; addebant calidam aquam extra positas ficus magis dissoluere, frigidam magis constringere, quod item ficubus intro acceptis euenire rationi congruum est. Qui vero frigidam bibi debere putarunt, frigido dicebant poculo cōsidentia in stomacho & grauiā deorsum ferri; & iccirco ficus, quae stomachū vexant, citius ab eo descendere; Qua ratione alij super potabant merum, persuasi nempe quod prompte, quae essent in ventre, deorsum propelleret; Oportere. n. aiebant post ficus multo densoq. vti poculo, ne illae in ventre cōmorentur, sed in inferiores intestinorum partes celeriter deferantur. Aristo. quoq. in probl. ficubus super potandum vinū credidit, quod vt ignis paruus a magno extinguitur, sic exiguus ficuū calor a vini maiore vincat; idem ante ipsum cōmendatum fuit ab Hipp. 3. de diaeta lib. in iis, quibus ob frigiditatē infirmus est stomachus. Non fuit absq. utilitate rusticorum institutum, quos tra-

E dit

L I B E R

dit Galenus consueuisse ficus macerare aceto, quod earum visciditatem magnopere corrigeret. Non inconuenit vt hoc loco detegam errorem, qui hactenus in Columella a nemine, quem sciam, animaduersus, & emendatus fuit, praeterquam a Latino Latinio Viterbiensi acris iudicij & singularis doctrinae ac probitatis viro; in lib. enim 12. cap. 34. sic legitur, Qui scilliticum acetum facere volunt, decem bambatae in tres amphoras musti mitis &c. vbi quid significant &c. duae dictiones, [decem bambatae] nec Apollo sane intelligeret. Quare illa verba [Qui scilliticum acetum facere volunt] extremis antecedentis capitis iungenda sunt; deinde titulus subsequenter Capitis apponendus separatim [De Embammate] postremo incipiendum sequens Caput In tres amphoras musti: Hunc in modum clarissima erit Columellae oratio, qui eodem lib. cap. 55. Sinapim faciendi rationes plurimas docens cuiusdam Sinapis ad Embammata idonei mentionem fecit: Quod porro scripsit Vlpianus l. si quis Embamma fuisse loco aceti, valde descriptioni embammatis Columellae quadrat, cui magna aceti portio admiscetur. Sic etiam Latino intinctus nomine vsus Plinium reperiō. Itaq. Turnebum alioquin doctissimum probare nequeo, dum in 17. aduers. lib. cap. 13. bambatae, vocem non mutandam leuibus quibusdam rationibus contendit.

*Locus Plutarchi de Pithoegeijs emendatus : & De festo
primae Augusti diei. Cap. 15.*

Romanos vina, quae annum saltem praeteriissent vt plurimum bibere consueuisse, ita clare scriptum habetur apud Galenum, aliosq. auctores, vt superuacaneum iudicem illud amplius demonstrare. Nam vinalia festa degustandis vinis instituta XIII. Kal. Septem.

Septemb. fiebant, vt Plinius ſcribit, quae autem idem IX. Kal. Maij fieri ſolita tradit ab Aenea fuiſſe inſtituta meminit Ouidius 6. Faſtorum. Graeci vero quod eadem noua necdum ſextum menſem adepta frequenter potarent, Galenus quoq. teſtatus eſt, qui in Com. ſup. primum de Nat. hum. rationes varias exponens, quibus hieme pituita adeo copioſa in hominum ſtomachis gignitur, inter multas, quas recenset, eam ponit, quod plurimi tunc noua vina bibant, quae aptiſſima ſunt in pituitam conuerti: quare Plutarchi codicem in 8. ſympo. 10. deprauatum eſſe puto, vbi haec in vulgatis leguntur καὶ μὴν οἶνον τε τὸν νέον οἱ παλαιότερα πίνοντες, ἀνθεστηριῶνι πίνουνσι μὴν μετὰ χειμῶνα, καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡμεῖς μὲν ἀγαθοῦ Δαίμονος Ἀθηνᾶος δὲ πιθόγρια πρῶτα γορεύουσι; loco enim μετὰ χειμῶνα, πρὸ χειμῶνος reſtituendum ob id iudico, quoniam Gaza, cui in hac re fidem maximam adhibeo, contra nōnullorum opiniones ἀνθεστηριῶνα Nouembrem menſem fuiſſe contendit, πιθόγρια vero quod menſe Nouembri celebrarentur, ſicuti noſtris temporibus in omni fere Europa vndecima Nouembris, quae D. Martino dicata eſt, die, multi auctores teſtati ſunt, etſi Io. Grammaticus Ianuarij menſe illud faſtitatum ſcribit. Quae ſupra dixi vinalia XIII. Kal. Septembris Romae fieri ſolita, ea puto, quae paſſim hodie in Italia Kal. Auguſti celebrantur: vt enim feſta illa in die, qua fidicula ſyduſ oriri incipit, Autumnusque incohat ad tempeſtates leniendas (quemadmodum ſcribit Plinius libro 18. cap. 29.)

inſtituta erant, ſic noſtris temporibus prima Auguſti ad excantandam menſis prauitatem fieri videntur.

O quos antequam vel pisces, vel carnes affarent, oleo inungere solitos refert Galenus 2. de simpli. medic. quod ideo ab ipsis factitatum credit, ne exteriores partes vi ignis exustae consumerentur, interiorumque coctionem impedirent: ego vero potius ob id factum existimo, ne carniū & piscium intestinus, atq. proprius humor extra flueret; sed intus cohibitus, & coctus iucundiorē cibum palato redderet: Oleum enim occludere extimos corporum meatus, quo minus quicquam effluere queat, & Galenus fassus est, & Alexander, qui in probl. ea ratione animalia insecta ab oleo enecari disputat, prohibita ex olei obstipatione nativa eorum spiratione: hoc autem pacto affata intellexisse Aristotelem verisimile est, quando in 4. de mixtorum affectibus libro ea elixatis humidiora facit. Quod deinceps oleo cocta non ita vrantur, vt Archidamus censebat, in hoc iure a Diocle damnatus, Auerroes Arabum omnium doctissimus in 5. collectaneorum lib. monstravit; vbi contrerraneos suos oleo carnes omnes coquendi morem habuisse, quia sic delicatiores & meliores evaderent, pluribus demonstrat. Olei mentionem non incōgrue butyri tractatio sequitur, nimirum, quod apud gentes, quibus oleum deerat, butyrum etiam in ungendis post balnea corporibus pro ipso suppleret, vt notavit Galenus, nosq. in libris nostris Gymnasticae monstrauimus. Habuerunt quidem veteres varia butyri genera, sed pharmaci potius loco, praesertim apud nobiles, quam cibi illis in vsu erat, vt non immerito Plinius butyrum gentium barbararum laudatissimum cibum, quive diuites a plebe discerneret, appellavit: hac namq. ratione factum puto, vt Athenaeus, qui in suo

con-

conuiuio nullum cibi genus praeterijt, butyri nunquam mentionem fecerit. Non possum certe mirari satis, cur Galenus Dioscoridi imposuerit, quasi butyrum ex ouillo tantum & caprillo lacte trahi scribat; cum si eius litteram considerare velimus, nunquam ipsum negasse, quin & ex bouillo fieret, sed bonum ex ouium, atq. etiam caprarum lacte fieri censuisse reperiemus; quae sententia vera putari debet, quemadmodum verum est, caseum ouium, & caprarum bonum esse; Dioscoridis mentem de butyro fortasse explicans Plinius dixit, Plurimum e bubulo & inde nomen: pinguiissimum ex ouibus fit, & ex caprino, quo in loco Plinij verba quaedam mihi suspecta redduntur, quoniam de butyri effectibus sermonem habens, haec scribit. Natura eius astringere, mollire, replere, purgare. Nam praeterquam quod duo ista sibi aduersantur, mollire & astringere, a nullo quoque auctore butyro astringendi facultatem attributam legi: neque id rationi & eius temperaturae consonum videtur; quocirca pro astringere, digerere, restituendum duco, cum praecipua, quam butyro Galenus ascribit, facultas sit digerendi vis. Butyrum item ex equino lacte Scythas factitasse memoriae mandauit Hippocrates, siue Polybius quarto de morbis. Quod vero scribit Plinius libro vndecimo, capit. 41. barbaras gentes consueffe lac in iucundum acorem condensare, & butyrum pingue quod spuma lactis esset, nil aliud intelligit, quam oxygala, & aphrogala apud Romanos maxime aestimatum, & niue refrigerari solitum, vt Galenus septimo methodi narrat, idem enim hodie apud multos inter suauiissima edulia sub nomine capitis lactis reputatur.

De

LIBER

De vino dulci, & de consensu Aristotelis, &
medicorum explicati loci. Cap. 17.

Vinum dulce neq. inebriare, neq. a frigore densa-
ri scriptum reliquit Aristo. 4. meteorolo. quod
etiam confirmavit 3. probl. sect. Haec tamen
sententia ab omnibus fere improbat, quod certa ex-
perientia constet innumera prope vinorum dulcium ge-
nera reperiri, quae insignem potoribus ebrietatem in-
ducant: Vnde melius censuisse iudicant Hippocratem
haec in 2. ad sententias Gnidas libro scribentem ὁ μὲν γλυ-
κὺς ἥσσον ἐστὶ ἐκ βαρυκώτερος τοῦ οἴνωδέος ἐ ἥσσον φρε-
νῶν ἀπτόμενος. Sed neq. Aristorem male dixisse intelli-
gemus, si de quo dulci vino ab eo sermo habeatur, scie-
mus: Inuenio apud Plinium & Galenum protropum
vinum, siue prodromum quod ex Gnido, & Lesbo Ro-
mam aduehebatur, maximo in pretio habitum esse, non
modo pro varijs medicamentorum compositionibus,
verum etiam pro diuitum & nobilium mensis; cuius e-
tiam meminit Vitruuius lib. 8. cap. 3. vbi loco protyri,
protropi legendum prudenter monstrauit Philander:
Hoc autem erat mustum sponte defluens, antequam
vuae calcareretur, quod protinus diffusum lagoenis suis
deferuere passus, postea in sole quadraginta diebus torre-
bant aestatis secutae ipso Canis ortu; Similiter factum
inuenio olei genus quoddam gleucinum, & lixiuium a
Latinis vocatum: Erat id vinum maxime dulce, vt vi-
deatur quandoq. inter dulcia primum locum tenuisse;
quemadmodum Athenaeus libro primo hisce testatur,
Μιτυλιναῖοι τὸν παρ' αὐτοῖς γλυκὺν οἶνον ἀρόδρομον καλεῖσι,
ἄλλοι δὲ ἀρότροπον. an vero mustum lixiuium Columel-
lae, siue mustum lixiuium fuerit hoc protropum, confi-
derent alij: Itaq. cum in Graecia protropum vinum dul-
ce nuncuparetur, ibiq. praestantius, quam alibi nascere
tur

tur, atq. tale minime inebriare perspectum sit, credere cogor, Aristotelem sub nomine vini dulcis, non quodlibet vinum dulcedine praeditum, sed hoc vnum genus Graecis quasi proprium duntaxat cōprehendisse. Quid enim ea verba sibi volunt ἐστὶ δὲ ὀνόματι ὀίνος, ἔργῳ δὲ οὐκ ἔστι, nisi quod vinum dulce, cuius mentionem facit ibi Arist. erat naturae cuiusdam inter vinum verum & mustum mediae, cuiusmodi protropū fuisse innuit Plinius, ut quemadmodū mustum haudquaquā ebrietatem parere in probl. monstravit Arist. & post ipsum luculenter cōprobavit Plutar. in symp. quē Macrobius sat. 7. latine loquentem fecit, pariter in 4. meteorol. de vino dulci siue protropo idem enunciarit, nempe quod ut temperatura a musto parum recedebat, sic etiam viribus ei simile existeret, nisi potius libeat pro dulci ab Aristotele passum acceptum esse, non tantum quia Plinius illud inter dulcia collocat, sed quoniam Polybius in 6. auctor est nec non Varro, & Gellius Romanas mulieres vino interdictas huiuscemodi passum bibisse, quasi ab eo nullum ipsis periculum ebrietatis immineret. Ex prob. Aristotelis aliud item mihi in mentem venit adnotare, apud quem 1. & 4. sect. coitum morbos quosdam ex pītuita ortos curare legitur in hunc modum, Διὰ τὸ ἢ λαγνεία πρὸς νοσήματα ἔνια τῶν ἀπὸ φλέγματος συμφέρι, quae verba transferens Gaza semper λαγνείαν, nescio quo spiritu, immoderatum coitum est interpretatus: et si namq. ea vox λαγνεία interdum Hippocrati semen significet, ut Galenus in expos. voc. ant. scriptum reliquit, nunquam tamen ab ea coitus immoderantiam designari certum est, tantominus 6. Epid. com. 5. dum ait λαγνεία τῶν ἀπὸ φλέγματος νέσων ὡφέλιμον, & 1. de diaeta scribens λαγνείαν δὲ ὕδατος ἐφόδων γινομένων πλείονα: vnde Aristot. problematis sui occasionem accepisse videri potest, & vnde quoq. Dioclem ab Atheniensibus (ut scribit Theodorus

L I B E R

dorus Priscianus) iuniorem Hippocratem vocatum suamutuassee puto, cum in epist. ad Antigonom Regem scripsit, solstitio hiemali, quando plurimum exuberat pituita, concumbendum esse. Hacc etenim sententia non solum pro vera accipitur a Galeno & Auicenna, modo vires sint firmæ, immo etiam ab eodem Hippocrate duobus exemplis valde confirmatur: quorum alterum est Thimocharis, quem in 5. Epid. refert, hieme a catharro in nares maxime defluente sollicitatum, coitu omnem humorem exicasse: alterum est Hicippi, de quo refert in 4. Epid. quod nocturnam pollutionem febriens pluries passus, nullum nocumentum subiit, imo leuatus est, ut male censuisse uideatur Petrus Apponensis, quando problema Aristotelis exponens, coitum quemcunque in febribus semper obesse scribit, sicuti quoq. damnari meretur Clinias ille Pythagoricus, quem refert Plutarchus 3. sympo. interrogatum, quando mulieribus commisceri expediret, tunc præsertim, respondisse, quando quis damnum aliquod pati uelit; quamquam idem Plutar. apud Stobaeum fer. 99. sic ait, ὅθεν ἄριστα λέγεται, τὸ ἔοφῆς ἀκορίην, καὶ πόνων ἀκούειν, καὶ πῦρματος οὐσίης τήρησιν, ὑγιεινότερα εἶναι.

De varijs Vini antiquorum temperaturis pulchra quedam:

locus Hippocra. illustratus, & alius Athenaei

correctus, Hesiodiq. sententia in-

terpretatur Cap. 18.

VInum aquae primum miscere coepit Staphylus Sitheni filius (ut scribit Plinius) sed huiuscemodi mixtio longis temporum interuallis non paruum varietatem accepit, tum à natura vini; tum à natura bibentium; tum etiam à tēpore quo potabatur: A natura vini primum variata est mixtio, quando Maroneū quicquid tanto aquae addito ob eius vim miscendum esse voluit

voluit Homerus; cuius generis vini facultas, vigorq. indomitus etiam Mutiani ter Consulis tempore durabat, qui eius sextarios singulos octonis aquae misceri comperit: sic. n. falernum indomitum vocauit Iuuenalis, quod vix & ipsum multa aqua domaretur; ut Galenus aliud *ὀλιγοφόρον* quod pauca aqua vincebatur: at qui communes vini téperaturas tres exitisse ex prouerbio antiquo *ἢ πέντε πίνειν, ἢ ζία, ἢ μὴ τέτταρα* monstrat tertio sympof. Plutarchus, vbi ait; qui Dīonysij harmonias callebant, eos tres vini cum aqua consonantias aspexisse, sesquialteram, diapason, & diatessaron: *πέντε* namq. hemioliam denotasse, quae efficiebatur tribus aquae partibus duas vini addendo, *ζία* indicasse diapason, quae fiebat vni vini parti duas aquae immiscendo; *τέτταρα* diatessaron significasse, quae nascebatur ex tribus aquae partibus & vna vini simul temperatis: Addit idem Plutarchus postremam & sequitertiam portionem tanquam remissam & sobriam ijs in vsu fuisse, qui in Prytaneo dominabantur, & qui philosophiae aut contemplationibus incumbabant, nempe quos mente praeditos, atq. sobrios esse conueniebat; de qua etiam temperatura Ion Poeta apud Athenaeum sermonem faciens dicebat.

Εὐρὼν ὁ μάντις Παλαμήδης ἐμαντῶσατο
Πλοῦν ἔσεσθαι τοῖς Ἑλλήσι πίνουσι ζῆς
Πρὸς ἓνα κυάθους

Alios vero a praedictis eam mixtionem effugisse, vnde Menander apud Athenaeum *ἔγδ' ἀνποσε.*

Ἐπιπὼν ζῆς ὕδατος οἶνε δ' ἐν μόνον.

Temperaturam porro, quae ex duabus aquae partibus, & vna vini mixtis conficiebatur, mentem turbare, & leuē quandam ebrietatem inducere creditā; eam aut

F quae

quae ex duabus vini partibus aquae tribus mixtis sub πέντε complexam contemperabatur, somnum inducere, curarū obliuionem parere, passiones sedare dictam: Sed illud πέντε πίνειν secus intelligi debere Athenaeus censuit, qui hanc mixtionem ex duabus vini partibus, & quinque aquae factam fuisse scripsit, atq. ad id comprobandum nonnullorum poetarum testimonio usus est sub his verbis, οἱ δ' ἐπιτεταμένως χρώμενοι πρὸ ποτὸς δύο οἶνε ἐπίνον πρὸς πέντε ὕδατος. Νεκροχάρης γῦν ἐν ἀμυμώνῃ πρὸς τούτομα παίζων ἔφη Οἰνόμαος αὐτος καὶ πέντε ἔ δύο Κἀγὼτε καὶ συμπόται γενοίμεθα: τὰ ᾠδωπλήσια εἴρηκε καὶ ἐν λημνίαις. Αμειψίας δὲ ἐν ἀποκοτταβίζουσι: ἐγὼ δὲ Δίονησος πᾶσιν ἡμῖν εἰμί, πέντε καὶ δύο. Εὐπολις ἐν αἰξὶ Δίονησε χάρε μήτι πέντε καὶ δύο. Εῤῥυπιππος θεοῖς, Εἴπειθ' ὅταν πεινώμεθ' ἢ δουλώμεθα Εὐχόμεθα πρὸς τοῦθ' ὁ οἶνος ὠκερας γένε, Οὐκ ἀστὲ, καὶ πολλὴ γὰρ φέρω παίζων ἀμὰ Κ' αὐθις γεγένηται τοῦτο πέντε καὶ δύο. Qui meracius bibere volebant praeter dictas mixtiones ex aduerso quinque vini partes duabus aquae miscebant, id quod Athenaeus idem Anacreontis auctoritate sic comprobatur, ᾠδὰ δὲ Ἀνακρεόντι, εἰ, (ita enim scribendum & non εἰς, vt in vulgatis legitur, neq. vt legunt, qui Anacreōtem restituere sunt professi) οἶνε πρὸς δὺ ὕδατος: ἀγε δὴ φέρ' ἡμῖν ὦ παῖ κλέβην ὅπως ἄμυσιν ποσπύω, τὰ μὲν δὺ ἐγγχείας ὕδατος, τὰ πέντε δ' οἶνε κυάθους, ὡς ἀνὴρ βριζῶσαν ἀναδεδυθασαρήσω. Eustathius in *x* com. Odysseae paullo diuerfius prouerbiū illud est interpretatus, vbi ait ξία significasse vnus vini cyathi cum duobus aquae confusionem; πέντε duorum vini cū tribus aquae: τέτταρα totidem vini quot aquae; quod dicitur & ab Hippocrate, & apud Athenaeum ἴσον ἴσῳ. Ab his uero extitisse & quartam bibendi rationem, ut si quis merum bibere maluisset; quam ᾠδάλυσιν afferre, sicuti superiorum trium mixtionum duas priores hominum sanorum esse, & tamen hilarorum, postremam

mam infanorum scripsit. Potest alia fortasse non inepta
 prouerbij ἡ πεντε πίνεω, ἢ ξία, ἢ μὴ τέτταρα explicatio af-
 ferri; quod illo vetaretur quartum cyathum, siue vltra
 quintum potari, sed vel tertium duntaxat, vel vsq. ad
 quintum. Scribit Plinius a Democrito conditum esse
 volumen, quare cyathi quaterni, & sextarij non essent
 potandi. Eubulus quoq. apud Athenaeum quartū cya-
 thum ὑβρεως, sextum κόμων, & post hunc alios aliorum
 vitiorum esse maiorum fecit; vt intelligere possimus
 quartum cyathum nunquam laudatum. A natura bi-
 bentium quoq. variata fuit vini temperatura, quoniam
 sani & natura calidi ac desides maiorem aquae mensu-
 ram adhibebant; ex aduerso frigidi, debiles, & exercita-
 ti minorem; & propterea senes (vt dispurat Plutarchus)
 qui magis mero gaudent, meraciorem mixtionem sem-
 per secuti inueniuntur: idq. Achilles apud Homerum
 animaduertens, cum Phoenicem & Vlyssē senes esse,
 ac in armis tota die occupatos, ob idq. non aquoso, sed
 meraciore vino, quemadmodum ceteros senes, gaudere
 sciret, vino paucum aquae misceri iubet sub hisce ver-
 bis ζωρότερον δὲ κέραρει, qua voce vsus est quoq. Hippo.
 lib. de exectione foetus, etsi non defuerint, quibus apud
 Plutarchum hanc homericam sententiam in diuersos
 trahere sensus placuerit. In anxietudine, oscitatione,
 & horrore dicebat Hippocrates οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος
 λύει τὸ νέσον, videlicet quod vinum pari aquae portio-
 ne epotum soluit morbum: quam mixtionem appellans
 meraciorem Galenus sub his verbis, ἕκαστον ἐν τῶν εἰρη-
 μένων οἶνε πόσις θεραπεύει ἀκρατέστερον, demonstrat similem
 vini temperiem magis mero ceteris accessisse, quod fere
 semper in ceteris mixtionibus aquae mensuram vinum
 superaret [ἀκρατέστερον] merum, vel mixtionem mero
 magis accedentem designare etiam ex his apud Athe-
 naeum verbis liquet, καὶ παρελθὼν τὴν ἀκρατοποσίαν σκυ

L I B E R

Σικὴν καλεῖ πόσιν ἄγε δότε μηκέθ' ἔτω πατάγω τῇ κάλα-
 λητῇ σκυθικῇ πόσιν παρ' οἴῳ μελετῶ μὲν, ἀλλὰ καλοῖς
 ὑποπίνοντες ἐν ὑαίοις, καὶ λακεδαίμονιοι δι' ὧς φησὶν Ἡρόδο-
 τος ἐν τῇ ἑκτῇ Κλειομένη, τὸν βασιλέα Σκύθαις ὀμιλίσαντα,
 καὶ ἀκρατοπότῃν γενόμενον ἐν τῇ μέθῃς φησὶ μανύειν, καὶ αὐ-
 τοὶ δέ οἱ λάκωνες ὅταν βέλωνται ἀκρατέστερον πίνειν ἐπισκο-
 δίσαι λέγουσι. Denique secundum tempus vini mixtio-
 nes diuersas fuisse constat, cum praeter medicorum
 praecepta, qui dilutius aestate meracius hieme biben-
 dum voluerunt, etiam ueterum mores attestentur. De
 liberis & ingenuis loquor, quoniam me non latet Ca-
 tonem praecepisse, ut mancipia, & vniuersa ruris fa-
 milia hieme aquosius & parcius, vere & aestate, quan-
 do magis laborarent, largius ac meracius potarent,
 quo modo Hesiodi sententiam interpretandam puto,
 qui meracis potionibus per viginti dies ante Canis or-
 tum, totidemq. postea uti suadet.

*De infibulatione, & quid sit apud Galenum dicere
 pedem. Cap. XIX.*

Quod veteres fabulas tam tragicas, quam comi-
 cas non sermone, ut hodie fit; sed altis uocibus
 cantibusq. recitarent, praeter Arist. in prob.
 atq. aliorum auctorum testimonia, Galenus quoq.
 noster affirmauit; ubi comoedos ac tragoedos ad con-
 seruandam uocem frequentibus balneis & laxantibus
 edulijis usus narrat: quo in loco mirari soleo, cur illud
 artificij genus praeterierit, quod antiqui ad tuendas
 histrionum voces in usu habebant, infibulationemq.
 nuncupabant; quae tamen si ualitudini quoq. inserui-
 ret (ut Celsus scribit) virginesq. apud Lenones a
 seruis defenderent, quemadmodum hoc tempore eu-
 nucho-

nuchorum cuiratio penes aliquas nationes, & equarum infibulatio apud Veterinarios, praecipuus tamen eius finis extitit, ne coitum exercere possent, quem in mutandis, atq. corrumpendis vocibus quantum momenti habeat, nemo ignorat. Neque vero adolescentes tantum (vt ait Celsus) infibulatos, verum etiam adultos, & quod maiori admiratione dignum verpos ac recuritos credo; cum a Iuvenale sic scriptum legatur Sati. 6.

Soluitur his magno comoedi fibula:

Si gaudet cantu, nullius fibula durat

Vocem vendentis Praetoribus.

Nec non a Martiale libro 7.

Menophili penem tam grandis fibula vestit,

Vt sit comoedis omnibus vna satis. & iterum

Dum ludit media populo spectante palaestra,

Hec cecidit misero fibula, Verpus erat.

His omnibus admoneor, vt locum Galeni a paucis intellectum in medium proponam, qui in fine secundi libri de motu musculorum: De exsufflatione sermonem habens, haec ait, δέονται δ' αὐτῆς μάλιστα μὲν αὐλῖται, καὶ σαλπιγγεῖς, καὶ κέρυκες, ὅταν τὸ καλούμενον πόδα μέλλουσιν ἔρεω, iam vero quid esset vocatum pedem dicere: quem decantabant tibicines, tubicines, ac praecones, nondum recte a quoquam explicatum obseruavi: Conijcio tamen fuisse quoddam concitatissimi sonitus, cantusq. genus, haud absimile illi, quo nostri ad excitandas pugnas vtuntur: perinde ac dicere pedem, aliud nil foret, quam sono, vel cantu vehementissimo ad pedes, uel in pugna, uel in cursu agendo mouendos inflammare; qua in re non exigua exsufflatione opus esse animaduertunt illi, qui horum buccas distentas, inflatas, ac rubentes inspiciunt.

Ramex

L I B E R

*Ramex quid sit apud Plautum, historia Domnini, nōnulla de
varicibus & de hirudinibus. Cap. 20.*

RAmices apud medicos proprie venas tumidiores, atq. crassiores alio vocabulo varices nuncupatas, quae vel tunicis testiculos vestiētibus, vel ipsi scroto innascuntur, significare neminem latere puto: Quid autem ramex apud Plautum significet, paucis adhuc cognitum vidi. In mercatore namq. Acanthio seruus post cursum ab se fictum, sic Charinum alloquitur, Placide volo acquiescere, Tua causa rupi ramices, iam dudum sputo sanguinem: In Poenulo quoque Agorastocli tarditatem exprobranti respondent aduocati, Tua causa nemo nostrum est suos rupturus ramices. Vbi si cui placeat pro ramicibus varices genitalium intelligere, quō modo sententiam suam tueri queat, non facile video. Quis quaeso nescit sputum sanguinis minime ramices scroti consequi? quis item resinam ex melle Aegyptiam deuorare, quod Charinus ludens consuluit Acanthioni, earundem remedium esse fateatur? nempe quos sola chirurgica operatione curari magni medicinae auctores docent. Sunt itaque ramices apud Plautum venae pectoris latae, quas fortasse sic nominat, quod populari ac rustico vocabulo quaeq. venae amplae, vt varices nuncupatae, etiam ramices vocarentur: quod vero in pectore, ac etiam in pulmone varices fiant, atq. interdum magno hominum periculo rumpantur, ita clare explicatum habetur ab Hippo. siue Polybo in lib. 1. de morbis, vbi de empymate tractatur, vt nemini ea de re dubitare liceat. Hoc in loco Domnini philosophi Platonici Syri historiam a Suda relata subnectere placet, cui saepe sanguinem expuenti cum Aesculapij Atheniense oraculū respondisset, ut ob valetudinē recuperandam carnibus suillis vesceretur

sceretur frequēter, ille etsi patria lege prohiberetur semper tamen vsus est, & nunquā amplius expuit, nisi quando vel vno die ab earum carniū esu abstinuit. Varices ab Hippocrate *ἱζίας* appellari auctor est Galenus, in antiq. voc. exp. quam vocē non semel deinceps ab Aristotele vsurpatā esse inuenitur, vt 4. par. probl. 22. & 10. part. prob. 30. nec nō 3. de histo. animal. cap. 19. & 17. vbi dum a varicibus occupatos minus caluitio tentari, caluosq. a varicibus captos interdum capillos resumere scribit, eam Hippocratis sententiam interpretari, aut potius moderari videtur; quam Galenus 6. aphor. 34. vt falsam iure merito damnat: An porro *βδέλλα* Hippocrati aliquando venam varicosam significarit, quemadmodum Dioscoridem censuisse Galenus affirmat, nondum animaduerti. Certe locus ille prorrheticorum, in quo Hippocrates *τῷ βδέλλαν* memorat, multum abest vt vel Dioscoridi, vel alicui alteri ipsum sequēti faueat, cum hirudinem ibi significari nullo modo dedeceat. Herodotus, cuius dialectos Hippocraticis omnino adsimilari omnes eruditi sciunt, de Crocodilo in Euterpe sermonem habens, eiusdem vocis in simili prope casu mentionem facit his verbis *ἄτε δὲ οἷον ἐν ὕδατι διαίταν ποιῶν* *μενος τὸ σῶμα ἐνδοθεν φορέει πᾶν μεσὸν βδελλέων: τὰ μὲν δὲ ἄλλα ὄρνια καὶ θηρία φεύγει μὲν, ὁ δὲ ῥοχίλος εἰρηνῶν οἷ ἐστὶ, ἄτε ὠφελιομένῳ πρὸς αὐτῆς: ἐπ' αὐτῇ δὲ τῷ γλῶττι ἐκβῆ ἐκ τῆς ὕδατος ὁ κρόκοδελος, καὶ ἔπειτα χάνη (εἰωθε γὰρ τῷτο ὡς ἐπίπαν ποιῶν πρὸς τὸν ζέφυρον) ἐνθαῦτα ὁ ῥοχίλος ἐσθίον ἐς τὸ σῶμα αὐτῆς καταπίνει τὰς βδέλλας, ὁ δὲ ὠφελιόμενος ἡδεται, καὶ ἐδὲν σίνεται τὸν ῥοχίλον,* quam historiam paullo diuersius referri ab Aristotele 9. de histo. anima. cap. 6. haud quaquam me latet: veruntamen *βδέλλα* Herodoto non venam varicosam faucibus inexistentem, sed hirudinem ipsis infixam designare nemo non dixerit.

L I B E R

*Locus Athenaei correctus ex Aristotele, & nonnulla de
canitie, & de capitibus Aegyptiorum ex
Herodoto. Cap. 21.*

Athenaeus lib. 15. dipnos. vbi de vnguentis tra-
ctationem instituit, Aristotelé citat, in quaeft.
nat. quod dicat perfusos vnguentis citius cane-
scere, quoniam aromata exiccant, siccitate autem cani-
ties gignitur; unde etiam efficiatur, ut polia celerem
canitiem inducant: sic. n. in fragmento legitur, quod
a Gulielmo Cauthero ex farnesiana bibliotheca, acce-
ptum typis excussum est, διὸ καὶ τὰ πόλια θάττον πολιοῦς
γίγνεται. Quo in loco duo mihi nō parua animaduersione
digna censentur: Vnum est, ea quae ex quaeft. natur.
Aristotelis apud Athenaeum citantur, nec in prob. eius-
dem, nec alibi: neq. in libro Theophrasti περὶ ὀσμῶν in-
ueniri; ex quo conijcio perperam locum illum citari;
eo magis, quod Diogenes Laertius in catalogo ope-
rum Aristotelis quaestionum naturalium mentionem
nullam facit; & quod ibi ex eius sententia asserit Athe-
naeus canitiem a siccitate gigni, tantum abest, ut
illius placitis consentiat, vt 5. de gen. animal. cap. v. ex
professo aduersus eos disputet, qui a siccitate canitiem
ortum ducere putabant, quam non ab ea, sed a putre-
dine sola produci pluribus argumentis monstrat; vt fa-
cile sit iudicatu, quae in Athenaeo Aristoteli adscri-
buntur, minime ipsi conuenire. Alterum quod ani-
maduerti uolo est, an polia canitiem inducant. Nam
aliquando credidi posse eam sententiam defendi, tum
quia polio canities, quae in summo huiuscemodi plan-
tae cacumine pendet, nomen fecit; tum quia polium
non pauca siccandi vi pollet, quā canitiei cām existeret
ibi disputatur. Verum enim vero Fuluius Vrsinus, vir
doctissimus, ostenso mihi antiquissimo manuscripto
Athe-

Athenaei codice, in quo pro τὰ πόλια, τὰ πύλια restitutum erat, persuasit ut crederem forte sic legendum esse, quando praesertim Aristoteles 3. de histo. animal. cap. 11. nec non 5. de gen. animal. cap. 5. pileos citius canitiem producere asseuerat hac oratione ὅτι δὲ γίνε-
ται ἡ πολία σήφει τινί, καὶ ὅτι ἐκ ἑστίν ὥσπερ οἶονται τινὲς, αὐανσις σημεῖον τῆ περὶ τὴν ῥηθέντος τὸ τὰς συνεπαζομένηας ξίχας πύλοις, ἢ καλύμμασι πολικῶσαι θᾶλλον: τὰ γὰρ πνεῦμα τα κωλύει τὴν σήφιν, ἢ δὲ συνέπνη ἀπνοίαν ποιεῖ. Quamquam nec huiuscemodi correctio mihi plene satisfacit, si quidem Athenaei mens est mōstrare a ficitate canitiem gigni, quomodo vero id argumento pileorum probare queat, non cognosco; nimirum quos non ficcando, sed prohibita transpiratione corrumpendo canitiem facere constat: nisi hac quoq. in re dicamus, ut multa, sic & ea in Athenaeo probabiliter disputari. Pileorum effectus ad memoriam reuocant, quae ab Herodoto de Aegyptiorum capitibus in Thalia referuntur hoc modo, θῶμα δὲ μέγα εἶδον πυθόμενος ὧσα τῶν ἐπιχωρίων. τῶν γὰρ ὀσέων περικεχυμένων χωρὶς ἑκατέρων τῶν ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ πεισόντων, χωρὶς μὲν γὰρ τῶν Περσέων ἔκετω τὰ ὀσέα, ὡς ἐχωρίῳ καταρχας ἐτέρωθι δὲ τῶν Αἰγυπτίων: αἱ μὲν τῶν Περσέων κεφαλαὶ εἴσαν ἀδενεές οὕτω, ὥς εἰ θέλεις ψήφω μόνη βαλέειν, διατεξάνεες: αἱ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὕτω δὴ τὴν ἰσχυραὶ, ὡς μόγις ἂν λίθῳ παύσας διαρρήξειας: αἴτιον δὲ τούτου τὸ δὲ ἔλεγον: καὶ ἔμεγε δωπετέως ἐπειθον, ὅτι Αἰγύπτιοι μὲν αὐτίκα ἀπὸ παιδίων ἀρξάμενοι ξυρεῖνται τὰς κεφαλὰς; καὶ περὶ τὸν ἥλιον παχύνεται τὸ ὀσέον. ταυτὸ δὲ τοῦτο, καὶ τῆ μὴ φαλακροῦσαι αἴτιον ἐστὶ: Αἰγυπτίων γὰρ ἂν τις ἐλαχίστους ἴδοιτο φαλακροὺς πάντων ἀνθρώπων: τετοιοῖσι μὲν δὴ τῆτο ἐστὶ αἴτιον ἰχυρὰς φορέειν τὰς κεφαλὰς. τοῖσι δὲ Περσῇσι ὅτι ἀθενεὰς φορέεσι, αἴτιον τὸ δὲ: σκητροφέεσι ἐξαρχῆς πύλους τιάρα-
σε φορέοντες. Ut autem etiam qui litteras Graecas non callent, Herodoti sententiam de pileis caluitiem pa-
G rienti

L I B E R

rientibus, & de Aegyptiorū capitibus cognoscere queant, Latina verba subiungam. Ibi ego rem mirandam vidi ab indigenis edoctus, Ossa eorum, qui in acie ceciderunt, quū iacerent fusa, vt ab initio distincta fuerant, seorsum erant Persarum, aliorum Aegyptiorum: sed Persarum capita adeo fragilia sunt, vt si velis ferire, vel solo calculo perforare possis: Aegyptiorum autē ita firma, vt ea vix ictu lapidis elidas: cuius rei causam hanc illi reddebant (facile mihi persuadētes) quod Aegyptii statim a pueris capita radere incipiunt; & os capitis ad solem redditur compactum: quae eadem causa est non caluescendi: nam ex omnibus hominibus paucissimos quis Aegyptios caluos videat. His igitur hoc causae est, cur robusta capita gestent, at Persis cur fragilia sint capita, id in causa est, quod a principio in umbra nutriti assuefiunt operire capita gestantes pilea, tiasq.

De mensuris potus antiquorum: & ordine earundem. Cap. 22.

Varijs mensuris antiquos potasse non me latet, sed ex eis tres potissimum obseruare soleo, sextantem, Deuncem, & Trientem; quarum duas rarius, tertiam frequentius, & a pluribus in quotidiano victu usurpatā puto. Sextante temperatos ac valetudinarios, Deunce intēperatos & bibaces potasse valde vero simile est: Nā Suetonius auctor est Augustū Caesarem sextatē bibisse, idq. sexies tantum in cōuiuiis publicis ori ad mouisse: Martialis item de seipso & Cinna.

*Sextantem poto, tu potas Cinna deuncem,
Et quereris quod non Cinna bibamus idem,*

item de Lusco bibone ad Aulum

*Potor nobilis Aule, lumine vno
Luscus Phryx erat, alteroq. lippus;
Huic dicit medicus, bibas caueto,
Vinum si biberis, nihil videbis:
Ridens Phryx oculo, valebis, inquit*

Mi-

*Miseri sibi protinus deunces,
Sed crebros iubet; exitum requiris,
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.*

Ex quibus in eā facile venire cōiecturā possumus, Deuncē siue vnciarū vndecim calicē ebriosorū potius, & intēperatorum hominū, sextantē vero tēperatorum mensuram extitisse: Ceterū quod in cōmuni omnium ferevssū esset crater quinq. paullo plus, minusve vnciarū appellatus triens, ideo mihi pro cōperto habendum videtur, quoniā Poetae, qui omnibus aliis auctoribus melius veterū in edendo praesertim, & bibendo mores expresse-
runt, cū de huiusmodi potus mēsuris, vasisq. loquuntur, fere semper trientes nomināt, & ne singulos referā.

Proper. lib. 3. Cum fuerit multis exacta trientibus hora,

Persius saty. 3. Sed tremor inter vina subit, calidumq. trientem.

Martialis vero, quē ceteris copiosius de hisce rebus lussisse apparet lib. 1

Crebros ergo bibas licet trientes. & lib. 4.

Sed nec post primum legat haec, summumve trientem,

Sed sua cum medicus praedia Bacchus amat; & lib. 9.

Septem post calices Opiminiani

Denso cum iaceam triente blaesus. & lib. 10.

Candida Setini rumpant cristalla trientes,

Dormiat in pluma nec meliore venus. &

Cum potes amethesinos trientes. item lib. 11.

Misce dimidios puer trientes. &

Et numeros nostros adstricta fronte trientes,

Tamquam de cella sit cadus ille sua. item lib. 14

Setinos moneo nostra niue frange trientes,

Pauperiore mero tingere lina potes. &

Setinum dominaeque niues, densiq. trientes,

Quando ego vos medico non prohibente bibam.

Vnde conicere quiuis pōt, calices quotidianos, & a cunctis fere pro potu vsitatos, triētes fuisse, quē erat quarta sextarii pars, ex quo etiam ad credendum inducor, sextarium forsan eam fuisse potus mensuram, quam in cena quotidie sumebant, quam ut in quatuor partes,

L I B E R

siue in trientes quatuor diuidebant; quanquam non ignoro interdum nullam esse in bibendo seruātam mensurae rationem, quemadmodum inuitat Martialis Caium Proculum lib. i i.

*Quincunces, & sex cyathos, bessemq. bibamus,
Caius vt fiat, Lulius & Proculus.*

Et quemadmodum in conuiujs publicis factitatum rationi consentaneum est, in quibus refert Alexander Trallianus libro probl. i. institutum esse, vt contrarijs poculis vterentur; in principio scilicet minutis, in fine vero amplioribus: vt. n. epularum gratia; in quibus frequentius bibere decebat, veteres crebrius potarent, a paruis calicibus inchoabant, & in capaciores desinebant, quippe cum parua implere satis ubi potare liberalissime liberet, nequirent: quod si ab amplioribus incepissent, ocius repleti necesse erat, & subinde minus potare, si quidem natura a largo protinus haustu accepto veluti expleta copiam omnem subsequenter contemnit; Ex aduerso si paruis poculis assueta paulatim ampliora exhibeantur, facile copiam quamcunq. sustinet. Quod porro Nicandri scholiastes memoriae mandauit uetustiores κέρασι, siue cornibus potare solitos, atq. inde natum κεράσαι, hoc est merum temperare, verisimile quidem videtur tum ob rudes eorum mores, tum fortasse quod putarent inde potandi maiorem securitatem accedere. sic enim tradit Aelianus, Indorum reges asini indici cornu bibere voluisse, sperantes a morbo epileptico, & venenis se inde tutos euasuros.

Loca Hippocratis de aqua & bile explicata: de bile Anaxagorae & Aristotelis sententia examinata: aliaq. ad idem, Cap. 23.

Biliofis natura aquam in bilem verti scriptum reliquit Hippocrates 3. de acutis hoc pacto χολῶδες γδ φύσει χολῶδες, καὶ ὑποχολῶδες κακόν; id quod etiam confirm-

firmavit 3. de fracturis prope finem, quando biliosis aquam dari prohibet: vbi cum Galenus nil fere dicat, quod ad sciendam dicti Hippocratis rationē pertineat, ego arbitror, haec omnia intelligenda de pauca aquae exhibitione: nam si multa detur, potius extinguitur bilis: quomodo vero pauca aqua in bilem conuertatur cum sit frigida & humida, bilis autem calida & sicca, inter quas nulla est conuenientia, existimo ego ita fieri, quoniā pauca aqua in hypochondrijs permanens, cum nullam habeat contra bilis feruorem reactionem facile ab illa superatur; vnde bilis feruorem veluti pabuli copiam adepta augetur: Quin & oleum rosatum corpori feruenti applicatum, licet aliquantisper refrigerare videatur, tamen post modum magis calefacit; & hinc est quod in erysipelatibus, & inflammationibus maximis iubet Galenus, ut saepissime refrigerantia permulentur; alioquin magis ignirentur. Cur igitur Alexander Trallianus, ubi pleuriticorum victū instituit, ridiculū esse dicat, si aqua bilem augeri credatur, quōve ipse Hippocratis sententiam interpretandam voluerit, dum Hippocratem ab aliquibus hac in re falso accusari scribit, ignoro sane, illud tamen assero in ipsius Alexandri codice vulgato post ea verba, *μη εἰδότες πῶς εἴρηται*, haec ferme restituenda *χολῶδες γὰρ φύσει χολώδες, & ὑποχονδρίῳ κακόν*. Quod porro in libro de natura humana notatum habetur, *οἱ πλείστοι τῶν πυρετῶν γίνονται ἀπὸ τῆς χολῆς*, idem esse puto, atque illud, quod Anaxagorae adscripsit Aristoteles 4. de partib. animal. cap. 2. nimirum bilem, siue bilis receptaculum acutorum morborum causam existere; quam sententiam etsi damnassee videatur, attamen si quis morbos acutos ab humoribus feruidissimis, subtilissimis, ac mobilibus gigni consideret, quales biliosi omnes sunt, animaduertatq. hanc vel extra proprium folliculum per venas illabentem, vel aliquo

L I B E R

aliquo alio pacto exuberantem corpora magnopere vexare, inueniet profecto rationi minime repugnare, falsaq. & simplicis ingenij argumenta esse illa, quibus Anaxagorae placitū destruere conatur. Quomodo. n. id neget Aristoteles, qui eodē in loco veteres fellis absentiae diuturnitatis vitae in animalibus causam tribuentes cōmendarit, similiq. ratione iecoris bonā vel malam praeabile constitutionem longitudinis, aut breuitatis vitae animalium, atq. etiam hominis causam esse confirmarit. Ad bilis autem prouentum compescendum mirifice conferre absinthium ponticum, traditur, quo quae pecora in Ponto frequenter pascuntur ipsa carere, auctor est Theophrastus in 9. de histo. plant. & Apollonius in admir. hist. Fella alioquin amarissima a Graecis γλυκεία siue dulcia contrariae interpretationis vocabulo nominata adnotauit Caelius Aurelianus diuturnorum morbo. lib. 3. cap. 1. quod item Plinius obseruauit cap. 10. lib. 27. vbi herbam quandam duritiei penitus expertem holosteon a Graecis vocatam, sicut fel dulce memorat. Huic autem dissimile non est, quod Galenus scribit 3. de fract. com. aphorif. 5. vbi ὀφθαλμοί, γλυκεία, & καλλεία voces interdum de rebus prope contrarijs proferri monstrat, ea seruata figura, quam Graeci ὀφθαλμίων appellant, vtunturq. dum rem turpem non proprio nomine, sed pulchro designant: id quod ignorans Latinus interpres ea verba ὀφθαλμίων ἐνεκεν secus transtulit, quam debebat.

*De aere Romano, & morbis eius: de Atheniensi Lucretij locus,
de moris, serico, aliqua notatu digna. Cap. 24.*

Romanum aerem crassum atq. humidum admodum antiquitus etiam fuisse morbi, qui olim in ea vrbe frequenter vagabantur, satis testari possunt: Asclepiades apud Caelium Aurelianium lib. 2. accut.

cut. cap. 10. refert febres vna cum mentis, & corporis
oppreffione, necnon lethargicas Romae frequenter cō
tingere solitas. Memorat Silimachus apud eundē lib. 1.
chro. cap. 3. Hippocratis feftator cōtagione quadā plu
rimos ex incubone veluti luc apud vrbē Romam cōfe
ctos. Auctōr est Galenus 1. de morbis vulga. com. 2.
femitertianas febres prauas Romae familiariffimas, atq.
frequentiffimas extitiffe. Hemitritaeum vt lib. 1. cap. 24.
Sereni apud latinos nō habuiffe nomē, videt, cū fcribat

Mortiferum magis est, quod Graecis Hemitritaeon

Vulgatur verbis, hoc nostra dicere lingua,

Non potuere vlli puto, nec voluere parentes.

Medici posteriores semitertianā vocarūt, de quo Hemi
tritaeo crebra fit mētio a Martiale, qui lib. 2.

Vti Tongillus male dicitur Hemitritaeo

Declamas aeger, declamas Hemitritaeos.

& lib. 12.

Cui grauis & feruens Hemitritaeos erat.

Idē Gal. lib. de tē. mor. scripsit Romae, & in alijs simili
ter humidis locis phlegma a capite in stomachum decū
bere *παντόλλοις δὲ κατέρχεται ἐκ τῆς κεφαλῆς φλέγμα,*
καὶ μάλιστα ἐν βόμῃ καὶ τοῖς ὑγροῖς ἔτω χωρίοις. In 5. me
thodi non raro thoracis apostemata ibidem gigni tradi
dit. Aesclep. apud Caelium 2. acut. cap. 22. Pleuriticōs A
thenis, & Romae plebotomatos peius habuiffe: in Hel
lesponto & Pario releuatos esse scribit, vt his omnibus
iure merito scripserit Plutar. in probl. Rom. Templum
Aesculapij iccirco extra vrbem aedificatū fuisse, quod
ibi maior salubritas, quā in vrbe haberetur: quod vero
inter cetera Rom. vrbis loca Vaticanus situs pestilētior
& insalubrior esset, Symmachus cōsul in epist. quadā, &
ante ipsum Cor. Tacit. memoriae prodiderunt, propte
rea Vaticana vina veluti oīm pessima a Martiale, & aliis
infamata fuisse nulli sit mirū. Addā huic quae de pecu
liari Athenarum podagrico morbo scripsit Lucret. in 7.
Arthide

L I B E R

*Atthide tentantur gressus, oculiq. in Achaeis
Finibus.*

Quaevē de eadem ab Hegesandro ex Pythermo tradita apud Athenaeum inveniuntur, videlicet illius temporibus per viginti annos fructum nullum moros protulisse, atq. tantam podagrae contagionem omnes inuasisse, ut non homines solum, sed pueri, puellae, eunuchi, & mulieres eo morbo tentarentur; quae item caprarum greges ita grauis sollicitauit, ut vix tertia earum pars libera extaret. An vero id euenerit, quia mororum fructus podagram arcere queant, in cōtrouersiam venire queat: ego certe apud Hippocratem, ac Galenum legi mora, quae satis maturuerint, ventrem subducere, stomachumq. squalidum, ac aestuosum consolari, praesertim si frigida, nec cum ceteris cibis, sed paulo ante sumantur, moxq. per pauimentum deambuletur: vnde Horatius poeta non immerito cecinit

ille salubres

*Aestates peraget, qui nigris prandia moris
Finiet, ante grauem, quae legerit arbore Solem.*

Quod vero priuata vlla facultate podagricis auxiliari, quo minus infestentur illi, possint, apud neminem adhuc obseruaui: fieri tamen potuisse crederem, ut mora frequenter Pythermi aetate ab omnibus fere esitata stomachis recreatis, alijsq. liquatis eorum humorum prouentum interciperent, qui in articulos decumbentes podagram gignere consueuerunt; sed consideranti mihi capras, quae mororum fructus non attingunt, ab ea lue non fuisse immunes, potius aeris inclementiam, quae moris inimica exitit, etiam pedum morbos produxisse existimo; quando varijs aeris constitutionibus varias aegritudines peruagasse non raro a maioribus nostris obseruatum fuit. Dixi mora stomachos aestuantē reficere, cum Diphilus medicus apud Athenaeum,

&c

& Galenus post ipsum eadem stomacho conferre scripserint: quanquam Dioscorides & ipsum secutus Aui-cenna mora non *δύσμοχα* (vt illi) sed *καχόςμοχα* fecerint. Quare autem de moris albis a nullo fere antiquorum mentio facta habeatur, excepto Ouidio in fabula Pyrami & Tisbes, vbi eorum sanguine mora alba rubrum colorem contraxisse canens, videtur potius vlla candida inueniri negasse, facile est illis intelligere, qui sciunt, id arboris genus ex infusione super albam populum facta emanasse: quae cum in Europa, ac sub Romani Imperij ditione sero apparuerit, sicuti quamplures aliae infusiones; non est mirum, si pauca de ipsis ab auctoribus memoriae tradita legantur; quam etiam causam extitisse puto, vt sericum vsque ad Galeni tempora rarum esset, qui in 13. methodi scribit id in vrbibus Romanorum magnis tantum, atque ibi penes opulentas mulieres extitisse: Ea enim animalcula, quae sericea fila nobis diuina quadam arte fabricant, quod potissimum foliis mori nutriantur, eisq. pinguefacta foecundiora euadant, omnes sciunt, vt hac vna ratione conijcere valeamus, quo tempore huiusmodi arbores copiosae non erant, eodem nulum, aut saltem paucissimum illorum animalculorum, & proinde quoque serici fuisse prouentum; auctor enim est in vita Iustiniani Zonara, eius Imperatoris tempestate sericam telam a Romanis texi coeptam, quae prius a Persicis mercatoribus aduehebatur, & quomodo ex vermium filis fieret ignorabatur. Nam duo monachi ex India Byzantium profecti originem illius declararunt, & vt ex perexiguus ouis per forum vermes illi educerentur, educti folijs mori alerentur, deinde ipsis natura magistra filum reddentibus sericum texeretur, non sine multis muneribus edocuerunt.

L I B E R

Cur pisces medici antiqui facile concederent aegris: pisces tintinnabulo vendi solitum fuisse: quis fuerit Hoedus, ex Ambracia apud Gellium, & nonnulla alia de Hoedo. Cap. 25.

Cur medici antiqui adeo in aegris fere quibusvis curandis pisces concederent, minime rationem puto, quod ipsi ~~in~~ apte natura admodum conueniant. Sed quia pauci erant, qui in sanitate non potius piscibus, quam carnibus vterentur, quemadmodum in symposiacis docet Plutarchus. Vnde consuetudine, quā maxime respiciendum iubet Hippocrates, impulsus id potius, quam valida aliqua ratione factitarunt. Vnde neque hodie in aegritudinibus, facile debent pisces medici concedere, alioquin corruptioni obnoxios, nisi quis huiusmodi cibo frequenter uesci sit solitus, quemadmodum de Venetis scripsit Martialis.

*In Venetis sint laeta licet conuiuia terris
Principium coenae gobiis esse solet.*

Pisces tintinnabuli sonitu vendi solitum, non tantum apud Aristophanem & Demosthenem, sed etiam apud Plutarchum auctorem grauissimum obseruaui, qui in quarto symposiac. problem. quarto, hunc sermonem a nobis Latinae linguae donatum habet: Ad haec obfophagos, siue obsoniorum amatores minime eos, qui bubulis carnibus delectantur, esse dicimus, qualis fuit Hercules: neque ficuum amatorem, ut Plato, quem uirides ficus una cum carnibus edisse (sic enim restituo Plutarchi locum) notatum est, neque uuarum cupidum, sicuti fuit Archesilaus, sed eos, qui quotidie tabernas, ubi ueneunt pisces, circum ambulant, exquifite ve tintinnabulum audiunt; Quo ex loco tintinnabulum a piscium uenditoribus usurpatum, ut emptores
a lon

a longe inuitarentur, etiam colligo; Quin, & illos, qui magnis vocibus valerent, iis saepe pro tintinnabulis vsos credo. Vnde Iuuenalis in 3. saty.

*Iam princeps equitum magna qui voce solebat
Vendere municipales fracta de merce siluros.*

Apud eundem Plutarchum obseruatum est, caupones consueuisse carnes, atq. pisces non ab ipsis emptos, sed a b aliis sibi traditos instar coquorū apparare: scribit .n. quendam cum pisces cauponi, vt coqueret, tradidisset, isq. piper & alia quaedam pro condiendis illis poposcisset, respondisse, si haec mihi essent, profecto pisces non emissem. Multa ad haec apud Clementem Alex. secundo paedag. cap. 1. & Gellium ex Varrone ciborum genera referuntur; quae ex longinquis regionibus Romā aduecta maximo in pretio erant: Inter cetera hoedum ex Ambracia nominat, quem nonnulli doctissimi uiri piscem καῶρον Athenaeo uocatum putarunt hisce Ar- chestrati uersibus persuasi.

Αὐτὰρ ἐς Ἀμβρακίαν ἐλθὼν εὐδόμενα χώραν,
Τὸν κάωρον γ' ἂν ἐσίδης ὄνου καὶ μὴ καλὰ λειπε
Κἂν ἰσόχρυσος ἔη, μή σοι νέμεσις καταπνέουσι
Δεινὴ ἂν ἀθανάτων: τὸ γὰρ ἐςὶ νέκταρος ἄνθος
Τοῦτο δὲ θέμις ἐστὶ φαγέην θνητοῖσιν ἅπασιν.

Ego vero non piscem, sed quadrupes animal extitisse potius existimo, ea persuasione potissimum adductus, quod si pro hocdo piscem intelligamus, sequetur veteres nulla Romam aliunde aduecta quadrupedia in pretio habuisse: quando a Gellio nullius alterius, sed auium, piscium, & pomorum tantummodo mentio fit; quod tamen ex eo falsum probatur, quoniam Varro 2. de re rust. scribit multos Romae capras ex media Insula habuisse, quod ibi maximos ac pulcherrimos hoedos fieri existimaretur; a Clemente quoq. Alex. 2. paedag. cap. 1. & a Polluce hoedi melici omnibus aliis praef-

H 2 runtur;

L I B E R

runtur; vnde & in Varrone non ex media, sed ex melica insula legendum censuiffem, nisi Columella cap. 2. lib. 8. auctor esset vulgares murata littera medicos Melicos dixisse. Iam vero hoedi Melici, tanquam celebris, meminit & Clemens Alex. 2. paedag. Hoedos etiam ex Tybure valde aestimatos videtur Iuuenalis monstrasse satyr. 11.

*De Tyburtino venit pinguis agros
Hoedulus, & toto grege mollior, inscius herbae.*

Sed quem gulosi omnium maxime quaerebant, erat hoedus lupi faucibus ereptus, dilaniatusq. de quo Horatius in Epodis.

*Vel agna festis caesa terminalibus,
Vel Hoedus ereptus lupo, & Martialis lib. 10
Paruus onyx vna ponetur coenula mensa
Hoedus inhumani raptus ab ore lupi.*

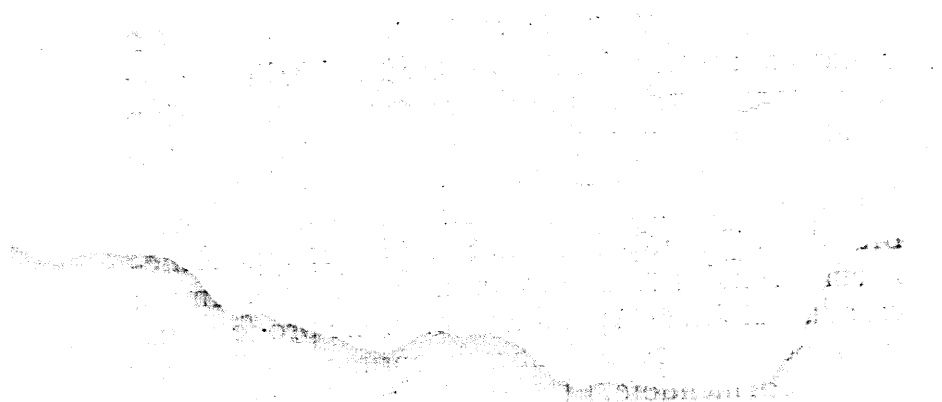
Cur autem huiuscemodi hoedorum caro ceteris iucunditate praecellere crederetur, assignat Plutarchus rationem 2. sympotiacorum, belluam illam nimirum suo morsu carnem teneram, & proinde deliciarum efficere; nam lupi spiritus vsque adeo feruidus, ac pene igneus est; vt etiam durissima ossa in eius stomacho emolliantur, atq. conficiantur; quam item ob causam a lupis commorsa, celerius alijs putredinem contrahunt: Ceterum de lanis, pellibusq. lupinos dentes expertis an pediculos gignant dubitatum fuit antiquitus, an potius caliditatis impressae vi asperitatem quandam, ac pruritus gignant: Certe lupi morsus in totum pecudis corpus, vsque ad pilos, ac ungues vim quandam igneam mittere constat; neq. tantum hoc verum est; immo quamplurimum referre, an ea animalia quorum pellibus vti volumus, ferro iugulata, an sponte mortua sint. Homerus quoque intellexit dicens, ἰμαὶς βοῶς ἱφικταμένον, idest lorum bouis vi occisi; pelles namq.

namq. eorum tenacior & fortior est animalium, quae non morbo, aut senectute, sed ferro iugulata obierint; ex aduerso quae animalium morfu intercunt, illis ungues nigrescunt, pili defluunt, & coria flaccida effecta corrugantur, rumpunturve. Et quoniam supra Ambraciae meminimus, hic adnotare placet, apud Athenaeum cephalos, & lupos omnium optimos ex Ambracia aduehi solitos; Apuleius in oratione pro se prima etiam pectunculos in Ambracia optimos nasci solitos scribit, etsi mendose. [Legatur Vmbraciae finis] pro Ambraciae; eos namq. Ennii versus (si tamē eius sunt) ex Archestrato apud Athenaeum tertio dipnos. aliquo modo acceptos, vel ab Archestrato ex Ennio mutatos unicuique cognoscere licet, quos versus, quoniam Turnebus restituere conatus est, nil de iis amplius dicam. Sunt vero Archestrati carmina:

Τοῦς μῦς Αἶνος ἔχει μεγάλης, ὅς ρεῖα δ' Ἀΐβυδος,
 Τὰς ἄρκτους Πάριον, τοῦς δὲ κτένας ἡ Μιτυλήνη.
 Πλείστους δ' Ἀμβρακία παρέχει.

Sed & haec vitiata sunt.

FINIS LIBRI PRIMI.

THE STODMAN CO.

V A R I A R V M ³² M

I N

M E D I C I N A E

AVCTORIBVS, ET ALIIS

LECTIONVM,

Liber Secundus.

*Loca Galeni, & Plinij emendata : Non nulla de
Mangoni bus. Cap. I.*

ALENVS in primo de articulis commentario aphor. xxx. duo extenuatorum corporum genera in medium ponit ; alterum quod seu fame , seu obsidione , seu luctu , seu moerore , seu aliquo alio cibi fastidio alimenti parum sumens sponte consumitur ; alterum quod arte tale efficitur.

De secundo haec verba, vt sunt in basilienſi codice, habet, ὅταν δὲ ἰατρὸς ἔκων ἰχνότερον ἐργάζεται τι : σῶμα μὲν εὐρημένοις τὸ τὸ ἀπὸ τῆς καὶ μετὰ τοῦτο τρίβει ὅτε χρῆ-
quae cum asterisco, quasi deprauata, notata essent , interpreti tamen sic conuertere placuit, sed vbi medicus de industria corpus aliquod extenuat, per ea quae excogitauit, moliri id contendit ; deinceps frictione vtitur : sed praeterq̃ quod uerbis interpretatione minime respondet, etiam opus medici in extenuandis corporibus

L I B E R

poribus nequaquam apposite exprimit: Itaq. locum hunc mendosum esse, sicq. restitui debere puto *ὅταν δὲ ἰατρός ἐκὼν ἰχνότερον ἐργάζεται τι σῶμα, δρυσμένον μὲν τοῦτο πρῶτον, καὶ μετὰ τοῦτο τρίβει ὅτε χρῆ*, idest quando medicus sponte aliquid corpus extenuare vult, hoc quidem dilatat, aperitve: deinceps tempore opportuno frictiones adhibet, vocem enim *δρυσμένον* vlitatam esse Hippocrati, & Galeno, vbi corpora caloris ope rarefacienda, ac *ἀπὲριέντα* sunt, in multis eorum commentariis, & praesertim in 2. 6. lib. epid. animaduertere licet. Quod deinde Mangones & Gymnaetae, dum corpora nimis crassa extenuare intendebant, prius necesse erat densata corpora calefactionibus, vel aliis adiutoriis rarefacerent, dilatarentq. ut postmodum ita praeparata facilius frictionibus exiccarentur, nemini in medicina uersato obscurum est; Non omnes tamen intelligunt: Qui praecipue essent Mangones a Galeno pluribus in locis nominati: Nam uetustissimis usque temporibus cum nulla religio homines perinde ac belluas seruitiis teneri, atq. permutari uetaret, inueniebantur, qui nullam aliam artem exercebant, quàm in uendendis, permutandisq. infantibus, pueris, uiris, uirginibus, mulieribus, eunuchis, omnisq. tandem sortis hominibus; sed inter hos aliquod discrimen obseruauimus: quoniam qui pueros, puellas, & mulieres in libidinis seruitium uenditabant, antiquo Romanorum uocabulo lenones uocabantur; qui uero infantes in canistris, seruos, eunuchos, aliosq. homines alterius operis gratia uenales habeant, *ἀνδραποδοκάπηλοι*, & interdum *ἀνδροκάπηλοι* a Galeno, a Latinis mangones uocati inueniuntur: Hi autem quo uendibilior merx foret, corporum pulchritudini totis uiribus studebant; unde legitur apud Galenum eos consueuisse facies puerorum succo ptisanæ, farina fabacea, nonnunquam nitro, quae detergerent,

gerent , & lucidiores redderent , abluere ; nonnunquam emaciatorum nates virgis percutere , atq. picare , quò habitiora & crassiora corpora euaderent , aliquando puellarum costas arctissimis fascijs constringere , vt pectoris amplitudo , simulq. coxarum altitudo , latitudove (qui solet esse mulierum decor) augerentur ; quandoq. varijs modis pilos è genis , alijsq. partibus vellere , quò iuniores , & venustiores , qui erant vendendi , apparerent . Scriptum est a Vitruvio secundo libro cap. 8. corpora muliebria , dum grauida essent , a uenditoribus nunquam praestari sana in more positum fuisse ; quod a conceptu usque ad partum integra ualitudine non uterentur , quam sententiam nedum Hippocrates , ut ueram saepius protulit , uerum etiam Aristoteles , qui quarto de generatione animalium cap. sexto scribit , bruta plurimam temporis partem corpore ualere , dum uterum gerunt , mulieres magna ex parte aegras degere , nempe quae uitam ociosam , & sellulariam agentes plus recrementi sibi contraherent . Inuenio quoque apud Plinium ob alopeciae turpitudinem seruorum pretia fuisse diminuta ; & iccirco ad eam corrigendam innumera prope remedia excogitata esse : & quoniam mentio eius mentiti Plinij incidit , cuius libri de re medica circumferuntur ; ex eo monstrabo , quomodo Plinij maioris , ex cuius de natura opere toti fere minoris Plinij libri conflati sunt , locum meliorem reddere possimus : libro tertiodecimo , capite uigesimosecundo legitur , Neronem Caesarem dum nocturnis grassationibus conuerberatam faciem gereret , thapsia , thure , & cera eam sibi illinisse , & secuto die contra famam cutem sinceram ostentasse ; sed in alterius citati Plinii libro de re med. 3. cap. 47. loco cerae cerussa habetur : eam cum ad sugillationes , uerberationesq. mirā operā quotidie praestare ;

L I B E R

ceram vero nihil plane adiuventi afferre experiamur, fit vt a principio librarios aliquos loco cerussae in Pliniano codice, ceram exscripsisse, sicq. errorem paulatim in ceteris subinde irrepsisse arbitremur, quâquam non negamus posse quoq. ceram in eiusmodi medicamentis locum habere ad ceratum formandum, & alia duo continenda,

Morem Thuscorum vrendi pueros, fuisse antiquum: Herodoti locus notatus, & quaedam de Scythis ex Hipocrate, Cap. 2.

TN Thuscia, ac nonnullis alijs Italiae regionibus vetus consuetudo est, vt pueros adhuc lactentes, vel paullo maiores in occipite ferris ignitis vrant, sperantes eo auxilio ipsos a pituitae malis, & praesertim a puerili morbo tutos futuros; Hunc morem antiquissimis vsque temporibus apud Lybiae populos fuisse testatur Herodotus in quarto, vbi haec leguntur, τῶν παιδίων τῶν σφετέρων ἐπεὶ τετραέτια γένηται οἰσύνῃ κεφαλῶν καίεσι τὰς ἐν τῇσι κορυφαῖσι φλέβας, μετὲ ξέτεροι δὲ αὐτέων τὰς ἐν τοῖσι κροτάφοισι, τὰ δὲ ἑνεκα, ὥς μὴ σφέας ἐς τὸν πάντα χρόνον καταρρέον φλέγμα ἐν τῇς κεφαλῇς δηλῆται: καὶ διὰ τὸ σφέας λέγασθαι εἶναι ὑγιεινότερους, εἰσι γὰρ ὡς ἀληθέως οἰλίβυες ἀνθρώπων πάντων ὑγιεινότεροι, τῶν ἡμεῖς ἴδομεν, εἰ μὲν διὰ τοῦτο οὐκ ἔχω ἀτρεκέως εἶπαι, ὑγιεινότεροι δὲ ὧν εἰσὶν: ἦν δὲ καίεσι τὰ παιδία, πᾶσι μὲν ἐπιγένηται, ἐξυρῆται, σφιν ἄκος, ξάγῃ γὰρ ὕδρον ἀπείσαντες ρύονται σφέας, id est, puerorum suorum cum annum quartum attigerint oesypo ouillo venas verticis adurunt; alij vero ipsorum temporales venas; quod ideo agunt, ne villo tempore a capite descendens pituita offendant, & propter hoc seipsos sanissimos praedicant: & certe Lybici omnium hominum, quos viderimus, sanissi

mi

mi existunt, an propter hanc causam, affirmare non audeo. Sunt igitur sanissimi, sed si inter vrendum superueniat conuulsio, inuentum est ipsis remedium. hirci nempe vrina aspergentes eos liberant. Quo in loco (vt Erotianus auctor est accepisse Hippocratem) pro ocsypo stercus interpretandum puto, quod sanè vrendi aliqua vi pollet, sed an sufficere simili operationi illud potuerit, anceps sum. At scio, quod Theophrastus in libro de igne οἶσον, siue viticem apud medicos in vsu fuisse ad vrendum hisce verbis a Turnebo restitutis testatur διὸ, καὶ οἱ ἱατροὶ τὰς ἡλούς καίεσι τὰ οἶσω. Non absimile multum illud erat, quod fastitasse Scythas memoriae prodidit Hippocrates, in libro de aere, aquis, & locis, quicum ob frequentes equitationes coxis, atque cruribus valde offenderentur, incisione venarum post aures sibi ipsis auxiliabatur, tanquam eo remedio capiti adhibito pituitae fluxum ad inferiora cohiberent; quo sani quidem, sed infocundi semper manebant. Haec omnia praesidia interdum magnopere ex vsu esse antiqui medici cognouerunt, quando & ipsi ad compescendos humores a capite in partes inferiores delabentes modo synciput, modo verticem, modo occiput, interdum omnia haec, vel igne, vel causticis medicamentis vrenda consuluerunt: quanquam in hoc vulgares saepe numero errare conspiciuntur; qui contra Galeni praeceptum non raro ceruici, & aliis partibus cucurbitulas ignitas admovent, priusquam vniuersum corpus exinanierint.

Sententia Galeni ex Herodoto comprobata: De Syrmea: De partitione anni, secundum Hippocratem: Error sacerdotum Ammonis. Cap. 3.

Τὰς μεταβολὰς τῶν αἰρέων μάλιστα τίττεται νόσους, siue Mutationes temporum morbos potissimum parere, dum scripsit Hippocrates, fuerunt, qui pu-

L I B E R

tarent eum successiones temporum nempe Autumni, Hiemis, Veris, & Aestatis intellexisse, quos Galenus etsi grauissimis rationibus refellat, deq. peculiaribus temporis constitutionibus ipsum locutum esse monstret, placet tamen eius sententiam Herodoti testimonio confirmare; qui cum eadem aetate vixerit, similiq. dialecto, quo Hippocrates vsus sit, haud ab re fuerit illius testimonio, ad augendam Galeni fidem, in eadem prorsus re uti. Itaq. in Euterpe de Aegyptiorum moribus sermonem habens, haec scribit, *ἔστω δὲ ζωῆς τοιῶδε δια-
χρόνται: συρμαίζουσι ἑξῆς ἡμέρας ἐπεξῆς μὲνους ἐκάσθι ἐμέ-
τοισι θηρώμενοι τὴν ὑγίην καὶ κλύσμασι νομίζοντες ἀπὸ τῶν
ῥεφόντων σιτίων πάσας τὰς νόσους τοῖσι ἀνθρώποισι γίνεσθαι:
εἰσὶ μὲν γὰρ καὶ ἄλλως Αἰγύπτιοι μετὰ λίβυας ὑγιέσασιν πάν-
των ἀνδρῶν τῶν ὠρέων (ἀμοὶ δοκεῖν) ἐνεκεν, ὅτι ἔ μεταλλάσ-
σουσιν αἱ ὥραι: ἐν γὰρ τῇσι μεταβολῇσι τοῖσιν ἀνθρώποισιν αἱ
νόσοι μάλιστα γίνονται τῶν τε ἄλλων ἐνεκα πάντων, καὶ δὴ
καὶ τῶν ὠρέων μάλιστα*, quae verba quoniam non exacite in Latino codice vulgato exprimuntur, hic a nobis, vt debent, conuersa subnectam. Hoc autem vitae genere vtuntur singulis mensibus, per tres dies continuos portione corpus purgant, clysteribusq. ac vomitibus sanitatem conseruant, putantes nimirum quoscunq. morbos a nutrientibus cibis hominibus euenire: Nam Aegyptij alioquin sunt omnium, post Lybias, virorum sanissimi ob temporum (vt ego puto) constitutiones, quae ibi non variantur; Nam in mutationibus quarumcunque rerum, & praesertim temporis constitutionum homines a morbis maxime tētari constat. Quid autem anti quis scriptoribus *συρμαίζεν* significaret, videre est apud Erotianum, & Galenum in antiq. ver. expofi. quorum ille purgationem factam, ex raphanide cum muria *συρμαίσμῶν*, hic vero moderate factam ventris purgationem *συρμαίαν* vocatam tradunt: praeter quos: Diocles in

in epist. ad Antigonum Regem vomitus ieiuno stomacho factos a nonnullis *συρμαῖσμις* vocatos memorat *συρμαῖαν*. tamen significare scimus quoque potum ex aqua & hordeo, necnon opsonium, vt apud Diodorum Siculum, & apud nautas facere *συρμαίαν* est comparare opsonia *μελανοσυρμαῖος* *λεῶς* apud Aristophanem in Theoph. teste Suida Aegyptii sunt: nam auctor est Plinius, Aegyptios hoc genere potus usos. His adiicere placet, quae a Galeno de anni secundum Hippocratem partitione scriptis tradita sunt in principio Epid. commentariorum, quod ideo lubens ago, quoniā futurum spero, vt quampluribus Hesiodi, ac Homeri locis ex Galeni verbis quandoq. maior lux afferatur, quos cum Hippocratem quadrigentes annis praecessisse ex Herodoto sciamus, ab illis veluti auctoribus maximis multa ipsum mutuasse, quamuis nunquam citet, vero simile viderur, Galeni oratio haec est. θαυμάζειν δ' οἶμαι δὲ, καὶ ζητεῖν τὴν αἰτίαν τῆς ψυχῆς λελεῖσθαι κατὰ τὸν λόγον ὅπι-
τολὴν ἀσέρος τῆς ὀπισθημοτάτης γινομένην ἐν θέρει τῆς καλεμένης
σειρίας: ὀνομάζουσι δ' αὐτὸν ἔνιοι, καὶ κυῖα, καταχρώμενοι
τῇ τῆς παντὸς ἀστρος περὶ σφαιρίδι, κύων μὲν γὰρ τὸ σὺμπαν ἀστρον
ὃ δ' ὅπῃ τῆς γένους αὐτῆς σειρίας, ἐν ὁρθῶς ἂν τις ὀνομάζῃ τὸν
πρόκυμα, ἔσ τὸν κυῖα, καὶ ἀρχὴ γὰρ τῆς καλεμένης ὀπώρας ἡ
ὅπιτολὴ τούτου τῆς ἀσέρος ἐστὶ, καὶ ὅσοι τὸν ἐνῆαυτὸν εἰς ζ. τέμ-
νεσιν ὥρας, ἀρχὴ μὲν ὅπιτολῆς ἡ κυῖος ἐκτείνεσθαι τὸ θέρος, ἐν
τεῦθεν δὲ μέχρις ἀρκτέρας τὴν ὀπώραν: οἷδ' αὐτοὶ ἔσ τὸν χειμῶνα
ἕως τέμνεσι, μέσον μὲν αὐτῆς ποιοῦντες τὸν αἰὲν τὰς ἑσπέρων
χρόνον, τὰς δὲ ἐκατέρωθεν, ἀπορητὸν μὲν τὸν πρόσθεν, φυταλίαν
δὲ τὸν ἕτερον: αὐτοὶ γὰρ ἔτι ὀνομάζουσι, ἔσ μὲν δὴ καὶ τῶ αἰὲν
ἐβδομάδων Ἱπποκράτους ὅπῃ γε φασὶν βιβλίῳ διηρημένον
ἔσ τὸν ὅσον τὸν ἐνῆαυτὸν εἰς ἑπτὰ: τῆ μὲν φθινοπώρας, καὶ τῆς ἡ-
ρόρας ἀτμήτων πεφυλαγμένων, τετμημένων δὲ τῆ μὲν χειμῶ-
νος εἰς τρία μέρη, τοῦ δὲ θέρους εἰς δύο. Ex qua colli-
gere licet Hippocratem, atque alios quosdam totum

L I B E R

annum in septem partes diuifisse, Ver, Aestatem, Oporam, Autumnum, Sementarium, Hiemem, & Plantarium. Ver inchoabat ab Aequinoctio, vsq. ad Pleiadum exortum: ab hoc Aestas erat ad Canis ortum: a cane Opora vsq. ad Arcturi exortum durabat: Autumnus vero ab Arcturo vsq. ad Pleiadum occasum extendebatur: reliquum temporis tractum in tres partes partiebantur, quarum primam Autumno continuam Sementarium, quasi feminibus iaciendis aptam; mediam Hiemem; postremam & Veri adiacentem, Plantarium, quasi tunc plantae colerentur, vocarunt. Oporam de qua Plutarchus etiam meminit 8. sympo. probl. 10. maxime omnium calidam, atq. siccam, & proinde hominum virium consumptricem fecerunt medici; & iccirco Galenus, qui in 4. de acutorum victu com. scripserat hisce temporibus non esse è vena sanguinem mittendū, licet aeger in viginti aetate, & morbus magnus sint, in primo ad Glauconem libro narrauit, quotquot inter Canis ortum, & Arcturum phlebotomati fuerunt, plane interiisse: Non defuerunt tamen, qui probare conati sint, hoc tempore (& is fuit Theophrastus primo de causis plantarum) corpora plantarum & hominum humescere, adducti his rationibus, quòd fructus plantarum tunc perficiantur, & homines febribus putridis, ventrisq. solutionibus tententur; quae certe nihilo magis id monstrant, quàm sudores, qui copiosissimi in Aestate è corporibus feruntur: sed alias refelli opportunius poterit tam grauis auctor; què defendere acuius possumus, quando Autumnum calidum & humidum fecit: quoniam si principium Autumni aestimemus, & forsan etiam medium, argumenta maiora caliditatis & humiditatis, quàm frigiditatis & siccitatis se se offerent. Quod sacerdotes Ammonis (vt est apud Plutarchum in lib. de defectu oraculorum) annorum inaequalitatem
pro

probarent ex eo, quod Lucerna eius templi inextinguibilis, vnoquoq. anno olei minus cōsumeret, infirmum sane argumentum erat, quoniam poterat multis rationibus tum ex parte olei, tum ex parte aeris id euenire, quanquam etiam erat potius consentaneum ab eiusmodi euentu annorum imminutionem, & mundi corruptionem, quàm inaequalitatem colligere.

Theophrasti loca ex Athenaeo, & Plutarcho correctā, de sida, de leguminibus, de pediculis: Theophrasti & Galeni contradictio de scorpionibus Cap. 4.

Varro de hist. plant. cap. 11. Theophrastus narrans in Orchomenio lacu multas arbores nasci, veluti oleagnum, sidam, & similia: de sida in hunc modum loquitur, ἡ δὲ σίδα ἡ πλεὺ μὲν μορφὴν ἔστιν ὁμοία τῇ μήκονι, καὶ γὰρ τὸ ἄνω κυτίνῳδες τοῖς τὸν ἔχει: quae verba transferens Gaza, vt similitudinem papaueris seruaret, vocem illam κυτίνῳδες omisit, sicq. errorem errori addidit. Quis autem non videat sidam arborem cum papauere nullam similitudinem gerere posse? Itaque textum Theophrasti corruptum esse faciliter, qui vis intelliget, eo magis quod Athenaeus 14. lib. dipnos. citans hunc Theophrasti locum, sidam ex ipsius sententia non papaucri, sed punicae malo similem facit, vt rationi magnopere consentit, ita fuisse appellatam ob similitudinem punicae, quam veteres sidam nominasse praeter Athenaeum; Plutarchus quoq. 5. sympos. probl. 8. testatus est, vbi Empedoclis versum exponens,

οὐνεκεν ὁ φῖγόν τε σίδα ἐπὶ ἔρροια μῆλα

Epitheton illud punicorum iccirco a philosopho excogitatum scribit, quoniam illae Autumno deficiente, aestuq. iam extincto, frustum perficiunt; siquidem aestivo tempore debilem ipsarum, ac minime viscidam humiditatem

L I B E R

miditatem haud quanquam concrefcere finit, nifi aer frigidior euaferit: propter quod Theophrastus 2. lib. de caufis plant. cap. 9. fcribit hanc folam arborem in umbra melius, atq. citius fructum concoquere, subiungam his a Ruellio male Dioscoridis ea uerba de acido punico [*ἄσομος, καὶ δυκτική*] interpretari [ora, gingiuasq. laedunt] nempe quae a Marcello Serapionem imitante melius fic uertantur, [eademq. ori ingrata, adstringunt,] quis ignorat, (quaeſo) acida punica multum abeſſe, ut laedant, cum gingiuas laxas, & ora inflammata mirifice confirment, & iuuent, quae tamen ori auſteritate ſua, & aciditate diſplicant. Eſt & alter Theophrasti locus quarto de cauſis planta. cap. 14. qui in graeco codice corruptus, nec a Gaza cognitus eſt: De fabis namq. Philipporum ſermonem habens, ita inquit, *εάν δ' ἐν ἀγέροις ἀπνηθαλομένοις ἐν τῇ ἄλῳ καὶ καθαροῖς ἔσιν οὐ μεταβάλλουσιν*. Sed Plutarchus 7. ſympo. probl. 2. ubi multa ad uerbum ex Theophrasto adducit, pro *ἀπνηθαλομένοις*, *ἀποκειμένοις* legit, quemadmodum uere legendum puto; non tantum enim fabas in arca cum paleis ſuis ſepoſitas, uerum etiam triticū omniaq. fere legumina conſeruari inoffenſa in iisdem libris palam monſtrauit Theophrastus. unde quid torrefactae palcae (ut conuertit Gaza) ibi apte deſignare ualeant, non ſatis intelligo. Addam his Theophrastum 2. de cauſis plantarum cap. 22. uoluiſſe ex ſanguine corrupto pediculos gigni, quos ipſius praeceptor Ariſtoteles ex carne corrupta naſci, quinto de hiſto. animal. cap. 32. maluit; ſed neutrum ſeſeſſiſſe omnibus illis putare licet, qui utroque modo animalcula illa produci, & carnē ipſiſſimum ſanguinem eſſe cogitarunt. Illud non praetereundū, ſcriptum eſſe ab Apollonio in hiſto. mirab. quod Ariſtoteles uoluerit pediculos in morituris capita eorum deſerere, atq. in puluinaribus inueniri; cuius euentus cam

Alexander

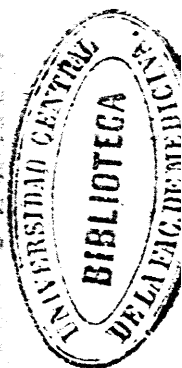
Alexander in 2. prob. lib. 30. assignauit causam, quod pediculi nutrimento atq. tēpore ex sanguine opus habeant, quorū utroq. in morientib. deficiēte, eos deserūt meliorem locū sibi ipsis quaerentes. Quomodo vero nō omnino contraria Theophrastus & Galenus sentiant, dum alter 4. de causis plantarum cap. 10. hominē a scorpione ictum non interire, alter interire saepius scribit, ad huc ignoro, nisi dixerimus, Theophrastū de Italicis scorpionibus, ac nonnullis alijs meminisse, quos innocuos esse affirmat Plinius.

De varijs antiquorum edulij Aristotelis locus examinatus, de carne Camelina, de sumine, de turtæ nomine. Cap. V.

Atulorum lactentium carnes pro cibo veteribus aliquādo fuisse praeter Plinij testimonium haec lib. 29. cap. 4. scribentis, Catulos lactentes adeo puros existimabant ad cibum, ut etiam placandis numinibus hostiarum vice vterentur, has Hippocrates quoq. grauissimus auctor pluribus in locis monstrauit, ubi eas in varijs aegritudinibus ab ipso non parum commendari clarum est, quemadmodum etiam Oribasius in primo Collect. ex sententia Mnesitheii Atheniensis laudauit. At Camelinae quomodo vsq. in vsu esse potuerint, vehementer dubito, Galeno praesertim in lib. 1. de alimentis ita dicente, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τῶν ὀνῶν κρέα ἐοδίουσι, εἰσὶ δὲ οἱ καὶ τὰ τῶν καμήλων, quasi innuat rem extra hominum mores fuisse, ut quis camelorum carnibus vesceretur, nempe quas in 3. lib. ut malas valde damnat; Vnde quae Aristoteles. 6. de hist. animalium scripta reliquit, carnes scilicet & lac camelarum vsquequo conceperint, omnium suauissima esse mihi semper suspecta fuerunt, credidiq. τὰ κρέα ab aliquo ex marginibus interfecta, quando Plinius lib. 8. solum lac, & non carnes camela-

K mur

rum ab hominum lacte dulcissimum facit: quod si vulgatis philosophi, codicibus fidem placeat adhibere, necesse est fateamur illa ex aliorum relationibus ipsum dixisse; ex quibus maiorem librorum de animalibus partem conflatam putant eruditi omnes: Id quoq. a me saepius notatum est, ranarum carnes, quod ederent pro cibis maiores, a nemine fuisse proditum, eas tamē hac tempestate veluti delicatissimas degustant multae nationes, & praesertim Itali, quos hac ratione a Graecis aliquando *βύτραχοράγους* vocari animaduerti. Quod enim ranae ventrem Archestratus apud Athenaeum laudet, illud de rana pisce intelligendum est. tempore Plutarchi cerebra animalium manducari coeperunt, quae antiquos uti abominatos proiecisse affirmat 8. symp. probl. 9. quo in loco vuluas quoq. quas Horatius & Plinius mirum in modum praedicarunt, pro iucundissimo edulio tunc habitas scribit; at eas qui nostra tempestate in suas mensas recipiant, nulli, aut sane pauci inueniuntur, sicuti nullus fere est, cuius palato grues hodie admodum arrideant, cum & Galenus fibrosam ac duram carnem habere dicat, quas tamen tanti fecerunt interdum maiores. ut ex Melo insula eas (quod refert Gellius ex Varrone) maximis impensis Romam vehendas curarent; quinimo eis pinguibus reddendis magni studium adhibuisse ostendit idem Plutarchus in 2. de carniū esu declaratione, ubi quem describit ventrem porcae nuper foetac una cum mammis baculo percutiendi morem, ut sanguis, lac, & caro simul mixta iucundiora gulae euaderēt, is est, quo nostra tempestate sumaras populari vocabulo appellatas faciunt, haud multum ab antiquo suminis nomine desistentes, quod etenim vetustiores abdomen vocabant Publius minorum poeta sumen primus vocauit, ut scribit Plinius lib. 8. cap. 51. & lib. 11. cap. 37. ubi cum dicat antiquos non consueuisse scientes occide

re priusquã abdomen calleret, id innuit, quod damnatũ est à Plutarcho in 2. de carnibus declamatione, videlicet suo tempore homines iam partui vicinas sues occidere solitos, atq; ventres percutere, quò mortuo foetu, lac simul, & sanguis in carne commixta edi possent, vt Turnebi correctionem non contemnendam omnino putem, qui lib. 23. aduer. cap. 20. loco [id scientes] inscientes restituendum voluit, quamquam Hermolaum Barbarum, & Gesnerum aliter sentire non me lateat. Sumen inter deliciores cibos, non infimum locum tenuisse omnes Latini poetae attestantur, quasi vno verbo dicere liceat, de cibis quod Horatius de vocabulis cecinit.

Multa venascentur, quae iam cecidere, cadentq.

Quae nunc sunt in honore.

Auctor est in Onomastico Erotianus ἄρτον ἐγκρυφίαν, ab Articis appellatum esse panem ex pinguibus palmulis farina, & aqua confectum, nec non in calido cinere coctum. quem etiam τούρταν uocatã dicit. Quo in loco facile assentirem doctissimo, & de medicinae studiis optime merito Bartholomeo Eustachio, nostrum tortae popolare nomen veteres Romanos habuisse, si quemq. alium eorum temporum scriptorem monstrasset, qui id nomen usurpasset, vt verisimile videtur, alios etiam & praesertim Plinium, Athenaeum, Pollucem debuisse illius mentionem facere, si nomen simile habuissent, quo circa fortasse vox ea apud Erotianum deprauata est, aut ab aliquo recẽtiore in margine haec clausula notata τούρταν καλοῦσιν, deinceps a librario ignaro aliis verbis antecedentibus adnexa fuit: quanquam etiam

non me lateat sacrae Bibliae interpre-

tes, ἄρτον ἐγκρυφίαν tortam panis transtulisse.

LIBER

Qui sint apud Platonem ficus, & vuae generosae ex Galeno,
De pane fabaceo, & faba Aegyptia: locus Mnesithei
de ficibus. Cap. VI.

Lato 8. de legibus dialogo fructuum τῆς ὁπωράς
leges condens vuarum, & ficuum ἡγναιῶν men-
tionem facit, vbi mitius eos puniri iubet, qui hu-
iusmodi fructus praedantur, quam qui alios. propterea
quaesitum est apud Athenaeum in 14. quae nam à Pla-
tone generosae vuae, & ficus appellatae sint. Masurius
respondet ἡγναῖα λέγει τὰ δγενῆ ὁ φιλόσοφος ὡς ἡ Ἀρχιλο-
χος, παρέλθε, ἡγναῖος γδ εἷς: ἢ ὅτι γεγεννημένα. idest genero-
sos ficus dicit philosophus vel nobiles, quemadmodū &
Archilochus, Accede, es. n. nobilis; vel post genitos: Sed
qui sint nobiliores ficus, ac vuae, quas multis alijs post-
ponere videtur Plato nondū ex his Masurii verbis certe
cōstat; attamē rationi consentaneū videtur, sic esse ap-
pellatos ficus, qui post primos, & praecoces, siue in ijs-
dem, siue in diuersis arboribus nascuntur, ceterosq; ple-
rumq. suauitate antecedūt. Quae vero dicerētur vuae
generosae, siue nobiles omnium clarissime explicuit
Gal. 2. de alim. fac. vbi sic ait, ὀνομάζουσι δὲ δγενεῖς
τὰς τοιαύτας σαφυλὰς ἐν αἷς αἱ ράγες ὀλίγην μὲν ἔχουσι τὴν
ὕδαρ οὐσίαν, οὐκ ὀλίγην δὲ τὴν σπειρώτεραν, ὡς ὡπερ σάρ-
κα τῆς ράγος ἐφίλω εἶναι: καὶ χεῶνται γε κατὰ τὸν τῆς ὁπω-
ράς καιρὸν ἀποτιθέμενοι πολυειδῶς, idest, vocant autem
vuas eiusmodi generosas, in quibus acini humidam
quidem substantiam habent exiguam, solidiorem au-
tem non paucam; quamve carnem acini esse diximus.
Atq. iis vtuntur eas variis modis in fine aestatis repo-
nentes: Quo in loco interpretes qui pro κατὰ τὸ τῆς ὁ-
πώρας καιρὸν autumnum vertit, ignorasse videtur, quae
proprie fuerit apud veteres opora, cuius Plato memi-
nit, & quam nos alias ex Hippocrate monstrauimus
esse

esse dies illos, qui inter canis ortum & arcturum numerantur: itaq. ficus vocauit Plato generosos qui nobiles, & post alios orti sunt: at vuas generosas appellauit nobiles quidē, sed quae parū humidae substantiae, durioris plusculū habēt: quae uero edēdo sunt; neq. uinis faciēdis idoneae habētur, sed ut ceteri fructus autumnales, lōgō tēpore cōseruari possunt; ut nō inique egerit, si mitius in eos animaduertēdū statuerit, qui vuas, faciēdis uinis minus idoneas, licet cōseruationi aptas furarētur. De uuis generosis loquitur Ouid. 2. de remed. amoris.

Est tibi iure bono generosae fertilis uuae

Vinea, ne nascens uua sit vsta time.

Quod de ficibus scribitur a Plutarcho, est sane cognitum dignum, qui in causis naturalibus tradit Mnesitheura medicum a Galeno in prohemio lib. ad Glauconem cōmendatum narrasse, quod qui in principio pulmonariae morbi caepas appetunt seruantur, qui uero ficus intereunt, eo quia appetitus temperaturas, temperaturae autem morbos consequuntur. Galenus inter legumina & frumenta illud discrimen ponit, quod ex his panes conficiantur, ex illis non: Fabam deinde cum inter legumina recēseat, manifesto videtur indicasse, antiquos eo pane fabaceo minus uictitasse, quo hodie apud varios populos magnā rusticorū partē uesci cōspicitur: sed forsā id de Graecis dumtaxat intelligere dixerit aliquis; quādoquidē Plinius lib. 18. cap. 12. scribit etiā ex fabis panē esse tentatū; ubi monstrat quoq. sua tempestate pleraq. gentes frumento fabam miscuisse in panis usum, quemadmodum hodie fit. Quod porro esset fabae Aegyptiae pondus, cuius frequentissima mentio a Galeno, atq. aliis Graecorum medicis habetur, docuit Soranus Ephesius 24. cap. suae isagoges; ubi eam cōtinuisse scrupulos duos tradit; quod ideo uerisimile puto, quoniam ex Plinii loco nuper citato granum Aegyptiae

L I B E R

ptiae fabae ceteris valde maius fuisse manifesto colligitur; vt his rationibus nullā fidem habeam libro de pōd. & menī. Galeno falso adscripto, in quo legitur fabam Aegyptiam pependisse obolum & semis.

*De pulmonis carne Galeni contradictio ex Aetio sublata de carne
Leporina, & Vulpina & tenera carne locus Galeni
restitutus. Cap. VII.*

Pulmonem iecore faciliorem esse coctū, minus nutrire, magisq. pituitosum succum facere ait Galenus 3. de alim. fac. cap. 12. At idem lib. 6. de vſu partium cap. 10. tradit, pulmonem tenui, leui, ac vaporoso sanguine nutriri, iecur autem limoso, & crasso, unde si tale est nutrimentum, qualis est substantia nutritis, uidetur substantia pulmonis vt est tenuior iecore, sic succum tenuiorem, & non pituitosorem parere. Atqui Aetius lib. 2. cap. 127. hanc dubitationē tollit, dicens pulmonis nutrimentū esse magis pituitosum *διὰ τὸ ἐν αὐτῷ χονδρῶδες σῶμα τῆς χαλκίας ἀρτηρίας* hoc ē, ob chartilagineum asperae arteriae pulmoni inexistenti corpus: quae verba fortasse codici Galeni essent addenda, cum Aetius omnia illa ad verbum ex Galeno sumat, potiusq. minuatur, quā addatur. Mirantur porro multi cur Martialis inter quadrupedes lepori primas dederit, qui sane mirari desinent, modo considerare velint quae a Galeno de sanguine leporino in 3. de alim. facultatibus scriptis tradita sunt, eum nimirum tanquā omnium suauissimum in magno pretio habitum: carnē enim talem esse, qualis sanguis, ex quo tota constat, nō modo omnes medicinae auctores, verum etiam ipsa ratio declarat; unde sanguine leporis suauissimo existēte, quomodo eius caro magna suauitate non polleat viro erudito creditu difficile erit. Maiori fortasse admiratio

ne

ne dignum videatur, quod Galenus in 4. de victu acut. commentario, & 3. de alim. fac. scribit, autumnus carnes vulpium, quādo uuis nutriuntur, palato gratissimas haberi; & iccirco uenatores apud Graecos tunc ipsas esitare consueuisse: Hic admoneor, ut errorem quorundam detegam, qui carnes quomodolibet teneras recentibus semper praeferunt, haud quaquam cogitantes teneritudinem eam veluti putredinem quandam, aut saltem ad putredinem praeparationem esse, quae cibum dētibz quidem faciliorem & gratiorem reddat, sed qui postea in venis deteriores succos, & longo tempore prauas affectiones progignere queat: Vnde Hippocrate aut Polybū laudare soleo, quod dixerit in 2. de diaeta, τὰ πρόσφατα πάντα ἰσχυρὰ πλείονα παρέχεται τῶν ἄλλων, διὰ τὸ δεῖν ὅτι ἐγγιον τοῦ ζῶντος ἐστὶ: τὰ δὲ ἐώλα καὶ σαπρὰ διαχωρεῖται μᾶλλον ἢ προσφάτων, διότι ἐγγιον τῆς σηπεδόνης ἐστὶ: idest recentia omnia plus virium alijs praebent, eo, quod uiuenti sint proximiora, hesterni uero, & marcida recentibus excernuntur magis, quod ad putredinem propius accedant. Nam recentes carnes plus roboris inferre corporibus, praeter Hippocratis rationem, bruta quoq. omnia carniuora demonstrant, quae carnes recentissimas immo calentes, & quasi uiuentes comedentia, omnium aliorum robustissima sunt: haud inficior tamen aliquā hac in re esse rationem habendam tum hominum tum carniū edendarum: De hominibus dixit Hipp. in lib. περὶ τροφῆς, σιτίον νέοισιν ἀκρωσαπὲς, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένον, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητον quae uerba cū a Galeno diuerso modo citentur in lib. de optima secta ad Thrasybulum sic uidelicet σίτος νέοισι μὲν ἀκρως, ἀκμάζουσιν ἀμετάβλητος, γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβλημένος, fit ut credam in altero eorum contextuum errorem aliquem latere; potiusq. Hippocratis codici quam Galeni fidem adhibendam, immo eo modo Galeni textum restituendum

L I B E R

dum, sicut in Hippocrate legitur; ut haec sit sententia, ci-
 bos iuuenum debere esse parum mutatos. (In expos. n.
 uocum antiquarum lego ἀκροσπαπὲς τὸ ἐπὶ βραχὺ & non
 ἐπιπολῆς μεταβεβληκός) senum perfecte mutatos, aetate
 uigentium prorsus immutatos; quod idem est quoq. ac
 si dicamus (vt Antonius Fracātianus praeceptor meus,
 & nemini suorum temporum in medicina facienda, ac
 docenda secundus, luculētissime explicuit) carnes quas
 fenes sunt esitaturi, debere teneras esse, quas aetate vi-
 gentes recentissimas; quas uero adolescentes medias
 quodammodo inter has & illas: pro vt namq. calor, qui
 concoquere debet, maior vel minor est, sic etiam edulia
 paratiora, vel minus parata concoctioni esse decet; alio-
 quin dicebat Galenus primo de alim. si facilia cōcoctu
 calidissimis uentriculis offerantur, statim corrumpun-
 tur; quemadmodum difficilia tepidioribus oblata, debi-
 tam concoctionem nunquam assequuntur. Non est ta-
 men ignorandum, Rabim Moysen 19. aphor. Galenū
 ex 4. com. in lib. de alim. citare, vbi cum haec verba bar-
 baro suo more ex Galeno describat: Singula animalia
 ex quibus cibandi sunt fenes, & domini corporum defe-
 ctorum per diem, & noctem ea dimitte, & post modum
 coquina carnes ipsorū, & fac ex eis cibaria bene cocta,
 & ministra eis. Et iuuenibus, & dominis corporum for-
 tium & operantibus fortia opera coquina carnes recen-
 tes, coquens eas bene uel assatas, uel elixatas. Videtur
 Galenus Hippocratem de duabus solū & non de tribus
 aetatibus interpretatus, ut ē in lib. de opt. secta. De car-
 nibus animalium edēdis praecepit Oribasius 4. collect.
 ex sententia Ruffi, carnes omnium agrestium statim esse
 coquendas, & proinde recentes manducandas; Cicurū
 uero ouillas & caprillas recentes, bubulas autem uetu-
 stas; similiter ex auibus magnas atq. palustres, item galli-
 nas, palumbos, perdices, pauones, atq. attagenes nō esse
 recentes

recentes coquendas, sed turtures, columbas, & turdos. pisces vero omnes quamprimum coquēdos. ex quo Orisij delectu potest subinde quilibet iudicare non esse semper, nec a quibusuis recentes, neq. semper teneros quoslibet edendos cibos.

Locus Hippo. emendatus, Galeni locus defensus de opio. Plinij

loci emendati, alter Herodoti de medicis Aegyptiorum

examinatus & correctus.

Cap. VIII.

IN libro Hippocratis de locis in homine, ubi de oculis sermo habetur, haec leguntur *ὡς δ' ὁ θεὸς φλεγμῶσιν, καὶ ἐγγίγει μηδὲν, ἀλλ' ἢ καὶ αὐτὰ κατωτέρω ἰσχυροτάτω, ἢ ἄλλω τινὶ ἀπὸ γνῶναι ὑποχωριτικῷ φαρμάκῳ φιλασόμενος μὴ ἐμετον ποιήσης*, idest si statim inflammationem contrahāt nihil illinias, sed quam infime fortissimo uras, aut alio quopiam alium subducente medicamento attenues, cauens ne uomitum facias. Quoniā uero ustio in inflammationibus, praesertim in initio, periculosa est, ea propter locum corruptū sic restitui. (ut ē in manuscripto) debere puto *καὶ ἐγγίγει μηδὲν, ἀλλ' ἢ καβαίρειν κάτω, τῷ ἰσχυροτάτῳ, ἢ ἄλλῳ*. quod enim inflammationibus oculorum purgationes per inferiora, magnopere profint testatum fecerūt Hippocrates, & Galenus eo in Aph. τὸν ὀφθαλμῶντα τῆς διαρροίας ληφθῆναι ἀγαθόν. Galenus in lib. de optima secta ad Thrasylbulum contra Methodicos disputans, eisq. indicationes cōferentium nō semper ab effectibus accipi demonstrans, haec scripta reliquit *ὀφθαλμῶ δὲ φλεγμιαίνοντι ἐστὶ κατάλληλα, σομάχω δὲ καὶ ἥπατι ἄλλότι*. quo in loco fuerūt, qui non ὅπισον, sed μαράθρου ὁπὸν legendum maluerunt, ea ratione ducti, quod Galenus 3. methodi aduersus empiricos dicat medicamenta opiata magnam oculorum perniciem existere, vt etiam ante ipsum Plinius lib. 20. cap. 18. ex Era

L fistrati,

L I B E R

fistrati, & Diagorae sententia statuerat, sed ipsos falli, nec
 mutari debere contextum ex eo facilius probatur, quo-
 niam nullum fere ex tot relatis a Galeno in 3. de comp.
 med. s. l. praeclarissimorum medicorum ad oculos com-
 positis medicamentis inuenies, in quod opium iusto mo-
 do non ingrediatur: id tamen uerissimum puto, opium
 vehementer ob esse nisi recte castigetur, & debita men-
 sura adhibeatur, quemadmodum quosdam ophtalmi-
 cos medicos egisse uidentur, quos ibi damnat Galenus,
 quasi nullo adhibito delectu in omnibus passim opiatis
 quibusuis uterentur. Hanc sententiam eo libentius am-
 plector, quod Rasarius acerrimi iudicii, & summae do-
 ctrinae vir in sua translatione ita legendum censuerit.
 Legitur apud Plinium lib. 24. cap. 5. glandis fagineae ci-
 nerem calculis illiniri, quod quomodo fieri queat, & ut
 prodesse possit non uideo quando praesertim Galenus
 fagū vehemētius robore adstringere scribit. 6. de simpl.
 med. & fructus eiusdē semper acerbos esse dicit 4. eius-
 dem tractationis uolumine, ut his facultatibus nullo
 modo calculis illitu mederi valeat. ideo legendum puto
 non calculis, sed oculis: Guilandino eruditissimo vide-
 tur posse legi callis, cuius iudicium non improbo. Quod
 autem apud eūdem Plinium lib. 27. cap. 7. scriptum est,
 in regio morbo crudum absinthium bibi cum opio, aut
 2dianto, restituendum est, cum apio, opium enim mul-
 tum abest, ut in hoc morbo ullam opem ferat. Habebāt
 Romani & Graeci medicos, qui nudis quibusdam ex-
 perimentis peculiares corporum humanorum partes
 curare profitebantur, ueluti aures, testes, dētes, sed ma-
 ior illorum copia atq. auctoritas erat qui oculis meden-
 dis operam nauabant; qui ut coeca experientia tantum
 confisi, non raro magnum detrimentum afferebant; ut
 de quodam medico notauit Martialis, qui oculos erue-
 bat ita frequenter hominibus, ut eam professionem re-
 linquere

linquere coactus, ad hoplomachiam exercendam se cō-
tulerit, in qua etiam paria damna inferebat.

Hoplomachus nunc es, fueras optalmicus ante,

Fecisti medicus, quod facis Hoplomachus

Quomodo vero ea varijs medicis varias corporum par-
tes curare consuetudo inuecta fuerit, existimo Aegyp-
tios, vt multa alia, sic & hos mores in Graecos inue-
xisse, ab his deinde emanasse ad Romanos, quos vni-
uersam medicinam ex Graecia recepisse Cato & Pli-
nius testati sunt. Quod autem Aegyptij medicos eius-
modi haberent, affirmat Herodotus sub hisce verbis in
2. lib. ἡ δὲ ἰατρικὴ κατὰ τὰς ἐσθλὰς αἰμῆς νοῦσου ἕκαστος
ἐπὶ ἑσὶ καὶ οὐ πολλόνων: πάντα δὲ ἰσθῶν ἐσὶ πλέα: οἱ μὲν γὰρ
ὀφθαλμῶν ἰσθῶι κατασείασι: οἱ δὲ κεφαλῆς οἱ δὲ ὀδόντων: οἱ δὲ
τῶν κατὰ νηδύων: οἱ δὲ τῶν ἀφανέων νοῦσων: idest medicina
apud ipsos sic distributa est: vnus morbi, & non pluriū
vnusquisq. medicus est, omnia vero plena medicis sunt,
alij enim medendis oculis, alij capiti, alij dentibus: alij
ventri, alij occultis morbis curandis sunt destinati: vbi
ultima illa verba mihi suspecta semper fuerunt, quando
quidem Hippocrates, qui ea voce, νηδύς, saepius pro vē-
tre, & cauitate vritur, (quemadmodum scribit Aerotia-
nus) & quemadmodum non raro vsus inuenitur Hero-
dotus, eisdem poenē facit in lib. de arte morbos ocul-
tos, & morbos ventris aut cauitatis; cum de occultis lo-
quens dicat, ἐσὶ δὲ ταῦτα ἅ πρότε τα ὅς ἐατέζαπται, καὶ
τῶν νηδύων, vnde si in Herodoto legeremus οἱ δὲ τῶν κα-
τὰ νηδύων ἢ ἀφανέων νοῦσων, vt particula ἢ expositiua sit, po-
terit is videri fortasse Hippocratem coetaneum suum,
eademq. lingua vsum imitatus, dicens nimirum alios fu-
isse medicos ventris morborum, qui oculi sunt, neq. am-
plius dubitandi occasio dabitur, qui essent oculorum
morborum medici, & quarum aegritudinum: neq. itē
vlla apparebit in verbis Herodoti cōtradictio, quae ae-

L I B E R

gre profecto vitari potest, si, cum paullo supra dixerit vnus partis morbi, & nō plurium medicum vnū fuisse; statim dicat, vniuersim medicum vnum quosq. ocultos morbos, & non ventris quae oculatae sunt aegretudines, curare solitum. Haec dico & si non me lateat etiam ita, vt legitur, Herodoti orationem sanam esse.

De aquarum per plumbum ductarum prauitate, & quod Romae ex fontibus potarent, locus Paterculi emendatus.

Cap. . . VIII.

Quantum ad salubritatem conferat per quos ductus aqua potui esui ve deseruiens feratur, Virruuius auctor nō cōtemnendus in 8. lib. cap. 7. luculentissime monstrauit, cuius verba tamquā medicis omnibus valde vsui futura hic subscribere placet. Habent autem tubulorum ductiones ea cōmoda: Primum in opere, quod si quod vitium factum fuerit, quilibet id potest reficere; etiamq. multo salubrior ē ex tubulis aqua, quā per fistulas; quod per plumbum videtur esse ideo vitiosa, quod ex eo cerussa nascitur; haec autem dicitur esse nocens corporibus humanis; ita si quod ex eo procreatur, id est vitiosum, non est dubium, quin ipsum quoq. non sit solubre: Exemplar autem ab artificibus plumbarijs possumus accipere, quod palloribus occupatos habent corporis colores: Namq. cum fundendo plumbū flatur, vapor ex eo insidens corporis artus, & indies exurens eripit ex membris eorum sanguinis virtutes. Itaq. minime fistulis plumbeis aqua duci videtur; si volumus eam habere salubrem; saporem quoq. meliorem ex tubulis esse quotidianus potest indicare victus, quod omnes extructas cum habeant vasorum argenteorum mentas, tamen propter saporis integritatem fistilibus vruntur. Columella quoq. rei medicae non inexpers dū pro gallinarum

gallarum potu & cibo vasorum fabricandorum rationem tradit, lignea aut fictilia plumbeis praefert, quod utiliora esse compertum sit: post hos vero Galenus in 7. de med. comp. s. l. cum in componendo ex papaverum capitibus medicamēto aquā pluviā puram, & omni mixture carentē commendasset, haec subiunxit ὥστε δὲ μὲν τὸ το καὶ τὸ δια τῶν μολυβδίνων σωλῶν ὁχετ δόρυμον φλυκτέον. ἰλύματα γάρτινα τῇ μολύβδῳ κατὰ τοῦτο περιέχεται, διὸ καὶ οἱ πίνοντες ὑποσάβιλον τῇ τοιούτῃ ὕδατος δυσεντερικοὶ γίνονται. idest propter hoc igitur aquam per plumbeos canales ductam fugiendum est, quoniam recremēta quaedam plumbi huic immitūtur, unde postmodum huiusce aquae sedimentum potantes dysenterijs tentantur. Ex quibus omnibus perspectum fieri potest aquas per plūbum ductas non immerito semper tamquam perniciosas esse damnatas, & ideo medicos quoq. illos perperam facere, qui aquas, succos & olea ui ignis per plumbum extracta medicamētis per os assumendis inmiscere nō verentur; si enim Galenus in primo de antidotis libro pro medicamentorum conseruatione vasa stānea fugiebat, quod sciret stānum plumbo adulterari, ab eoq. vim aliquam perniciosam immitti formidaret, cur etiam medici non valde timeāt plumbum in vllum eorum vsum vocare, quae ab ipsis pro sanitatis conseruatione, aut reparatione aegrotis exhibenda sunt? Ex ijs etenim quae supersunt Romae verustorum aquaeductuum vestigijs apparet, maiores quantum fieri poterat, fistulas plūbeas effugisse, in illis praesertim ducendis aquis, quae nō tantum lotionibus, sed potibus, cibisq. inferuire debebant; quamquam haud facile credo eas, quae ex Tyburtinis montibus Romam ducebantur, multum pro cibo potuue in vfu fuisse; propterea quod Galenus omnium Romae conditionū diligentissimus obseruator in 4. 6. Epid. commen

L I B E R

commentario illas omnes crudas, & coquendis edulijs ineptas extitisse asseuerat, addens eam urbem, vt alias excellentissimas dotes, sic & plurimos ac pulcherrimos habuisse fontes, ex quibus aegri nedum sani potarent. Vt enim alios plurimos omittam, auctor est in historia Romana Velleius Paterculus Syllā aquas salubritate, medendisq. corporibus nobiles ad agros omnes duxisse, sed quoniam Paterculi verba in vulgatis codicibus vitata sunt, non absurdum erit ea a Claudio Pureano Parisiensi iuvene doctissimo restituta proponere: sunt vero haec. Grates Dianae cuius numini regio illa sacrata est soluit: aquas salubritate, medendisq. corporibus nobiles agros omnes ad duxit. deq. huius gratae religionis memoria & inscriptio templi adfixa post, hodieq. & tabula testatur aerea intra aedem.

De Cicuta locus Lucretij explicatus. Aristotelis, & Varronis de Capris loca examinata, nonnulla de anatome.

Cap. X.

Cicuta sturnos nutriri apud auctores, & praesertim apud Galenum saepius notatum obseruauimus, cuius euētus causā illā, is 3. de simp. med. attulit, quod aues huiusmodi angustos corporis meatus habētes, haud sinūt cicutae succū ad cor penetrare, sed eū in ventriculo tādiu retinēt, quoad natiuo calore superatus in nutrimentū cōuertatur; cū hominibus secus eueniat, quibus nimirum ob uenarū amplitudinem cicuta in cor celerrime perducta, natium calorē extinguat. Itaq. illud admiror, quomodo Lucretius hunc effectum non in sturnis, sed in capris apparere attestetur in 5. lib.

*Quippe videre licet pinguescere saepe cicuta
Barbigeras pecudes, homini quae est acre venenum*

Quod quando verum esse experientia cōstaret, causam hanc

hanc assignarem, capras quas mirum in modum siccas esse, & perpetuo febrere Varro atq. Plinius tradiderunt, cicutis feruorem, ac squallorē temperare, quo postmodum temperato nutrimentum melius conficitur, & in pinguedinem concrefcit: De capris scripsit Aristoteles primo de hist. animalium cap. 11. Alcmeonem falso prodidisse eas non naribus, ut cetera animalia, sed auribus spiritum ducere, quam sententiam deinceps Varro in 2. de re. rust. & Plinius lib. 8. ~~reuerunt~~; sed ambo hi Archelao, & non Alcmaconi attribuerunt; unde fit ut vel Aristotelis vel Varronis a quo Plinius sua accepit, mendosum esse contextum existimem. Fuerunt quidē Alcmaeon & Archelaus auctores vetustissimi, alter philosophus, alter medicus & philosophus, ut eorum uterq. sententiam huiusmodi scripsisse potuerit, & maxime Archelaus, qui etiam homines & animalia ex limo nata prodidit. Alcmaeum primum anatomen monstrasse Chalcidius in com. super Platonis Timaeum affirmat, quam deinceps eius posterī per manus accipientes, pueros non solum qui medici, sed & qui philosophi erāt futuri, edocebāt: ita enim Democritum, aliosq. plurimos in anatomica disciplina eruditos fuisse legitur: quam & si a nullo veterum vsq. ad Dioclis aetatem scriptis mandata referat Galenus in 2. de anat. admin. melius tamen sic conseruatam, & amplificatam inde intelligere possumus, quod tunc homines a primis annis anatomē (ut ceteras artes) nō ex scriptis, sed ex parentum sermonibus ipsiq. exercitatione addiscebant; sicq. melius eā comparantes non modo tenacius in animis seruabant, verum etiam assiduis studijs augebant: At Aristotelem neq. sic anatomen didicisse, sed solum quae scripsit ad eam pertinentia ex aliorum relationibus tradidisse, semper putavi, quando quidem non semel id libris de animalibus annuat, & praesertim in primo de hist. animalium

L I B E R

ium dum sic loquitur, περί γὰρ λυγνίων τῶν καλουμένων ἐπὶ ταπλάρων οὐθέως πῶς ἀξιόπιστου ἀκηκόαμεν.

*Hippocratis locus emendatus, locus Diog. Laertij ex Galeno
mutatus. Galeni de vrinae sedimentorum nigredine & de
lapide vesicae error. Cap. XI.*

Magnus Hippocrates in lib. de foetatione, & superfoetatione (sic enim & nō de superfoetatione solum inscribendum puto, cum ibi de vtraq. copiose tractetur) docens quid ad generādū marem obseruādū sit, haec scribit, ὅταν βούληται φυτῶν ἄρσεν τῶν ἐπιμνήων ἀπολιγόντων, ἢ ἐκλελοιπόντων μίγνυσθαι, & ὁθέως μάλιστα, ἕως ἂν ἐκμαίνηται; quo in loco, ἐκμαίνηται omni no legendum arbitror, quod Galenus in linguarum exposit. hanc vocem seminis emissionem significare scribit; quantum autem rationabilius sit dicere, impellendum quam maxime, quousq. semen emittatur, quā, quo usq. saeuat, vt interpretes transferunt, cuius perispermum esse potest. Diogenes Laertius in vita Xenocratis auctor est eum, philosophum ad quendam, qui neq. musica, neq. geometria neq. astronomia instructus ludum suum frequentare cupiebat, respondisse παρ' ἐμοὶ οὐ πόκος κινάπτεται, quae verba alioquin ab interprete latino male translata, & si recte accommodari possent, mihi tamen placeret magis si non, κινάπτεται sed γναφῶνται legeretur; atq. ad id opinandum ea ratio me impellit, quod Xenocrates eo responso innuere voluisse videtur, disciplinas ordine quodam esse apprehendendas, neq. adeundum philosophiam, nisi mathematicae disciplinae teneantur, sicut nemo lanam nondum vellicatā, ac politam ad fulkonis officinam, vt tingatur, ferat. Sic etenim Arcelisi dictum illud οὐδ' εἰς πόκον εἰς γναφῶν πέρι, quod forsan a Xenocrate in prouerbum emanauit, intelligendum

intelligendum esse longa hac, atq. eleganti oratione significat Galenus in 2. de differentiis pulsum. ὅ γὰρ τὸ Ἀρχεσίλας, καλὸν ὥς ἐδὲ εἰς πόκον εἰς γναφεῖον φέροι: τάξεις γὰρ ἐστὶ, ὡς περ ἐρίων ἐργασίας, ἔτω καὶ μαθημάτων διδασκαλίας, καὶ οὐδὲ εἰς οὐτ' ἀναγινώσκειν διδάσκεται, πρὶν πάσας ἐκμαθεῖν τὰς συλλαβάς, οὐτ' αὐτὰς πρὶν ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῶν φωνῆς, οὐτε τὰ συντόνα παλαιάσματα πρὸ τῶν ἀπλῶν, καὶ ῥαδίων: οὐ δὲ ταῦτα πρὶν ἐξίλασθαι καλῶς, ἐδὲ τὸ πρὶν ἀλείψασθαι γυμνασικῶς, ἀλλ' ἐκαστον αὐτῶν τὸ μὲν πρῶτον, τὸ δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἐστὶ ἐν ἀπάσαις ταῖς τέχναις, ἔτω δὲ καὶ τοῖς κατὰ τὴν διαλεκτικὴν οὐκ ἐνδέχεται τινὰ πρὶν ἐν τοῖς πρώτοις, καὶ οἷον στοιχείους γυμνάσασθαι ταῖς τῶν ἐξῆς ἀποδείξεσιν ἐπεῖσθαι. idest etenim Archesilai id pulchre dictum celebratur, quod nemo lanam nōdum carminatam ad fullonis officinam portat, Nam ut lanificij sic & disciplinarum addiscendarū ordo habetur; Atq. nullus legere discit, nisi prius syllabas teneat, neq. has, nisi prius oīa vocis elemēta: Neq. validas palaestrae exercitationes, ante simplices, & faciles obeūt: neq. haec, priusquā recte fricentur, neq. hoc priusq. vngatur gymnastico modo. Sed singulorum hoc quidem primum, hoc secundum, illud tertium in cūctis artibus reperitur. Pariter quoq. in dialectica minime contingit, ut quis demonstrationes consequentes compareret, nisi in primis, & veluti elementis exerceatur. In omnibus quidē Galeni vnde quaq. admirabilis auctoritatē magni facere soleo, at in ipsius quoq. commentariis interdum inuenio, quod iurē reprehendi queat, sicuti est quando in primo περὶ κρίσεων libro nigras vrinarum subsidentias ex mortificatione & vehementi frigore inducta proficisci scribit: quod enim in corpore viuo tanta possit consistere frigiditas, quāta sedimentis vrinae nigris reddendis sufficiat, captu difficile admodum est: si quidem habitus hydropicorum frigidissimus multum abest ut huiusmodi quicquā pro-

M ducat:

L I B E R

ducat: Accedit, quod quaecunq. ob externum frigus nigrescunt partes extimae, licet non sint multum calidae, nihilominus vehementissimo solo frigore nigrorem contrahunt: itaq. si in internis partibus talis nigredo progignenda esset, cum illae extimis suapte natura calidiores sint, valde maiori frigore opus haberent; quod an in corpore villo viuo adhuc calente inueniri quaeat, iudicet qui rerum naturas non leuiter perscrutari delectatur. Huic simile est, quod quidam scriptum reliquit, in senibus vesicae calculos ob frigiditatem gigni, quodq. et in pueris confirmare videtur Galenus 6. Epid. com. 3. aphor. 15. quae sententia non minus a veritate remota est, quam lateres sub sole densatos non tepore humiditatem exfugente, sed gelu durari: Tepore nanq. a lutulentis succis, instar solis, humiditatem extrahente tam in senibus, quam in pueris lapides vesicae con crescere apud me certo constat. Eò magis cum Hippocratem in lib. de aer, aqua, & loc. & 2. de nat. hum. lapidem vesicae ab eius calore siue potius feruore gigni, asserentem inueniam, cuius sententiam Aristoteles secutus uidetur probl. sect. 10. vbi nullum animal ab ipso homine calculosum euadere ob meatuum amplitudinem probat, & Alex. primo probl. 108. Iam uero pueros non ita frequenter huiusmodi malo, quemadmodum ex sententia Hippocratis scribit Galenus, teterari conspicitur; quod fortasse vel in eorum regionibus, vel eo tempore uerum fuisse probari posset, nisi uoracitas, ac luxus, unde potissimum lapides ortum ducunt, Hippocratis aetate minime uiguisse facilius dixisset ipsemet Galenus.

Celsi

*Celsi locus ex Hippoc. notatus, & emendatus, contradictio Galeni
examinatur. Nonnulla de pulsu, item de Herophilo,
& Asclepiade. Cap. XII.*

Ornelius Celsus in prohemio lib. 3. haec scribit. In nullo quidem morbo minus fortuna sibi uendicare, quam ars potest, urpote cum repugnante natura nihil medicina proficiat; ubi in aliquibus manuscriptis non natura sed fortuna legitur. Ego uero puto utrobiq. natura, legendum esse, tum quia uidetur Celsus Hippocratē in hoc, ut saepe in alijs, aemulatus, qui in lege scribit, *ὡρῶτον μὲν ἐν πάντων δὲ φύσιος. φύσιος γὰρ τὴν πατρίους, καὶ πάντα*, tum quia in morbis curandis uere natura nihil minus arte potest. fortunam uero apud uulgares tantum ualere creditur, non apud eos qui prudētia exercent artem. qualis fuit Hippocrates, qui naturas ipsissimos medicos uocauit, fortunae autem parum semper tribuisse uisus est. Scribit Galenus primo de differentijs pulsum, ueteres ante Hippocratis aetatem pulsus nomen ignorasse, ipsum autem omnium primum illud exscripsisse, quamquam non is quē libet arteriarum motum pulsus appellatione nominauerit, sed post ipsum Praxagoras & Herophilus sic sensibilem quamcunq. arteriarum motionem uocarint. Ceterum in lib. quod ani. mo. seq. cor. temp. prorsus contraria his tradere uidetur, ubi antiquos non omnem arteriarum motum, sed sensibilem homini dumtaxat, pulsum nuncupasse, Hippocratem uero primum illud nomen in omni arteriarum, qualiscunq. fuerit, motione usurpasse affirmat. Quae dicta cum simul minime coherere queant, difficileq. sit auctorem Hippocrate antiquiorem inuenire, apud quem *σφυγμός* in uenis, arterijs ue legatur, fit ut soli dictioni, quae in libris de pulsibus habetur, tamquam Galeni legitimae fidem dandā

putem : in altero namq. citato libro multa inueniuntur, quae mihi illum ualde suspectum reddant; inter alia ibi plurima ex Aristotele referuntur, quae in ipsius philosophi codicibus plane diuersa leguntur : quamquam etiã scio Galenum impium sane, & irreligiosum in ea haere si fuisse, quod anima nostra mortalis foret, ac temperatam corporis sequeretur ; quemadmodum alij uetustissimi philosophi cõsuerunt, ex quorum numero Parmenides & Empedocles extiterũt, quorum alterum haec .

Πρὸς παρεὸν γδ μή τις ἐναύξειται καὶ ἀνθρώποισι

Ὅσον ἀλλοίοις μετέφλυτόσον ἄρα σφίσιν αἰεὶ

Καὶ τὸ φρονεῖν ἀλλοῖα παρίστατο : alterũ uero ista

Ὡς γδ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυκάμπτων

τὼς νόος ἀνθρώποισι παρίσταται :

Scripsisse narrat Aristoteles in 3. metaphys. quae tamẽ omnia grauissimis, & plurimis argumentis a Nemefio, siue Gregorio theologo in lib. de nat. hum. refutata sunt. Ad arteriarum pulsus redeo, quos Hippocratem nouisse nemo sanus inficiaretur; & si neq. vllam eorum curã gessisse, neq. ad artem, vt alia multa, redegisse constet : Nam & Aristoteles, qui annis sexaginta tantum post ipsum floruit, quod de pulsibus nihil poene reliquerit, indicium clare est tempore suo vix notum tale nomen fuisse; neq. quis libellum de spiritu Aristoteli falsò adscriptum inducat, vbi cum pulsum multa fiat mentio, id solum praeter alia Aristotelis genuinum non esse librum apud eruditos probaret. Qui primus omnium, quos viderimus, pulsum exactam tractationem posteris reliquit, fuit Herophilus Archigeni in hac re a Galeno praelatus: Hunc scribit Plinius lib. 10. cap. 37. medicinae artẽ miranda arte pulsus descripsisse, sed ob nimiam subtilitatem fuisse desertum : quod fortasse in Galenũ ardentius exclamasset, si libros ipsius ad eam tractationem spectantes non minus profusa oratione, quam in
compre

comprehensibili fere arte compositos intueri potuisset: Haud tamen de Herophilo credenda esse omnia Plinio arbitror, quoniam Strabo, qui sub Augusto vixit, in fine lib. 12. scribit, aetate sua inter Laodiceam & Carurā fuisse scholam per celebrem medicorum, qui Herophilum sectabantur, qualis erat tempore patrum suorum Smyrnae medicorū Erasistrati sequacium; sed eius verba nec graeco in codice recte notata, nec ab interprete fideliter conuersa sub scribere melius erit. *μεταξὺ δὲ τῆς λαοδικείας καὶ τῶν καρούρων ἱερὸν, ἐστὶ μὲν οὗτος καροῦ καλούμετον τιμώμετον ἀξιολόγως: συνέστηκε δὲ καθ' ἡμᾶς διδασκαλεῖον ἱεροφιλείων ἱατρῶν μέγα ὑπὸ Ζεύσιδος, καὶ μετὰ ταῦτα Ἀλεξάνδρου τοῦ φιλαλήθους, καθάπερ ὅτι τῶν πατέρων τῶν ἡμετέρων ἐν σμύρνῃ τὸ τῶν ἐρασιςρατείαν ὑποίκεσιον.* idest, inter Laodicem atq. Caruram templum est Caro mensi magna veneratione dicatum, vbi etiam aetate nostra schola Herophiliorū medicorū magna a Zeuxide, & post ab Alex. Philaethe cōstructa perdurat: quemadmodū tempore patrū nostrorū Erasistrataeorū medicorum schola Smyrnae ab laesio. Pulsuū artē, vt superuacaneā, & difficilē damnauit Asclepiades Prusiēsis aetate Pōpei ex oratore medicus effectus, quē Plinius cū ceteros medicos improbasse dicat, non sine ratione Galenus in 3. de crisibus ipsum *ἐξ ἑνὸς ἀντιλογικῶς* exercuisse confirmauit; sed in disputationibus illud forsan ipsi condonari potuisset, nisi Caelius Aurelianus, vel potius Soranus a Caelio latinitate donatus in lib. de acut. passionibus scriberet, ipsum semper in curandis aegris ambitione quadam aliorum medicorum praelidia, quaecunq. fuissent siue bona, siue mala, reijcere consueuisse; quae deterrima consuetudo vtinam tempestate quoq. nostra inter fastuosos quosdam & humano generi infensissimos medicos non vigeret.

L I B E R

*De condituris vinorum, de vino picante, de vino Mafsilienfi,
locus Galeni emendatus. Cap. XIII.*

 VOD vina antiqui varijs modis condirent (factitia ab hoc genere separo) ita clarum est ex auctorum scriptis, vt id demonstrandi vanus sit futurus omnis labor. Causas vero. quibus illud agerēt, tres praecipuas inuenio, Vnam ad leniendam ipsorum asperitatem; alteram ad augendā paruitatem, vetustatemq. accelerandam; postremam, vt ipsa ab omni corruptionis genere conseruarent. Africam, scribit Plinius, suis vinis gypso, & in aliquibus regionibus calce asperitatem dempsisse; Graeciam autem suis argilla, aut marmore, aut sale, aut marina aqua lenitatem excitasse, quo pacto etiam hodie a Cretenfibus vinum maluaticum nuncupatum parari audio. Refert Plutarchus 5. sympos. prob. 3. ex Graecis Euboios, & ex Italise eos qui circa Padum incolebant, consueuisse vasa pice oblinire, resinamq. ipsam vino commiscere, quod talia vasa non modo gratum quendam odorem impertirēt, verum etiam vinum generosum redderent, celeriterq. ab eo aquositate, nouitatemve caloris ope remouerent; de quibus loquebatur Plinius, cum scripsit, in Italiae prouincijs nonnullis vulgare fuisse, musta pice rabulana atq. resina condiri: Et ne quis miretur, quomodo a pice ac resina graueolentibus potuerit vinis odorem gratum donari, sciri velim eas lotionibus alijsq. modis (vt docet Columella) a graui odore spoliari cōsueuisse, & propterea resinata vina, ac picata apud aliquos in pretio extitisse. An vero quod hodie, picans, & recens vinum populari vocabulo dicitur, veteribus notum fuerit, qui de huiusmodi sapore nihil meminisse videntur, multi dubitarunt. Ego autem puto primum a Plauto ipsum fuisse significatum, quando in Penulo dixit, vetustate vino edē
tulo

tulo aetatem irriges, quasi edentulum vocarit vinum, ad illius differentiã, quod dentatum, atq. mordax erat. Plinius similiter lib. 14. cap. 20. scribens picis asperfu odorem uino contingere, & saporis quaedam acumina. duo me commonefacit, unum, quod vinum picans cognouerit, alterum, quod facile potuerit picãs Italarum a picato veterum esse deductum; quamquam scio non deesse, qui velint, picans uocem ex media Gallia fuisse productam. Auerroes quoq. 7. Collect. Cap. 16. eum sapore mihi videtur his verbis indicasse. Et vinũ, quod melius reperitur, est aromaticum: cuius caliditas penetrare potest per totum corpus, quod sit sine amaritudine, & stipticitate, & est illud vinum quod ē vinosum pũgitium in principio & post delectabile sine aliqua amaritudine, & pōticitate. Cur autem maiores nihil de hoc sapore explicatius nobis reliquerint, putor eã fuisse causam, qua etiam plurimas alias res tunc temporis vulgarissimas nobis relinquere destiterunt. Ad inducendam uinis vetustatem erant qui uasa in locis calidis, aut fumo exponerent, ut is continuo quodam. & blando calore penetrans aqueas partes absumeret; quod parentem suum factitasse affirmat Galenus primo de antid. & de quo locutus est Horatius 3. lib. carmi ode. 8.

Hic dies anno redeunte festus

Corticem ascriptum pice dimouebit

Amphorae fumum bibere institutae,

Consule Tullo.

Narbonenses, ac Massilienses passim uina fumo maturasse praeter Plinij testimonium, Martialis abunde demonstrat, libro 3.

Vel cocta fumis musta Massilianis, & lib. x.

Improba Massiliae quicquid fumaria cogunt,

Accipit aetatem quisquis ab igne cadus & lib. xiii.

Cum tua centenos expugnet sportula cines,

Fumica Massiliae ponere uina potes: & lib. xiiii.

Massiliae

L I B E R

Mafsiliae fumos mifcere nivalibus vndis

Parce puer, pluris ne tibi constet aqua.

Ex quibus non solum vina Mafsiliensium parum aestimata, verum etiam insaluberrima (quod Plinius lib. 23. cap. 1. tribuit omnibus vinis fumo inueteratis, quae Galenus capitis dolorem inducere primo de Antidotis inquit) extirpasse faciliter colligi potest; & ideo Galeni locum in 2. ad Glauconem mendosum esse suspicor, ubi pro eliquandis ad Herpetas medicamentis accommodata vina recensens, inter tenuia, alba, & sub adstringentia Mafsiliensia adnumerat, quod tamen Athenaeus ex ipsius sententia crassum, & carnosum fuisse, quemadmodum est verisimile, asserit: cum igitur Athenaeus atque et Galenus ipse vinum *μαρσον*, siue *μαρσικόν* & non *μασσαλιώτῳ* inter adstringentia collocent, loco dictionis, *ὁ μασσαλιώτης*, dictionem *ὁ μαρσικός*, restituere praestat; cui sententiae eo libentius adhaereo, quoniam Galenus nunquam alibi, aut rarissime saltem vini Mafsiliensis mentionem facit: in 4. autem de comp. med. per genera Mafsico tanquam albo, & adstringenti in componendis vlcera exicantibus, sine mordicatione medicamentis vna cum Falerno, sicut in 2. ad Glauconem. utitur; Ad tuenda vero ab omni corruptione vina in primis ea nonnullas nationes igne coxisse inuenio, quemadmodum de Spartanis Athenaeus, & de alijs Plinius atque Columella referunt. Alij defrutum immiscebant; quod hodie aliqui populi Romae vicini faciunt; Non deerat praesertim apud Graecos (ut scribit Columella) qui falsa aqua, aut sale ipso componerent, tum gratia cuiusdam suauitatis maioris, tum quia mare, ut cetera multa, sic vinum incorruptum seruare compertum erat; atque huiusmodi vina ab Asclepiade Tethalassomena vocata esse prodidit Caelius Aurelianus acut. lib. ij. quamquam puto sic etiam nunc cupata interdum fuisse omnia ea, quae ex alijs in alias

igrcnes

regiones per mare transferebantur; quae ue simili transfusione non parum in bonitate, ac suauitate proficere experimur omnes. Quibus vero marina aqua non miscbatur, οἶνους ἀπαρχύτους a Lesbiis vocatos. Scribit Galenus 12. meth.

Defenditur Plinius in tractatione argenti viui, & hydrargyri.

Locus Theophrasti restitutus. Cap. XIII.

SI qui Plinium auctorem inter latinos grauissimum passim reprehendere delectantur, ij acquiescere animo ipsius scripta lectitarēt, forsan intelligerent ea, quae damnant, saepe laudari potius debere, ut euenit de hydrargyro, quod quia ab argento viuo separatur, statim in ipsum tāquam linguae Graecae ignarum debacchantur, cum potius hac in re non exigua commendatione dignus sit, quoniam Graeci Dioscoride posteriores, ut uno nomine tam natium quam factitium hydrargyrum appellant, sic Plinius Latinae linguae locupletandae gratia (quemadmodum non raro facit) natium argentum viuum; factitium vero hydrargyrum vocare maluit. Neq. puto vllum vsq. adeo coecum inueniri atq. hebetem, qui non videat Plinium hydrargyri siue factitij argenti viui naturam describentem eadem prorsus Dioscoridis verba transtulisse, in quibus & is de factitio sermonem habet; Ex quo capite cum etiam Plinius illa, quae auctor tribuit hydrargyro nativo, desumpserit, atq. argento viuo suo clarissime adscripserit, quis nisi Pliniana gloriae nimium insensus non cognoscit eam mentem habuisse, ut genera utraq. duobus nominibus describeret, non autem quod linguae Graecae imperitus esset? quado sermonem Dioscoridis, vel saltem eius auctoris a quo etiam Dioscorides desumpsit non minus accurate quam eloquenter in lati-

N um

num conuertit: Immo rationi magnopere cōsentaneū mihi uidetur priscos Graecos, qui factitium argentum viuum non cognouerunt, nempe quod minio, ex quo fiebat, 249. Urbis conditae anno reperto, posterius factitari coeptum sit, natium alio nomine vocasse quam *ὁδράργυρον*; si quidem Aristoteles 4. Metheorol. illud. *ἀργυρον χρυσόν*, quemadmodum etiam Philippus Comitus apud eundem libro de anima 1. & non *ὁδράργυρον* non cupauit: neq. fortasse apud quemquam Graecum Aristotele seniore, aut Latinum Plinio vetustiore *ὁδράργυρον*, argentum viuum natium vocatum obserues, sed apud Dioscoridem, quem linguae graecae politioris rudem admodum, atq. imperitum posteriores tā graecos, quam latinos secutos esse, & in eundem errorē impigisse exceptis Plinio & Galeno forsā aliquis non absq. ratione tueatur. Atq. hoc tunc magis pro certo habere cogor, quando Nicandrum poetam vetustissimum in suis alexipharmacis lithargyri, & non hydrargyri (de quo potius, si cognouisset, aliquid edocere debebat) mentionem fecisse cōsidero. Nam Galenus, qui tantummodo factitium nouit in 9. de simpl. med. non est mirum si hydrargyrum, sicut Plinius, vocauit; Quinimmo cum dixerit hydrargyrum non esse ex sponte nascentibus, videtur Plinij studium imitatus, qui soli factitio id nomen tribuendum voluit: Nec ex eo loco cogimur putare Galenum natium argentum viuum siue *ἀργυρον χρυσόν* ignorasse, quando illud apud Philippū comicum, & Aristotelem, in quo maxime versatus erat, legisse potuerat; sed fortasse non viderat oculis, & proinde nihil de ipso scriptum reliquit: Vitruuius quoq. Dioscoride & Plinio antiquior, in 7. lib. vbi argenti viui mentionem facit, hydrargyrum nunquam nominat, solius natini tractationem habet, quasi Augusti etiam aetate argentum viuum natium solummodo diceretur;

tur; in qua re Fallopiū virum doctissimū & alios hallucinatos esse cuiusq. Vitruuium non oscitanter legenti perspectum esse potest: Quomodo autem Verba Theophrasti, ex quibus multa accepit Plinius, & ex quibus factitium etiam ἄγυρον χρυτὸν ab ipso vocatum videtur sint interpretanda dicam vbi prius ipsissima verba resistuta in medium adduxero quae in lib. *περὶ λίθων* sic habentur, γίνεται δὲ τὸ μὲν ὑφὶς ἀμύρον κάτω κιννάβαρι; Το δ' ἐπάνω καὶ πλεόν, πλύσμα: καταδείξει δὲ φασὶ καὶ διρεῖν τὴν ἐργασίαν καλλιὰν τινὰ ἀθλευαῖον ἐν τῶν ἀργυρείων, ὃς οἰόμενος ἔχειν τὴν ἀμύρον χρυσίον διὰ τὸ λαμπυρίσκειν, ἐπραγματεύετο, καὶ σιωπῶν λέγειν: ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο ὅτι οὐκ ἔχει, τὸ δὲ τῷ ἀμύρου κάλλος ἐθαύμαζε διὰ τὴν χροῖαν ἔτιωσ' ὅτι τὴν ἐργασίαν ἤλθε ταύτῃ: αὐτὸν παλαιὸν δὲ ἐστὶν ἀλλὰ περὶ ἐτη μάστις ἐνεγέκοντα εἰς ἄρχοντα πραξίβουλον ἀθλήουσι. φανερόν δὲ ἐν τῇ τῶν ὅτι τὰ μὲν μιμείται τὴν φύσιν ἢ τέχνη, τὰ δ' ἴδια ποιεῖ, & τούτων τὰ μὲν χρήσεως χάριν, τὰ δὲ μόνον φαντασίας, ὡς ἂν τὰς ἀλπες: ἐνία δ' ἴσως ἀμφοῖν. ὡς ἂν χρυτὸν ἀργυρον: ἐστὶ γὰρ τίς χρεῖα καὶ τούτε: ποιεῖται δ' ὅταν τὸ κιννάβαρι τρυφθῇ μετ' ὄξους ἐν ἀγγείῳ χαλκῷ, καὶ δοῖτο χαλκίῳ. idest fit vero quod infra subidet cinnabari, quod autem supra natat lotura est, huius opificium aiunt colliam quendā Atheniensem ex argenti fodinis inuenisse. atq. monstrasse, qui cum putasset harenam auream, ob splendorem se tenere multa sollicitudine collegit, sed postquam se eam nō habere intellexit, harenaeq. pulchritudinem ob colorem admiratus fuit, ad huiusmodi operam cōuersus est. Neq. hoc admodum antiquum est, sed circa nonaginta annos tantum imperāte Athenis Praxibulo. Atq. ex his perspicuum fit, quod ars in aliquibus naturā imitatur, in aliquibus vero propria facit, & horū alia vsus, alia apparentiae gratia. quemadmodum alpes; alia forsā ob utraq. sicut fusile argentum. Est enim & huius aliquis vsus. Efficitur autem, quādo cinnabari in aeneo

L I B E R

vase, acneo, pistillo cum aceto tritum sit. Itaq. ex his facile constare arbitror a Theophrasto ἀργύρου χρυσίου nomen vsurpatum plane inueniri etiam in factitio, quod ita euenisse conijcio, quoniam nonagesimo anno ante ipsum minio demonstrato factitium argentum viuum ætate ipsius componi coeperat, & propterea nondum aliud nomen illi indiderant, sed eodemmet, quo natiuum, tunc appellabant; posterius vero dum factitium magis innotesceret. hydrargyrum nominarūt. vsquequo Dioscorides parum sermonis puri obseruator vocem eam ἀργύρου χρυσίου dimittens ὑδραργύρου. vocabulo in ambobus generibus vsus est, Hoc loco admoneor vt quod apud medicos hætenus non obseruaui apud Aufonium poetam, sed Aufonij filium medici obseruatum in medium proponam nimirum argentum viuum toxicum venenum debellare, si post ipsum bibatur; quam rem exemplo vxoris maritum veneno tollere cupiētis. hoc epigrammate monstrat poeta ille.

*Toxica Zelotypo dedit vxor mœcha marito,
Nec satis ad mortem credidit esse datum,
Miscuit argenti læthalia pondera viui,
Cogeret vt celerem vis geminata necem;
Diuidat hæc si quis faciunt discreta venenum,
Antidotum sumet qui sociata bibet.
Ergo inter sese dum noxia pocula certant
Cessit læthalis noxa salutiferæ,
Protinus, & vacuos alui petiere recessus,
Lubrica deiectis qua via nota cibis:
Quàm pia cura Deum, prodest crudelior vxor,
Et cum fata volunt, bina venena iuuant.*

De tempore

De tempore coitus Plutarchi locus restitutus. Hippocrates, & Aristoteles collatus. Error gazae detectus. De situ corporis in somno.

Error Alexandri contra Hippoc. Cap. XV.

Coitus exerceri debere post somnū secundū Galeni interpretaationē mandauit Hippocrates 6. Epid. sub. hisce verbis labor, cibus, somnus, venus oīa moderata; quā tamen sententiā haud omnes posteriores medici prorsus secuti sunt. Aetius quidē lib. 1. ferm. 3. cap. 8. voluit a prandio coeundum esse, vbi cibus descenderit, a coena autem, vbi paululum dormieris: At Paulus lib. 1. cap. 35. maluit concumbendum esse secundum cibum, antequam somnus irrepāt: quā in re conceptioni potius, quam valetudini studuisse videtur; & si neq. hoc a veteribus admodum probatum inuenitur, cum in lib. de foetatione, & superfoetatione (sic enim inscribi debet) Hippocrati adscripto legatur mulierem concepturam coitu ieiunam, & virum sobriū modice pastum vti debere, ex quo loco sententiā illā in probl. mutuasse Aristoteles videtur, quando scripsit antiquorū nōnullos praecepisse, vt cōcubitori parce coenaret, quod sic meatibus magis patētibus facilius, & longius semē propelleretur: Haec quaestio apud Plutarchū in 3. sympos. 6. prob. latissime disputata est, vbi post multas rationes hinc inde deductas tandem decernitur venere in nocte post coenam modice acceptam vtendū esse, quod somnus deinde succedens lassitudines omnes tollat, ac purgatiōra corpora efficiat, ubi etiam duo hac in re ueluti praecepta traduntur; unum post coitum balneum calidum ne quis ingrediatur; ita namq. corruptū graecum codicem restituendum ceneo: *ἡμῖν δὲ τῷ νόμῳ πόλειως ὡς ἐπομπῆς ἔξελλαβητέον ἐστὶν εἰς θέρευν ἐμβαλεῖν, καὶ κατάρχεσθαι θυσίων ὀλίγον ἔμπροσθεν διασπαραγμῶς τί τοιοῦτον*: alterū ne sacrificiū hostia ue offeratur, quod

L I B E R

quod etiam Tibullus hoc carmine docuit in 2.

*Vos quoq. abesse procul iubeo: discedat ab aris
Cui tulit externa gaudia nocte Venus*

Hippoc. 2. de acut. tex. 16. 6. Epid. com. 5. aphor. 15. scribit coitum in ijs morbis prodesse quia pituita oriuntur, & 5. Epid. Timocharem a destillatione per coitum esse liberatum narrat quam Hippoc. sententiam Aristoteles eius aemulator 1. sect. prob. 51. & 4. sect. prob. 17 explicans docuit id fieri, quia pituitae multum una cum semine eijcitur. Sed cauendum est a Gaza, qui *λαγνίαν* Hippoc. uocem pro immodica libidine non absq. summo periculo interpretatus fuit cum ea ipsi uel coitū, uel semen significet, ut in linguis monstrat Galenus. Hanc eandem sententiam habuit Hipp. in 1. de diaeta, sed aenygmatico hoc modo, *λαγνύειν δὲ ὕδατος ἐφόδων γιγνόμενων πλείονα, ἐν δὲ τοῖσι τῷ πυρὸς ἐπιφορήσει μείονα*, id est utendum esse pluri coitu in aquae accessibus, pauciore in ignis impressionibus. Iam uero me somnus admonet, ut communem omnium fere errorem detegam, qui si altiore capite dormiant a destillationibus minus tentari sperant, cum contrarium potius euenire praeter rusticorum omnium experientiam, qui ut plurimum capite toti corpori aequo situ positum dormientes urbanis minus catharris uexari clare conspiciuntur, ratio etiam atq. auctoritas Aristote. in 10. prob. euidentissime demonstrant: ibi enim quaerens philosophus cur unus homo ceterorum animalium maxime & sternuat, & consequenter destillationibus laboret, inde euenire determinat, quoniam in alijs brutis neq. calor, neq. ipsum consequentes humores recta (ut est eius naturalis promptitudo) ferri ad caput queunt, sed in artus, ceruicē, atq. alia membra per refractionem disiecti dissipantur, quominus caput pertentent, sed in homine erectae figurae ratione calor, & subinde humores facilliter in caput effe-

runtur,

runtur, ubi is rarefaciens meatus, calefaciensq. hi uero subeunt, & postmodum crassefacti varias destillationes gignunt; quod item contingere ijs, qui altiore capite dormiunt, nemo sanus non videt; quemadmodum perspicuum est, si humilior & toti corpori aequali capitis sit, tu dormiatur, idem euenire, quod in brutis, calorem .s. & humores non posse recta secundum naturalem inclinationem in caput attolli, sed in cetera membra partitos necessario diffiliari, interrumpiq. Atq. hanc dormiendi consuetudinem fortasse approbari ab Aetio quis putet, quādo sublimiorem capitis situm in ijs solū commendauit, qui ventriculi imbecillitate laborant, quod ijs opus sit huicemodi erectiore figura cibum in ventriculi fundo continere, Addam his magnum medicinae auctorem Hipp. non absq. summa ratione 1. Aphor. 15. scripsisse somnos, fieri longissimos hyeme, tum ob noctium longitudinem, tum ob pituitae copiam, & iccirco Alexādrū Aphrodisiensem errasse, qui 2. quæst. nat. cap. 20. nos aestate, quam hyeme fieri somnolentiores tribus de causis putauit vna quod a destillationibus hyeme natius calor minus uincatur, citiusq. ob magnitudinem suam vapores dissoluat: altera quod aestates plus dormire uideamur ob noctium breuitatem, nempe cum aliquam diei partem somno transigamus: postrema quod tunc ob calorem extrinsecum sensoria sint debiliora, & iccirco operari nequeuntia somnum faciliorem, & maiorem efficiant.

*De vna Taminia, & lambrusca Plinij, locus examinatus,
& emendatus. Cap. XVI.*

Vam taminiam apud Cornelium Celsum staphisagriam vocatam esse puto dubitare neminem; quae vero illa sit penes Plinium nonnulli in cōtrouersiam

LIBER 2

trouerſiã vertunt; Nam qui ſub nomine taminiaẽ vuæ Plinium lib. 23. vitẽ ſilueſtrem, & non labruſcam explicãſſe exiſtimant, id neceſſario ſentire videntur, quod Plinius duplicis agreſtis vitis ſermonem habeat, eo ſerme pacto, quo a Dioſcoride duobus diuerſis capitibus *περί ἀμπέλου ἀγρίας* mentio facta fuit, ita quod vbi dicit; labruſca quoq. oenanthen fert ſatis dictam, de vite lib. 5. cap. 2. a Dioſc. explicata loquatur; vbi vero ſubiungit, quæ a graecis ampelos agria & reliquæ eam vitẽ plane ad verbum explanet, quam in 4. lib. fuſius Dioſc. declarauit: Hanc ſententiam tribus potiſſimis rationibus confirmare nituntur; quarum primæ eſt quod quãdo Plinius inquit, labruſca quoq. oenanthen fert ſatis dictam, de oenãthe fructu ſiue flore labruſcæ nil ſe amplius dicturum inſinuat, nempe cum in prohemio eiufdẽ libri & in 16. cap. lib. 15. ac vltimo 12. de illa abũde tractauerit, & ob id ſequentia verba, in quibus taminiaẽ memorat, de labruſca nullo modo eſſe intelligenda; Secunda ratio eſt oenanthen florem eſſe & non vuam, quẽ admodũ teſtatur ipſemet Plinius cap. vltimo 12. libri: vnde verba hæc poſt labruſcam prodita, fert vuas rubentes cocci modo ei conuenire minime poſſe. Tertia ratio eſt quod ea verba, quæ a graecis ampelos, vſq. ad eum locũ eſt huius ſimilis, omnia ex Dioſcoridis capite de prompta ſunt; in quo is auctor de vite ſilueſtri, & non de labruſca latinorum ſermonem fecit. Ego vero, qui Plinium ſub taminia vuæ labruſcam edouiſſe potius credo, primæ illi rationi reſpondere ſoleo, verba illa, ſatis dictam, alio ſine ab ipſo prolata fuiſſe, nimirum qui alios auctorum ſermones in ſuum uolumen tranſferre aſſuetus, in hac quoq. re Dioſcoridis uerba aucta diminuta & transformata pro more ſuo trãſtulerit; Dioſcorides etenim de labruſca latinorum loquens ait *ἀμπέλος ἀγρία διττὴ ἢ μὲν γὰρ αὐτῆς οὐ περὶ ἀλλὰ τὴν σαφυλὴν ἀγρίαν*

ἀρχὴ δὲ ἀνθήσεως ἄγει τὴν λεγομένην οἰνάνθην; ex quo loco cum Plinius sua citra omnium controuersiam acceperit, facile eruditus lector cognoscere potest Plinianum nostri temporis codicem mendosum, & particulam illā satis vel abundare, vel eius vice particulam, sic, legi debere vt haec sit genuina lectio (oenanthen sic dictam) quae graecas voces, τὴν λεγομένην οἰνάνθην, foelicius sine dubio exprimere videatur. Secundā rationē propterea nihil valere assero, quoniā nisi Plinij verba extorqueamus, tantum abest ipsum oenanthen vnam esse negare, vt potius ore pleno affirmet hisce verbis, eodē & oenanthē pertinet, est autem vitis labruscae vna, colligitur cū flore cū optime olet, idem asseuerit columella, qui lib. 8. cap. 5. labruscam ipsam vnam nūcupauit: Quod porro tertio loco subiūgitur, vltima illa verba (quae a graecis ampelos) vsq. ad illud, est huius similis, labruscae nō esse attribuenda; propterea quod tota illa series ex Dioscoridis cap. de siluestri vite translata fuerit; sicut & ego fateor, opinionioni eorum nequaquam fauere opinor; quādoquidem si Plinius & illis & antecedētibus verbis nō de labrusca sola, sed primo de labrusca, deinceps de siluestre vite sermonem faceret, dum ait, quae a Graecis ampelos agria, demonstraret utiq. labruscam etiam a graecis ampelon agriam non fuisse vocitatam, quod tamen falsissimum est, cum labrusca non minus, quam vitis siluestris illud nomen obtinuerit; Relinquitur ergo Plinium loco citato de labrusca, quam vulgo taminiam dictam arbitratur, mentionem facere, atq. poenes ipsum quando nullo alio loco (quod recorder) de siluestri alia vite locutus est, vtramq. Dioscoridis ἀμπελον ἀγρίαν labruscae nomine appellatam esse, immo fortass: pro vna atq. eadem habitam, quemadmodum censuisse quoq. ab aliquib. creditur Galenum, Paullum, & Auicennam diligentissimos Dioscoridis obseruatores, & interpretes,

LIBER

tes, qui vnum dumtaxat de filuestri vite caput condiderunt; sicut pariter euenisse potest, vt ex vno Dioscoridis capite vel ineruditi librarij vel scioli aliqui duo fecerint; eo magis quod in labruscae cap. paucissima habentur, quae fere viti filuestri non conueniant; taminiam hanc vuam verrio appellatam esse tradit festus, quae tam mira sit, quam minium.

De vua theriacae: de mulso quaedam, et Plutarchi error, de vino maffico; & cur vinum percolaretur Plinij locus restitutus. Theodori error. Cap. XVII.

Ib. 23, cap. 1. nominatur a Plinio vua theriacae; qua & vino eius cōtra serpentium. iētus Thasios pro remedio vsos memoriae mādauit in 18. cap. libri 14. vini huius potionem theriacam appellatam nō insulse aliquis existimarit; atq. eam fortasse M. Varro- nem intellixisse apud Nonium, quando ait, vel maxime illic didici & sitienti theriacam mulsum, esurienti panē cibarium filigineum, & exercitato suaue somnū. Quod autem vinum vitis theriacae biberetur, atq. in varios hominum vsus veniret locupletissima testimonia habētur apud Palladio in febr. vario cap. 28. & apud Geoponicos scriptores lib. 2. cap. 46. & lib. 4. cap. 8. vbi, & quomodo fieret, & in quem vsum, tam ipsum vinum, quam acetum, vua, cinisq. adhiberentur, satis vnicuique clarum efficitur. Ceterum quòd Petrus Victorius doctissimus in primo Variarum. arrepta inde occasione dubitat an theriaca olim biberetur, nempe quae tempestate nostra crassior, ac durior quam ut potui idonea sit, tēpereretur, haud quaquam sane quaestione dignum mihi uidetur, quoniam nullus est in antiquorum medicorū, & praesertim Galeni lectione versatus, qui nesciat, Theriacam, quamuis crassam modo uino, modo alijs liquoribus

quoribus dissolutam propinari solitum; quam siue mulso hac ratione Varro compararit, siue theriacae vuae (vt dixi) uinum, non multum laboro; quod magis miror est M. Antonium Murem multae lectionis, atq. egregij iudicij virum aduersus Victoriũ ita egisse quasi theriacam potari inauditũ fuerit, si enim medicos quos habuit plurimos amicos percunctari interdum voluisset, scio mutasset, sententiam, atq. theriacam licet amaram ob suam valetudinem quandoq. bibisset. At nec illud facile Mureto concedo theriacam nostram eadem esse, quam tempore Varronis, & antea habuerunt veteres; vt enim non inficior ea tempestate fuisse in usu medicamenta *θηριακὰ*, quod aduersus ferarum venena valerēt appellata, de quibus copiose scripsit Nicæder, certe theriaca nostra minime excogitata fuerat: sed Andromachus primus Neronis principatu eam cōposuit, vt monet Galenus in principio lib. de antidotis. Quas uero antiquiores habuerūt theriacas etiam ipsos potasse docet Plinius, qui lib. 20. cap. ultimo scribit theriacam illam incisam lapide uersibus in limine aedis Aesculapij. qua magnus antiochus rex utebatur, uino mixto dissolutam bibi solitam, ne quamplures alias à Galeno nominatas adducam. M. Varro apud Noniũ, sic ait. Quid medico mihi est opus? nempe tuo absinthium uti bibā grauem & castoreum, leuemq. robur: Iam uero castoreum quale sit, solidiusculum quam ut sit potando, omnes norunt: & tamen Varro bibi solitum mōstrat, quod idem de theriaca cogitandum. Id praeterire nolo mulsum hodie ab omnibus fere neglectum, antiquitus in maximo honore fuisse; quod Varro praeter citatum locũ etiā. in 2. de re. rust. Virgilius in Georgicis Celsus, qui quēdā toto anno a uino, mulso uenere sibi temperātem a podagra tota uita in columen uixisse scribit & alij multi scriptum reliquerunt; Vnde mirari soleo Plutar-

L I B E R

chus auctor grauissimus 8. sympof. prob. in 9. fcripferit
πολλὰ γὰρ τῶν ἀγούτων, καὶ ἀβρώτων πρότερον, ἢ δις αὖ νῦν γέ-
γονεν, ὡς περ οἶνο μέλι, καὶ μήρ᾽ α nisi forte ipfum tempora
ante Varronem intellexiffe credamus; fed Plautus, qui
faepius mulsi cerebrem mentionem facit, nos hac in re
facile conuincet; ne Hippocratem uetustiffimum fcrip-
torem in medium proferam; quem fi quis in libris ad-
gnidias fententias, & alibi leſtitare uoluerit, certus fiet
Plutarchum uel erraſſe, uel eius codicem deprauatum
haberi, ubi legitur ueteres muſum nō guſtaſſe, ne prae-
tereā Plinium, qui Ariſtaeum Thracium huiuſmodi po-
tionem primum inueniſſe tradit. Idem quoq. de uulua
ſuſpicandum eſt in Plutarcho: quam ueteres. in delicijs
habuiſſe hoc uerſu, quid melius turdo, quid uulua &
Plinius, fuſe monſtrat, lib. 11. cap. 37. Sed Plutarchi
mentio admonet me, ut non nulla de muſo ex ipſomet
proferam, quae in 4. probl. ſympof. prob. 5. ſic latine
ſonant; Praeterea in ſacrificijs iudaei mel non adhibēt,
eo quod uino contemperatum illud corrumpere uidea-
tur, quam uis antequam uites eſſent inueſtae, melle li-
barent, ac inebriarētur, ſicuti etiam hac tempeſtate bar-
barorum quam plures, qui uino carent, multum bibūt,
dulcedinem mellis uinoſis quibuſdam, & auſteris radi-
cibus temperantes. Ex aduerſo graeci abſtemii ob hanc
muſum, in libationibus ſacrificiorum offerunt, quaſi
mel natura uino oppoſita donatum ſit: quod autem ui-
num hebraei magna in exiſtimatione teneant illud nō
paruum argumentum eſt, apud ipſos cum multae poe-
nae ſint, unam omnium maxime ignominioſam haberi,
quando illi, qui puniuntur, tanto tempore, quantum il-
le, cui eſt puniendi poteſtas ſtatuerit a uini potu inhibē-
tur. Fiebat optimum muſum ut docet Dioſcorides ex
uino auſtero, & melle proptereaq. ex maſſico uino, &
melle artico factum commendabatur, ſicuti Martialis
attestatur

attestatur hisce versibus.

*Tam bene rara suo miscentur cinnamamardo,
Massica Thesagis tam bene vina fauis:*

Ob quod iure damnatur ab Horatio Aufidius qui mul-
sum ex falerno, & melle factitabat.

Aufidius forti miscebat vina falerno

Mendose quoniam vacuis committere venis

Nil nisi tene decet, leni praecordia mulso

Prolueris melius, si dura morabitur alius

Massicum autem vinum, siue marficum (vt Galenus &
Athenaeus dicunt) nascebatur in monte Gaurano in
Puteolorū, baiarumq. prospectu, quod licet apud fere
omnes latinos poetas maxime celebratū extet, crassum
tamen, ac turbidum aliquando fuisse ex his Horatij ver-
bis colligitur.

Massica si celo supponas vina sereno,

Nocturna si quid crassi est tenuabitur aura,

Et decedet odor nervus inimicus; at illa

Integrum perdunt lino vitata saporem

Nam vina crassiuscula sacco lineo percolare cōsueuisse
maiores praeter Lucretij, Horatij, Martialis, & aliorum
testimonia, Plutarchus probl. in id instituto abūde mō-
strauit: Cur vero id agerent explanasse videtur Plinius
cap. ultimo, libri 14. vbi dixit, quod vinorum vires sac-
co frangebantur, vt potiores plus bibere possent. Vina
etenim diffusa, perfrigerata, & excolata tenuiora fieri,
atq. debiliora etiam in libello *απὸ παλῶν*, sub Hippo-
cratis nomine vulgato notatū inuenitur vt iure Plinius.
Vina inueterari, saccisq. castrari dixerit lib. 19. cap. 4.
apud quem etiam saccis anisum, & amaras nuces ad cō-
mendanda vina addi solitum legitur. sic enim lib. 20.
cap. 17. vulgatos contextus restituendos puto. Saccis
quoq. additum cum amaris nucibus vina commendat:
Cum autem Scribonius cap. 122. Falerni non faccati
mentionem

mentionem faciat, id intelligendum est quod ualentius erat, & cuius uires saccis non erant castigatae; huius vini percolati mentio quoq. est apud Theophrastū 6. de caussis Plan. cap. 24. vbi Theodorus mire hallucinatus est, τοὺς ἡθικοὺς τῶν οἴνων non, percolatum, vt debebat, sed morale vinum inepte transferens.

Medicinam eiusq. regulas ab Aegypto manasse; locus et Hippocratis Herodoti, Aristotelis Plutarchi & Celsi, in id de purgatione, Aeliani improbatio de lingua Hippocratis, & de Acrone medico.

Cap. XVIII.

Medicinam sicut & omnes fere artes apud Aegyptios ortum habuisse probatissimi auctores scribunt, propterea regulas medendi praecipuas ab ijs quoq. manasse rationi consentit; qualis est illa a maximo Hippocrate omnium primum monstrata. Πείποντα φαρμακείην, & κινέειν, μὴ ὥμα μὴ δὲ ἐν ἀρχῇσιν, λέω μὴ ὀργᾶ, & ἐν τοῖσιν ὅξέσι πάθεισιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείησι χεείσθαι, καὶ τοῦτο πρὸς ἐξελκρινήσαντας ποιεῖν. Quod enim Aegyptiorum medici purgantia medicamenta in principijs morborum uitarent abunde testatur Aristoteles, qui, ubi haec in 3. polit. cap. 11. scribit, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ μετὰ τὴν τεξήμερον κινεῖν ἕξαι τοῖς ἰατροῖς, εἰάν τις πρότερον ὅπῃ τῶν αὐτῶν κινδυνῶν, de tribus nos commonefacit; Vnum est quod apud Aegyptios uerabatur in principio purgationis, alterum uocam illam κινεῖν, antiquitus pro purgare (ut Hippocrates) usurpari consueuisse; postremum quod in morbis quarta dies tanquam iudicialis fere semper, & ubiq. obseruata inuenitur: Hoc idem elegantissimum Celsum intellexisse puto, quando lib. 3. cap. 4. ait antiquos medicamentis quibusdam datis concoctionem moliri solitos, eo quod cruditatem

ditatem maxime horrerent; deinde eam materiam quae laedere uidebatur ducendo saepius aluum subtrahere; Asclepiadem uero medicamenta sustulisse, aluum non toties, sed fere tamen in omni morbo subducendo: Aduersari tamen hisce uidentur, quae de Aegyptijs ab Herodoto in 2. lib. memoriae mandata sunt, eos sanitati tuendae studuisse tum quibusdam purgationibus, quas singulo mense per triduum faciebant, tum uomitibus, atq. clysterijs; quasi nullam quattridui ante dicti rationem habendam, uellent; sed illud in morbis curandis, hoc uero in ualitudine conseruanda lenioribus medicinis ab ipsis commendatum non inconuenit; ut pariter non absurde factum appareat, dum Aegyptios omnes medicos esse prouerbio dicebatur: nam ciborum abstinentiam, succorum herbarumq. non incuriosam cognitionem, clysterij frequentem usum ab ibide aue comostratum cum passim omnes in Aegypto affectarent, quid aliud nisi medicinam profitebantur? ueluti significatum ab Isocrate puto in Busiride dum hunc in modum scripsit *μεθ' ὧν ἐκέννοι βιοτεύοντες τοῖς μὲν σώμασιν ἰατρικῶν ἐξ ἄρον ὀπικουρίαν ἐδιακρινὸν δὲ μέλοις φαρμάκοις χρωμένῃν, ἀλλὰ τοιούτοις ἂν τὴν μὲν ἀσφάλειαν ἐχει ὁμοίαν τῇ τροφῇ τῇ καθ' ἡμέραν τὰς δὲ ὀφελείας τηλικαύτας ὥστε ἐκέντους ὁμολογούμενως ὑγιενοτάτους, καὶ μακροβιωτάτους εἶναι*, ne scilicet quae ad hanc rem pertinentia sic a Plutarcho de Aegyptijs in lib. *περὶ ἰαίδος, καὶ ὀσίριδος* referuntur nostra lingua. Hoc primum consideres, quod maxima cura prosequatur isti homines ea instituta, quae ad sanitatem pertinet, & est sane in sacrificijs. lustrationibus, & uictu non inferior sanctitate sanitas, neq. enim rectum putabāt ut corporibus subputidis, & morbosis colerēt id, quod purum, sincerum, & immaculatum est, quoniam itaq. aer, quo plurimum utimur, & in quo maxime uersamur, non eādem semper temperiem habet, sed noctu condēfantur, & offendit

L I B E R

offendit caput, & animum contrahit in anxietates & curas, dum quasi nubilosus redditur, ac grauis, surgunt statim, & refina suffitum faciunt, & sanāt, purgantq. dissipationibus, aerem, & innatum corpori spiritum iam marcidum refocillant, cum hic odor uehemēs quiddā, & incitatuū habeat. Iterum cum circa meridiem sentiunt a sole copiosas, ac graues exhalationes ui ex terra subtrahi myrrham incendunt quam aeri immiscēt, resoluit enim calor, & dissipat id quod concretum in aere, & turbulentum, & limosum est, siquidem & medici aduersus pestilentes morbos ita succurrere uidentur, & flammam ingentem accendunt, quae aerem attenuet; attenuant autem rectius si odorata ligna urant, qualia sunt cyparissi, iuniperi, & piceae, Acronem itaq. medicum Athenis ex eo fuisse celebrem memorāt quod magnae pestis tempore ignem accendere iuxta aegrotos iusserit unde non paucos iuuuit. An Hippocrates, qui discendae medicinae gratia Delum Lybiam, atq. Scythiam (ut is in Progn. & in lib. de aere. atq. innuit) peragrauit, Aegyptum quoq. inuiserit, non liquido mihi constat; Attramen ab Aegyptijs multa mutuas se facili ter credo, quemadmodum ex altera parte nullam Aelia no fidem habeo dicenti 4. de varia hist. Hippocratem dorica lingua natum Democriti persuasionibus indutum Ionice scripsisse; neq. uero inficias eo Doricam linguam Hippocrati (quod paetus etiam in epistola ad Artaxerxem faterur) natiuam extitisse, quam Siculos, Calabros, Anconitanos, aliosq. innumeros populos ob lasciuam quandam eius dulcedinem amplexos fuisse sci mus; at Ionica potius monumēta sua posteris relinquere uoluit, quòd ipsa post Atticam alias elegantia & facilitate superaret, ipsaq. Attica hoc maius commodū haberet, ut cum facilitate iunctam quādam gratiam in explicandis rebus maiorem seruare posset. At quoniam
in citatis

in citatis Plutarchi uerbis Acronis medici fit mentio, sciendum uolo eum Acronem fuisse agrigentinum Empiricae sectae, ut ait Plinius, auctorem ab Empedocle commendatum, atq. Hippocrate antiquiorem, cuius facti Actius quoq. tetra. 2. lib. 1. cap. 94. & Paulus lib. 2. cap. 35. meminerunt, quod igitur fecisse Hippocratem constat, cum graeciam prope uniuersam peste uexatam crebris ignibus accensis liberauit, ab Acrone didicisse facile credi potest.

De Vnguentis, & quid Hippocrati significet vnguentum Aegyptium; de Metopio locus Hippocratis emendatus quaedam ex Plutarcho de vnguentis, & myrrha.

Cap. XIX.

Eteres tam potibus, quam cibis unguenta admiscuisse Plinius, Plutarchus, & Athenaeus memoriae mandarunt; ratio autem erat, quod ut musicis sonis, cantibusq. aures; spectaculis uisum; edulij, palmarum, sic & uarijs unguentorum atq. florum odoribus nares in conuiujs delectare studebant: Quem tamen usum non primis illis saeculis (quando nondum in creuerant luxus, inuectum credimus, sed multo post Hippocratis tempora; apud quem de unguentis uarijs saepius quidem facta mentio inuenitur; at medicinae potius, quam ullius libidinis loco: Aegyptii quippe omnium primi ob myrrhae copiam inter alia medicamentorum genera unguentorum mixtiones excogitarunt, & tamdiu ceterae nationes ab illis per uniuersum orbem transportare durarunt, quamdiu in diuersis regionibus illa parare homines & mulieres edocti sunt: Quocirca mirari debet nemo, si penes celebriores ueterum auctores maior unguentorum atq. oleorum pars Aegyptiorum cognomina sibi uendicauit: Hippocrates enim (ut

P Galenus

Galenus in eius vocum expos. scribit) quattuor eorum genera memorat vnum oleum Aegyptium alterū oleū Aegyptium a album; tertium unguentum Aegyptium album; quartum unguentum Aegyptium hoc postremum quod esset explicans Galenus ait, *Αιγύπτιον μύρον τὸ δὲ καὶ τῆς αἰγυπτίας μύρον ἀκάνθης τοῦ ἀνθους ὅπερ καὶ μετώπιον ὀνόμασαι*. Verumtamen fuerunt qui Hermolaum, & Ruellium secuti hac in re Galenū damnare ausi sint, propterea quod Dydimus apud Atheneum vnguentū Aegyptiū stactem faciat; metopiumq. & a Dioscoride, & a Paulo valde ab Aegypto diuersum ponatur: Ceterum facile ij redarguentur; si quae a Theophrasto, ac Athenaeo memoriae prodita leguntur; in medium afferamus: ille enim in libello, *περὶ ὀσμῶν*, hunc in modum ait τὸ δὲ αἰγύπτιον μύρον ἐκ πλειόνων, ἔκτε τοῦ κινναμώμου, καὶ ἐκ τῆς σμύρνης, καὶ ἄλλων; *Ἐτι δὲ ἐκ πλειόνων τούτου τὸ μεγαλῆρον*, idest Aegyptium autem vnguentum ex pluribus ex cinnamomo, f. myrrha, atq. alijs. Ad huc ex pluribus quam istud componitur Megaleum, et paulopost *σάκκη δὲ καλεῖται διὰ τὸ κατὰ μικρὸν σάζειν*, ὃ δὴ μόνον τινὲς φασὶν ἀπλοῦ εἶναι, ἔασι μὲν βέτον τῶν μύρων, iterum πολυχρόνιότατον δὲ ἐστὶ τὸ τ' αἰγύπτιον, καὶ τὸ ἱρινόν, καὶ τὸ ἀμαράκινον, καὶ τὸ νάρδιον; πάντων δὲ μάλιστα ἡ σάκκη: ad huc ταῖς δὲ γυναιξὶν ἡ σάκκη, ἔ τὸ μεγαλῆρον, καὶ τὸ αἰγύπτιον; Amplius τῶν δὲ μύρων τὸ αἰγύπτιον, ἔ ἡ σάκκη. idest gutta vocatur a guttim decidendo, quod vnguētum solum simplex esse, & alicuius minimae commixtum quidam aiunt. Diutius autem manet Aegyptium, & irinum, & amaracinum & nardinum, omnium autem maxime gutta mulieribus gutta, & megalaeum, & Aegyptium. Vnguentorum vero Aegyptium & gutta, ex quibus omnibus luce clarius apparet aliud aegyptium vnguentum ex pluribus phar macis commixtum; aliud stactem extitisse, nempe quam vnguenti genus simplicissimum fuisse omnium Theo-
phrastus

phrastus; ex sola myrrha constitisse Athenaeus cap. 15. lib. 15. ipsius myrrhae pinguitudinem fuisse Dioscorides scribit: sed hic obijciant fortasse vnguentum aegyptium Theophrasti id esse, quod ab Hippocrate aegyptium album nuncupatur, & propterea ex verbis a nobis propositis nil aliud colligi, quàm aegyptium vnguentum album, & stactem, non autem aegyptium simpliciter differre; quam obiectionem minime arduum est reffellere; si quidem Galenus id *σούσιον καὶ κρίνομυρον* vocatum scribit; Theophrastus vero manifeste susinum vnguentum ab aegypto separauit, vbi ait unguentorum alia a floribus nomen mutuasse, vt rosaceum, liliacum, & susinum καὶ γὰρ τοῦτο (ait) ἐκ τῶν κρίνων; alia a folijs, vt myrrhinum, & oenanthinum, alia a radicibus, vt nardinum; alia a ligno, ut phoenex; alia a fructu, vt melinum, myrtheum, & laurinum; Aegyptium vero ex pluribus, ex cinnamomo, ex myrrha, atq. aliis: neq. illud verum puto, quod Theophrasto adscribunt nimirum in aegypto vnguento albedinem commendatam, quoniam is, dum myrroplastas alia vngueta vtpote viliora certis coloribus inficere; alia vt preciosiora nullis refert, propterea aegyptium tamquam preciosum albū hoc est nullo colore extraneo saturatum, sed ἀχρωμάτιστον eos voluisse innuit; quamquam scio Pollucem nigri quoq. aegyptii & alterius quod sagdas ab ipso, & ab Hesychio etiā φέγδας, vel vt in Galeno, & Athenaeo psagdas vocatur; mentionem fecisse, forsam quod alterum colore nigro infectum componeretur, cuius ab alio nullā mentionem factam adhuc obseruari. His omnibus addo, quod si Theophrastus diuersum agnoscit megaleum ab aegypto; Galenus vero ambo haec, & mendosium unū atq. idem facit, quomodo aegyptium album Hippocratis sub nomine Mendosij & Megalei significatum pro aegypto Theophrasti, quod a Megaleo distinguitur, ac

L I B E R

cipi queat intelligere non possum, nisi forsam contendant Megaleum Theophrasti aliud fuisse a Megaleo Galeni; quam rem si ipsis concessero, illud tantum consequentur verum Megaleum Galeni aetate fuisse desideratum, nomenq. in aliud transiisse: Dioscorides enim scribens tempore suo Megalci mixturam fieri desiisse, id ait quod Galeni tempestate extitisse verisimile est, quando Megaleum quidem illud vetustum non amplius conficiebatur, sed eius nomen dumtaxat in aegyptio albo conseruabatur, vt non sine ratione is dixerit aegyptium album ab aliquibus Megaleum & Mendesium esse vocatum, atq. in hac sententia ideo magis confirmor, quoniam Plinius Mendefio colorem nigrum tribuere videtur; vnde patere potest aegyptium album non fuisse verum Mendesium, aut megaleum, sed ipso deficiente solum nomen obtinuisse, & iccirco ex Theophrasto statim ac vnguentum aegyptium simpliciter ita dictum, non parum inter se distare. Nunc Athenaeum videamus cuius verba in 15. dipnos. haec sunt ex vetustissimo codice Alexandri Farnesii Cardinalis maximi excerpta, τὸ δὲ Αἰγυπτίου μύρου μνημονεύει Ἀχαιοὺς ἐν ἄλλοις φησὶν, εἰς ἀργυροῦ τίς χερὶ κυψοῦ λίθου δώσει κόσμον χειμάτων τῶν Αἰγυπτίων; μή ποτ' οὖν (φησὶν ὁ Δίδυμος) καλουμένην σάκτυν λέγει διὰ τὴν σμύρναν; ἢ εἰς Αἴγυπτον καταγομένην κομίζεσθαι πρὸς τοὺς Ἕλληνας. idest Aegyptij unguenti mentionem facit. Achaeus, inquit enim in certaminibus, in argenteum quis manucyprij lapidis vnguentorum aegyptiorum dabit ornamentum? Nunquid (ait Didymus) guttam vocatā dicit ob myrrham, quam scimus in Aegypto natam ad graecos portari? ex quibus nomini obsecrum est Didymum minime asserere de aegypto vnguento simpliciter sic appellato, quod ab Achaeo profacte comprehensum sit; at potius interrogantis instar de illo ambigere videtur, quam dubitationem omnino leuem

leuem putare debemus, quoniam Achaeus cuius verba is interpretari studet, de aegyptijs vnguentis, non autem de vno solo mentionem facit: Metopij vero nomen cum oleo amygdalino & alijs multis tributum reperiat, nihil inconuenit quin etiam vnguento aegyptio, vt scribit Galenus fuerit traditum; propterea locum illum Hippocratis in lib. de loc. in homine *διὰ τὰ μετὰ πῶ*, tam in graecis omnibus codicibus, quam in latinis corruptum & *μετωπῶ* restituendum arbitror, vel enim pro oleo amygdalino, vel pro vnguento Aegyptio capiamus, melius sane ad explicandam Hippocratis mentem consultum erit. His addam Plutarchum in lib. de Ifide, & Osiride ex Aristotelis sententia dicere vnguentorum, florum, pratorum odoriferas respiraciones non minus ad sanitatem, quam ad voluptatem conferre, cū cerebrum natura frigidum & concretum sensim calore & leuitate resoluant; Myrram insuper apud Aegyptios Bal vocari, quod translatus delirij expurgationem maxime significat.

Morborum rara quaedam genera ex Hippocrate, Agatarchide Plutarcho, & Galeno, locus Hipp. restitutus, & alter Platonis indicatus. Cap. XX.

QUod Galenus in 1. & 6. de locis affectis negauit se vidisse vt etiam in intestinis hominum perinde, ac in vesicis lapides gignantur, id minime mirandum putari debet, quando & nos & alij tophaceas materias ex intestinis, atq. alijs corporis partibus non sine stupore extractas inspeximus: immo vetustissimus auctor Hipp. in 5. Epidemiorum famulae Dyseridis in matrice lapidem enatum refert: quod neq. admiratione ulla dignum uidebitur, si quibus causis renes & uesci humores in lapideam compagem uerrunt, alunt, & augent,

L I B E R

augent, ijsdem alias quoq. partes illud efficere posse cōsideremus. Negauit quoq. ibidem Galenus se animalia in cruribus humanis apud Arabas genita, dracunculos appellata conspexisse; quae tamen Auicenna 3. 4. t. 2. cap. 21. a se uisa innuit: & si, quod essent animalia, palā affirmare minus uideatur: Hæc eadē fuisse semper existimaui, quae Plutarchus aetate Galeno non multū superior in 8. sympos. 9. hunc in modum descripsit. οἱ δὲ περὶ τῶν ἐρυθρὰν θάλασσαν, πρὸς ἡσάντες, ὡς ἀγαθαρχίδας ἰσόρηκεν, ἄλλοις τε συμπώμασιν ἐχρήσαντο κενόις, καὶ ἀνισότητοισι, καὶ δρακόντια μικρὰ τὰς κήμας διεδιόντα, καὶ τοὺς βράχious ἐξέκοψεν; ἀψαλμένων δὲ αὐθις ἀνέδύετο, καὶ φλεγμονὰς ἀκαρτερήτους ἐνελούμενα τοῖς μυώδεσι παρέχεν, & τοῦτο τὸ πάθος οὔτε πρότερον οἶδεν οὐδεὶς; οὔτε ὕστερον ἄλλοις; ἀλλὰ ἐμείς οἱς μόνον γενόμενον, ὡς ἕτερα πολλὰ. idest Maris rubri incolae, vt retulit Agatharchides affectionibus nouis, et nunquam auditis tentati sunt. Nam dracunculis quidā parui crura, & brachia e dentes eruperunt, qui si tangebantur, statim emergebant, atq. musculis infixi minime tolerabiles inflammationes pariebant; Hoc morbi genus prius nemo vidit vnquam. neq. posterius alijs, nisi his solis contigisse vt alia multa. An is morbus ab aere, an a regione, an à victu nasceretur, fortasse dubitandū esset; sed me certum faciunt, victum potius simili morbo occasionem dedisse, quae in 5. περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης idem Agatharchides scripta reliquit, Nimirū quosdam populos ob frequentem locustarum esum non modo breuiori ceteris vita esse, verum etiā saeuissimo quodam, nec admodum dracūculis praedictis dissimili morbos consumptos interire; vnde vehementer mirari soleo, quomodo Parthi, ac Iudaei potuerint (vt leuitici 2. narratur) locustis victitare, nisi Dei immortalis beneficio id perinde factum est in ipsis, ac in Ioanne Baptista obseruatum legitur apud Mattheum; alioquin, vt Gale
nus

nus 5. de loc. aff. nec non Suidas tradunt, Seleucidos aues in Asia locustis vefcentes, ftatim ipfas excernere, & proinde nil fere nutriri, fic par erat homines eo vnicō cibo haud quaquam diu fupereffe poffe: Hiftoriam ab Agatarchide relatam quoniam medicos iuuare ac delectare debere fpero, eam latino fermone expositam, hic subiungam. A praedi&ctis non multum differunt locustarum efiores, gens quidem ftaturae alijs breuiōris, afpectu macilens, ac fupra modum nigra; fub aequinotium vernum, quādo apud ipfos Aphrici & Zephiri fpirant, ex loco quodam incognito ineffabilis magnarum locustarum multitudo vna cum illis ventis ipfos peruehitur, quae ab auibus uolandi facultate parum, at corpore longe differunt; ab hoc animalium genere toto tēpore nutriuntur, ijs falitis atq. alio modo paratis uefcentes; venantur autem ipfas fumo ex aere in terram dei&ci entēs; Atq. hi agilitate quidem & pedum velocitate, polere dicuntur; fed cum valde ficcum nutrimentum capiunt, yltra quadragefimum annum minime vitam producunt; immo vita miferiorem fane mortem obeūnt, fi quidem appropinquante fene&ctute eorum corporibus alata quaedam pediculorum genera innaf&ctur figura quidem caninis mufcis fimilium, fed alioquin minorum: Incipiunt a pectore, ac ventre, breuiq. vniuerfam faciei cutem depaf¢ur: Atq. horum alij primum fcabioforum inftar afficiuntur, deinde fe ipfos grauit̃er dilacerant, tandemq. morbo confiftente nec non cum beftio-
larum exortu tenuibus effufis humoribus intollerabiles cruciatus fubire miferi coguntur; ficq. vel ob fuccos vel ob alimentum, vel ob aeris prauitatem int̃ereunt. In lib. de medico Hippocrati adfcripto, Haec legūtur, *ἔπειτα περὶ αὐτῶν καθάρειν ὡς ἔχειν*, quae cum obfcura fint, neq. cohaereant, fic reftituenda puto, *ἔπειτα τὰ περὶ αὐτὸν καθαρῶς ἔχειν ἐδῆτι χενσῆ*, qui enim dixerat ante

L I B E R

tea de corpore medici vt esse debeat mox iure de ijs, quae sunt circa corpus, loqui potest. Quod autem dixit ibi Hipp. medicum carnosum & optimi caloris esse debere, quoniam male dispositi alij minus auxiliari posse putantur, diuersum est ab eo, quod in 3. de Rep. scriptū est apud Platonem. s. medicos fieri excellentissimos si a pueritia artem discere auspicati, cū plurimis aegris versati sint ipsiq. omnes morbos experti, natura quoq. valitudinarij sint.

De ijs qui semel in die cibos capiunt.

Cap. XXI.

MAiorem antiquorum partem semel tantū in die cibis saturari solitā multi varijs rationibus atq. autoritatibus comprobarunt: Non defuisse tamen & praesertim seniores, qui valetudinis gratia bis, ter ue manducarent, & Aristoteles, & Galenus memoriae prodiderunt: Vtri melius sibi ipsis cōsulerent huic loco non conuenit, vt disputeretur; Id solum dicam ab auctoribus varia in ijs, qui semel manducarent vitia fuisse notata: Aristoteles in physicis quae est. quemadmodum refert Appollonius in mirab. historijs scribit τοὺς μονοσιτοῦντας πικρότερα τὰ ἥθη. ἔχειν μᾶλλον, ἢ τοὺς δις ἑσφαῖς, κραιώρους; siue eos qui in die semel tantum cibis uestuntur, amarulentioribus esse moribus, quam eos qui bis, quoniam aucta in ipsas vtraq. bilis animum magnopere perturbat, eosq. iracundos & melancholicos facit, unde auctor ille in fine primi libri de dieta, qui calido temperamento sunt, mādāt vt post sumptos cibos, actiones obeant, quoniam sic calor cibis temperatus eos stabiliores, ac agēdis rebus aptiores facit Plinius quoq. lib. 28. cap. 5. ex sententia Hippocratis tradit non prandentiū exta celerius senescere: Ante hunc dixerat Celsus assuetis bis in die comedere, si semel solum cibis impleatur, aluum

aliuum adstringi. ambos vero ex 2. de dieta Hippocratis libro accepisse arbitror, vbi haec leguntur, *μόνοσιτή ἰσχύει, καὶ ξηραίνει, καὶ τὸν κοιλίῳ ἴσῃσι δίοτι, τῷ τῆς ψυχῆς θερμῷ τοῦ χειρὸς ἐκ τῆς κοιλίας, καὶ τῆς σαρκὸς καταναλίσκεται, Ἄριστον δὲ τὰναντία διαφράσσεται τῇ μόνοσιτῇ*, quo fit vt non omnibus tuto a medicis τὸ μόνοσιτέειν praecipere credam: Quemadmodū inutile omnibus puto si cibis quotidie repleti. (Quod Plato in Syracusanis notauit) bis velint: Certe alimentum in plures vices dispersitum facilius concoqui nemo negat. At si modus qualitatis, ac mensurae non habeatur, quanto copiosius quis alatur, tanto deteriora pericula subire constat. atq. his locutū puto Hippocratem, quando in lib. de aer. atq. & locis ἀριστήτας edaces appellauit, quasi illi ab ipso, vt intemperati damnentur, qui tam in prandio, quā in cena escis impleri volunt. Neq. enim Cornelij Celsi sententiam probare queo, vbi modo concoquas nullum in cibis discrimen haberi necessarium ducit, quod etiam ante Lucretius dixerat hisce carminibus.

Nec refert quicquam, quò victu corpus alatur

Dum modo quod capias concoctum diedere possis

Artibus, & stomachi humectum seruare tenorem.

Si quidem athletae pessimis cibis, & ἀναγκοφαγία illa ab Aristotele in politici. & Clemente Alexandrino decantata vtentes fortasse ob exercitationes, & coctiones minus offendeabantur; sed Galenus, qui illud probè nouit, in 2. de aliment. facult. haec scripsit, *διὰ τοῦτο ἀπέχεται συμβουλεύω τῶν πάντων κακοχύμων ἐδεσμάτων, καὶ ἀπέπειπα τισιν ἢ, λανθάνει γὰρ ἐν ταῖς φλεψὶ χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἡθρυσμός, ὃς ἐπεὶ δὲ ὀλίγης εἰς τὸν σπῆνιν ἀφορμῆς ἐπαλλάσσεται, αὐρετοὺς κακοήθους ἐργάζεται.* idest, quapropter, vt ab omnibus prauī succi edulij abstineant consulo, & si illa coctu facilia sint. Latet enim in venis prauus humor ex ipsis coaceruatus, qui cum vel paruam ad putredinē

Q concii

LIBER

concipiendam sit nactus occasionem febres mali moris inducit. Hoc tamen obseruandum *δ' ἐστὶν*, quod & Galeni & nostra tempestate cenā significat, *ἀριστον*, siue prādiū vetustissimis temporibus designasse, vt Erotianus, & Galenus meminerunt quasi id esset *μετ' ὃ δ' εἰ ποτεῖν* siue post quod laborare oportet.

De Caryce, & Carycia; de Apro & Lumbo. Cap. XXII.

Καρύκλιον edulium, siue intritum fuisse lydium ex sanguine, atq. aromatib. co pacto quo in pluribus Italiae locis conficiuntur, commixtum & Suidas, & ante ipsum Philocrates Samius, Erotianus, ac Galenus memoriae mandarunt; cuius item mentionem fecit Plutarchus 4. sympos. prob. 1. vbi dum haec scribit *ὡς οὐκ ἐν ἀλευτάκαις, καὶ κανδύτοις, καὶ καρύκαις ἐστίν*, demonstrat ea omnia escarum genera ex varijs rebus apparata fuisse: Ad Caryces vero imitationem. aliud non illi dissimile condimētū posteriorib. seculis cōponi solitum puto, quod a multis, & praesertim a Galeno in 4. de sanitate tuenda *καρυκία* vocatum est; cuius ue apparatū maximam artem requisivisse ex hisce ipsius met Galeni verbis perspicuum sit *ὅπτις τῆδεῖον δὲ τοὺς οὕτω διακειμένους ἐστὶ καὶ τὸ διὰ ξιῶν περιέριον, ὅταν μὴ πάντῃ φαρμακῶδες τε, καὶ ποικίλως σκευασθῇ, καθάπερ εἰ πολλοὶ τῶν ξιῶν συντίθεταισιν αὐτὸ, δίκτεν καρυκίας τινος, ἢ σὺς ἀγρίου πρὸς δ' ἡ τούτων τῶν θανμασίων ὁλοποιῶν ἐσκευασμένων*, Vnde mirari subit cur Suidas *τὸν καρυκίαν* significare τῶν ζωμῶν ἢ δόγματα scripserit: Apri autem, quos etiam a coquis exquisitissime apparari consuevisse in praecitatis verbis meminit Galenus, vt a Veteribus in cōuiujs aestimarentur, Iuuenalis hoc versu testatur.

Quant a est gula, quae sibi totos

Ponit apros, animal propter conuiuia natum

Ne

Ne Martialem proferam, qui vix vnquam. cenas, aut nobiles escas memorat; quin inter ipsas apud nobiliore prope locum tradat; quem sicut hodie varijs iuribus, ac delicatis liquoribus condiunt coqui, vt eius siluestrem odorem occultent, ita quoq. Maiores nostros non minus gulae studiosos factitasse intelliget, quicumq. Apicii illius opsodaedali varias apri condituras examinauerit, Apri lambus omnibus alijs partibus, eius praeponebatur, hunc Plautus & Cato aprugnum vocauere, cuius tenera durities commendata ipsi etiam callinomen dedit; propter quod etiam Horatius longa oua extollens callosa nuncupauit, tamquam compacta illa teneritudo in omnibus ciborum generibus & dentibus, & palato valde grata sit: Quin & hodie in Italiae nonnullis regionibus ac Venetorum praesertim suum domesticorum lumbos inter suauia aestimari scimus.

Quid sit ὠμήλυσιν, De farre factitio Aetij locus emaculatus,

& quod far Hordei, de Hordeo quaedam ex Arist.

& Apollonio. Cap. XXIII.

 Vicunq; apud Absyrtum lectitarunt, ὠμήλυσιν graecorum mixtionem quandam ex farinis foenugraeci, seminis lini, & hordei aequali pondere confarctis extitisse, iure dubitat quomodo Caelius Aurelianus acutorum 2. cap. 24. & 37. interdum simplicis pollinis cataplasma, interdum pollines aqua solutos a graecis ὠμήλυσιν vocari tradat; sed omnem dubitandi occasionem e medio tollit Galenus, qui in expof. voc. antiq. eo nomine a veteribus appellari tam tenuiores, quam crassiores et non torrefactas hordei farinas scribit, addens ὠμήλυσιν quasi crudam farinam proprie dici, abusive autem omne aliud farinarum genus ita nuncupari: Et quoniam farinarum mentionem feci hic locus

me admonet vt errorem quorundam recentiorum de-
 tegam, qui apud antiquos far etiam rem factitiam exti-
 tisse duabus rationibus probare credunt, quarum pri-
 ma est quod Archigenes apud Aetium lib. 9. cap. 45.
 manifeste monstrat Romanos far ex frumento madesca-
 to, siccato, & in partes crassiores diffracto parasse: Alte-
 ra est quod Palladius farris hordei mentionem faciens
 clarc innuat far illud factitium fuisse; Ego vero, qui nec
 Plinium Archigeni fere coetaneum nec quemquam;
 alium (quod recorder) far aliud praeter natium ado-
 reum vocatū nominasse vidi, facile puto eos in magno
 errore versatos esse: & quod primo de Archigene in me-
 dium afferunt, sciant velim ea omnia ex margine, ab ali-
 quo infcio librario contextui fuisse perperam interposi-
 ta; nam praeterquam, quod nemo mediocris iudicii in-
 ueniretur, qui verba illa in latinis codicibus posita nec
 inter se, nec cum praecedentibus subsequen-
 tibus ve- co
 hoerere non aduerteret; accedit quoq. codicis vetustis-
 simi, qui apud me reperitur, testimonium in quo tota il-
 la pars sine farris factitij mentione hunc in modum legi-
 tur, *πόλλοι μὲν οὐ σκιδάωσαν διὰ χόνδρου ἢ ἀλίκης ξόφι-
 μοι ὄντες, καὶ προσῶς παραπλαστικοῖς ἢ δυνέωσαν δὲ ἄλλοι ἐλα-
 χίστοις καὶ βραχεὶ ἐλαίῳ, Ἐάνθρω, ἢ μάλλον ἀντὶ τῆς ἐλαίου σεία-
 τι ὀρνιθός ἢ χλωρὸς προσφάτω; οἱ δὲ διὰ ὀρύξης ὁμοίως σκιδά-
 ζόμενοι ξηραντικώτεροι εἰσιν; ἔτι δὲ μᾶλλον οἱ ἀπὸ κέγχρου;
 οἱ δὲ ἐκ φαρὸς σκιδάζόμενοι συμπικώτεροι: σκιδάζω δὲ αὐτὰς
 ἐγκόφῃσιν Ἀρχιγέμους, τὸν ξόπον τοῦτον μαγειρικὸν ἀποτρέχω
 ὕδατι ὁμβρίῳ ὡς ἐν νυκτὶ ῥάσαι, εἶτα ἐπιμελῶς ἀποπλύν-
 των τὸν ῥῖον ἐμβάλλω τῷ ὕδατι φάρτε καλούμενον κλούσιον,
 καὶ πάλιν ἐάσας αὐτὸν διαβραχύναι χερσὶν ἀουδαίως δια-
 ξίβω, καὶ οὕτως διπλήσας αὐτὸν τὸν χυλὸν ἐλάω κατὰ ἀνήθου
 κλοσὶν. σωμίσσεται δὲ ταχέως ὡς ἢ εἰς τὰ βιβλία κόλλα. idest
 pultes igitur ex chondro, vel halica apparentur, vt qui
 valde nutriant, & aliquo pacto obducant, cōdiantur ve*

ro minime salis, oleo, & anetho vel potius olei loco re-
 centi gallinae, aut auferis pinguedine; quae uero exory-
 ra eodem modo paratur magis exsiccant, & quae ex mi-
 lio adhuc magis; & quae fiunt ex farre magis adstrin-
 gunt, ipsas autem paro (ait Archigenes) hoc coquorum
 modo; Aqua pluuia tota nocte rohem macero, deinde
 diligenter exprimens; aquae inijcio far clusinum voca-
 rum, rursusq. ipsum macerari sinens, manibus diligen-
 ter tero, sicq. percolatum ipsum succum coquo, anethi
 ramis agitans, consistit autem celeriter instar glutini li-
 brorum, quae uerba uti inter se mirifice consonant, sic
 latinis germani interpretis comparata non modo ea cor-
 rupta esse, verum etiam quicquid plus in ipsis legitur, su-
 peruacaneum fore monstrant: cum enim aliquis recen-
 tior in margine editionis far regione adnotasset farris
 illius apparatus, forte vel interpres ipse, vel librarius
 alter id totum textui interferendum existimauit; unde
 postmodum alia exemplaria transcripta simili errore in-
 numera infecerunt, multos etenim errores in antiquos
 libros simili ratione irrepsisse apud omnes eruditos co-
 stat: de Palladio autem quod dicunt ita sentio far hor-
 dei apud ipsum idē esse quod apud Columellam a quo
 omnia illa accepit, Columellam porro farris nomine
 saepissime pro crassiore farina uti scire possunt, qui octa-
 ui eius libri cap. 4. 5. & 11. attente legerunt, quo pacto
 Varro etiam usus saepius inuenitur, & praesertim quan-
 do pro turdorum cibis offas modo ex crassiore, modo ex
 subtiliore farre componi mandat, nam & farinam a far-
 re quo tercentum annis veteres Romani victitarunt, di-
 ctam fuisse testatus est ex Verrio Plinius lib. 18. post
 quem & iuuenalis simili vocabulo pro pane ex farina,
 usus inuenitur satyr. 5.

Cum possis honestius illic

Et tremere & sordes farris mordere canini

deglutire

Addam

L I B E R

Addam his in historijs mirabilibus Apollonij notatum inueniri Aristotelem in physicis quaestionibus docuisse eos qui hordeo serendo incumbunt pallidioribus corporibus esse quam qui tritico ; cum tamen in 21. prob. sec. prob. 24. id paullo diuersius legatur, eos scilicet qui cibos ex hordeo facit decoloratiores, & destillationibus magis obnoxios esse, eos uero qui ex tritico, meliorem habitum referre, quod sicut triticum hordeo facilius coquitur pariter etiam effluxus ab illo in corpus illabentes melius conficiantur, & propterea nec in crudos humores conuertant, nec sanguinem corrumpant, quemadmodum uapores ab hordeo effluentes efficere uerisimile est.

*Locus Aristotelis de melle correctus & expositus, quod mel
conseruet mortua corpora & alia quaedam.*

Cap. XXIII.

Vlgarium quorundam iam diu fuit opinio mellis prouentum maxime praemonstrari, quando frequentiores arcus celestes apparent, quod probant nonnulli ex hisce uerbis Aristotelis in lib. 5. de historia animalium cap. 22. μέλι δὲ τὸ πίπτον ἐκ τοῦ αἵματος, καὶ μάλιστὰ τῶν ἄσπερων ἐπιτολαῖς, καὶ ὅταν κατασκήψῃ ἡ ἥρις, sed ego hanc sententiam semper suspectam habui, propterea quod Aristoteles eodem in loco ita scribens ἀλλ' αὖχμῃ μὴ ὄντος μέλι ἐργάζονται μᾶλλον ἐπ' ὀμβρίας δὲ γόνον id clare affirmat, quod etiam communi fere omniū experimento constat, nimirum in summis siccitatibus maiorem mellis super herbas quas depasuntur apes, copiā abundare, iccirco quin Aristotelis codicibus impressis error aliquis lateat, nemini dubitandum puto, eo magis quod in uetustissimo Scipionis Carteromachi codice, quem mihi opera eruditissimi Fuluij Vrsini uidere contigit,

contingit, in hunc modum scriptum inueni *καὶ μάλιστα ἐν ταῖς τῶν ἀστρονόμενων ἐπιτολαῖς, ὅταν κατασκήψῃ ὁ Σήριος*, quā lectionem vt vehementer probem, in primis publica fere experientia admonet, deinde Plinij scriptoris inter latinos grauissimi auctoritas, qui cum omnia ab Aristotele acceperit, sensisse videtur lib. 11. cap. 14. optimum mel Sirio ex oriente produci; apparente vero arcu coelesti, si imber non sequatur, medicamenta oculis & non nulla fieri: Quid porro astrorum exortus Aristoteli significant scio alios diuersa sentire, mihi vero probatur magis, vt canem & procyonem interpretemur, quando quidem Theophrastus 1. de causis plantarum cap. 6. & alibi canem τὸ ἄστρον per excellētiam vocasse inuenitur: cum enim (vt Hipparchus ac Hyginus declarant) Sidus canis plures stellas contineat, quarum vna Sirius vel canicula nuncupatur, Aristotelem id significasse arbitror, quod mel tunc maxime ab aere cadit, quando astra, videlicet procyon, canis, & praesertim Sirius, qui canis stella est, exoriūtur: eo namq. tempore ardere terram, & siccitates maiores instare, vnde roris mellei vbertas nascatur, nemo nescit: Illud vero admiratione dignum est, quod Eudoxus Cnidius apud Apollonium refert in Aphrica quandam gentem esse, quae supra Syrtes & Chartaginem incolat Gyzanteres vocata, hancq. exerceat artem quod flores istis in locis colligat, melq. copia & qualitate ex ijs cōficiat, vt apum aequet mellificium: Multas autem atq. omni ex parte homini vtilissimas vires a natura obtinuit mel: sed illa reliquarum praestantissima putanda, quod vitia coerceat, nec serpere ea patiatur; qua ex causa etiam exanimum (sicut Columella lib. 12. tsadit) corpus hominis per annos plurimos innoxium conseruat: nam Plinius refert principatu Claudij se vidisse hippocētaurum in Thessalia natum ex Aegypto ad Imperatorem in melle allatum ante Plinium
vero

verò Xenophon. in 5. graecarum rerum, morem quādoq. sepeliendi mortuos in melle vt conseruarentur extitisse tradit, quod in 3. Lucretium intellexisse puto cū scripsit.

Aut in melle situm suffocari, atq. rigere

Frigore, eum in summo gelidi cubat aequore saxi

Vt hac ratione valeant medici in vsu mellis esse audiores, vbi praesertim corruptionibus occurrere, atq. putredinem compescere necessarium est; alioqui si cū siccitate contendatur, detrimentum potius quam commodū mellis vsui succedere merito innuit Galenus, dū biliosis, vt pote siccis, magno studio eū cauēdū praecepit.

Locus Theophrasti Apollonio collatus; de Helleboro quaedam

alter Theophrasti locus, non integre a Plinio

expressus. Cap. XXX.

Theophrastus 18. cap. lib. 9. de histo. plant. quātum assuetudo etiam in medicamentis valeat, declarans, aliquot hominū exempla proponit, qui magna hellebori copia assumpta ob consuetudinē, neq. superius, neq. inferius purgabantur: inter alia Eudemū Chiū refert 22. hellebori potiones in foro vna die haussisse, nec quicquā purgatū esse; quamquā hoc ab ipso factū subiungit, cū post septimā potionē pumicis puluerē aceto subactum ad comprimendum hellebori vim bibisset: Haec historia ex ipsomet Theophrasto non parū diuersa ab Apollonio in lib. de mirab. hist. refert hoc pacto, Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ἐν τῇ ἐσχάτῃ τῆς παραγματείας, Εὐνόμος (φησιν) ὁ χῖος ὁ φαρμακοπώλης ἐλλεβορίου πίνων πλείονας πόσεις οὐκ ἐκαθαίρετο, καὶ ποτὲ ἔφη ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ σινδὲρμῶς τοῖς ὁμοτέχνοις περὶ τούτου δύο καὶ εἴκοσι πόσεις ἔλαβεν ἐν τῇ ἀγορᾷ καθήμερος, καὶ οὐκ ἔξανεσθαι ἀπὸ τῶν σκληρῶν: τό τε δ' ἀπῆλθεν λούσασθαι, καὶ δειπνήσαι ὡς πρὶν ἔσθαι, καὶ

θει, & οὐκ ἔξήμισεν τοῦτο δὲ ἔφαζεν ἐν πολυχρονίῳ συνηθείᾳ
 γεγονώς, ἀρξάμενος ἀπὸ ὀλίγων ἕως τοσούτων, πάντων δὲ τῶν
 φαρμάκων αἱ δυνάμεις ἀδινέσκειν τοῖς συνειθισμένοις, ἐνίοις
 δὲ, καὶ ἀσφακτοὶ εἰσιν, idest Theophrastus in lib. de plan-
 tis, in postrema tractatione Eunomus (ait) Chius phar-
 macopola multas ellebori portiones hauriens non pur-
 gabatur, & nonnunquam vna die cum eiusdem profes-
 soribus re composita in foro sedens viginti duas portio-
 nes accepit, neq. tamen a suis vasis surrexit: tum vero
 abiit lotum atq. cenatum, vti cōsueuerat, neq. euomuit.
 Hoc autem fecit longa cōsuetudine ita paratus. s. a pau-
 cis principio accepto, sicq. ad tot portiones progredien-
 te. Sunt enim omnium medicamentorum vires in con-
 suetis infirmiores, in aliquibus etiam prorsus ineffica-
 ces. Quae verba libenter proposui, vt queant eruditi iū-
 dicare Theophrasti ne vulgatis codicibus, an Apollonij
 scriptis potior fides haberi debeat: Cum enim Theo-
 phrasti mens in eo capite existat consuetudinis poten-
 tiam demonstrare, videtur potius si suam sententiam ta-
 li exemplo confirmare quaerit, voluisse Eunomūchium
 tot hellebori portionis impune accepisse ob consuetudi-
 nem (vt legitur apud Apollonium) quam quod pumi-
 cem aceto subactum potasset. Cur veteres helleboro,
elaterio similibusq. vehementissimis medicamētis adeo
frequenter, atq. audacter vterentur, inopiam leuiorum
pharmacorum, qua laborabant, in causā extitisse puta-
runt multi: Ego vero non tam eorum consilium huic
adscribo, quam quod (vt Galenus in libris de artic. me-
morat) huiuscemodi pharmacorum praeparationes va-
rias ac tutas habebant, quas posteros edocere neglexe-
runt nisi potius eorum commentarijs careamus vt con-
tigit de lib. Hellebori Hippocr. cuius principium dum
taxat habetur. Praeterea linimentis balneis, alijsq. ex-
trinsecis (vt notat Oribasius) remedijs admiscebant,
 R quae

LIBER

quae ut sine noxa hominū corpora purgabāt, sic quoq. iucunditatem maiorem vel saltem molestiam minorem afferebant: His autem temporibus nihil pene huiusce generis notum est, & ideo non est mirum, si dum medicamenta leuiora sectari studemus, valentiora dimittētes in curandis aegris ab antiquioribus tum in celeritate, tum etiam in securitate non raro superamur: Ita sane interpretor Plinij sententiam, qui helleborum scribit quondam terribile, postea tam promiscuum effectum, ut plerique studiorum gratia ad peruidenda acrius, quae commentabantur, sumptitarent; An venenis edēdis ita quoq. possint homines assuefieri, ut ab illis non ledantur dubium est. Multi grauissimi auctores id fieri posse existimarunt, sed Auerroes auctor in perscrutandis rerum causis acutissimus in lib. suo de theriaca talē sententiam acriter confutauit: Hic subiungendus alter Theophrasti locus a Plinio non integre expressus. Is. n. libro de lapid. in hunc modum scribit, ἀνακείδαι καὶ ἐν τῷ διὸς ὀβελίσκῳ σμαράγδους τέτταρας μῆκος μὲν τεττάρωντα πηχῶν, ὅρος δὲ τῇ μὲν τέτταρας, τῇ δὲ δύο, idē in Iouis Obelisco, quatuor smaragdos fuisse positos, longitudinis quadraginta cubitorum, latitudinis vero in vna parte quatuor, in altera duorum. Haec Theophrastus. at Plinius ipsum citans sic ait 37. lib. cap. 5. & fuisse apud eos in Iouis delubro obeliscum cap. 4.

smaragdis 40. cubitorum longitudine, latitudine vero in vna parte quatuor, in altera duorum. Mihi sane rationabi-

lius videtur in obelisco fuisse

smaragdos arte infixos,

quam totum obelis-

cū ex smarag-

dis cōstru-

ctū ēē.

Locus Hippocratis de Hippace Herodoto collatus : de lactis coagulatione; Ctesiae locus de radice vinum coagulante: muria dura, & marinae usus.

Cap. XXVI.

Vetustissimus auctor Hippocrates in lib. de aer aqua, & lo. scytharum mores varios enarrans, in ter cetera eos equino lacte Hippace vocato victitasse refert; quomodo autem Hippacem eae gentes conficerent, in 4. de morbis hac oratione edocet, *ἐοικε δὲ τοῦ τοῦ ὡπερ οἱ Σκύθαι ποιεῦσιν ἐκ τοῦ ἵππεου γάλακτος, ἐγχεόντες γὰρ τὸ γάλα ἐς ξύλα κοιλὰ σείουσιν· τὸ δὲ παρασώμενον ἀφριεῖ, καὶ διακρίνεται, καὶ τὸ μὲν πῖον δὲ βούτυρον καλέουσιν, ὅτι πολλῆς δίδυται; ἐλαφρὸν ἔον, τὸ δὲ βαρὺ, καὶ παχὺ κατωῦσεται: ὃ καὶ ἀποκρίναντες ξηραίνουσι: ἐπὶ δὲ παγῇ καὶ ξηρανθῇ, ἵππακιν καλέουσιν, ἰ.* assimilatur vero hoc, illi quod Scythae ex equino lacte parant. Nam lac vasis ligneis iniicientes conquassant: quassatum spumescit atq. disseparatur, & id quod superficiei supernatat butyrum appellant veluti leue quoddam: quod autem infra subsidet graue segregantes exiccant, & postquam concreuerit Hippacem vocant. Hanc eandem rem quoniam Herodotus Hippocratis coetaneus in 4. diuerso quodam, & latiori modo exponit, eius quoq. verba subnectam *αἱ γὰρ τῶν Σκυθῶν γυναῖκες ὡς σφὶ ἄνδρες ἀπῆσαν χρέον πολλὸν ἐφοίτειον παρὰ τὰς δούλους, τοὺς δὲ δούλους οἱ Σκύθαι πάντας τυφλοῦσι τοῦ γάλακτος ἐνεκεν, τοῦ πίνουσι ποιεόντες ὧδε: ἐπεὰν φασγητῆρας λάβωσι ὅς εἰνους αὐλοῖσι πορσεμπεριστάτους, τούτους ἐσθέντες ἐς τῶν θήλειων ἵππων τὰ ἄρθρα φασῶσι τοῖσι σώμασι, ἄλλοι δὲ ἄλλων φασγιόντων αὐέλγουσι: φασὶ δὲ τοῦ δὲ ἐνεκα τοῦτο ποιεῖν, τὰς φλέβας τε πίνειν πλαδαί φασγεωμῆρας τῆς ἵππου, καὶ τὸ οὐτάρ κατέδαι, ἐπεὶ εἰάν δὲ ἀμέλξωσι τὸ γάλα ἐγχεάντες ἐς ξύλιναν ἀγγῆϊα κοιλὰ καὶ παρὰ σήξαντες κατὰ τὰ ἀγγῆϊα τοὺς τυφλοὺς δονέουσι τὸ*

L I B E R

γάλα, καὶ τὸ μὲν αὐτοῦ ὅπισ' ἀμύμον ἀπαρύσαντες ἡγέονται εἶ-
 ναι τιμιώτερον, τὸ δὲ ὅπισ' ἀμύμον ἥσσον τοῦ ἑτέρου. idest vxo
 res namque eorum in diuturna virorum absentia ad
 seruos accesserant visu orbatos. Orbant autem Scythae
 seruos omnes lactis gratia quod potant, ita id facientes:
 sufflatoria ossea fistulis simillima sumuntur, eaq. genita-
 libus equarum imposita ore inflantur, hoc alijs facien-
 tibus, alij equas emulgēt. Hoc ideo se facere aiūt, quod
 venae equarum sufflatae implentur, & mammae descen-
 dunt. Posteaquam emulxere lac, in cōcava vasa lignea
 diffundunt. His circumpositi caeci lac agitant, cuius,
 quod summum est delibatur, preciosiusq. habetur: vi-
 lius autem, quod subsidit. Ratio autem qua seruos oc-
 coecarēt Scythae nulla alia fuit, quam ne fugam capere
 possent, siquidem cum in hunc vnū faciendi lactis vsum
 eos adhiberent, loculi ipsorum non erant necessarij, vt
 ideo possent sine detrimento ne fugitarent seipsos exo-
 culatione securos reddere, itaq. ex praedictis perspectū
 habetur praeter coagulum, & succos diuerfos nobis ex-
 perientia notos quendam alium condensandi casei mo-
 dum antiquos cognouisse; medicos autem solos fuisse,
 vt 4. Meteorol. cap. 3. scribit Arist. qui coaguli opera
 lac in caseum condensarent, forsā quod sic purior ca-
 seus, & valetudini accommodatior euadat, cum qui alijs
 rebus commixtis efficitur, earum qualitates imbibere
 necesse videatur; Nam & Hippocrates loco citato Ari-
 stotelis sententiam ratam facere videtur, cum ipse medi-
 cus coaguli sic mentionem faciat, εἰοικε δὲ τοῦτο τὸ πάθος
 γάλακτι, ἐπὶ τῷ τῷ ὁπὸν ἐμβάλλῃ εἰς τὸ γάλα ψύξις θρμομένη
 ἐπ' αὐτῷ τῷ γάλακτι συνεπάχυνε τὸ γάλα, καὶ ὁμοῦ ἐποίησε.
 idest similis est haec affectio lacti, quando quis succum
 lacti inijcerit frigiditas ipsi lacti induc̃ta id cōdēsat, atq.
 vnit; quamquam posset aliquis suspicari nomine ὁπὸν
 intellexisse Hippocratem succum ficulnum, vt saepe no-
 tarum

tatum est apud auctores, & praesertim poetas graecos. Hippicem quoq. herbam, describit Plinius lib. 25. cap. 8. quam in ore habentes famem, sitimq. non sentire, & ob id Scythas illa etiā in duodenos dies durare in fame sitiq. An vero sit herba Hippice Plinij, cuius meminit Theophrastus 9. de hist. plant. 13. his verbis *διὸ ταύτην τὴν ἑνὴν πᾶν διὰ τὴν φασὶ τοὺς Σκύθας ἡμέρας καὶ ἑνδεκά, ἔδωκεν*, vt credidisse videntur Hermolaus, & Gaza, qui *ἰππᾶν* vocem transtulit equestri, an vero caseus equinus, sicut Turnebus in annotationibus in lib. Theophr. de odoribus, in hoc Plinium reprehendens, existimauit; nō ita facilius ausim affirmare; certe Theophrastus aliquid miri de Scythis diceŕ voluisse videtur; atqui eos duodecim dies ea radice, & caseo equino viuere consueuisse nullam admirationem habet, quando ferunt Zoroastrem interdū solo lacte sex menses trāsegisse, quod de quodam alio narrat Athenaeus, immo ipsemet Hippocrates, atq. Herodotus videntur innuisse, quod plurimam temporis partem solo caseo equino Scythae vegetarent, igitur quin Turnebo discors sim hactenus facere nequeo. An vero ope caloris, an frigoris semper lacti coagulatio accedat, dubitari merito posset; sed cū a rebus diuersis facultatibus praeditis hanc operationē nasci constat, ab vtraq. causā proficisci autumo, calore serosum humorem exsuggēte, frigore terrenum condēfante, atq. ab aqueis partibus segregante; sic namq. Cy nara; gallinae guttur: cnicus (quod tradit Alexander probl. auctor) coagulare conspiciuntur. Illud mirum, quod a Ctesia scriptis mandatum est radicem quandam apud Indos haberi, quae aquae, aut vino parua mensura immissa ita condensat, vt manu veluti cera teneri, ac tractari queant, quemadmodum item de aquifoliae arboris flore aquam glaciante, & coriaceſia, calliciaq. idē operantibus ex Pythagorae auctoritate tradit Plinius lib.

LIBER

lib. 24. cap. 13. & 17. id autem efficere vim radicis mirifice exsiccatóriã, ac frigidam propterea existimo, quoniam Aristoteles scriptor grauissimus, in 4. Meteorol. lib. aquam ferum, & urinam solo frigido sicco concrefcere prodit, vbi etiam scribit Arcadici quoddam uini genus esse, quod a fumo in utribus siccatum adeo confpissatur, ut gladijs abrasum bibatur. Cur itaq. apud Scribonium largum, aliosq. scriptores pro muria dura non eam intelligamus, quae ui solis usq. adeo crassefacta sit, ut alterius liquidioris respectu dura quodammodo appareat? Certe Turnebus alioquin oculatissimus si Columellam in lib. 12. ubi muriae durae conficiendae rationem edocet, attente lectitasset, non ipsi necesse fuisset eius etymologiã nimis subtiliter inuestigare, sed statim intellexisset maiores nostros plures murias habuisse, & inter alias vnam, quam & copia salis, & calore solis conspissatam ut à reliquis seperarent, duram nuncupare uoluerunt, quae etiam oliuas albas condiri consueuisse innuit Celsus in 2. lib. Nam Columella idẽ lib. 7. cap. 4. coelestis aquae subdio salibus duratae ad pecoris scabritiem curandam meminit; mentionem quoq. facit Celsus lib. 2. cap. 30. aquae durae, quam difficiliter putrescentem exponit. Ad haec marinam aquam ad profligandos uarios morbos in usum receptam ab antiquis inuenio; qua sacerdotes aegyptios Euripidem, illuc cū Platone appulsum & morbo correptum curasse memorat Laertius, unde is quasi remedio gratiam redditurus uersiculũ decantatũ omnibus fecit, θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακὰ.

Sententia Plinij defenditur de lino uino, & ex alijs comprobatur quid sit Scribonio foenicium. Cap. XXVII.

IX Cyprio lapide, quem amiantum alij nominat, telas & uela spectaculi gratia maiores texisse, quae ignibus iniecta arderent quidem, sed flammis

mis inuicta & splendidiora exirent, Dioscorides scrip-
sit : Hunc quod Plinius crediderit ac appellarit linum
uiuum, & inextinguibile non erat a quibusdam recen-
tioribus damnandus, quandoquidem Pausanias ante
ipsum Carpasium linum, Strabo Carystium uocant,
quem Solinus Carbasum, Zoroaster Bostrychitem, qui-
dam Corsoydem, alij Poliam, alij Spartopoliam, vulga-
res pulueres Salamandrae aut alumen scissile falso dixe-
re : Ex huiusce generis lino mappas etiā factitatas quae
igni immittae, ut aliae aqua lotae a sordibus mundabā-
tur, praeter Plinium Apollonius quoq. auctoritate Tac-
i in libro mirab. hist. hunc in modum testatur. τάκος ἐν τῷ
περὶ λίθων, ὁ καρίσιος (φασὶν) λεγόμενος λίθος ὁπρὸς εἶχει
ἐριώδεις, καὶ γινώδεις, ὅς ἐκ νήθεται ἐμφαίνεται χεῖρε κραγείας,
σρέφουσι δὲ ὅς αὐτὴ καὶ ἐλλύχνια, ὅς ἐσὶν, καίόμενα λαμψρά,
κατακάκωσα: τῶν δὲ ἐκμαγείων τῶν ρυπανομένων. ἡ πλύ-
σις γίνεται, ὅς δι' ὕδατος, ἀλλὰ κληματὶς καίεται, ὅτε τὸ
ἐκμαγείον ὅπιθεται, καὶ ὁ μὲν ῥύπος ἀπορρέει, αὐτὸ δὲ λευ-
κόν, καὶ καθαρὸν γίνεται ὑπὸ τοῦ πυρός καὶ πάλιν εἰς τὰς ἐγ-
χρήζει, χρείας: Τὰ δὲ ἐλλύχνια μενεῖ τὸν ἅπαντα χρόνον ἀκατά-
κωσα καίόμενα μετ' ἐλαίου: δοκιμάζει, δὲ καὶ τοὺς πρῶτους
ζοιμούς, ἡ ὁσμη τοῦ ἐλλυχνίου, καίμενου, γίνεται, δὲ ὁ λίθος
οὗτος, καὶ ἐν Καρυστῷ μὲν ἀφ' ἑ καὶ τὸννομα, ἔλαβεν, πολὺς δὲ
ἐν Κύπρῳ καταβαινόντων ἀπὸ τοῦ Περάνδρου ὡς ἐπὶ Σόλους
παρδόμενοις ἐν ἀριστερᾷ τοῦ Εὔμαϊου ὑποκάτω πεζῶν, καὶ κα-
τὰ πανσέληνον αὐξεται, καὶ πάλιν φθίνοντος τῆς σεληνίου μενε-
ται, ὁ λίθος. idest Tacus in lib. de lapidibus, lapis (ait)
Carystius dictus habet adnata quaedam linea, & colo-
rata, ex qua materia nentur, ac texuntur mantilia; ex ea
dem & fila pro lucernis torquentur, suntq. dum vruntur,
splendida atq. incremabilia. Porro sordes manti-
lium non aqua eluuntur, sed clematis vritur, atq. ei map-
pa imponitur, vnde sordes omnis effluit, ipsaq. mappa
igne alba, atq. ue pura redditur, rursusq. in vsum adhi-
betur:

L I B R U S

betur . Funiculi autem lucernarum ex ipso facti vsti cū oleo nullo vnquam tempore consumuntur, atq. harum lucernarum odore deprehenduntur, qui morbo caduco vexantur; gignitur vero huiscemodi lapis tum in Carysto, a quo nomen sumpsit; tum copiosius in Cyprio, qua a Gerandro Solos versus iter deorsum ducit, ad lacuam Elmaei infra rupes; augetur circa plenilunium; rursumque luna decrecente minuitur . Ex quibus manifeste colligitur lapidem siue linum cyprium, non tantū spectaculi gratia, verū etiam ad mappas, ac mantilia cōficienda, vt quoq. Plinius meminit, vsurpatum esse; quē vsus Dioscoridem sanè latuisse nemo dubitet; fortasse quod illius tempestate, vel potius in regionibus suis minime amiantum in id adhiberetur . Ad hunc locum faciunt & illa, quae Plutarchus scripsit in lib. de defectu oraculi: vbi flumina, fontes, metalla, aliaq. plurimas terrae vires, aliquando deficere ostendens, idem euenisse scribit lapidi Carystio sub hisce verbis, καὶ μετὰ ἄλλων τὰς μὲν ἑξαμαυρώσεις γεγονέναι κενὰς ὡς τῶν περὶ Ἀττικὴν ἀργυρίων, & τῆς ἐν Εὐβοίᾳ χαλκίτιδος, ἧς ἡ ἐδημιουργεῖτο, τὰ ψυχρήματα τῶν ξίφων, ὡς Αἰσχυλος εἶρυκε . Λαβὼν γὰρ αὐτόθακτον Εὐβοϊκὸν ξίφος, τῆς δὲ ἐν καρύσῳ πέτρης χρόνος οὐ πολὺς ἀπ' οὗ πέπταιται μὲν ῥύματα λίθων μαλακὰ νηματοῶδη συνεκφέρουσα; καὶ γὰρ ὑμῶν ἐωρακέναι τινὰς οἶομαι χειρόμακτρα, καὶ δίκτυα, & κεκυφάλους ἐκείθεν οὔτε περικαυδῆρους ἀλλ' ὅς ἀνρύσανθ' ἢ χρωδῶν ἐμβαλόντες εἰς φλόγα, λαμψρὰ, & διαφανῆ κομίζονται: νεῦ δὲ ἡπάνισαι, καὶ μόλις οἷον ἴνες ἢ ῥίχες ἀραιαὶ διαξέχουσιν ἐν τοῖς μετὰ ἄλλοις. idest metallorum quoque nouas haud mirum extinctiones factas, quemadmodū argenti apud Atticam regionem, atq. chalcitidis, in Euboea, ex qua aquae frigore tinctos enses fieri solitum testatur Aeschylus his verbis (cupiens enim Euboicum ensē acie rigentē) petrae autem in Carysto iam diu est, quod vena defijt glomos lapideos molles ferre, ex quibus

quibus fila nebantur . Nonnullos enim vestrum mantilia, plagulas, retia ex illa materia contexta aspexisse putato, quae non comburuntur, sed usu sordida effecta in flammā conijciunt, atque inde lucida, & splendida afferrunt. Nunc autem euauit, vixq. in metallis rarae veluti fibrae ac pili intercurrunt. Laborauit Turnebus, vt quid Scribonio Foenicium significarit, apertum faceret, sed quis non videt ea verba in 267. sic legi debere? secundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrra trita per se aspergitur, vltimum nitrum, & alius lapis; Phoenicio inducitur; Marcellus enim qui Scribonium transcripsit cap. 35. idem malagma describens, sic ea verba refert; secundum quae adijcitur crocum tritum ex aceto, deinde myrrha trita aspergitur, vltimum nitrum, & alius lapis additur; Ea vero vltima duo verba, Phoenicio inducitur, arbitror sic intelligenda, quod malagma super pannum vel coriū purpureū, dum postulat vsus, duci debeat, atq. ita loco patienti apponi; Nam, & Marcellus & Scribonius alia huiusmodi emplasmata memorant, quae pannis super induta aegrotantibus membris applicabantur; in 37. capite Marcelli: de lapide Sarcophago vnciam 1. tundes, & cribrabis, & ex aqua tepida permiscebis atque in pannum inductū impones pedibus & alligabis.

FINIS SECVNDI LIBRI.

THE HISTORY OF THE UNITED STATES

OF THE
NORTH AMERICAN CONTINENT
FROM THE FIRST DISCOVERY
TO THE PRESENT TIME

BY
JOHN F. JOHNSON
OF THE
NEW YORK PUBLIC LIBRARY

NEW YORK
PUBLISHED BY
JOHN F. JOHNSON
1891

THE
NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1891

THE
NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1891

THE
NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1891

THE
NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1891

THE
NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1891

THE
NEW YORK PUBLIC LIBRARY
ASTOR LENOX TILDEN FOUNDATION
1891

VARIARVM⁷⁰ IN

MEDICINAE

AUCTORIBVS, ET ALIIS

LECTIONVM,

Liber Tertius.

Loca Oribasij ex Stobaeo restituta. Cap. 1.

RIBASIVS qui multa veterum medicorum scripta collegit, cuive, ob hanc causam medici omnes magnopere debent, in 9. collect. suorum libro nonnulla ex Antyllo de aere profert, quae, quoniam apud Stobaeum diverso satis modo leguntur, hic lectoribus proponere volui. Ea igitur quae in cap. 4. Oribasij scripta ha-

bentur, sic apud Stobaeum ser. 99. leguntur. *ἡμέραν λαμβάνομεν συν τῇ νυκτὶ, ἀναλογίαν δὲ αὐτῷ ἔφραμεν ἔχειν τινὰ πρὸς τὸν ἐνιαυτὸν, καθάπερ Ἰπποκράτης ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐπεσημνήνατο: ἔστι δὲ ὁ μὲν ὀρθρος, ὑψὺς, θερμὸς ἔαρ, εἰκὼς δὲ αὐτοῦ τοῦ οἶτε ὕπνοι δὲ κρινεῖς, καὶ τὰ σώματα ἀνέεται, καὶ τὰ τῶν ὑγιαίνοντων, καὶ τὰ τῶν νοσούντων ὥστε, ἐ τοῖς πυρέσουσιν διαφορώτατον εἶναι τὸνδε τὸν καιρὸν: ἀναθυμιάσεις δὲ ἀνεισι περὶ τὸν ὀρθρον, καὶ αὔραι ποταμὸν ἀποπνέουσιν ὑγραὶ, καὶ δρόσος ἐπιπίπτει, ἀνθὴ ἀναβαίνει, καὶ πάντα τὰ*

L I B E R

ἐκ τῆς γῆς . φύόμενα ἀνίσχουσιν ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς ὀρθρινῆς
 ἰοικύας : τὰ δὲ μέσα τῆς ἡμέρας θέρει παρέκκασται : τὰ δὲ κατὰ
 τὴν δέιλαν φθινοπώρῳ διὰ τοῦτο βαρῶν ἔδυσταρσημάτων
 οἰσικὰ νοσηρῆς οὔσης τῆς δέιλης , ἀνάλογον φθινοπώρῳ , τῆς δὲ
 νυκτὸς τὰ μὲν παρῶτα , καὶ τὰ περὶ τὴν ἑσπέραν ὅμοια τῇ δέيلي ,
 ἐντεῦθεν οὔτε ὑπνοῦ ἐπιτρέπομεν τοῖς κάμνουσι περὶ τὴν δὲ
 τὴν ὥραν οὔτε ποτὸν προσφέρομεν , οὔτε ἄλλο προσάγομεν βοή
 θημα , εἰ μὴ τι ἕτερον προκαλοῖτο ὑποψόμενοι τὸν καιρὸν τοῦ
 τον ὥστερ , ἔ τὸν δέλιον : τὰ δὲ μέσα τῆς νυκτὸς χειμῶνι ὀξεί-
 κασται : πλείστον γὰρ τότε ὁ ἥλιος καθάπερ καὶ ἐν χειμῶνι ἀφείκη
 κεν ἡμῶν αἵτε ὅν ὁδύεται τοῖς νοσοῦσιν ἰσχυρότεραι τῆς νυκτὸς
 εἰκότως διὰ τὸ ἰσχυρὸν πυκνομέρης τῆς ἐπιφανείας ἔ ἀπολαμ-
 βανομέρης τῆς κατὰ τὸ ἄδηλον διαπνοῆς , καὶ τὰ ῥέματα δὲ
 καὶ τὰ τῶν ὀφθαλμιόντων , καὶ τὰ τῶν δυσεντερικῶν , καὶ κοιλια-
 κῶν , καὶ τὰ αἵματικά ἀπὸ τῆς αὐτῆς προφασίως ἐπιγίνεται
 παντὸς τῷ ἐκθότος ἀπεῖναι κατὰ τὸ ἀφανὲς εἰς ἓνα τόπον συν-
 διδομένου τὸν ῥέματιζόμενον : τὰ δὲ τελευταῖα τῆς νυκτὸς
 διὰ τὴν πρὸς τὸν ὀρθρον γειννίασιν τῆς αὐτῆς ἐκείνῃ κράσει
 μεταλαμβάνει : Ea vero in latinis codicibus hunc in mo-
 dum restituenda erunt, Diem vna cum nocte modo in-
 telligimus eumq. anno similē esse pronunciamus, quē-
 admodum Hippocrates in 2. Epid. significauit; matuti-
 num enim tempus humidū, calidumq. est, veri simile;
 quamobrem somni puri, & corpora tam sanorum, quā
 aegrotantium recreantur; ex quo fit vt febricitates hac
 hora placidissime degant; nam exhalationes mane dis-
 soluentur, & humidae fluminum aerae respirant, & ros
 cadit, flores exurgunt, omniaq. e terra orientia attolū-
 tur: nimirum matutina constitutione veri simili existen-
 te: meridies autem aestati comparatur, pars vero quae
 ad occasum pertinet, autumno propter hoc grauitates
 ac fastidia infert, quippe cum occasus morbosus sit: no-
 ctis vero pars prima, & quae circa vesperam est occasui
 similis est; eo tempore neq. somnū aegrotis suademus,
 neque

neque potum damus, neq. vllum aliud auxilium adhibemus, nisi quid aliud admoneat, quod facimus veluti illud tempus aequo, ac tempus occasus vereamur mediae noctis tempus hyemi comparatum est, siquidem tum sol plurimum a nobis, vt hybernis diebus, distat: ergo dolores nocturno tempore vehementiores sunt, idq. merito, cum nox suo frigore extremam cutim denset & perspirationem, quae clam in corporibus fit, intercipiat; & defluxiones tum eorum qui lippitudine laborant, tum eorum, quos tormina intestinorum exercent, tum eorum qui coeliaci nominantur, tum eorum quibus sanguis fluit, ab hac eadem caussa promouentur, cū ij, qui defluxionibus correpti sunt, id totum quod clam ferri consuevit, vnum in locum amendant: Vltima noctis pars propterea quod matutino tempori propinqua est, eiusdem cum eo temperamenti est particeps. In eodem similiter lib. cap. 11. quae scribuntur, ita Stobaeus refert, οἱ ὑψηλοὶ τῶν τόπων ὑγιεινότεροι τοῦ αἵρος ἐν αὐτοῖς μὴ μόνοντος, ἀλλὰ περιχειομένου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀνέμων συνεχρῆς ἀπωθουμένου. θεωροῦντες δὲ καὶ διαβέβησι πάσαις ἐπιτήδεοι τοῖς περὶ θώρακα, καὶ κεφαλῇ πεπονθίᾳ καὶ τοῖς αἰσθητηρίοις πᾶσιν: οἱ δὲ ταπεινοὶ τοῖς μὲν προειρημένοις ἀνάρμοστοι, διαφορουμένοις δὲ ἢ, καὶ συγκοπτομένοις ἐπιτήδεοι, καὶ γέρουσι δὲ ἀρμόζουσι μᾶλλον τῶν ὑψηλῶν, οἱ δὲ παραβαλάττιοι τόποι τοῖς τε ὑδροπῖκοις, καὶ τοῖς ὑπὸ ῥέματος οὐτινοσοῦν ἐνοχλουμένοις ἀρμόδιοι, καὶ ὅπου διαμύξαι, ἢ θάλασσαι, ἢ ἀνασομῶσαι, ἀγαθοὶ δὲ καὶ νδρικοῖς, ἢ ἀθρητικοῖς πᾶσιν. ἐπιτήδεοι δὲ καὶ εἰς ὄρεξιν κεκακωμένοις. οἱ δὲ μεσούγειοι ψυχρότεροι τῶν παραβαλαττίων, καὶ πρὸς μὲν τὰ ὀξέα νοσήματα: ἐάν γε μὴ ἐλώδεις ᾧσι, μηδὲ κοῖλοι κρείττους τῶν παραβαλαττίων, πρὸς δὲ τὰ χρόνια χείρους: οἱ δὲ ἐλώδεις κακοὶ μὲν αἶς, θέρους δὲ καὶ λοιμώδεις: πεξώδεις θέρους μὲν πνιγώδεις, χειμῶνος δὲ χαλεπῶς ψυχροὶ, οὐ φαῦλοι δὲ πρὸς ὑγίαν: οἱ δὲ παραποτάμιοι ψυχροὶ ἐάνωμαλοι ἀξοφαῖς μόναις ἐπιτήδεοι ταῖς διυγρότητα σινιζαμέναις

L I B E R

σαμέναις, χείρους δὲ τούτων, οἱ τελευτώδεις, οὐ γὰρ μόνον φαῦ-
 λον τὸν αἶρα κατασκάδουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς καρποὺς κακεί-
 ους σόμαχόν τε λυμαίνονται καὶ τὰ πηλάγχθη σκαιοῦσι, καὶ
 καχεξίας, καὶ κακοχυμίας. Ἐὐδρωπας ἀποτελοῦσι: κακοὶ δὲ καὶ
 αἱ πρὸς μεταλλοῖς τισὶν ὑπερσῶτες, ξηροὶ γὰρ, καὶ πνιγώδεις: οἱ
 δὲ βαθύχθοι διχυμώτεροι ὄντες ταῖς ξηροτέραις ἀρμόζεσθαι δια-
 θέουσιν: οἱ δὲ ἀργιλώδεις διαλυτικοὶ τῷ σωμαχοῦ ἐκλυτον ἐ-
 χοντες τὴν ἀναθυμίασιν: οἱ δὲ πυρόγειοι ξηραντικώτεροι τού-
 των: οἱ δὲ μελάγχθοι πάντες ἄριστοι. sic vero latini inter-
 pretanda sunt: loca sublimia saluberrima sunt, cum aer
in eis non sit permanens, sed perfundatur, & a ventis cō-
tinenter exagitetur, cumq. recte perspirentur omnibus
thoracis affectionibus erunt accommodata & capiti la-
boranti, & omnibus sensuum instrumentis conuenient:
at loca humilia antedictis non sunt idonea: ijs vero qui
per halitum digeruntur, qui in syncopas cadunt, & seni
bus magis quam sublimia apta sunt: loca vero maritima
hydropicis, & quibus quacūq. defluxio molesta est, ac-
commodata sunt, itemq. vbi detergendum, aut calfa-
ciendum, aut aperiendum est conueniunt; sed prosunt
etiam omnibus ijs, qui neruorum, & articulorum dolo-
ribus torquentur; Iam deprauatis quoq. appetitibus
prosunt: Mediterranea vero sunt maritimis frigidiora,
ceterum ad morbos acutos si neq. palustria, neq. caua
fuerint, sunt maritimis accommodatiora, sed ad mor-
bos diuturnos ineptiora: stagnantia cum semper sunt
in vitio, tum vero etiam aestate sunt pestilentia: petraea
aestate quidem suffocant, hyeme vero molesta frigora
faciunt, neq. tamen sanitati incommodant: Quae vero
sunt prope flumina frigida ac inaequalia existunt solis
atrophia ob humiditatem laborantibus accommodata:
Hisce peiora habentur lutulenta, quoniam non solum
aerem prauum, sed & fructus deteriores reddunt, sto-
machum corrumpunt, viscera indurant, malos habitus
cacochy-

cacochymias, & Hydropas pariunt; praeterea quae metallis propinqua sunt, mala itidem existimantur, siquidem sicca sunt, & suffocantia; quae vero sub terra sunt, si boni succi fuerint, siccioribus affectionibus apta censentur: argilloso vero robur dissoluunt, cum exhalationem habeant, in qua exsoluendi vis inest; ruffa maiore exsiccandi vi, quam quae nunc diximus sunt praedita: nigra vero omnibus bonitate longe praestant.

De Cyphoide & Cyphi Galeni, Plutarchi, & Herodoti loca collata, emendata, & explicata: de verbo ραϕη & ειν in condiendis corporibus mortuis usurpato. Cap. 2.

EX praeclarissimis quas ad varia morborum genera reliquit Andromachus compositionibus, una fuit pro hepaticis curandis Cyphoides appellata, cuius Galenus 8. de comp. med. secundum lo. mentionem faciens, sic ab ipso vocatam scribit ob similitudinem illius Cypheos, quod Aegyptij omnium primi inuenere, ac in honorem Deorum quotidie accendere, eiusq. vapore templa suffumigare consueverunt: Cypheos vero compositionem, etsi Damocrates ex Rufo, in 2. antidotorum Galeni libro clarissime explicasse videatur, nihilominus & a Plutarcho traditam descriptionem proponere gratū futurum putavi, ut vtriusq. simul conlatis Galeni historiae splendor & gratia maior addatur. Plutarchus itaq. in libello de Iside & Osiride prope finem sic lingua nostra loquitur, Cyphi autem temperamentum est ex decem & sex rebus compositum cypetro, melle, & vino, & vicia passa, & resina, & myrra, & aspalatho, & feseli, & iunco odorato, & bitumine, & musco, & lacaptho; nam ubi Graecè θρύου legendum ερύου, & λαναφθου praeter haec utraq. iunipero, quarum altera maiorem, altera minorem vocat, & cardamomo, & harundine;

L I B E R

dine; cōponunt aut nō temere sed recitatis interim, dū
 seplasiarij temperant, scripturis sacris; numerus vero ta-
 met si maxime videtur quadratus, ex quadrato, & solus
 habere aequalem aequaliter numerum, eo quod loco
 aequalem ambitum decenter inducat, minime est nomi-
 nandus: In hoc autem cooperari oportet inter se simul
plurima quae coniuncta sunt. Cum odoriferas habeāt
 facultates; Dulcem enim spiritum & vtilem emittunt
 exhalationem, per quam & mutatur aer, & corpus etiā
 spiritu commotum constringit, vt & erga nos accommo-
 detur, & temperamentum blandum habeat, & conti-
 nuas grauesq. curas diuturnas sine ebrietate relaxat, ac
 soluit, & vim imaginatiuam & insomniorum capacem
 veluti speculum leuigat, ac puriorem reddit, nihilo de-
 terius quam lyrae pullus, quibus ante somnum uteban-
 tur Pythagorici: odorata enim sensum deficientem reuo-
 cant saepe, rursus obtundunt, & auferunt diffusis prae-
 tenuitate per corpus humoribus, sicut & medici non-
 nulli somnum fieri dicunt, cum cibi exhalatio leniter
 circa uiscera serpens, & blande attrectans pruritū quē-
 dam facit: Cyphi autem tum potione, tum massa utun-
 tur; potum enim interiora purgare uidetur, massa uero
 emollit & praeter haec resina solis opus est, & myrrha,
 earum plantarum quae ad Lunam lachrimas emittunt,
 at inter ea quae Cyphi constitutū sunt; quae nocte gau-
 dent magis, ut sunt quaecunq. uētis frigidis, & umbris,
 & rore, & humoribus nutriri solent, quando solis qui-
 dem lumen unum est, ac simplex; & solem Pindarus nul-
 lo contradicente dicit per Aetherem cerni, sed noctur-
 nus aer commixtio est, ac temperamentum multorum
 luminum, multarumq. uirtutum ueluti seminū ex om-
 nibus in unum Sydus confluentium: merito itaq. illa
 cum simplicia sint, & ex sole originem trahāt, interdū,
 haec uero cum mixta sint, & uaria qualitatibus, incipiē-
 te nocte

te nocte sufficiunt. Quemadmodum enim Plutarchus Cypheos potionem interiora purgare scribit, similiter quoque dixit Damocrates *τινὲς δὲ ἐπὶ τοῖς ἥπαρ, ἢ τὸν πλῆμονα; ἢ καὶ τὶ γὰρ ἕτερον σπλάγχχον ἑληκωμένοις πίνειν διδόναι ὡς δραχμὴν τοῦ φαρμάκου*, idest quidam autem ijs. qui iecur, vel pulmonem, vel quodpiam aliud viscus viceratum habent drachmam pharmaci bibendam tradunt, ut inter ipsos conueniat non solum suffitu, sed etiam potu pro medicamento in usu extitisse id mixturae genus: Quod porro memoriae mandauit Galenus 3. de loc. affec. Cypheos odorem capitis dolorem inducere, id intelligendum est de quibusdam, qui leui qualibet de causa eius partis dolore occupantur, quando praesertim caput calidum a natura habent, alioquin scriptum est ab eodem Plutarcho in libro citato Aristotelem voluisse cerebrum ab odoribus maxime recreari, quin & ipsemet Galenus 2. de comp. medi. s. l. ubi in febribus humores frigidi dolorem capitis faciunt, fronti illini Cyphi praesentaneum remedium putat; quod cum tradat Damocrates Aegyptios Dijs quibusdam in sacrificio succendere consueuisse, sit ut credam de illo Herodotum sermonem facere, quando in 2. libro eius gentis in sacrificando ritus enarras ait, His actis reliquum bouis corpus stipant panibus puris, & melle, & vua passa, & ficis, & thure, & myrrha, atque alijs odoribus; ubi haec infarferunt, adolent, multum vini, oleique infundentes: Et quoniam de Aegyptijs sermonem hactenus habui non ommittam notare apud Herodotum hoc verbum *Ταριχάει* hiccirco usurpari saepissime, in corporum mortuorum condituris, propterea quod cum plures gens illa haberet modos, quibus mortuos a putredine feruarent, primus omnium atque etiam frequentius a populo usurpatus fuit, qui ex solo constabat sale, unde iure condire corpora, dicebatur salire, & condita *τεταριχάμενα*; Nam simpli

T ciora

L I B E R

ciora & cuius promptiora primo cognita, & in usu po-
nita fuisse rationi valde consentaneum est.

*De turdis Horatij et Martialis defenditur iudicium et Galeni sententia
improbatur; modus coquendi phasianos. Cap. 3.*

Quod Horatius Flauus scripserit

Nil melius turdo, nil vulua dulcius ampla,

Idq. Martialis confirmavit dicens

Inter aues turdus (si quis me iudice certet)

Inter quadrupedes gloria prima lepus,

Multi mirati sunt, in eamq. venerunt sententiam,
vt veteres tamquam gulae indoctos damnarent:
sed si rem hanc exactius considerare velimus, pro
fecto apparebit haud quamquam male eos iudicasse:
Nam quantam nutriendis, pinguefaciendisq. turdis
maioram operam impenderent, M. Varro in 3. de re
rust. lib. & Columella posteris testarum fecerunt, vbi
praeter alia innumera circa turdos studia, in cibum illis
quotidianum offas ex ficis & farina alias crassiore, alias
subtiliore confarctas, nec non milium cum aqua copio
sa & clara praeuisse monstrat; vt hac rarione persua
sum cuiq. esse possit aues similibus cibis, alijsque curis
enutritas iucundissimas euassisse, adeo quod singuli tur
di ternis denarijs iure emptitari potuerint, quemadmo
dum interdum tempore suo Varro, quotidie aetate sua
factum scribit Columella. Atque temporibus nostris tur
dorum faginandorum cum nullus ueram gerat quales
ve capiuntur in coquinas mittantur, necesse est eam in
ipsis manducandis suauitatem minus percipi illud sane
de turdis non parua admiratione me afficit quomodo
Galenus eos & passerculos duriores esse concoctu per
dicibus, attagenis, columbis, gallis, fasianis, & Gallinis
scripserit 3. de alim. fac. quem locum aliquo modo sca
tere

tere posset quis suspicari, nisi eadem verba apud Oribasium & Aetium notata haberentur; Cur autem hoc admirer potissimum in causa est, quod & 7. metho. & alibi ex Galeno colligitur quaecunq. magis nutriunt debere difficilius (datis ceteris paribus) a calore naturali confici; vnde si turdis, & passeribus magis perdices, gallinae, & phasiani nutriunt suntq. (vt loquitur Celsus) materiae firmioris, par est quoq. difficilius concoqui: Iam vero phasianos quos quantum ad coctionem, ac nutriendi vim spectat, gallinis pares, edendi vero suauitate superiores facit Galenus, solis vaporibus a culinarum magistris ob maiorem gulae iucunditatem coqui consueuisse apud D. Hieronymum obseruari: Is enim in Epist. ad Oceanum 83. sacerdotis munera typice enarrans, sic eum depingit debere esse domum suam bene regentem, non vt opes augeat; non vt regias paret epulas; non ut caelatas patinas struat; non vt phasidas aues lentis vaporibus coquat, qui ad ossa perueniant, & superficiem carnis non dissoluant artificii temperamento, Hoc etiam pacto solitum fructus coqui pro valerudinarijs meminit Galenus 2. de comp. med. vbi examinat scripta Apollonij ad capitis dolorē ex ebrietate, & Alexander Trallianus lib. 12. cap. de tertiana.

De Aconiti nomine ex Antigono : de eodem Athenaei, locus emendatus, item alter Theophrasti melius quam a Gaza interpretatus : de cicuta quaedam, error Macrobij. Cap. 4.

DIu inter auctores disputatum fuit, a quo nam aconiti nomen acceptū esset; tandemq. potior pars Theophrasto adhaesit, qui in 9. de plantarum historia sic ipsum vocatum scribit ab Aconis Periadynorum suae Mariandynorum (vt quidam corrigendum volunt) pago ad Heracleam Ponti: Theophrasti sententiam

L I B E R

tiam ex Theopompo comprobauit. Primo Aelius promotus cuius verba haec sunt, ex lib. *περὶ ἰοβόλων, καὶ δηλητηρίων φαρμάκων*, qui in Vaticana bibliotheca seruator *τὸ ἀκόνιτον φύεται μὲν ἐν ἀκόναις, λόφος δὲ ἐστὶν ἐν Ἡρακλείᾳ, οὕτω καλούμενος ἀκόναι, ὡς ἴσσορεῖ Θεόπομπος; καὶ εὐφορίων δὲ ἐν τῷ Ξενίῳ: ἐστὶ δὲ τὸ ἀκόνιτον ῥίζιον ἀγρώσι διεμφερές: ἀπὸ τοῦ τόπου τοῦτο ὄνομα κέκτηται: ὁ δὲ παρδαλιαγγὲς τινες ὀνομάζουσι, διὰ τὸ τὰς παρδάλεις ἀπογδομῆας τούτου πνιγμὸν υπομῆναι*, idest Aconitum in Aconis quidē nascitur, mons autem est in Heraclea sic vocatus, vt narrat Theopompus. Vt uero Euphoriō scribit in Xenio, aconitum radícula est graminī similis a loco huiusmodi nomen sortita, quam nonnulli pardalianchem uocāt, propterea quod pardali si eam gustauerint, suffocantur. Deinde Antigonus in collectaneis paradoxis vbi haec scribit, *Θεόπομπος δὲ φησὶν ὁ ἰσοριόγραφος τὸ καλούμενον ἀκόνιτον γίνεσθαι μὲν περὶ Ἡράκλειαν Πλευρὶ ἐν ταῖς ὀνομαζομέναις ἀκόναις, ὅθεν καὶ τῆς προσηγορίας τετυχηκέναι: δυναμικὸν δὲ ἐναργῶς ὄν, οὐκ ἐνεργεῖν οὐδὲν ἂν πῶς πῆγανον ταῦτ' ἢ ἡμέραν ὡς Ἀγαθάρχου τοῦ τυράννου πολλοὺς ἀποκτείναντος φαρμάκῳ, καὶ πειραμῆναι λανθάνειν ὡς ἐχρῆτο συμφαινὲς τοὺς πλείους Ἡρακλειωτῶν οὐ πρότερον ἔξιναν ποτὶ φαγεῖν πῆγανον*, idest Theopompus uero historiarū scriptor aconitum uocatum circa Heracleam in Aconis vocatis nasciatq. inde nomen habuisse narrat, Cum autē magnas vires possideat, quicquam non operari, si quis eadem die rutam potet, vnde Agatharco tyranno multo eo pharmaco tollere atq. latere cupiente: vt primū res detecta est, plurimi heracleotarum non exhibant domo priusquam rutam comedissent, quomodo uero Agatharchus Heracleotas aconito interficeret, Theopompus apud Antigonum clare non expressit: conijci tamen potest occultum aliquem modum habuisse, quando ipse tanto tempore latuit, atq. Heracleotae, ut illacsi euaderent,

rent, antequam e domibus proprii sexirent, rutam bibe-
bant; quasi nulla ui, aut arte alia se se tueri ualerēt, quo
in casu id uenenum etiam extimarum partium conta-
ctu forte iugulare potuisse crederem, postquam Hera-
cleotae statim extra domos uenenum formidabant, ac
Theophrastus, & Plinius retulerunt aconitū *βολήφορον*,
genitalibus quadrupedum feminarum solummodo in-
ditum eo die enecare: alijq. scripserunt aconitum, tam
extrinsecus, quam intrinsecus homini nocere; nisi veri-
similius esset Agatharchum eo secreto componēdi aco-
niti modo ad interimendos Heracleotas usum, cuius
Theophrastus 9. de hist. plant. cap. 16. meminit; ubi se-
cundum interpretationem nostram sic loquitur de aco-
nito. Petraxis locis maxime gaudet; eo nec oues, nec
aliud animalis genus pascitur; ad hoc autem ut opere-
tur, quodam modo componi dicunt, nec cuiusuis esse
similem compositionem parare; & propterea, cum me-
dici eam ignorēt, pro putrefactorio uti; quinimmo nec
in uino, nec in mulso ad quaecunq. alia propinatū ulla
tenus sentiri: Ita uero componi, ut quibusdam statis tē-
poribus ueluti duorum aut trium, sex ue mensium, aut
unius anni uel duorum spatio sustollat: Atq. eos infeli-
cissime mori, quibus pluri tempore corpus consumitur;
feliciter autem quibus citius: Nec ullam eius antidotū
sponte nascentem (ut audimus) inueniri, sed quaedam
auxilia illis, qui acceperunt, esse reperta; Si quidem in-
colae nonnullos melle, & uino, & similibus, sed raro, &
cum labore a morte reuocant. Haec Theophrastus in
quibus quot graues errores commiserit Gaza, cogno-
scet quicumq. sua & nostra graecis cōferre uoluerit. Id
quod ex Antigono rettuli apud Athenaeum quoq. 3.
dipnqs. paullo diuersius legitur hoc pacto. *Εἰ τις τοῦ-
τοις ἀπιστεῖ, μαθήτω καὶ παρὰ θεοπόμπου τοῦ χιουανδρὸς φι-
λαλίδου, ὅτι πολλὰ χεῖματα κατακάλωσεν εἰς τὴν περὶ
τῆς ἰσθμοῦ*

LIBER

τῆς ἱστορίας ἐξέτασιν ἀκριβῆς: φησὶ γὰρ οὗτος ἐν τῇ ὁγδόῃ καὶ
 ξιακῇ τῶν ἱστοριῶν περὶ κλεάρχου διηγούμενος τοῦ Ἡρακλεω
 τῶν τῶν ἐν τῷ Πόντῳ τυράννου ὡς βιάεως ἀνῆρει πολλὰς, & ὡς
 τοῖς πλείουσιν ἐδίδου κώνειον πιεῖν, ἐπεὶ δὲ ἡ οὖν φησὶ πάντες
 ἔγνωσαν τὴν τῆς φαρμάκου φιλωτησίαν & φοβήσαν τῶν οἰκιῶν
 ἄρην φαγεῖν πῶγανον: τοῦτο γὰρ τοὺς φοβοφάγοντας μηδὲν πᾶ-
 ρειν πίνοντας τὰ ἀκόνιτον; ὁ κληθεῖς μὲν φησὶ διὰ τὸ φύεσθαι ἐν
 τῷ ποτῷ Ἀκόναις, καλούμεν ὅντι περὶ πύλιν Ἡράκλειαν, idest si
 quis fidem his adhibere non vult, apud Theophrastum
 Chium discat, hominem veritatis amantissimum, qui uē
 in exacta historiarum cognitione comparanda multum
 pecuniarum consumpsit. Hic enim in 38. historiarum
 libro sermonem faciens de Clearcho Heracleotarum in
 Ponto tyranno, ut ui multos sustulit, & ut plurimis aco-
 nitum potu dedit, postquam, ait, omnes pharmaci in po-
 tu faciendam a rege inuitationem cognouerunt, haud
 prius domo exierunt, quàm rutam comederent eo quod
 nil ab aconito laedantur illi, qui prius hanc potarint,
 Aconitum vocari scribit a loco circa Heracleam Aco-
 nis appellato, sed ubi apud hunc habetur, ἐδίδου κώνειον
 πιεῖν, corrigendum esse puto, ἀκόνιτον, quoniam cū An-
 tigonι nuper citati auctoritas id ex postulat, tum maxi-
 me ipsiusmet Athenaei postrema verba requirunt: ut
 interim quoq. non omittam cicutam valde aconito le-
 nius esse uenenum, & iccirco eam maiori mensura pro-
 pinari, atq. interdum fallere; nisi malumus Athenaeo
 κώνειον, & ἀκόνιτον, idem perperam extitisse; quemadmo-
 dum Stephanus in lib. de urbibus eum citans in voce
 ἀκόναι attestari videtur; quo pacto Arabum errorem te-
 gere quoq. possemus, qui κώνειον, & ἀκόνιτον forsan idem
 putantes turdos, siue sturnos aconito uesci tradiderunt,
 cum non aconito sed cicuta eos notriri Galenus, & ali-
 verius tradant. Ex ijs quoq. Athenaei verbis clarum
 esse potest apud Antigonum Agatarchum, sed Clear-
 chum

chum esse legēdum, atq. illum ea die, in qua olim reges pocula praegustata porrigebant populo, vt hac propinatione suam erga ipsum beneuolentiam testarentur, ipsa pocula aconito inficere, atq. hoc pacto ilios interficere decreuisse, Porro cicutam vino haustam irremediabile malum inducere, & si post ipsam vinū bibatur, eius prauitatem atq. illum castigare Plinius scripsit; cuius euentus eam rationem afferre soleo, quod cicuta pauco vino hausta citius ad vitalia penetrat, nec ab illo sui uis hebetatur; at si vinum large bibatur, postquam ipsi per aliquod tempus cum nativo calore pugna fuit, uim eius in pugna iam retusam ab illo vt pote calido penitus extingui necesse est, & iccirco apud Platonem in Phaedone voluerunt Satellites vt Socrates hausta cicuta non moueretur, timentes ne calore motus ueneficium cicutae frigus nimium retusum foret, sicq. mors vel impedita vel saltem prorogata esset, Itaq. Macrobius errasse facile hinc patet, quando lib. 7. cap. 6. scripsit aconito potu superhaustum vinum esse remedio, sicut vinum cum aconito tritum, & potu haustum irremediabile malum facit; praeterquam enim quod de aconiton id nullus probatae fidei auctor tradidit. Plutarchus etiam a quo omnia illa accepit 3. Sympof. 5. monstrat non de aconito, sed *περι κωνέιου*, siue de cicuta ea vera esse, vt Macrobius hallucinatus sit *κωνιον*, idest cicutam aconitum esse putans. Est apud eundem Plutarchum in lib. *περι ἀδολεχίας* historia scitu digna de illis qui templū depēculaturi prius cicutam potarāt secumq. lagoe nam vino plenam attulerant, vt si capti fuissent ueneno interirent, sin minus uini potu sese a ueneno liberarent.

Macrobij error ob imperitiam medicinae: quod potus ad pulmonem pertingat non lunum Platonem dixisse: Plutarchi
 locus ex Macrobio emendatus. Cap. 5.

Macrobius qui totum saturnalia suorum septimum librum ex Sympotiacis Plutarchi verbore
 nus furatus, illius nunquam mentionem fecit; si a nobis interdum damnabitur, ingratitude sua debitas luere poenas aequi iudices clamabant; quemadmodum hoc loco ubi Plutarchi, quem latinum eius nomine occultato faciebat, vestigia deferere & medicorum harenas ingredi non veritus, calumnijs locum satis amplum parauit: Dum enim eius lib. cap. 4, quattuor virtutes, quas medici naturae in perficiendis nutrimentis subministrare sciunt, exprimere conatur, quasi in primo limine maximo errori impexit, si quidem nullus est vel in medicinae auctorum lectione minimū versatus, qui ignoret eas facultates appellari *ἐλκτική* siue attracticem, *καθεκτική*, id est retentricem *ἀλλοιατική* vel alteratricem, & *ἀποκριτική* siue expultricem: quam uero ipse falso *καθεκτική* vocat *ἐλκτική* esse: & quam *καταδεικτική* *καθεκτική*, ex ipsiusmet verbis intelligere facile licet: neq. etiam ullus adeo rudis grammaticus inueniatur, qui *κατέχειν* pro trahere, & *καθεκτική* facultatem pro attractrice usurpare velit: sed hoc illius proprium erratum sit; Aliud autem cum multis sibi commune, & forsan cum Plutarcho & Galeno, qui Platoni adscripserūt, tamquam primus & solus potus per asperam arteriam ad pulmones descendere senserit, cum ante ipsum fuerint celebres medici idem sentientes, aduersus quos Hippocrates siue Polybus in 2. de morbis disputauit, & quos potiusquam Platonem ab Aristotele in libris de animalibus damnari crediderim: Hisce adiciam aliquas quoq. gratias Macrobio habendas esse, ne

pe qui plures in Plutarchi problematibus lacunas explendi, & errores corrigendi scriptis suis potestatem faciat; sicuti ex loco citato hos versus Eupolidis apud Plutarchum corruptos restituere poterit quiuis.

Βοσκόμετα ὕλης ἀπὸ παντοδαπῆς; ἐλάτης.

Πρίνου, κομάρου τε πύρθους ἀπαλούς ἀποξάγουσαι

Καὶ πρὸς τοῦτοις ἐτ' ἄλλ' οἷον κύτισόν τε, ἡ δὲ

φάσκον δῶδην, καὶ σμίλακα τὴν πολύφυλλον

Κότινον χίνου, μελίαν συκὴν δρυὸς κίττον μυρίαν

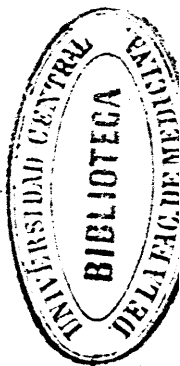
Πρόμαλον ῥάμνον, φλώμον, ἀνθερικὸν κισθόν

Φηγόν, θύμα, θύμβραν

Quos si Adrianus Iunius legisset nō traduxisset, φάσκον δῶδην, legumina odora, sed aut alio quodam modo legisset, aut φασκὸν intellexisset saltem apud Hesichium, si non apud alios esse τὸ ἐπὶ τῶν δρυῶν γινόμενον: quae omnia vna cum ceteris enumeratis ab Eupolide capras lubentius, quàm legumina pasci nunquam negarent pastores; quamquam illius poetae sententiam nequaquā opinione eorum fauere putem, qui multiplices cibos facilius concoqui simplicibus asserunt; propterea quod ex Eupolide non conuincitur capras simul tot eduliorum genera māducare; sed quod, cum maior pars aliarum pecudum duobus, tribusve tantum cibis vtantur, ipsae vno vel altero deficiente adhuc multas habēt, qui bus vesci queant, plantas, vel herbas.

*Lucretij locus de peste Hippocrati collatus & eius
defensio. Cap. 6.*

Nulti fuere ex veteribus, qui pestis rationem explicare, & posteris tradere tentarunt, sed vnum Hippocratem in eo genere omnes alios excelluisse inter medicos constat, non modo in ijs quos Epidemicos inscripsit libris, verum etiam alibi, & praesertim in
V illo

L I B E R

illo vbi volumine vbi *ἐξὶ φυσῶν* siue de spiritibus diser-
tissime tractat; quod cum ab Erotiano, Galeno, Grego-
rio Nazianzeno, Stobaeo, & ab alijs fide dignis scripto-
ribus vt Hippocraticum citetur, quin magnae apud me-
dicos existimationis tamquā Hippocratis doctrina ple-
num esse debeat neminem negaturum spero, quemad-
modum etiam latissime in nostris, quas edituri aliquan-
do sumus super Hippocratem adnotationibus, probabi-
tur: Itaq. in lib. de spiritibus sapientissimus senex om-
nium morborum aliquem dari communem originem
nempe aerem ante cetera ostendens, ita scribit, *Μετὰ
τοῦτο τοίνυν εὐθέως ρητέον ὅτι οὐκ ἄλλοθεν ποθεν εἰκὸς εἶναι γί-
νεσθαι τὰς ἀρρώστιας μάλιστα ἢ ἐντεῦθεν: ὅταν τοῦτο ἢ πλεον
ἢ ἔλασσαν ἢ καὶ ἀθροώτερον καὶ μεμιασμένον νοσηροῖσι, μιάσμα-
σι εἰς τὸ σῶμα ἐσέλθῃ. idest, post hoc igitur statim dicēdū,
quod non aliunde potissimum morbos nasci consenta-
neum est, quam hinc, quando. s. hic (de aere loqueba-
tur siue spiritu) vel copiosior, uel paucior, uel cumu-
latur atq. morbosus inquinamentis infectus corpus in-
grediatur. Ex quibus liquet eum sensisse, quod licet
aliunde quoq. morbos nasci cōtingat, nihilominus tūc
maxime contingunt, quando aer morbosus contagijs af-
fectus corpus intrat: Paullo post febres in duo genera
partiens, alterum commune omnibus pestem vocat; al-
terum ijs, qui mala uiuendi consuetudine vtuntur, ob-
victum proprium facit; vtrumq. tamen ab aere ortum
capere scribit de primo siue de peste hunc in modum lo-
quitur, *ὁ μὲν οὖν κοινὸς πυρετὸς διὰ τοῦτο τοιοῦτος ἐστίν, ὅτι
τὸ πνεῦμα τοῦτο πάντες ἔλκουσιν: ὁμοίου δὲ ὁμοίῳ τοῦ πνέ-
ματος τῷ σώματι μιχθέντες, ὅμοιοι καὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται:
ἀλλ' ὥς φησεὶ τίς διὰ τι οὐκ οὐχ ἅπανσι τοῖσι ζώοισι ἀλλ' ἔ-
θνη τινὲς αὐτῶν ἐπεριπίπτουσιν αἱ τοιαῦται νόσοι: διότι
(φασιμὲν) ἂν διαφέρει σῶμα σώματος; καὶ φύσις φύσιος, καὶ ἔθ-
ος ἔθους: οὐ γὰρ ἅπανσι τοῖσιν ἐθνεσιν τῶν ζώων ταῦτα οὐτ' ἀνάρ-
μοσα**

μοσα οὐτ' δάρμοσα ἐστὶν ἀλλ' ἕτερα ἑτέροισι ζύμφορα: ὁκό-
ταν μὲν οὐκ ἂν τοιοῦτοῖσι πληθὴ μιάσμασι, ἀ τῇ ἀνθρω-
πίνῃ φύσει πολέμια ἐστὶν, ἀνθρώποι τότε νοσέουσιν: ὅταν δὲ ἑτέ-
ρω τινὶ ἔθνεϊ ζῶων ὁ ἀνθρώπου ἀνάρμοσος ἢ τὸ νόσημα, κῆνοι νοσέου-
σιν. idest communis itaq. febris ideo talis est, quod spi-
ritum huiuscemodi omnes attrahant. simili vero spiri-
tu similiter corpori commixto similes quoq. morbi effi-
ciuntur: At fortasse dicet quispiam, cur igitur non cun-
ctis animalibus, sed alicui ipsorum generi contingunt
tales morbi? caussa est (inquam) propterea quod cor-
pus a corpore, natura a natura, nutrimentum a nutri-
mento differunt: non enim omnibus animalium generi-
bus incongrua eadem vel congrua sunt; sed alia alijs
conueniunt, quando itaq. aer huiuscemodi contagijs,
quae hominum aduersantur naturae repletus fuerit:
tunc homines aegrotāt; quando autem alicui alteri ani-
malium generi incongruus extiterit, illa similiter
aegrotant. Quam sententiam Lucretius in 6. de natu-
ra adeo eloquenter ac opposite expressit, ut non aliūde,
quam ex hoc Hippocratis libro ea omnia excerpssisse, &
quae breuiter hic docentur, ibi fusius & luculentius de-
clarasse uideatur. Versus ipsius hīsce subijcere placuit.

Nunc ratio quae sit morbis, aut unde repente
Mortiferam possit cladem conflare coorta
Morbida vis hominum generi, pecudumq. cateruis
Expediam; primum multarum semina rerum
Esse supra docui, quae sint Vitalia nobis
Et contra quae sint morbo, mortique necesse est
Multa volare, ea cum casu sunt forte coorta;
Et perturbarunt coelum; fit morbidus aer,
Atq. ea vis omnis morborum, pestilensque
Aut extrinsecus, Vt nubes, nebulæque superne
Per coelum veniunt; aut ipsa saepe coorta
De terra surgunt, Vbi putorem humida nascita est

LIBER

Itempestiuis pluuijsq. , & solibus ista.
 Non ne vides etiam coeli nouitate , & aquarum
 Tentari procul a patria quicunque domoque
 Adueniunt ? ideo quia longe discrepat res .
 Nam quid Britannis coelum differre putamus ,
 Et quod in Aegypto est , qua mundi claudicat axis ;
 Quid ve quod in Ponto est differre a Gadibus , atq.
 Vsque ad nigra Virum , percoctaque saecula calore ?
 Quae cum quattuor inter se diuersa videmus
 Quattuor a ventis , & coeli partibus esse ,
 Tum calor , & facies hominum distare videntur
 Largiter , & morbi generatim saecula tenere .
 Est elephas morbus , qui propter flumina Nili
 Gignitur Aegypto in Media , neque praeterea vsquam .
 Atthide tentantur gressus , oculique in Achaeis
 Finibus ; inde alijs alius locus est inimicus
 Partibus , ac membris , Varius concinnat id aer .
 Proinde vbi se coelum quod nobis forte alienum
 Commouet , atque aer inimicus serpere coepit ;
 Vt nebula ac nubes paulatim repit , & omne
 Qua graditur , conturbat , & immutare coactat ;
 Fit quoque vt in nostrum cum venit denique coelum ,
 Corrumpat , reddatque sui simile , atque alienum .
 Haec igitur subito clades noua , pestilitasque
 Aut in aquas cadit , aut in fruges persidit in ipsas ,
 Aut alios hominum pastus , pecudumque cibatus ,
 Aut etiam suspensa manet vis aere in ipso :
 Et cum spirantes mixtas hinc ducimus auras :
 Illa quoque in corpus pariter sorbere necesse est .
 Consimili ratione venit bubus quoque saepe
 Pestilitas , etiam pecubus balantibus aegror .
 Nec refert vtrum nos in loca deueniamus
 Nobis aduersa , & coeli mutemus amictum :
 An coelum nobis vltro natura corruptum
 Deferat , aut aliquid quod non consueuimus uti ;
 Quod nos aduentu possit tentare recenti ,

Si igitur

Si igitur quis attento animo Lucretiana Hippocraticis conferat, sane cognoscet latinum scriptorem non modo sententiam atq. principia a Graeco accepisse, immo & saepe verba uerbis alterius correspondere perspicuo animaduertet: quod ego magis miror, quoniam cum Epicurus, & Democritus cuius discipulus fuit Hippocrates, eandem opinionem tenuerint, facile dici posset Lucretium potius illos, quam Hippocratem secutum esse: Ut uero cumq. sit manifeste patet pestis originem apud illos omnes pene eandem haberi, atq. in hoc duntaxat varietatem aliquam apparere, quod Democritus atomos, Hippocrates *μικροῦς*, Lucretius Epicurum imitatus semina appellare maluerit: Conferrem quoq. Thucydidis de Atheniensium peste narrationē Lucretianae, quando praesertim Galenus saepe numero Thucydidis mentionem facit; sed quia id a multis eleganter factū inuenio, quos Fuluius Ursinus singularis probitatis, & eruditionis vir in sua Virgilij collatione non parum antecessit, libentissime abstinebo; itaq. illud vnū admonebo nonnullos inique profecto agere, qui Lucretio verrunt uitio, quod interdum a Thucydidis oratione ac mente defleat; quandoquidem non ipse Thucydidis uerba ad unguem exprimere instituerat; sed tantum modo historiam latinis carminibus complecti; quā ut felicissime assecutus est, ita magnam laudem mereatur, ubi praeter sentētiās uerba quoq. Graeca (id enim saepissime facit) latino sermone reddit.

*Hippocratis & Herodoti loca de morbo Scytharum foemineo
collata de amaronibus. Cap. 7.*

Herodotus in Thalia auctor est Scythas praelio
fufis Medis uniuerfa Asia potitos, iamq. ut in
Aegyptum contenderent, Syriam Palestinam
ingressos

L I B E R

ingressos Apsammiticha rege precibus & muneribus
fuisse persuasos, ut ea regione intacta relicta in loca sua
reuerterentur, cumq. in Ascalonem Palestinae urbem
peruenissent, multi ipsorum uetustissimum Vraniae Ve-
neris templum depecularunt; ob quod facinus Dea illa
templi spoliatoribus, eorumq. posteris omnibus morbo-
rum semineum immisit; quo quicumq. laborabant a re-
liquis Scythis ἐνάρες siue ἐνάριες hoc est euirati uocaban-
tur: Ceterū qui nam fuerit is morbus cū Herodotus nō
docuerit, Hippocratem qui & morbum, & originem ue-
ram, cuiusq. nominis rationem explanat, in medium ad-
ducemus, cum ut Herodoti historiae maior claritas ad-
datur, tū maxime ut per Herodotum Hippocratis ver-
ba ac sententias facilius intelligamus: sic ergo in lib. de
aere aquis & loc. scribit, ἔτι τε πρὸς τοῦτέοισιν δυνουχίαι
γίνονται πολλοῖσι ἐν Σκύθῃσιν, καὶ γυναικεῖα ἐργάζονται, καὶ
ὥς αἱ γυναῖκες διαλέγονται τε ὁμοίως, καλεῖνται τε οἱ τοιοῦ-
τοι ἀνδρῆς. οἱ μὲν ὀπιχώριοι τὴν αἰτὴν προσιθέασι θεῶν, &
σέβονται τοῦτέουσι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ προσκυνοῦσι· δεῖοι
κότες περὶ τὴν αὐτέων ἑκαστοί: ἐμοὶ δὲ καὶ αὐτέῳ δοκεῖ ταῦτα
τὰ πάθια θεῖα εἶναι καὶ τ' ἄλλα πάντα καὶ οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου
θειότερον οὐδὲ ἀνθρωπινώτερον; ἀλλὰ πάντα θεῖα: ἑκαστον δὲ
ἔχει φύσιν τῶν τοιούτων, καὶ οὐδὲν ἄνδρ' φύσος γίγνεται: καὶ
τοῦτο τὸ πάθος ὥς μοι δοκεῖ γίνεσθαι, φράσω ὑπὸ τῆς ἰππα-
σίης κέδματα λαμβάνει, ἅτε αἰεὶ κρεμασμένων ἀπὸ τῶν ἰππων
τοῖς προσὶν: ἔπειτα ἀποχωλοῦνται, & ἔλκονται τὰ ἴχθια οἱ ἂν
σοφόρα νοσήσωσιν: ἰῶνται δὲ σφὰς αὐτοὺς ἔσσω τοῖσδε ὀκό-
ταν ἀρχεται ἡ νόσος ὀπισθεν τοῦ ὠτός ἑκατέραν φλέβα τὰ
μνουςιν; ὅταν δὲ ἀπορρήνῃ τὸ αἷμα ὑπνος ὑπολαμβάνει ὑπὸ
ἀδειρίας, καὶ καθάδδουσιν: ἔπειτα ἀναγείρονται, οἱ μὲν τί-
νες ὑγιεῖς ὄντες, οἱ δὲ οὐ: ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ ἐν ταύτῃ τῇ ἰήσῃ
διαφθεῖρεσθαι: εἰσὶ γὰρ παρατὰ ὠτὰ φλέβες, αἷς ἂν τις ὀπιτά-
μη ἀγονοὶ γίνονται οἱ ὀπιτηθέντες: ταύτας, τοίνυν μοι δο-
κεοῦσι τὰς φλέβας ὀπιτάμνειν: οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἐπειδὴν ἀφί-
κωνται

κωνται παρὰ γυναῖκα, καὶ μὴ οἶοι τε ὥσι χρῆσθαι σφίσιν αὐ-
 τὰς τὸ πρῶτον οὐκ ἐνθυμῶνται, ἀλλ' ἡσυχίῳ ἔχουσιν ὁκόταν
 δὲ δις καὶ τρίς καὶ πλεονάκις αὐτέοισι περιωμῶσιν μηδὲν ἄλ-
 λοῖότερον ἀποβάνη, νομίσαντές τι ἡμαρτηκέναι τῷ θεῷ ὃν ἐπαι-
 τιῶνται ἐνδύονται σολὴν γυναικίῳ καταγίνοντες ἐωυτέων
 ἀναδράϊν: γυναικίζουσι τὲ καὶ ἐργάζονται μετὰ τῶν γυναι-
 κων, ἃ ἔκειναι: Τοῦτο δὲ πάσχουσιν Σκυθέων οἱ πλείοι οὐχ
 οἱ κάκιστοι ἀλλ' οἱ δοξήσαντες, καὶ ἰσχυρὸν πλείῳ κεκτημένοι
 διὰ τὴν ἰππασίαν: οἱ δὲ πένητες ἦσαν. ἔρδ' ἰππάζονται, καί
 τοι ἐχρὺν. ἐπεὶ θεώτερον τοῦτο νόσθημα τῶν λοιπῶν ἐστὶν οὐ
 τοῖς ἡναιοτάτοις τῶν Σκυθέων, καὶ τοῖς πλουσιωτάτοις πρὸς
 πίπτεν μουσίς, ἀλλὰ τοῖς ἀπασιν ὁμοίως, καὶ μᾶλλον τοῖσιν
 ὀλίγα κεκτημένοις ἢ τιμωμένοις ἤδη. εἰ χαίρουσιν οἱ θεοί,
 καὶ θαυματοῦμοι ὑπ' ἀνθρώπων, ἔαντὶ τουτέων χάριτας ἀπο-
 διδοῦσιν: εἰκὸς γὰρ τοὺς μὲν πλουσίους δύψιν πολλὰ τοῖς θεοῖς
 καὶ ἀνατιθεῖναι ἀναθήματα ὄντων χρημάτων, καὶ τιμᾶν: τοὺς
 δὲ πένητας ἦσαν διὰ τὸ μὴ ἔχειν, ἐσθλὰ καὶ ὀπτιμομόρους
 ὅτι, οὐ διδῶσιν χρήματα αὐτέοισιν, ὥστε τῶν τοιούτων ἡμαρ-
 τιῶν τὰς ζημίας τοὺς ὀλίγα κεκτημένους φέρειν μᾶλλον, ἢ τοὺς
 πολυσίους: ἀλλὰ γὰρ ὥπερ καὶ πόρτερον ἐλεξα θεῖα μὲν ἔταυ-
 τα ἐστὶν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις; γίνεται δὲ κατὰ φύσιν ἐκασα καὶ ἡ
 τοιαύτη νόσος ἀπὸ τοιαύτης προφάσιος τοῖς σκύθαις γινέται
 οἷον εἶρηκα. Quibus, vt facilius a quocunq. intelligi &
 conferri queant, etiam latina adiungam: Amplius autē
 plurimi Scythae Eunuchi sūt, & muliebria officia obe-
 unt, instarq. foeminarum omnia faciunt, & loquūtur,
 vocanturq. hi effoeminati. Et regionis quidem incolae
 causam ad Deum referunt, coluntq. hos ipsos homines
 & adorant sibi ipsis timentes, ne quid tale accidat. Mihi
 vero hi affectus diuini quidem esse videntur, sicut & re-
 liqui omnes; neq. ullum aliquem alio esse diuino rem
 aut humaniorem, sed diuinos omnes: verū unusquisq.
 eorum suam propriam habet naturam, neq. aliquis ci-
 tra naturam accidit: Qua re quomodo hic affectus con-
 tingāt

L I B E R

tingāt ut mihi uideretur, narrabo. Ab equitatione ipsa diuturni eos corripiunt articulorum dolores, nimirum propendentibus semper ex equis eorum cruribus; dein de claudi fiunt, contrahunturq. coxendices; cum inualuerit morbus; Medicantur autem sibiipsis hoc modo, a principio morbi vtranq. uenam retro aures incident, quo facto sanguine multo promanante somnus eos corripit prae imbecillitate, sicque obdormiscunt, quorum quidem aliqui depulso somno sani exurgunt, aliqui vero minime: Atq. mihi sane videntur ea medicatione se ipsos perdere: Venae enim retro aures sunt, quas si quis secet sterilitatem inferant his, quibus secantur; quare id etiam ipsis ex earum incisione accidere certū est: Quando igitur postea vxores adeunt, impotētesq. se factos vident cum illis coire, primum quidem nihil molestius cogitantes quiescunt, cum autem bis, aut ter, aut amplius frustra opus tentarunt, neque quicquam proficiunt, mox putant se Deum offendisse, in quem culpam reiiciunt, induuntq. se veste muliebri, palam se eui ratos esse confitentes ad mulierumq. contubernia transeunt, earum opera tractantes. Hoc itaq. malo ditissimi Scytharum afficiuntur, minime vero infimi, imo qui maxime & genere & potentia praeualent, ex nulla alia quā continuæ equitationis causā hoc perpetiuntur: pauperes uero minus quum non multum aequitent: Vnde si haec alijs diuiniior censenda esset, non nobilissimis neq. ditissimis Scytharum fere solis accideret, sed esset omnibus aequaliter peculiaris, immo magis inuaderet pauperes circa cultum deorum negligentiores; si saltem gaudent dii in hominum admiratione constitui, & pro hoc beneficia hominibus retribunt: Diuites enim saepius dijs sacra faciunt, victimas offerunt, statuas erigunt coluntq. quum pecunijs abundant: pauperes autem minus id faciunt, quum non habeant; quin etiam aliquando deos

do deos detestantur, qui eis opes non suppeditent; ut verisimilius esset pauperes, ac parum abundantes hoc malo propter crimina sua puniri, quàm diuites, & qui opibus abundant: Verum (sicut & prius dixi) diuinus quidem hic affectus est, secundumq. naturam accidit, si militer vt alij omnes; neq. alia eius causa, quàm ea quàm dixi Scythis existit. Haftenus Hippocrates a quo facile vnusquisq. comprehendere potest Scytharum morbū ab Herodoto nominatum eundem esse; quem ipse refert, & quādo hic eos *ἀνὰ πτεῖς* vocat, vel *ἐν πτεῖς*, ut apud Herodotum, corrigi debet; vel vtramq. dictionem idē significare putandum, nimirum euiratos seu effeminatos: sicuti quoq. Scytharum vates, vtpote castratos appellatos esse in Melpomene meminit: Quae vero Hippocrates de morborū omnium diuinitate differit, quaeue de pauperum, & nobilium moribus, vnde Aristoteles multa in 2. Reth. scripta accepisse potuit; ita interpretari debent, tamquā a viro potius philosopho, quàm villo verae religionis lumine praedito profisciscantur. Id non est absq. animaduersione praetereundum Amazonum genus, quod ab aliquibus fabulosum reputatū est ab Hippocrate ante verba citata apertissime confirmatum esse; sicut etiam confirmauit 3. de artic. textu 85. quamquam ibi neget eas cōsueuisse infantibus masculis articulos luxare, vt claudi imbecilliores fierent: Has etenim mulieres multis saeculis perdurasse probaret aliquis, quod Eradius in vita Pemenis abbatis narrat. Amazonas foeminarum crudele genus viuente eo abbate in Scitiam descendisse, multosq. patres sanctos interemisse, quod pluribus annis post natum Christum contigit. Haec tamen historia haud parum vero dissimilis videtur, quoniā regio in qua Amazones regno sunt potitae, plus distabat ab Aegypto, quam vt potuerint in ipsius regionem uenire; praeterquam quod nullus

LIBER

auctor fide dignis Amazonum imperium tanto tempore perdurasse tradidit; quod tamen aliquem scripsisse, si verum fuisset, rationi consentaneum esset.

Iecur anserinum in precio fuisse antiquitus : de carne suilla locus

Plutarchi. Caupones Italos solum immerito damnari

a Plutarcho.

Cap. 8.

IEcur anseris apud Romanos in mensis fuisse celebre probatum est ab Athenaeo dipnos 9. ubi etiam anseres ipsos saginari solitū habetur, quod potissimum gratia iecoris factum puto, nempe quod sagina maxime omnium crescit, ideoq. Martialis hoc significans ait.

Aspice quam tumeat magno iecur anseris maius,

Miratus dices, hoc rogo creuit ubi?

Quamobrem nullus mirari debet si pariter suillā carnē, qui summopere cōmendēt ipsiusq. solā cōcoctionis difficultatē damnēt, inueniātur multi; ex quorū numero diuinus Galenus eiusq. sequatiū maior pars extitisse videtur: Ante hunc, qui vsq. adeo extulerint huiusmodi cibū, raros obseruaui, immo quā plures rationes recēse re possumus, quibus antiquitus sicut, & hisce tēporibus suem in cibū assumere relligio erat; quod plerunq. ob sanitatē factitasse, potiusquā ob superstitionem credo; & ne sententia, sine fautore aliquo proferatur, Plutarchum adducā, qui in 4. sympof. prob. 5. rationē reddēs iecur Iudaei carnibus suillis abstinere sic loquitur *Τὸ δὲ ὕκον κρέας οἱ ἄνδρες ἀφοσιοῦσθαι διὰ τὴν ὑγιάν, δοκοῦσιν, ὅτι μάλιστα πάντων οἱ βάρβαροι τὰς ἐπιληψίας, & λέπρας δυσχεραίνουσι, & τῇ προσβολῇ τὰ τοιαῦτα καταβύσκειται πάθη τῆς ἀνθρώπων, οἷον τὰς πᾶσαν δὲ καὶ ὑπὸ τῇ γαστέρᾳ λέπρας ἀναπλεῶν, καὶ ψωρικῶν ἐξανθημάτων ὁρώμεν ἅδε καχεξίας τινὸς, γυγνομένης τῷ σώματι καὶ φθορᾷς ἐπιφέρει δοκεῖ τοῖς σώμασιν, οὐ*

σιν, οὐ μὲν ἄλλα καὶ τὸ θολερὸν περὶ τῶν δΐαιται τοῦ θρέμματος ἔχει τινὰ πονηρίαν, οὐδὲν γὰρ ἄλλο βορβόρω χαῖρον οὕτω καὶ τόπους ῥυπαροῖς καὶ ἀκαθάρτοις ὁρῶμεν, ἔξω λόγου τιθέμενοι τὰ τῶν γῆραςιν καὶ τῶν φύσιν ἐν αὐτοῖς ἔχοντα. Τούτοις λέγουσι δὲ καὶ τὰ ὅμματα τῶν ὑῶν οὕτως ἐκκεκλάσθαι καὶ κατεπαῖσθαι, ταῖς ὁφθαλμοῖς ὥστε μηδ' ἐνός ἀντιλαμβάνεσθαι μηδ' ἐποπτεῖν τῶν ἄνω μηδ' ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀνὰ μὴ φερομένων ὑπὸ τῶν ἀναστροφῶν τινὰ παρὰ φύσιν αἰκόρας λάβωσιν; διὸ καὶ μάλιστα κραινῇ χρώμενον τὸ ζῶον ἡσυχάζειν ὅταν οὕτω φέρεται, ὥς τι πάρα κατὰ τὴν ἀνθρώπου ἀνδία τὰ οὐράνια καὶ κρείττονι φόβῳ βοᾷν συνεχόμενον. Quae verba quoniam aliqua ex parte nos restituiimus, necdum a quoquam latine interpretata vidimus, ut a nemine desiderantur, etiā lingua nostra ponam: Carnem porro suillam ob sanitatem quoq. reuereri isti homines videntur, propterea quod barbari maxime omnium gentium utiligine, ac lepra laborant; huiusq. carnis esu a talibus morbis homines consumi arbitrantur: omnem vero suem sub ventre lepra, ac efflorescentijs refertam fere semper intueamur; quae nimirum ob malum quēdam habitum, atq. corruptionem corpori ingentem in corporibus summis efflorescere videntur: Verum enimvero huiusmet bestiae circa victum sordities prauitate non caret; quandoquidem nullum aliud animal aequo fimo, ac lutulentis, immundisq. locis gaudere cernimus, exceptis ijs, quae generationem in his ipsis, naturamq. similē possideat; ferunt etiam oculos porcorum vsq. adeo interdum interdum hebetari, atq. contrahi, ut nec ullam rem superiorem apprehendere, neq. coelum aspicere valeant, nisi ipsis resupine collocatis pupillae conuersionē acquirant; & proinde animal illud, dum uehementer stridet, tūc praesertim si ita feratur, quiescere, ac tacere, q̄ si infuerudine coelestia uidēs stupeat, & maiore metu, a clamādo detereatur. Sed qm̄ Plutarchi meminimus,

L I B E R

non tacebo me summopere illius iudicium mirari, qui 2. sympos. probl. 10. Italos cauponas prauitatis, ac molestiae inculcat, quasi graeci non essent alijs deteriores, etiā Platonis aequissimi iudicis sententia, qui dum graecis legē de cauponaria in 11. lib. de legibus ferret enumeratus pluribus cauponū maximis vitijs eos ex viliori ciuitatis gente tamquam prauos omnino futuros creari mandat. At fortasse Plutarchus ab aliquo caupone deceptus, quod vel vinum falernum adulteratum, vel nouū aut recentatū pro uetere (ut saepe eos facere cōsueuissent narrat Galenus) ei uēdiderint, ea dicere nō erubuit.

De Meliloto Cratinus expositus: De coronis:

de lemniscis. Cap. 9.

Quae situm est apud Athenaeum in 15. dipnos: qua de causa Cratinus melilotum herbam αἰθρῶν *αἰθρῶν* semper custodem vocarit: cui quaestioni cum eo in loco nihil responsum habeatur, ne lectorum animi continuo suspensi maneant, sciri velim inter herbas coronarias apud veteres melilotū primas fere semper tenuisse, ac ob id a latinis modo fertulam, modo campanicam fertā vocatam esse: cur vero id esset, puto quoniam coronis ad sedandum ebrietatis feruorem institutis melilotum miram operam praestabat, quando nimirum in 3. eiusdem Athenaei libro legitur, ὅτι μελιλότοι οἱ εἴθρανοι πάνυ δωδεῖς, καὶ καὶ σωνοῦς ὥρα ψυκτικώτατοι: Qui igitur apud Cratinum semper custodem melilotū dixit, nil aliud (mea quidem sententia) significare nobis uoluit, quā quod eius herbae potestate semper ab ebrietate custodiretur. Coronas autem laneas antiquissimis temporibus, ut ait Festus, esse factitatas nemo mirari debet, propterea quod si Plutarchi, Athenaei q. de coronarum origine scripta attente consideremus, Veteres potui

tui magnopere dediti saepenumero ex ebrietate maximis capitis doloribus sollicitabantur; nec vllum magis praesentaneum remedium experiebantur, quam vt artibus vinculis tempora ligarent. ligamina vero illa primo ex rudi & uili materia fuisse conficta verisimile est, vtpote lino lanave, non tincta coloria à Festo appellata, quarum utilitas quotidie maior apparens homines eadem excitauit, vt (quemadmodum in rebus luxur succrescere solet) primo utilitatē illā ornamentis quibusdā pararent, vnde coronas inueniunt, deinde ut commoditati iucunditatem etiam annexam uellent: quo tempore laneis, lineisq; inuolucris dimissis coronas ex hedera, myrto, rosis, meliloto, alijsq; fragrantibus herbis texere aggressi sunt, quae & odore, coloreq; sensus oblectarent, ac simul ui refrigeratoria incendium uini & ciborum leuarent, quod remedij genus excogitasse medicos valde rationi consonat, ac Athenaeus attestatur. Nam (ut scribit Plinius lib. 21.) apud graecos de coronis priuatim scripsere Mnestheus, atq; Callimachus medici quae nocerent capiti, quoniam & in hoc est aliqua ualeitudinis portio in potu atq; hilaritate praefertim. Nec his hominum uasta cupiditas delitijs satiata est; immo referēte Plinio, ex auro, atq; argento folia coronarū regere, easq; unguentis pretiosis perfundere, & capiti colloque circumponere coeperunt, quasi parum esset odoribus florum anatura elargitis perfrui, nisi & illam vincere, aut saltē dehonestare tentassent. Habuerunt coronae fasciolas quasdam intortas dependentes, vt illis possent subligari de capite laberentur, vel potius vt aliquid ornamentis adderetur, quas fasciolas à graecis *λημνίσκους*, à latinis lemniscos vocatos scio: quamquam apud Plinium lib. 21. cap. 3. non lemnisci, sed lemnici falso legantur. Hi uero ex varijs rebus fiebant, sed celebres erant ex tenuissimis philyris earum tunicarum, quae inter corticem, & lignum

L I B E R

& lignum tiliac inueniuntur. Ad illarum porro similitudinem Celsus, Aetius, Paulus, aliq. medici lemniscorū nomen indiderunt inuolucris quibuscūq. lineis lōgis retortis, quibus in dilatādis uulnerū, nec nō amplificādis aliquorū locorū angustis oris utebātur: At lemniscos angustas uittas uocasse Syracusios auctor est Hesychius.

*Plinij & Galeni loca de doloribus: Pro oculis vstio venarum
temporalium: Lotio pedum: Origanus: sordes aurium
in morientibus quales: Cap. octo.*

I Linius lib. 25. cap. 3. memoriae mādauit. Auos experimento iudicasse asperrimos omnium cruciatus esse calculorum a stillicidio uesicae; Proximum stomachi ob quem epoto gypso C. Proculeium Augusti Caesaris familiarē se se enecasse prodit lib. 36. cap. 24. tertium eorum quae in capite deleant, non ob alios fere morte conscita: At ex aduerso Galenus in 2. de comp. med. s. l. scribit neminem ob capitis dolorē uehementē unquam animi deliquio comprehensum interijisse; neq. seipsum occidisse, quemadmodum quidā colī dolore vexati fecerunt: Quinimmo utcumq. quis capite doleat, semper eius minorem dolorem esse, quā eorum, qui colī, aut auris, aut dentis, aut oculi vexātur dolore: Inter alia vero quae antiqui habuerunt pro ueteris capitis dolore tollēdo remedia, vnū erat temporū uenas inurere ab Hippocrate in lib. de loc. hom. summo pere cōmendatū: quo similiter usos ad compescendas oculorum fluxiones scriptum reliquit Arist. 31. probl. sect. 5. vbi sic ait, διὰ τῶν ῥαματικῶν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τὰς τε περὶ τοὺς προτάφους φλέβας καίουσιν πυκνοῦντες τοὺς τῶν ὑγρῶν πόρους, & ξύουσι τὴν κεφαλὴν διατέμνοντες τὸ ἐν αὐτῇ δέσμα. idest propter quod in illis qui fluxionibus oculorum tentantur uenas circa tempora inurunt humorum

morum ductus occludentes, caputq. obscalpunt eius cutem incidentes. Qui tamen hanc medicationis rationem damnarent, posterioribus temporibus non defuerunt, quemadmodū Aetius qui solos barbaris legibus seruientes hoc fecitasse memorans non medicationem ipsam, sed imprudētem potius eam adhibendi modum improbasse videtur: Cur autem in lib. 5. & 7. Epid. notatum habeatur pedes aqua vel igne maxime calefacere oculis noxium esse, certe videre nequeo, nisi maximam calefactionem vapores plures, quam par sit, ad caput mittere dicamus, & propterea eos libros qui non approbarunt, aliqua ratione id effecerunt: At quod ibi dem scribitur Origani potum oculis obesse non vsque quaq. a veritate abhorret; quādo Aristoteles 31. prob. sect. prob. 9. origanum oculis iccirco nocuum afferre innuit, quoniam tantummodo desiccando cutem induratur, neq. lachrymarū ciet. Et ne aures penitus silentio praetermittantur de illis hoc in loco adnotare placet, quod ex sententia Aristotelis scriptū reliquit Apollonius in hist. mir. videlicet sordes, quae in auribus nascuntur, cū sint alioquin amarae, fieri dulces morituris, idq. in multis esse obseruatū; cuius euentus causam ab ipso in quaest. nat. explicatam tradit, qui liber cum hoc die desideretur. Iccirco putamus nos eam ibi rationem allatam, quod morituris calor natiuus extinguitur, unde humores in capite dilutiores ac frigidiores multiplicantur; ut etiam ex lachrymis constat, ac destillationibus, quae tunc temporis maiores fiunt: illi igitur humores sordibus aurium permixti dulcescere faciunt, perinde ac lupinos aqua potabilis: nisi potius dicamus biliosos ichoras ut pote calidos, qui sordibus commixti amorem inducebant, morientibus una cum calore expirare, & propterea quod relinquitur pituitae dulcius uideri.

epid. 5.
epid. 7.
huius Rati
q. 1. in
hunc illius

L I B E R T

De carbonibus loca Galeni, Cassij, Lucretij, & Theophrasti:

De lumbricis locus Plinij ex Theophrasto correctus:

De carbonibus non Error Gazae ad d. Cap. loq. ut. omnia non

exigebantur ad d. superius A. Theophrastus

Multos ex halitu Syrorum, speluncarum, ex cu-
bilibus recenter oblitis, atq. etiā a carbonibus,
tum antiquis tum nostris temporibus interiisse
nemo sanus inficias ibit; quorum euentum causam te-
nuitati spirituum attribuens Erasistratus idre a Gale-
no refellitur 7. de usu partiū, necnon lib. de vtil. respir.
sed neq. ipse omnibus placere potuit, dum ea omnia &
praesertim carbonum effectus in occultas & nobis ini-
micas qualitates retulit; Cassium itaq. medicum (vt
vocat Celsus) ingeniosissimum Thyberij aetate Romae
aestimatum magis laudare debemus, qui in probl. suis
carbones capitis dolorem parere non arcana ratione,
sed nimio calore caput exiccāte condensanteve scripsit;
esse namq. maiore uim in exusto carbone iterumq. fla-
grante Plinius quoq. lib. 33. cap. 5. affirmavit: Cur au-
tem Cassius ad euitandam carbonum noxam eos vino
paucō extingui praecipiat, eam rationē afferrem quod
uinum maxime penetrans carbones non solum prauis
vaporibus priuat, qui si suffocatione extinguantur, in
ipsis retinentur; verum etiam eos, rariores ac tenuiores
efficit, vt cum iterum accēdantur, puriorem ac blandio-
rem calorem emittant; Huic rationi id non parum fa-
uet, quod Theophrasto in libro de igne scriptū est, ignē
scilicet citius ab aceto, & vino quā ab aqua extingui,
quoniam intimius penetrans, porosq. latiores reddens,
fomites ubi ignis conseruatur, melius tollit. An vero
quicquam ad hunc Cassij locum faciant Lucretiani illi
versus in 6. sic ab Oberto Gifanio restituti.

Carbonumq. grauis vis, atq. odor insinuat

Quam facile in cerebrum, nisi aquam praecepimus ante

Aut

*Aut nisi membra prius pertexit frigida seruus
Aut sit odos vini plagae manabilis morae? alijs cogit adu ppono*

Nunc postquā Theophrasti mentio incidit, aliquid ex ipso memoria dignum interserere libet, id scilicet quod in fine ex lib. de hist. plant. notatum inuenitur *ελμινθας* lumbricorum genus nonnullis nationibus connasci, ex aduerso alias ipsis omnino carere: Habere quidem Aegyptios, Arabas, Armenios, trans Mediam, (sic enim corrigo *ἀρμενιοι μεταδίδως*, quod & Plinius & Gaza omisserunt) Syros, Cilices, & inter, Graecos Thebanos in gymnasijs versantes, ac Boeotios omnes Carere autē Athenienses, Phrygas, atq. Thracas; Vnde Plinij verba in fine 27. libri ex hoc loco sumpta sic corrigenda sunt, quemadmodum in manuscripto Pauli Manutij codice leguntur. Sicut accepimus de tineis, lumbricisq. inesse Aegypti, Arabiae, Syriae, Ciliciae populis, ediuerso Thraciae (non Graeciae, vt est in vulgatis omnibus) Phrygiae omnino non innasci; Minus id mirum quā quod in confinio Atticae Boeotiaeque Thebanis innascuntur, cum absint Atheniensibus. Hoc autem an peculiare illarum regionū donum sit, an potius ex victus diuersitate nascatur (vt ego magis reor) alijs discutendum relinquam, si tamen hisce adiecero errorem in eodem cap. a Gaza commissum: Nam quod Theophrastus de grano Gnidio loquens, ita scribit *διὸ εὐόταν δίδωσι κατὰ ποτὸν (διδόασιν γὰρ πρὸς κοιλίας λύσιν) ἐν ἄρτῳ ἢ σέατι περιπλάττουσι*, ipse transtulit [contra alui solutionē] cum potius ad aluum soluēdam interpretari debuisset. Si quidem granum Gnidium apud medicos, & praesertim apud Hippoc. nunquam non pro maximo purgatorio usurpatum est, sed fortasse deceptus est Theodorus a Plinio, qui lib. 27. cap. 9. scripsit granum Gnidium aluum sistere, contra rationem cum sit adurens, & contra experientiam, quamquam etiam Dioscorides eius vim

Y purga-

L I B E R

purgatoriam magnam facit qui semen Thymelaeae granum Gnidium esse, & a Syris linum, vt quoq. Plinius vocari scriptum reliquit.

Thucididis locus a Lucretio expressus, ac illustratus.

Cap. XII.

IETRVS Victorius vir aetate nostra cum ob raram eruditionem tum ob incredibilem probitatem omnibus admirandus in iis, quos postremo variarum lectionum edidit libris, cogitandum proponit an ea Thucididis verba *Ἐπὶ πολλοὶ περισκόμενοι τέτων διέφυγον* a Lucretio exacte sint interpretata his uersibus.

Et grauit̃ partim metuentes limina leti

Vinebant ferro priuati parte uirili

De qua re cum iam diu ipsi sententiam meam per litteras Roma significassem, humaniter sanè nonnullis aliis rebus, quæ in ipsis continebantur, responsum dedit, de hac vero nullum quidem verbum fecit, ob quod ratus opinionem meam saltem ab illis improbatam non esse, hic ponere non timebo. Homines. n. vitâ membris, dum periculum conspiciunt, praeponere nemo est qui neget, porro medicis in pestiferis morbis (qui facile nisi compeſcantur, & serpendo sese in viscera propagare, & inde citro iugulari solent) ferro atq. igne, vt statim virus de corpore tollant, crebro vti clarum esse cuiq. puto: Itaque uerisimilius fit in ea saeuissima peste a Thucidide descripta homines ne perirent, genitalia lue pestifera iam corrupta sibi amputanda ferro praeuisse; quam permisisse vt emortua sponte caderent: Rarum plane est vt pestis aliquod membrum depascens sponte desinat nisi medicamentorum opera coerceatur; quod tanto minus in partibus genitalibus euenire putandum est; nimirum quæ male affectæ ob viciniam, & *συνωθῆναι* ceteris uisceribus

bus affectiones suas facile impertiunt: Quando igitur Thucydides illos genitalibus priuatos euasisse narrat, secundum medicos necessarium prope est intelligere, quod ferro illa abscinderent, neque sinerent morbum intimius penetrare, necareq. vt euenisset si partes a peste infectae, atq. corruptae, vt sponte sua deciderent expectassent, neq. statim a sanis eas disiunxissent; Ergo Lucretium commendare potius debemus, qui breuitati ac obscuritati Thucydidis claritatem afferre, nec non eā pestem diligentius describere voluit. Num autem pestis haec illa fuerit, a qua Athenas Hippocratē lignorum, & herbarum odoratarū, incendiis liberasse in ipsius vita, in Atheniensium decreto, & apud Galenū legitur, non multū interest scire: Attamen ipsissimam fuisse credere quoq. possumus, eo praesertim quod Thucydidē Hippocrate iā aetate prouecto historiā suā condidisse constat.

*Locus Virgilij secus quam a grammaticis ex Aristotele declaratus:
Et cur ab ipso medicina ars muta uocata sit. Cap. XIII.*

M V L T I declarare conati sunt cur Virgilius mare Aquilonibus flantibus atrum fieri scripserit eo versu Aeneid.

Fluctusq. atros Aquilone secabat.

Quorum omnium sententias & si improbare non intendam, nihilominus quid & ego sentiam, hoc loco exponam: atq. ante alia supponam duo prima coloris genera esse, album nempe & nigrum, ex quibus vario modo simul commixtis variae ac pene innumerae colorum species enascuntur: Niger color nonnumquam obscurus, interdum tenebrosus, aliquando ater (sicut a Virgilio) nuncupatus inuenitur: atque hic quandoque verus, & naturalis existit, quandoque solummodo talis apparet: multos enim colores apparere, & non esse, pluribus exemplis demonstrari posset, nisi quod

L I B E R

de columbae collo sceptici disputabant, atque in iri-
de conspicitur, totum hoc manifestum faceret: De ve-
ro atro colore, quoniam Virgilius, mea sententia, non
loquitur, de apparente dumtaxat sermonem habebō;
Qui ceu in lib. de coloribus (sive sit Arist. sive Theo-
phrastii) scriptum habetur hisce tribus modis apparet, ἢ
ἢ ὅλως τὸ πηρώμενον ἐστὶ τῇ φύσει μέλαν, ἢ ἀφ' ὧν μηδὲν ὅ-
λως φέρεται φῶς πρὸς τὰς ὀφθαλμοὺς: τὸ δὲ μὴ ὀρώμενον ὅταν ὁ πε-
ριέχων τόπος ἑρᾶται φαντασίαν ποιεῖ μέλανος φαίνεται δὲ ἐ-
κ τῶν τοιαῦτα ἢ μὴ ἅπαντα μέλανα ἀφ' ὧν ἀραιὸν καὶ ὀλίγον ἀ-
νακλᾷται τὸ φῶς, idest, vel enim omnino quod non videtur
est natura nigrum; vel a quibus nullum prorsus lu-
men fertur ad oculos; nam quod non videtur, quando
ambiens locus videtur, nigri speciem reddit; apparent
item omnia huiusmodi nigra, quibus rarum & paucum
lumen reflectitur: His itaq. tribus modis nigredine in
rebus apparente proculdubio mare aquilonibus ven-
tis agitatedum vno ipsorum atrum, atq. obscurum videri
necessum est; sed quoniam neq. primo, neq. secundo id
fieri cuius mediocriter in philosophia versato perspe-
ctum est, sequitur ut tertio modo appareat: Mare sane,
& omnis aqua cum suapte natura alba videatur, eo quia
solares radij a laeuore, ac planitie superficiei reflexi eā
illuminando lucidam efficiunt, amisso laeuore, radijsq. lā-
guentibus fractis, atq. imminutis, iure merito albedo
deperditur, contrariaq. ipsi nigredo succedit: Quam-
obrem (ut ad vergiliana verba descendam) aquilones
suis vehementibus motibus mare perturbantes, nec nō
illius planam, laeuemq. superficiem asperam reddētes,
ita ut altera pars depressa, altera eminens euadat, iuxta
id quod Poeta 3. Aeneidos expressit, dicens.

Et glacialis hiems aquilonibus asperat undas.

Propter similem aquae inaequalitatem paucis radijs,
illisq. fractis, & imminutis incidentibus haud superfi-
cies

cies depressae partis illuminatur, immo ab illa asperitate diuulsum, & dissipatum lumen aboletur; & propterea superficies aquae umbris quodammodo plena, lumineq. priuata, nigra apparet; quam apparitionē insinuas-
se Virgilium apud me certum est, sicut etiam Arist. 23. part. prob. 23. fieri auctoritate Homeri abunde demonstrauit: iam vero sententiam hanc ex veris philosophiae fundamentis capi, quae Poetae ignota minime fuerūt, apertum erit, si libellum de coloribus magna doctrina refertum eo in loco perlegamus, ubi haec scribuntur, *ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ ὕδατος μέλαν φαίνεται ὅταν ξαχυνθῇ καὶ διὰ περὶ τῆς θαλάττης φρίκης; διὰ γὰρ τὴν τῆς ἐπιφανείας ξαχύτη-
τα ὀλίγων τῶν αἰγῶν προσπιπτουσῶν καὶ διασωμῆου τοῦ φω-
τός το σκιερὸν μέλαν φαίνεται*, idest, similiter autē & aqua nigra apparet, quando asperata sit, veluti in maris aestu: Nam ob superficiei asperitatem, cum pauci radij incidant, ac lumen diuellatur, quod umbrosus est, nigrum videtur, quo in loco atq. in probl. *φρίκης* nomine utitur, Aristoteles ad signandam maris perturbationem, perinde ac medici idem vsurpant ad horrores & concussiones febrientium significandas. Cur autem Virgilius 12. Aeneid. Medicinam mutam artem uocarit carminibus his.

*Ille ut depositi proferret fata parentis,
Scire potestates herbarum, usumq. medendi
Maluit, & mutas agitare inglorius artes*

Non defuerunt qui explicare conati sint, ita. f. a Poeta vocatam dicentes, quoniam comparata musicac, ignobilis ac parum celebris est; sed eorum mendacia facilliter redarguuntur, quod Homerus multis antea seculis medicum magnis hominibus dignum fecerit: Itaq. oppositissime Fuluius Vrsinus doctissimus, mihiq. ob cādidissimos eius mores, & miram eruditionē, valde carus, atq. arcta amicitia coniunctus in suis collationibus mutam

LIBER

tam a Vergilio artem medicam nūcupatam insinuauit, quod tota eius vis in operationibus ac remedijs potius, quam in sermonibus atq. eloquētia collocetur, vt nedū Cornelius Celsus, verum etiam Galenus vbiq. praedicat: vnde in medicos loquaces dīctērium emanauit.

Ἰατρός ἀδ' ὀλεχός νοσοῦντι πάλιν νόσος.

*Loca Aristotelis & Strabonis de generatione animalium in niue
& igne collata atq. examinata: Locus Aristotelis
emendatus. Cap. 14.*

Aristoteles 5. de hist. animal. cap. 19. animalia quaedam ex niue atq. igne oriri hunc in modū scribit, καὶ γὰρ ἐν τοῖς δοκοῦσιν ἀσηπτοτάτοις ἐγγίνεται ζῶα, οἷον ἐν χιόνι τῇ παλαιᾷ σκώληκες: γίνεται δὲ ἡ παλαιὰ ἐρυθροτέρα, διὸ καὶ οἱ σκώληκες τοιοῦτοι καὶ δασεῖς: οἱ δὲ ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ χιόνος μεγάλοι, καὶ λευκοί, δυσκίνητοι δὲ πάντες: ἐν δὲ Κύπρῳ οὗ χαλκίτις καίεται, ὅπῃ πολλὰς ἡμέρας ἐμβαλόντων; ἐν ταῦτα γίνεται θηρία ἐν τῷ πυρὶ τῶν μεγάλων μῶν μικρόντι μείζονα, ὑπόπτερα, ἀκατὰ τοῦ πυρὸς βαδίζει, καὶ πηδᾷ: ἀποθνήσκουσι δὲ καὶ σκώληκες καὶ ταῦτα χωρίζοντα τὰ μὲν τοῦ πυρὸς, οἱ δὲ τῆς χιόνος. Quinetiam in ijs, quae putredinē nullā posse recipere existimātur nasci animalia nouimus, vt uermes in niue uetustiore, qui hirti sunt pilis, & rubidi. quoniā & ipsa nix uetustate rubescit. sed in niue mediae terrae candidi, & grādiore inueniūtur. Torpent omnes, ac difficulter mouētur. In Cypro insula aerarijs fornacibus, ubi chalcites lapis ingestus cum pluribus diebus crematur, bestiolae in medio igne nascuntur pennatae, paulò muscis grandibus maiores, quae per ignem saliat, atq. ambulent. Emoritur & hoc genus, & aliud niuis alumnum, cum alterum ab igne, alterum a niue demotum est, quae cum referat etiam Antigonus in paradoxis, non μῶν, siue murium, ut in graeco, &

co, & latino codice legitur, sed *μυῶν*, idest muscarum legendum est. Animalia vero haec, & praesertim ex niue generata, quoniā Strabo, ut in Armenia fiāt; ex Apollonide monstrat, eius uerba haud Aristotelicis dissimilia hic ex libro eius Geographiae 12. subiungam, *ἐν δὲ τῇ χιόνι βώλους πηγνύσθαι φασὶ κοίλας περιεχούσας χηρὸν ὕδωρ ὡς ἐν χιτῶνι; καὶ τὰ ζῶα δὲ ἐν αὐτῇ γηγνάσθαι; καλεῖ δὲ σκώληκας Ἀπολλωνίδης; Θεοφάνης δὲ ὀρίπτας, καὶ τοῦτοις ἀπολαμβάνεσθαι χηρὸν ὕδωρ περιγεθέντων δὲ τῶν χιτῶνων πίνεσθαι; τινὲς δὲ γῆρεσιν τῶν ζώων τοιαύτῳ ἐκάζουσιν οἶαν τινὲ τῶν κωνώπων ἐκ τῆς ἐν τοῖς μετάλλοις φλογος, καὶ τοῦ πετάλου.* In niue glebas quasdam concavas cōgelassere prodiderunt aquam optimam tanquam in tunica continentes, in niue animalia quaedā concreari, quae Apollonides uermes appellat. Theophantes uero montanas tēredines, atq. in illis aquā optimam contineri & ruptis tunicis bibi. Horū animalīū generationē talem putant qualem culicū ex flamma, & bractea metallorū. Quae omnia sane creditu difficilia sunt, quòd ad animalium generationē necessario tum calor, tum humor requirūtur; quorum alter ab igne, aliter a niue maxime absunt: immo agricolae, dum semina in terra ad huc latent, hie me niuīū copiā exoptāt, quo inter cetera beneficia id cōsequatur ne bestiolae frugibus perniciosae alantur; sed existentes enecentur. Itaq. si in niuib. interdum uermiculi conspiciūtur, ex terra emanasse ipsosq. sese inuoluissē putandū: Pariter animalia apparentia, in fornacibus metallorum potius crediderim ex terra metallis commixta, in qua nascuntur, erumpere, quam in igne ipso oriri; eo maxime quod Aristoteles quasi sui immemor in 2. de gener. animalium cap. 3. ubi maturius quàm in historiarum libris naturae res examinauit, nec in igne ipso, nec in ignitis ullis, siue humidis, siue siccis animal quodpiam gigni hunc in modum scripsit;

L I B E R

διὸ καὶ ἔτι μὲν οὐδὲν ἄλλο ζῶον οὐδὲ φαίνεται συνιστᾶν πύ-
ρου μύρμιξ, οὐτ' ἐν ὑγροῖς, οὐτ' ἐν ξηροῖς οὐδὲν. Haecenus de re
ipsa ab Aristotele narrata. Nunc occasio postulat in
eius 5. de hist. supracitatis verbis graecis maculam in-
gnem deleam, quoniam ubi legitur, οἱ δὲ ἐν τῆς ἐν ἐνδία
χιόνος μεγάλοι, legendum monstrat antiquissimus apud
me manuscriptus codex, ἐν δὲ τῇ ἐν Μηδία χιόνος μεγάλοι,
ita vero legi debere ut sentiam, duae rationes impel-
lunt; una est quod nix sereno tempore vel liquatur in-
terdiu, vel noctu gelatur: & propterea quomodo ex ip-
sa grandiores vermes nasci queant, non video: altera ra-
tio est, quod Strabo qui in Armenia huiusmodi ani-
malium generationem fieri scribit, etiam regionem eā
Mediae finitimam, atq. in producendis rebus similimā
facit. Itaq. prudenter Gaza, vel coniectura ductus, vel
optimo codice adiutus, verba in vulgatis deprauata sic
transtulit; quemadmodum ex manuscripto nostro trans-
ferendum censemus.

*Insaniae genus ab Aretaeo medico descriptum,
& monstratum. Cap. 15.*

Aretaeus medicus in eo libro quē, περὶ χρονίων πα-
θῶν inscripsit, explicatis multis insaniae generibus
vnū in fine narrat his verbis, τέμνονται τινὲς τὰ μέ-
λα θεοῖς ἰδοῖσι ὡς ἀπαετοῦσι χαρίζομενοι Διὶ βεῖ φαντασίη: &
ἐς ἱτῆς ὑπολήψιος ἡ μανία μοιῶνον, τὰ δὲ ἄλλα σωφρονέουσι:
ἐγείρονται δὲ αὐτῶν, καὶ θυμὸς ἡ μέθη ἡ τῶν παρεόντων πο-
ροπῇ: ἐνθεος δὲ ἡ μανία κλεῖ ἀπορμήνωνσι Διθυμοὶ ἀκηδέες ὡς
τελειδέντες τῷ θεῷ: ἄρχοι δὲ ἐῖχνοι: καὶ ἐς μακρὸν ἀδενέες
πόνους τῶν ξωμάτων, idest, sunt qui membra sibi ipsis am-
putant, tamquam Dijs proprijs ea repetentibus gratam
rem pia cogitatione facturi: atq. insania huiusmodi in
opinione dumtaxat collocatur, cum in reliquis tempe-
rate

rate ac prudenter degant : excitantur vero tibia, animive oblectatione, aut temulentia, aut adstantium exhortationibus : Manat huiuscemodi furor à Deorum afflatu : quod si incolumes desistant bono & pacato animo sunt tâquã Dijs initiati: At decolores, macilenti, & prae vulnerum doloribus infirmi longo tempore remanent. Hos vero fuisse Cybeles sacerdotes Gallos vocatos, Corybanthas & omnes eos, qui matris Deum sacris initiabantur facile est illis intelligere, qui eorum sacrorum ritus, ac modos passim ab auctoribus descriptos in memoriam reuocarint : nunc satis erit meminisse sacerdotis & ministros eius Deae cymbalis atq. tympanis cursitantes sese furore correptos simulare, aut etiã opinari consueuisse; sicq. insanientes caput rotare, genitalia abscindere, cultris faciem & musculos corporis totius (sicut Catullus, Strabo Geog. x. & Apuleius in viiij. transformationum memorat) dissecare, moribusq. seipfos impetere, quasi flagitiis similibus eam Deam gaudere putarent: nec aliquis mirari debet Veteres lumine Christianae veritatis orbatos vsq. adeo spurcissima ac immanissima facinora sub religionis titulo peregisse; si quidem Plutarchus in libro *περί δυσσεβείας* prauam religionē, & similia, & his peiora hominibus suggerere exemplis Galatarū, atq. Scytharum humano sanguine Diis sacrificare solitorum copiose satis ostēdit, vnde nō immerito apud Herodotum in Melpomene Scythae vitio verterunt Graecus agendi bacchanalia consuetudinem negantes rationi consentaneum esse excogitare Deum, qui homines ad insaniam adigat. Porro furorem hunc inter morbos a medico antiquissimo, & Hippocratis doctrinae studiosissimo maxime recenseri commendando: veluti Caclium Aurelianum nequaquam improbo, quod & in 4. diuturnarum affectionum molliciei inter morbos locum fecerit: quae licet solo animi vi-

L I B E R

tio, & non corporis nasci videatur, aegritudinem tamē maximam si quis appellat, minime errauerit, quemadmodum uocauit Iuuenalis in 11. Saty. ubi sic ipsam detestatur.

*Magna inter molles concordia, non erit ullum
Exemplum in nostro tam detestabile sexu:
Taedia non lambit Clauiam, nec flora Catullam:
Hisso subit iuuenes, & morbo pallet viroq.*

*Defenditur Galeni inscriptio ὧς περὶ πονότων τόπων loca
Aretaei & Galeni collata de ijs, qui corde
patiuntur. Cap. XVI.*

Iulius Caesar Scaliger uir certe nostrorum temporum doctissimus, ac subtilissimus fuit, sed dum in Galenum ingenii acumen exercere nimis studuit, plerunq. maledicentiam suam atq. imprudentiam detexit: ut ipsi tunc contingit, quando in primo commentariorum, siue potius accusationum, quas in libros de plantis Aristoteli inscriptos edidit, eū damnare nititur, quod libros inscripserit ὧς περὶ πονότων τόπων cū potius ὧς περὶ παθόντων inscribere debuisset: Quod πέπονθε (inquit) non amplius patitur, non igitur eget opere medici. Pulchra sane ratio, & subtili homine digna. Videamus itaque quomodo uir iste Galeni doctri-
nam parum gustauerit, Nam quicunque antiquorum de locis affectis tractarunt, ut fecit Archigenes medicorum sui temporis princeps, inter τόποις παθόντας, & περὶ πονότας id discrimen posuerunt, quod παθόντας vocarunt eas partes, quae extra se causam passionis tantum habent, atq. ea abeūte incolumes & sanae relinquuntur: περὶ πονότας vero eas vocarunt partes, quarum non tantum causa externa est, quae ipsis morbum faciat, verum etiam quae propriam in seipsis ac iam factam affectionem

nem licet aliquando insensibilem retinent, ita vt etiam recedente causa nihilominus affectae remaneant, & sic vocarunt quasi non modo patiantur, sed quoq. iam passae sint: Cū itaq. Galenus in libris de locis affectis totā tractationem consumat praecipue in docendo qua methodo partes iam passae, & affectione propria à causa sibi externa, & (vt dicunt) per consensum occupatae dignosci queant, iure sane *τῶν πεπονημένων τόπων* eos inscripsit: Hae namq. proprio ac intestino affectu laborantes sunt, quae potissimum curationem expostulant, non illae quae nihil in propria essentia passae, aliunde solūmodo vexantur, & causa extincta nihil offensa, aut parum admodum remanent; & propterea *παθόντες τόποι* nuncupantur. Patet igitur quam iniuste Galenus reprehendatur, quem iam aetate proectum, quando eos libros scribebat, in titulo ponendo fefellisse apud me irrationabile omnino videtur: cur autem Rabi Moses in suis Aphorismis citans libros hos appellet scientiarum libros haecenus certe diuinare non potui, ex quinto eorum librorum id mihi obseruatione dignum in primis videtur, quod quicunq. corde vulnerantur usq. quo vitam trahant, semper mente constant, ac sapiant, quasi necessario inde colligatur animā rationalem minime in corde collocari: At Galeno vetustior Aretaeus in ij. de acutis passionibus simile quid de corde in syn-copis tractatione scriptum reliquit: vbi differentiam ostendens eorum, qui ore ventriculi infestantur, & eorum quos cordis labor aliquis exercet, de postremis ita loquitur *ὅτι δὲ τοῖσι καρδιώεσσι, καὶ αἰσθητοῖσι ὀξύτεροι, ὡς ἰδεῖν, καὶ ἀκῆσαι μᾶλλον, ἢ πρόσθεν, καὶ γνώμη εὐσταθεῖς, καὶ ψυχῇ καθαρώτεροι: καὶ τὰ δὲ ἐκ εἰς τὰ παρόντα μόνον, καὶ ἐς τὰ μέλλοντα μάντιες ἀτρεκέες* esse scilicet qui corde laborant sensibus acutioribus ita, vt magis quam antea videant, audiantq.; & praeterea mente constare, ani-

L I B E R

mumq. puriorem habere, ac nedum in praesentibus di-
gnoscentis, verumetiam in futuris exactos diuinato-
res existere.

*Quid sit apud Galenum ellychnium Tarsicum: & de
gossypio. Cap. XVII.*

Galenus in libro meth. 13. modum quo ad cica-
tricem ducuntur vlcera docens ellychniorum
Tarsensium meminit, quemadmodum etiam in
14. eiusdem tractationis libro, vbi Oedematis curan-
di rationem tradens spongiam posca madidam probat,
eaq. deficiente ellychnium Tarsense substituendum mo-
net: Quibus in locis quid sub ellychniorum eiusmodi
nomine intelligi debeat, ab omnibus fere haecenus
ignoratum est: Ego uero quae illa fuisse ex auctoribus
coniecerim in medium afferam, sententiam mutaturus
quotiescunq. meliorem quis mihi monstraucrit: Ex va-
riis namq. linorum generibus pro lucernis accenden-
dis ellychnia fecisse veteres apud omnes constat, iccirco
& Tarsensia a Galeno vocata ex huiusmodi materia
fuisse conflata putare debemus: Inter alia autem cum
vnum extiterit gossypium a Latinis, a Graecis *ξύλον νύ-
cupatum*, vt Plinius lib. 19. cap. 1. meminit, hoc *ἐλλύ-
χνιον ταρσικόν* Galeno significasse tribus rationibus, vt
credam, impellor: Vna est, quod Galenus nullibi gossy-
pii mentionem facit, unde nisi his locis illud designet,
ipsi ignorum extitisse dicendum, quod tamen non ad-
modum verisimile videtur, quando Plinij tempore Ro-
mae praefertim cuiq. abunde suppetebat, & ad varios
medicinae vsus inferuire poterat: Altera ratio, quod Ga-
lenus ellychnijs illis mollitiem prae ceteris attribuit. de
gossypio scribit Plinius nulla ipsi in candore mollitiave
praeferenda: Tertia est quod loco spongiarum (vt Ga-
lenus

lenus monet de ellychnio Tarfico) Xylum linum, siue gossypium aptissime in vsum medicum reuocatur. Sed duo huic opinioni obstare fortasse alicui videantur; Alterum est Galeum ellychnio Tarfico carnem excreſcentem deprimendi potestatem tribuisse quae in gossypio minime reperitur: alterum quod nullus ex Tarſo Ciliciae vrbe Xylum linum inuectum ſcribit; ſed Plinius in ſuperiori Aegypti parte in Arabiam vergente oriri memorat: Attamen haec dubia facile diſſolui poſſunt, ſi dicamus gossypium in ſila redactum, quemadmodum pro ellychniis fiebat, atq. etiam hodie paſſim fieri conſpicitur, eandem paene operam in compeſcenda carnis luxurie praestare, quam & ſila linea. Praeterea tempore Plinii in Aegypto illa ſila fieri conſueſſe, tempore vero Galeni optima in Tarſo fieri caepta ſicuti temporibus noſtris in Cypro, in Italia, & in alijs regionibus: Nec ſane mirum videbitur ſi cogitemus facile ob tractus viciniam ab Aegyptiis Cilices, & ab his Cyprios, deinde alias nationes tale lini genus accepiſſe potuiſſe. Quod porro memoriae Plinius mandauit ex gossypio veſtes ſacerdotibus Aegyptiis gratiſſimas fieri conſueuiſſe, uſq. etiam ad tempora noſtra perdurare nemo ignorat, quando veſtes illas ſacerdotum, quas Itali vocabulo populari cottas, rochettoſve appellant, ſaepe numero Xylinas, & praefertim ditiorum ac nobilium eſſe videamus.

Morbus Deliorum ab Aeſchine deſcriptus: locus Celfi notatus,

& alter Nonij emendatus contradicſio Herodoti,

& Plinij.

Cap. 18.

A Eſchines rhetor nauigationem quandam Philocrati per epiſtolam ſuam deſcribens cuiuſdam Deliorum peſtiferi morbi meminit, qui quod for
ſan

L I B E R .

fan ab aliquibus ignorari posset, hoc in loco (vt mea fe-
 rat sententia) notum facere studebo : Sic itaq. in lib.
 graecarum Epist. legitur , λύσαντες ἐκ μουνηχίας ἐσπέρας
 λαμπαρῶ σφάδρα σκίρωνι περὶ μέσῳ ἡμέραν κατήχθημεν εἰς
 νῆσον τὴν χίον καδίσαντες δὲ ἡμέρας ἐννέα (σκαῖος γὰρ αὖ ὁ
 ἄνεμος) εἶτα πάλιν λύσαντες ἅμα τῇ ἑῷ εἰς δῆλον ἤλθομεν· δὲ ἡ-
 λιοι δὲ ἐνόσσειν λοιμῶδὴ τινὰ νόσον τὰ μὲν πρόσσωπα ὅπμι-
 πλαντο λελυκῆς καὶ τὰς ξίχας , λελυκοὶ ἐγίνοντο . ὁ δὲ ξάχηλος
 αὐτῶν καὶ τὰ σέρινα ἀνώδει . πυρετοὶ δ' οὐκ ἐγίνοντο οὐδὲ ἀλ-
 γηδόνες μεγάλαι , οὐδὲ τὰ κάτω μέρη παρήλαττον οὐδέν : ταῦ-
 τα δὲ ἐπαθοντο κατὰ μύων Ἀπόλλωνος αὐτοῖς συμβεβηκέναι
 ταφύτος ἐν τῇ νήσῳ τίνος τῶν ὀφθαλμῶν οὐ πρότερον εἰωθός : Ἐκ
 τούτου αὖ προσβάλλειν αὐτοῖς τὸν θεὸν τὴν νόσον ταύτην ὑ-
 πελάμβανον : ἡμεῖς δὲ ὥσπερ τὶ ἐθνὸς ἀλλόφυλον , ἢ νῆσον ἐν τῇ
 ἕξῳ θαλάττῃ ἀφίγμενοι , εἰδόντες ὀξείφνης χρώμα ποικίλων
 ἀνδράπων νυκτὸς ἀποφύγοντες ὠχόμεθα πινθανόμην ἀλ-
 λήλων κατὰ τὸν πόρον εἰς τὸ χρώμα ἔχοι ἕκαστος οἷον ἐκόμεζεν εἰ-
 κοθεν καὶ τὰς ξίχας . Vespere ex Atticae portu Cauro val-
 de claro perflāte soluentes circa meridiē Chiū perueni-
 mus. ibiq. dies nouem(erat enim aduersus ventus) mo-
 rati, deinde rursus aurora soluentes Delum iuimus, la-
 borabant Delij pestifero quodam morbo . Vultus qui-
 dem vitilagine plenos, capillos pariter albos habebant :
 ipsorum autem collum, & pectus erant tumida ; febres
 vero non aderant, neq. dolores insignes, neq. inferiores
 partes quicquam permutatae fuerant: Atq. haec Apol-
 linis ira sibi contigisse credebant, cum praeter veterē
 consuetudinem illustris quidam in insula sepultus fuisset.
 Ob hoc igitur Deum ipsis huiuscemodi morbū mit-
 tere suspicabantur. Nos autem tanquam externas gen-
 tes, vel tanquam insulam in externo mari accedentes,
 hominumq. diuerforum colorem inspicientes, nocte fu-
 ga capta discessimus, mutuo nos ipsos inter abeundum
 percunctantes, an quisq. colorem, & pilos, quos domo
gesta-

gestauerat, haberet. Fuerunt itaq. quae tale morbi genus conditiones comitabantur, quinq. primo pestilens erat; secundo leuce seu vitiligine ora replebantur, tertio pili albescebant, quarto collum & pectus tumescebant, quinto doloribus exiguis aegrotantes exercebantur; Aberant febres: Nunquid autem contagiosum malum foret, clare non explicuit Aeschines: attamen cum Delo iam relicta eius focij timerent, ne colores atq. pilos exigua mora ibi facta mutassent, non sine ratione quis colligeret etiam contagiosum extitisse: Quod vero maxime ambiguum in hac re videtur, est, an ille morbus fuerit leuce siue vitiligo, an alphi, an elephantiasis alba a Plinio lib. 15. cap. 5. vocata: Mihi sane cogitantur alphi, atq. vitilignes, neq. pestiferos, neq. contagiosos fieri, praeterea sine tumore vlllo, ac sine dolore existere, magis inclinatur animus ut putem elephantiasim, siue lepram albam fuisse, quam pestiferam, contagiosam, cum tumore & cum dolore fieri confirmant Medici: quod si crustarum leprae huiusmodi propriarum nulla sit mentio, ob id non necesse videtur ab hac sententia recedere, quoniam vel sub leuces nomine, qua replebantur facies, eas comprehendi non inconuenit: At id magis forsitan repugnat de pilis albis dictum, quos tamen in elephantiasim secundum humoris naturam mutari valde rationi congruit; Videbunt doctiores quae potior sententia haberi debeat, interim obseruari velim Celsum gangraenam vocasse caecrum, sicut & veteres omne fere mali quod ut cancer serperet genus, gangraenam dixerunt, ut ex Lucilio, & Varrone docet Nonius apud quem ubi legitur. Non vituperamus cum sciamus dictum praecidi oportere, si ob eam rem gangraena non sit ad brachium ventura loco dictionis [dictum] restituendum est [dictum] quemadmodum etiam Lypsius iuuenis ingeniosissimus iam corrigendum monstrauit, quamquam is deceptus

L I B E R

ceptus sit putans gangraenam esse morbum manus peculiarem, cum potius nulla sit corporis pars, quae illi obnoxia non sit. Ad insulam Delum reuertor, quam eo tempore commotam scribit Herodotus in Erato, quo Datis, ut Delijs ipsum fugientibus reditum patefaceret, aduersus Eretriam Classē, & simul Ionas atq. Aeolas secum egit, cum nec prius, nec posterius (sic enim legendum & non quemadmodum Latinus interpres) vsq. ad aetatem ipsius Herodoti commotionem passa foret: Ceterum Plinius lib. 4. cap. 12. eandem Delum diu fluctuatam vsq. ad Varronis tempora, qui paullominus trecentis annis post Herodotum vixit, immotam perdurasse testatur, quam virorum discordiam alijs considerandam relinquo.

*Heracliti morbus: eius & Aesclepiadis sententia de Vrina, Galeni
ad idem locus notatus, de Iberis dentes vrina
lauantibus. Cap. 19.*

A Egrotabat Heraclitus, ut ipsemet in epistola ad Amphidamantem narrat, cumq. ad ipsum curandum medici conuenissent, nec alter alteri concordaret, ut philosophus eorum inscitiam atq. petulantiam retunderet, obscuris verbis (ut sui moris erat) ab ipsis quaesivit, quomodo ἐν τῇς ἐπιουρίας ποιῆτέον αὐχμὸν, cui nescientes ignari medici quicquā respondere, ab Heraclito iure expulsi fuerūt: laborabat enim ille vētris hydroπεδονίτῳ vocant Graeci, quae ut facile notis proprijs manifestatur, sic non arduum erat & ipsam cognoscere, & curandi rationem ex ijs verbis intelligere: sed ante Heracliti atq. Hippocratis tempora medici empiricem tantum profitebantur, & iccirco neq. morborum naturas, neq. veras curationum regulas noscebant, ut iure merito cum ipse in huiusmodi medicos inuehatur, ostēdens

dens nihilo fecius medicum humanos languores curare debere, atq. Deus magna mundi corpora medicatur, dum eorum inaequalitates adaequat, atq. contraria contrarijs adhibet, tum etiam ille apud Athenaeum non infulse prorsus dixerit, *εἰ μὴ ἰατροὶ ἦσαν οὐδὲν ἂν τοῦ τῶν γραμματικῶν γένος μωρότερον*, quod scilicet nisi essent medici nullus grammaticis stultius inueniretur genus. Neq. solummodo asseuerabat Heraclitus perinde hominibus medicinam, atq. Deo exercendam esse; immo & omnia in corpore nostro fieri, sicut & in mundo magno opinabatur: ita namq. vrinam in vesica gigni, quemadmodum in aeris secunda regione pluuiam, quod vt hic ex vaporibus a terra elatis, ac in nubem condensatis pluuiam efficitur, sic ab esculentis, poculentisque halitus in vesicam emanantes vrinam producant: Heraclitum vero hunc in modum sensisse auctor est in 13. prob. sec. prob. 6. Aristoteles; quam falsam sententiam Asclepiadem quoq. medicum olim celeberrimum secutum esse docet Galenus in 1. de fac. naturalibus libro, in cuius fine disputans aduersus Lycum de vrinae natura sentire videtur id totum, quod potatur, per vrinam excerni, praeter pauca quaedam per aluum, per sudorē, aut per insensibilem uocatam expirationem interdum exeuntia: Quod dogma verum esse, vt ipsemet ex euidētibus, atq. Erasistrati auctoritate probare nititur, in lectionibus nostris, latissimè probauimus, atq. etiā in tractatu nostro de vrina monstrabimus, vbi clare (ni fallor) & rationibus, & veterum medicorum, ac philosophorum auctoritatibus apparebit vrinae materiam nullam aliam esse, nisi substantiam ipsammet potulentam: Hic illud addam quod Catullus in Egnatium, & Strabo lib. 3. Geog. scribunt Celtiberos, Hispanosve consueuisse mane lotio proprio dentes atque gingiuas ad abstergendum nocturnas fordes colluere; quod sane magis ferri

A a potest,

L I B E R

potest, quam vrina in cloacis inueterata sese lauare vt Iberos fecitasse memoriae prodidit Strabo.

*Aetius redarguitur cur castrati non fiant leprosi; locus Aristotelis
de Satyriasi: De manu Gregorij Nysseni sententia
noua. Cap. 20.*

 Etius lib. 13. cap. 125. multa praeclare de elephā-
ticorum victu memoriae mandauit, sed in duobus insigniter eum lapsum semper existimaui: in vno dum caussam, qua castrati eo morbo non tentantur, assignare studuit; in altero dum elephantiasis correptos generandi gratia cum mulieribus aliquando consuetudinem habere consuluit: Quod in castratis larga fiat seminis generatio, atq. non castrati vtilem ac bonū humorem in eo ita absumant, vt illi a morbo ea ratione euadant, hi vero facilius capiantur ridiculum sane est fateri: sicuti absonum est quos Elephantiasis exercet, multo abundare semine putare: in iis. n. qui omne membrorum alimentum vitiatum & corruptum habent, quo modo semen, quod vltimi, ac vtilis alimenti περίττωμα est, multiplicari possit non video. Quare verior sese offert ratio cur Eunuchi ab eo malo immunes reddantur; siquidem praecipua illius generationis occasio a caliditate, & siccitate cum iecoris, tum vniuersi corporis habitus dependet; & iccirco huiusmodi affectio Aegyptio familiaris traditur: Eunuchi vero frigidi atq. humidi citra omnium controuersiam fiunt, vt nemini arduū sit intelligere hinc nasci, quod castrati nō solum leprae, verumetiam vlli alteri morbo a calido & sicco nascenti non facile subiiciantur. Consulere porro vt laborantes lepra generandi gratia concumbant, est non modo male affectus iugulare, sed etiam reliquos peste inficere, morbosumq. genus humanum reddere velle. Cur autē
Elephantiasis

Elephantiafi usq. adeo veneris appetitu stimulentur, non aliam causam puto, nisi quia vasa ipsorum omnia multo & crasso flatu, humoreve incocto replentur, quita genitalia ipsorum quam ora satyris similia efficit: ob quod etiam σατύριασις & σατυρίας a veteribus medicis tale mali genus nuncupatum invenitur, quemadmodum apud Aristotelem in 4. de gen. animal. cap. 3. ubi haec leguntur παραπλήσιον δὲ τούτῳ καὶ τὸ νόσημα τὸ καλούμενον σατυρίας; καὶ γὰρ ἐν τέτῳ διὰ ῥεύματος, ἢ πνεύματος ἀπέπτε πλήθος εἰς τὰ μέρια τὰ προσώπε παρεμπεσόντος ἄλλης ζωῆς, καὶ σατύρε φαίνεται τὸ πρόσωπον. i. similis huic est morbus satyriasis vocatus: etenim in hoc ob fluxionis & crudi flatus copiam vultus partes ingrediētis, alterius animalis, & satyri facies apparet. Nisi igitur Plutarchus eo modo exponatur, quo in 1. lib. harum observationum notauimus, excussari non merebitur, cur Aristoteles elephantiasis mentionem facit, quam is tempore Aselepiadistantum qui trecentum annis plus minusve post Aristotelem vixit, apparuisse in sympos. tradidit. Manus a natura homini tributas fuisse duobus rationibus auctor est Aristot. 4. de part. animal. cap. 10. Vna quod sit erectus, atq. ob id non cruribus, vt bruta terram prona spectantia, sed brachiis, & manibus egeat: Altera quod sit omnium prudentissimus, sicq. ad exercenda prudentiae munera magna instrumentorum copia exigatur, pro qua unae manus sufficere possunt, nepe quae non vnum, sed multa instrumenta, ac veluti instrumentorum instrumentum sint. Aristot. sententiae addidit acutissimus Gal. 1. de usu partium, hominem a natura manibus ornatum fuisse, quoniam sicuti ratio ipsius animo tributa est veluti quaedam artium ars, ipsaq. sine instrumento sibi accommodato operari nequit, similiter instrumentum omnium praestantissimum dari conueniebat. Gregorius Nyssenus auctor non ignobi-

L I B E R

lis in lib. opificio hominis praeter haec alium naturae, in extruendis manibus finem fuisse putauit nimirum sermonem homini omnium maxime proprium, quandoquidem nisi manus, quibus cibum pararet, atq. in os mitteret habuisset, necessario os fumendis è terra cibis, vt in ceteris brutis idoneum fabricare cogeatur. Os autem eiusmodi loquellae atq. sermoni plane inceptum fuisset unde vt loqui posset, manus homo habuit.

De Cretae generibus locus Plinij explicatus: fasciae, toga, mappae creatae: error Cornarij: de gypso Tymphaico Theophrasti loci correcti, & alter Plinij notatus. Cap. 21.

 Erussa ad faciem dealbandam antiquissimis usq. temporibus vfas fuisse mulieres praeter multos alios Plautus copiose satis testatus est; quod uero ad candorem atq. splendorem uestibus, togisve conciliandum veteres cretae quodam genere uterentur, Isidorus in Etymolog. & ante ipsum Plinius lib. 36. cap. 17. memoriae mandauit; quo in loco cum non parum obscure loquatur, & interdum a Galeno diuersa sentire videatur, eius sententiam breuiter explicabo: Itaq; Latinus auctor cretae tria genera facit, Cimoliam, Argentariam, & Vilissimam: Cimoliarum altera erat vera a Cimolo una cycladarum insula vnde deferbatur, sic nominata; altera per similitudinem ita nuncupata; atq. huius plures species fuerunt: aliae namq. ad medicos pertinebant veluti Thessalica, atq. Lycia: aliae in uestibus usurpabantur, sicuti Sarda, Vmbrica, & saxum uocata: Sarda aquae commixta & eliquata uestes abluantur, mox sulphure suffitae Cimolia uera laeuigantur; cumq. uilissima esset, togis candidatorum dealbandis, illustrandisve eam minime adhibitam puto: Vmbrica quae preciosior habebatur, poliendis uestibus in usu erat;

erat; modo enim eliquata, modo ipsis affricata nitorem quendam gratum ceteris uestium coloribus praestabat, non enim solis candidis ut Sarda, sed etiam uersicoloribus inseruiebat. Saxum pumicis instar & ipsum candidis uestibus sulphure suffitis affricatum non modo albedinem augebat, uerumetiam nitorem & lumen quoddam, atq. soliditatem conciliabat, quo pacto mulieres hodie amylo, uel oryzae decocto ad dealbandas, solidas uel mappas & uela utuntur; Hac ueteres etiam togis candorem, soliditatem, ac nitorem nec non fascijs caligarum, atq. mappis comparare consueuisse opinor, unde M. Tullius 2. Epist. ad Atticum 18. fascias cretatas dixit; & Martialis lib. 12.

*Cretatam praetor uellet cum mittere mappam,
Praetori mappam surripit Hermogenes.*

Cretenses tamen calceos ab Hippocrate 4. de artic. monstratos, quibus monticolae in Asia & venatores utebantur, diuersos a cretatis extitisse nemo nescit. Cimolia uero nullo modo candorem tradebat, sed alios colores preciosos, & ueros emolliebat, nec non sulphure contristatos quoddam nitore exhilarabat, perinde ac hodie fasciatarum fericarum telarum textores, ubi varijs tincturis nitorem ipsis conciliant, illustrant uel: De hac locutus credo Galenum, quando denigradis capillis cimoliam cum alijs rebus commendat; alias namq. cimoliae species aut non nominasse, aut uno cimoliae vocabulo in 9. de simpl. med. comprehendisse constat. Tot igitur Cimolias apud Plinium inuenio, quae primum cretae genus faciunt. Secundum uero cretae genus erat argenteria, quam Galenus praecitato loco *γλῶ κρητινὴ* appellat, ubi eam ab stergendi potestatem habere, & ideo ad splendorem uasis argenteis sordidis reddendum homines usurpasse memorat; qua in re accusandus est Cornarius, qui ubi Aetius lib. 2. scribit Creticam terram facultatem abstergendi

L I B E R

gendi habere, qua τὸ ἀργύριον πύπτει transulit ipsam argentum exterere, ac depurare: tertium genus fuit vilissimae, qua circulos victores domibus, vel earum vestibulis praeducebant, ut esset spectatoribus (quemadmodum coronis etiam fenestris appositis interdum faciebant) victoriae signa, quae venientum venalium pedes tingebant, ut ab omnibus eos fuisse vendendos intelligeretur; ob quod Iuuenalis quendam, qui pro seruo venditus fuerat notans in 1. Saty. scribit.

Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis.

Et ante ipsum Tibullus.

Barbara gypsatos ferre catasta pedes.

Nunquid autem huiusmodi cretae genere etiam facies eorum puerorum oblinerentur, qui aut venundari debebant, aut dominis inferuiebant, sequebanturve non dum mihi compertum est: illud certe scio veteres puerorum suorum vultus oblinire solitos, ne gelu, aut sole deturparentur, ut testatur Seneca Epist. 124. ubi pro paedagia potius legendum paedagogia puto, quoniam sic mancipia apud iurisperitos vocata legimus: Quo vero succo vngerent haud satis scio. Id tamen mihi perspectum est hodie Genuenses mulieres, ne a sole facies ipsarum denigrentur, in aestate solatri succum per linteamina expressum vultibus inungere. Quod cum mihi Ioannes Vincentius Pinellius singularis doctrinae, & probitatis vir significasset, persuasit etiam veteres potuisse huiusmodi succo alioquin paratu facili. (quod simili in re exigitur) uti. Iam vero Plinius cum Tymphaici gypsi mentionem faciat admonet, ut locum Theophrasti in lib. περὶ λίθων lacerum, & corruptum, unde sua ille acceperat, a me fore restitutum, hic subnectam, ubi terras alias arte fieri, alias sponte nasci scribens, de potremis sic ait, αἱ δὲ αὐτοφυεῖς, καὶ ἀμα τῷ περιτῷ τὸ χρησιμὸν ἔχουσαι, καὶ ὅν τις εἰσὶν ἢ τέταρες ἢ τε μιλία, καὶ ἡ κιμωλία,

λία, καὶ ἡ σαμία, καὶ ἡ τυμφαϊκὴ· ἢ τετάρτη τοῦτον ἐστὶ γύψος· χρῶνται δὲ οἱ γραφεῖς τῇ μηλίᾳ διὰ μόνον· τῇ κιμωλίᾳ δὲ οὐ καὶ περ οὖσα καλῇ διὰ τὸ λίπος ἔχειν, καὶ πυκνότητα, ἢ λεβότητα· τὸ γὰρ ἀραιὸν, καὶ θαχῶδες, καὶ ἀλιπές ὅπῃ τῆς γραφῆς ἀρμόττει μᾶλλον, ὅπερ ἡ μηλία ἔχει τῷ φάρδι· εἰσὶ καὶ ἐν τῇ μήλῳ, καὶ ἐν τῇ σάμῳ διαφοραὶ τῆς γῆς ὠλείους· ὀρύττοντα μὲν οὐδ' οὐκ ἐστὶν ὀρθὸν σῆσαι ἐν τοῖς ἐν σάμῳ· ἀλλ' ἀναγκαῖον ἢ ὑπτιον ἢ πλάγιον· ἡ δὲ φλέψ' ὅπῃ πολὺ διατείνεται, idest. Quae vero sponte nascuntur, simulq. praestantiam vtilitati iunctam habent tres fere, aut quattuor sunt, Melia, Cimolia, Samia, & Tymphaica, atq. harum quarta gypsus est: Melia per se sola vtuntur pictores, Cimolia vero tametsi bona existente, ob pinguitudinem, densitatem, ac laeuorem ipsi inexistentes, nequaquam vtuntur: Nā raritas, & asperitas, & pinguitudinis inopia magis in pictura conueniunt. Sunt & in Melo, & in Samo plures terrarum differentiae, effodientem in Samo minime reatum, sed vel supinum, vel obliquum stare necesse est, vena aut ad multū protēditur, & paullo post. χρῶνται δὲ τῇ τυμφαϊκῇ πρὸς ταῖς ἱμάτιας, καὶ καλοῦσι γύψον οἱ περὶ τύμφειτόν τε, καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους· ἡ δὲ γύψος γίνεταί πλείη μὲν ἐν κύπρῳ, καὶ περὶ φανερὰ αὐτῇ· μικρὰν γὰρ ἀφαερῶσι τῆς γῆς ὀρύττοντες· ἐν φοινίκῃ δὲ καὶ ἐν συρίᾳ κείνουντες τοὺς λίθους ποιοῦσιν· ἔπειτα δ' ἐν θουρίοις, καὶ γὰρ ἐκεῖ γίνεταί πολλή· ἔτι δὲ ἡ περὶ τυμφαϊάν, ἢ περραιβίαν, καὶ κατ' ἄλλους τόπους, idest vtuntur Tymphaica ad vestes, Gypsumq. appellant, Tympheti, atq. illorum locorum incolae: fit autem plurimus Gypsus, atq. praestantissimi in Cypro: Nam qui effodiunt, parum longe a terra auferunt. In Phoenicia vero, & in Syria ex lapidibus vstis faciunt, tum in Thurijs, tertia vero est circa Tympheam Perrhebeā, & alios locos. Ex quibus verbis clare patet, vel Plinium habuisse alium contextum, vel esse deceptum, quando 36. lib. cap. 24. scriptum reliquit Tymphaicum gypsum e

summa

LIBER

summa tellure peti, qđ Cyprio tribuit Theophrastus.

*Menecrates medicus quis fuerit. Medici Clinici, locus Plinij
mutatus, de posca locus Suetonij. Cap. 22.*

5. do cōp.
med. s. l.
cap. 3.

Menecratem cuius frequentem, nec incelebrem mentionem fecit Galenus in medicamentorum libris, nonnulli eum esse dubitarunt, qui Philippi Macedonū regis medicum egit, quive glorioso quodam titulo seipsum Iouem nuncupabat, vnde postmodum ab Agefilao Spartarum rege infaniae vitio notatus fuit: At ne horum leuissima dubitatio alijs forsan occasionem errandi praebeat, non alienum iudicaui de clarare Menecratem a Galeno nominatum fuisse quendam Tiberij & Claudij Caesaris medicum, libertum sectae rationalium addictum, multisq. commentarijs editis insignem: de quo forsan nec historiae repugnaret Coelium Aurelianum lib. 1. diutur. pass. cap. 4. meminisse: Quod vero ita se habeat praeter Galenum, qui Menecratem post Antoniū Musam paullo ante Andromachum, & Neronis imperium Romae floruisse scribit, non incertum testimoniū affert uetus haec inscriptio, quae hodiae in Vrbe ad D. Paulli seruatur.

ΤΙΒΕΡΙΩΙ ΚΛΑΥΔΙΩΙ
ΚΟΥΡΕΙΝΑΙ
ΜΕΝΕΚΡΑΤΕΙ. ΙΑΤΡΩΙ
ΚΑΙΣΑΡΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑΣ
ΛΟΓΙΚΗΣ. ΕΝΑΡΓΟΥΣ
ΙΑΤΡΙΚΗΣ. ΚΤΙΣΤΗ. ΕΝ
ΒΙΒΛΙΟΙΣ. ΠΝΣ ΔΙΩΝ
ΕΤΕΙΜΗΘΗ. ΥΠΟ. ΤΩΝ. ΕΝ
ΛΟΓΙΜΩΝ. ΠΟΛΕΩΝ. ΨΗΦΙΣ
ΜΑΣΙΝ. ΕΝΤΕΛΕΣΙΟΙ ΓΝΩΡΙΜΟΙ
ΤΩ ΕΑΤΤΩΝ ΑΙΡΕΣΙΑΡΧΗ. ΤΟ ΗΡΩΟΝ
Iam

Iam uero Clinicos uocatos medicos a chirurgis eo modo antiquitus fuisse seiunctos, quo temporibus nostris phyfici nuncupati ab iisdem chirurgis separantur, praeter hoc Martialis carmen.

Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus

Coepit, quo poterat, Clinicus esse modo

sequens inscriptio, quam Romae marmorae insculptâ uidi, satis perspectum facit,

.P. DECIMIUS. L. HEROS

MERULA. MEDICVS

CLINICVS. CHIRVRGVS

OCVLARIVS. VI. VIR

HIC PRO LIBERTATE DEDIT. HS. 1000

HIC PRO SE VIRATV IN REMP.

DEDIT HS. ∞ ∞

HIC IN STATVAS PONENDAS IN

AEDEM HERCVLIS DEDIT. HS. ↑↑↑↑

HIC IN VIAS STERNENDAS IN

PUBLICVM DEDIT. HS. ↑↑↑↑ 100 ∞ ∞

HIC PRIDIE QVAM MORTVVS EST

RELIQVIT PATRIMONI

HS. ∞ ↑↑

Ex qua item manifestum esse potest, quantum Romae (quod etiam Plinius meminit) ditescerent medici, nimirum qui & pro libertate sibiipsis asserenda (multi. n. erant serui) & pro dignitatibus in repub. consequendis ingentia precia soluebant. An clinici quoq. a Romanis dicerentur aegri decumbentes nonnulli, quemadmodum Plinius lib. 25. cap. 5. dixisse aliquibus visum est, certe non parum dubito, tamen Hermolaus Barbarus magni iudicij, & rarae eruditionis vir ex sacris biblijs quoq. id probare nitatur: Itaq. si quis pro clinicis in Pliniano codice cronicis substituat, fortasse non aberret; quando non minus potuit auctor in loquendo in-

L I B E R

terdum liberati hac voce graeca sanè at ab alijs vsurpata, quam [spasticis] uocabulo ex media graecia sumpto, nec forte a quoquã ullibi praeterquam ab ipso met in eodem loco, & alibi vsurpato. Nisi potius pro spasticis, clinicis alteri substituere placeat, spasmis cynicis, vel spasticis, cynicis; Si quidem medici omnes sciunt spasmũ cynicum faciei esse morbũ; in quo tollendo prodesse elleborũ, scripsit etiã Celsus lib. 4. cap. 2. spastici (ait Barbarus) sunt quibus est intus aliquid conclaustum cõuulsumve. Mirantur nonnulli quod scribat Suetonius Asiaticum Vitellij Imperatoris libertũ Puteolis poscã vendidisse quasi huiusmodi potus solum in medicum vsum intus, & extra adhiberetur, ego vero minime illud admiratione dignum existimo, quoniam vinũ acidum aquae mixtum pro vili plebecula venale extasse rationi cõsonat, atq. id poscam fuisse appellatum; nisi malumus Puteolis gratia aegrorum, qui eo frequentes cõueniebant, id solummodo factitatũ, vt scilicet vera posca venderetur, quam ex aceto aquae modo pluri, modo pauciori mixto factã memorat Galenus. Quamquã etiam antiquitus sicut escam pro cibis, ita poscam pro potibus esse vsurpata inuenio. Quando, vt notat Barbarus in antiquissimis Festi codicibus, & in Ferentini vetusto monumento posculenta pro poculentis leguntur.

TERTII LIBRI FINIS.

V A R I A R V M

I N

MEDICINAE AVCTORIBVS

ATQVE ETIAM ALIIS

LECTIONVM

Liber Quartus.

*Qui fuerint apud veteres archiatri, & archiattrorum comites,
quodve eorum munus. Cap. I.*

Vi Galenū, aliosq. medicinae scrip-
tores vsq. ad haec tempora inter-
pretati sunt, omnes penè in hoc
conuenerunt, vt nomen ἀρχιάτρων
medicorum principem, qualiq. ex-
cellentissimum designare volue-
rint (Io. Baptistam Rasarium virū
tempestate nostra eruditissimum
excipio, qui in suis Galeni commē-
tariorum translationibus vbicunq. occurrit archiattrū
transfert.) Id quoniam ego a veritate longe alienum
semper putavi, credidiq. ἀρχιάτρων proprie imperatoris,
principisve, atq. eius familiae medicum significasse; qui
bus ductus rationibus hanc opinionem conceperim, in
medium proponam: videbunt deinde eruditi, ac in an-
tiquis rebus perscrutandis versati viri num sentētia no-
stra aliorum placitis anteponi debeat. Nam primo nul-
lum haecenus graecum, latinumve scriptorem, qui an-
te Romanos Imperatores floruerit, inuenire mihi est

concessum; qui hac ἀρχιάτρων voce usus sit; quòd coniecturam non paruum facere videtur, ut Imperatores esse, medicosve, cum eorum personae, tum familiae valetudinis curae destinatos habere, coeperunt: Sic uocem eā tunc a medicis in usum inuectam esse; quod paullo post Tiberij, & Claudij tempora fuisse, ideo persuasum habeo, quoniam ante ea tempora neq. auctorum scripta, neq. marmoreae medicorū inscriptiones Romae seruae usquā hoc nomen habent. Hanc autem graecā vocē potius, & non latinā elegerūt, quod (ut refert Plinius) nemo Romanus medicam artem exerceret, sed omnes fere, aut saltem maiori ex parte graeci, atq. ij ut plurimum serui, aut liberti essent; unde si archiater vel medicum primum, vel medicorū principem significasset, consentaneum sane rationi erat, uti res ipsa ante Imperatores extitisset, pariter etiam nomen eam exprimens aliquando usurpatum fuisse; quod nunquam a me (nisi ceteri maioris lectionis viri secus obseruarint) apud quempiam auctorem animaduersum est; quemadmodum ex altera parte valde mihi probatur, iccirco ante Imperatores minime id nomen receptum fuisse, quod res ab illo signata medicus scilicet principis nondum institutus foret: Quinimmo Plinius, cuius tempore iam archiatri nomen in usu haberi coeperat cum Damocratem Seruiliū Mithridaticae Antidoti auctorem medicum ipsius aetate primum nominare vellet, non eum archiatrum, sed e primis medentium vocauit, quasi sciret nomen illud medicis dumtaxat principis conuenisse; ut his omnibus grauissimis coniecturis facile iudicari queat τοῦ ἀρχιάτρων nomen haud illis proprie attributum, qui ceteros antecellerent, sed qui principis, vel imperatoris personae, atq. familiae operas suas locarent. Praeterea Andromachus quem Erotianus in Onomatistici sui dedicatione ἀρχιάτρων appellat, a Galeno item τῷ

Νέπωσ ἀρχίατρος vocatus reperitur, non quia is alios me-
dicos praeexcellere ab ipso putaretur, qui Archigenem ab
Andromachi tempestate vsq. ad Traiani principatum
in magna existimatione habitum (quod etiam Iuvena-
lis insinuat ijs locis.

1. de anti.
cap. 1.
4. de loc.
aff. cap. 1.
Satyr. 6.
Et 14.

Tunc corpore sano

Aduocat Archigonem.

Et

*Ocyus Archigenem quaere, atq. eme quod Mithridates
Composuit)*

Alios antecessisse scribens, nullibi archiatrium nuncupa-
uit, sed quod intelligeret solos principis medicos eo no-
mine fuisse vocatos. Quocirca si res ipsa non secundum
legentis voluntatem, sed vere atq. prudenter aestime-
tur, plane apparebit Erotianum, & Galenum concor-
diter Andromachum archiatrium nuncupasse, quod eā
vocem vti debitum sibi quendam titulum, nimirum cū
Neronis medicus esset, ei congruere intellexerint: Qua
similiter ratione Liuium Eutychem archiatrium uoca-
rum credo in hac inscriptione quae olim in tabellula
quadam una cū multis aliis uetustate pene consum-
ptis Romae ad D. Sebastiani reperta est.

M. LIVIO CELSO TABVLARIO

SCOLAE MEDICORVM

M. LIVIVS EVTYCHVS

ARCHIATROS OLL. D. II.

INFR. PED. IIII.

Sicut & Petrus quidam archiater apud Aetium nudis
verbis citatus inuenitur, quem eo titulo iudicatum,
quasi Principis medicus, non autem medicorum prin-
ceps foret, ex Aetii verbis facile colligi potest; veluti
quoq. Galenum in lib. de Theriaca ad Pisonem non a-
lia ratione puto vocasse Archiattros magnum, & Deme-
trium,

11. te-
trac. ser. 3
cap. 110.

LIBER

trium, atq. alios multos alioqui populares potius, q̃ eminentes. Neque uero illud mihi consonum uidetur Imperatores consueuisse medicos plures conducere, atque inter eos vnum reliquis superiorem habuisse, quem & ob doctrinae excellentiam, & ob dignitatem sibi maiorem delatam archiatrum vocarent, quandoquidem nō unum, sed plures simul archiatros extasse apud varios scriptores legimus. Quis ex legum peritis quacso est, qui nesciat Constantinum Imperatorem legem tulisse, qua archiatros illustribus priuilegiis, maximisq. gratis or-

In l. Archia. cap. de meta. r. lib. 12. cod. tit. 41. nari voluit? Quis item non vidit eam legem quam Imperator in hunc modum tulit. Archiatros nostri palatii, necnon urbis Romanae &c. Ex quibus omnibus negari nunquam poterit, quin Imperatores non unum sed plures simul archiatros habuerint: ut hac ratione archiatrum Principis medicum extitisse credendum sit;

• alioquin si aliorum superior quasiq. princeps fuisset, par erat non plures uno tempore, sed vnum tantum esse debuisse: Quam rem manifestius adhuc Vindiciani me-

In Epist. ad Valē. dici, qui Octauii Horatiani, siue Prisciani Theodori praeceptor fuit, necnon Cassiodori testimonia compro-

bare queunt, quorum ille archiatrorum Valentiniani comes fuisse perhibetur: hic vero dum formam qua archiatrorum comes eligebatur. 6. variarum lib. exponit ita clare archiatros simul plures, eosq. principis medicos extitisse, atq. horum praesidem, ac veluti principem non archiatrum, sed comitem vocatum ostendit, vt ne mo nisi suae opinionis nimius amator hanc ueritatem

In com. su per lib. cod. inficiari possit: quam Andreas Alciatus auctor nostra tempestate clarissimus probe cognoscens antiquos legū interpretes damnare non dubitauit, quod ubi leges de archiatris loquuntur semper medicorum principes, & non principis medicos interpretentur. Porro quatenus ad vocis ipsius etymon pertinet, et si usus scriptorum se-

cus

cus habere videatur, at tamen non minus ἀρχίατρος τῷ
 ἀρχοντος ἱατρὸς quam ἱατρῶν ἀρχῶν dici queat, ut neq. hu-
 iusmodi ratio ulla ex parte iis foueat, quibus diuer-
 sam sententiam sequi placuit. Nunc qui essent archia-
 tri, quodve eorum munus non admodum difficile est
 percipere; siquidem verisimile vnicuiq. apparere po-
 test, vt hodie saepenumero contingere cernimus; ita
 etiam antiquitus contigisse, quod qui vel artis prae-
 stantia, uel quopiam apud Imperatores fauore polle-
 rent, in eius atq. familiae medicos cooptrarentur; atque
 horum cum aliquis moreretur, alter in eius locum su-
 brogaretur, in qua subrogatione, quoniam interdum
 ob fauores nonnulli indigni locum obtinebant, ea lex
 condita est, quod in Cod. lib. 9. ti. de profess. & med. cap.
 11. habetur, ne scilicet quis in archiatrum eligi deberet
 nisi communi meliorum iudicio comprobaretur: nemo
 enim erat, qui vt archiatri locum impetraret, non om-
 nem moueret lapidem nedum ob dignitatem, ac glo-
 riam, verum & ob honestissima stipendia, ceterave pri-
 uilegia, quibus illi fruebantur. Scribit Plinius annua ho-
 rum medicorum stipendia apud principes fuisse CCL. HS. quae ad monetae nostrae rationem redacta fa-
 ciunt ungaricorum V I L X. Semuncialem unum, duo-
 denarios nouem, duplos quattuor, simplum vnum:
 Quae tamen non omnium archiattrorum merces erat,
 cum in legibus habeatur archiatros ab Imperatoribus
 praeter alimenta subministrata, quampluribus aliis pri-
 uilegiis atque fauoribus donatos esse; quae omnia mer-
 cedis instat, quod multi forent, ipsis donabantur: per-
 inde, ac temporibus nostris medici aliqui in Pontificis
 Romani curia, & in aliorum Principum domibus ob so-
 lam sportulam aliasve gratias operam suam medendo
 exhibent. de iis sermonem factum a Galeno puto ubi in
 9. de plac. Hipp. & Plat. alios lucri causa medicinam
 exercere

Lib. 29.
 cap. 1.

exercere voluisse, alios ob honorem, alios ob sibi legibus concessam immunitatem, ac reipub. vacationem. Iam vero illorum munus quod esset ex loco cod. citato cap. ro. scire vnicuiq. licet, vbi ex uerbis illius legis aperte dici potest archiatros cum a populi commodis comoda reciperent salaria, non solum principis familiae, eiusque personae inferuisse, uerumetiam pauperibus sine ulla mercedis spe obsequi, nec turpiter diuitibus inferuire obligatos fuisse; Dicebatur vero archiatros & archiater veluti ex auctoribus, atque superiori inscriptione, subsequente ve patet, quae Romae in vetusto lapide seruatur adhuc.

D. M.

A. ACTIVS CAIVS
ACRHIATER SIBI ET
IVLIAE PRIMAE CONIVGI
INCOMPARABILI

Erant itaque archiatri medici illi omnes, qui principis sumptibus conducti eius personae primum, deinde aulae omni, postremo cunctis pauperibus arte propria Romae operam praestabant; quorum archiattrorum princeps quidam senior prudentia, & doctrina praestantior eligebatur, cuius sententia & auctoritate omnes de re medica obortae dissensiones statim dirimebantur; isque comes vocabatur, & praeter ceteris maximam principis curam gerebat, eiusque veluti imperium quoddam, & potestatem magnam obtinebat, ut ex Cassiodori citato nuper testimonio abunde perspectum est: Nolo propter hoc omnino inficiari, quin in vrbe medicorum collegia quaedam, & scholae instituerentur, quorum qui alijs praesidebat, archiatros interdum uocaretur, ut ex inscriptione Liuij Celsi superius allata, & ex legibus colligi potest, verum-

verum tamen qui frequentius in ore hominum versabatur archiater, is erat, quem descripsimus.

De Cydni flumij aqua loci Plutarchi, Galeni & aliorum collati.

locus Plutarchi ex Galeno restitutus, locus Hipp.

emendatus.

Cap.

2.

 Ydnus Ciliciae fluuius est transiens per mediam Tarsum ciuitatem olim non minus quam Athenas, & Alexandriam viris in philosophia, atq. omni alia doctrina praeclarissimis florentem; cuius fluuij aquam frigidam, atq. asperam esse narrans Strabo Geographiae 14. eā tum belluis, tum hominibus neruos crassis humoribus occupatos habentibus auxiliari scribit, post quem Vitruuius, necnon Plinius ex Cassij Parmensis sententia eandem aquā cruribus podagricorum affusam dolores leuare scripserunt: Quae omnia nunquid vera sint, certe dubitari iure potest, non modo quia frigidum neruis aduersari pro comperto habēt medici, sed etiam quòd Galenus in lib. de causis procatarchticis Alexandrum magnum aestiuo tempore dum se in Cydno flumine lauaret conuulsione, ac tremore, torporeve captum fuisse tradit, quemadmodum posterioribus saeculis Fridericum Oenobarbum Imperatorem eodem flumine lotum interiisse scribunt historici. Nisi igitur dicamus contra Q. Curtij auctoritatem Cydni aquam blādo quodam frigore, vt Pausanias scribit pollere, & vim detergendi insignem sub voce [ζαχρ] a Strabone, & interdum ab Hippocrate designatam obtinere, quorum illo dolores ab humore calido nascentes mitigentur: hac vero humores ipsi neruis elidātur, quo modo podagricis, & neruorum fluore tentatis opem ferat intelligere arduum erit: Quod si interdum experientia comprobatum est frigidum affusum conuulsionē.

C c soluere,

LIBER

soluere, dum calorem, διὰ τὴν ἀντιπερίσσειαν augendo humoribus dissipādis aptiorem reddit, nō propter hoc Cydni aquam iuuare credendum, alioquin de quampluribus alijs aquis frigidis idem foret afferendū: Neq. etiam immodico eius frigore dolores consopiri dicendum, propterea quod potius sic articulis & nervis nocu mentum quam auxilium inferretur: ob hoc enim dicebar Hipp. de podagricis loquēs in lib. de vsu humorū *Ἰσχυρὸν πολλὸν καταχεόμενον ἰχναίνῃ, ὃ δὲ δύνει νερκοῖ.* idest frigidum multum affusum, extenuat & dolorem sopit. Alexādrum autem ac Fridericum id passos fuisse puto, quoniam fortasse nimis labore, vel aestu calefacti aquae frigidae sese immerferunt: Cautum enim est medicorum praeceptis, ne quis dum magnopere calet in frigida lauetur, quoniam tunc corporis meatus valde aperti ingressum facilem noxio humoris frigori permittunt; atq. ita nervi calorq. natiuus non parum offenduntur. Aquam autem Cydni non modica detergendi facultate praeditam esse Plutarchi testimonio cōfirmatur, qui libro, in quo desitorum oraculorum causas quaerit, ut demonstraret posse aquas, & spiritus terrae inueniri, a quorum archana quadam potestate animi humani ad futura praenoscenda disponderentur, alia alijs conuenire & non omnia omnibus multis exemplis hac oratione monstrat, *ἀλλὰ γὰρ ἄλλοις οἰκεῖα καὶ πρόσφορα; καθάπερ τῆς μὲν πορφύρας ὁ κύματος τῆς δὲ κόκκου τὸ νῖξον δοκεῖ τὴν βαφὴν ἄγλυ μειμιγμένην: βύσσιν δὲ γλαυκῆς πρόκος, καταμίσγεται, ὡς Ἐμπεδοκλῆς εἴρηκε, πρὸς δὲ τοῦ κύδνου, καὶ τῆς ἱερᾶς τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Τάρσῳ μαχαίρας, ὃ φίλε Διμήτριε σοῦ λέγοντος ἡκούομεν ὡς ὁ κύδνος ἐκκαθαίρει σίδηρον ἐκπέπον: οὐτε ὕδωρ ἄλλο μᾶλλον τὴν μαχαίραν, ἢ ἐκείνο; καθάπερ ἐν Ὀλυμπίᾳ τὴν τέφραν πρὸς πλάττουσι τῷ βωμῷ, καὶ περιπηγνύουσι ἐκ τοῦ ἀλφειῷ παραχέοντες ὕδωρ; ἐτέρῳ δὲ πειρώμενοι ποταμῷ οὐδὲν διώανται σιναγαγῆν, οὐδὲ κολλῆσαι* τὴν

ῥιωτέφραν. idest. Alia enim alijs propria & conuenientia quemadmodum purpurae faba, & grani infectorij nitrum videntur tincturam commixta ducere. Byssos autē Glaucæ crocus miscetur, vt dixit Empedocles. De fluuio Cydno, & de sacra Apollonis in Tarso machaera o amice Demetrie te narrantē audiuius, quod Cydnus ferrum illud depurgat, neq. machaeram vlla alia aqua magis quam illa: quemadmodum in Olympiâ cinerem arae affingunt, & aquam affundentes Alphaei cinerem circum densant; alio vero flumine id tentâtes, nullo possunt coniungere, neq. cinerem conglutinare. Vbi manifeste declarat Cydni fluuij aquam detergēdi, repurgandive (cum ferrum ex quo machaera Apollinis sacra in Tarso conflata erat, sola depurgaret) vim magnam habuisse. At hic admoneor vt paullo ante citata Plutarchi verba corruptum in graeco Basiliensi codice locum restituam: vbi enim is siccitatem calori associatam spiritum attenuare, aetheriumq. ac purum efficere dixit, statim subiungit, αὐτὴ γὰρ ξηρὰ ψυχὴ καθ' ἡράκλητον; quibus nil significantibus, hunc in modum corrigi debet, αὐτὴ γὰρ ξηρὰ ψυχὴ σοφωτάτη καθ' ἡράκλητον: eā namq. sententiam protulisse Heraclitum in simili prope disputatione scriptum reliquit Galenus eo libello, in quo temperatura corporis, animi mores fingi probat, vnde etiam locus Hippocratis emendāus est, in 1. lib. de diaeta, vbi in omnibus codicibus latinis, & graecis, tam vulgatis, quā manuscriptis legitur, ἰχνασίς δὲ πνεύματος οὗτος δέεται, καὶ ξηρασίς, cum legi debeat πνεύματος, siquidem pulmonem ad prudentiam conferre nulli asserunt, sed spiritus, qui quanto sicciore, & subtiliores sunt, tanto mentem acutior rem faciunt.

LIBER

*Loci Aristotelis, & Herodoti collati. Darij luxatio a medico
Graeco curata. Cap. 3.*

Dimenfae subtilitatis (ut ait Plinius) vir Aristoteles in 11. Politicorum lib. Lacedaemoniorum Reipub. instituta examinans inter cetera illi uitio uertit, quod senatoribus per omnem uitae aetatem de rebus magnis iudicia ferre liceret, cum in senectute id non sine periculo fieri possit: quoniam (ait is) ὥστε καὶ σώματος, καὶ τῆς διανοίας γῆρας. Hanc eandem rationem vsurpauit apud Herodotum in Thalia Atossa Cyri filia, & Darij uxor, quae a Demodene medico Graeco ulcere prauo in māmilla curata, uiroq. suo, ut bellū Graeciae inferret astuto eius medici ita patriam reuifere sperantis consilio persuadere conata inter multa alia haec uerba protulit νῦν γὰρ ἂν τὶ καὶ ἀποδείξαι ἔργον ἕως νέος ἦς ὑλικήν, αὐξανόμενῳ γὰρ τῷ σώματι συναύξονται καὶ αἱ φρένες, γηράσκοντι δὲ συγγηράσκουσι, καὶ ἐς τὰ παθήματα πάντα ἀπαμβλύνονται; i. Nunc, autem, quando aetate iuuenis es si opus suscipias, (nam augefcente corpore simul & prudentia crescit, senescente uero, consenescit, atque ad omnia opera hebetatur) unde non immerito apud priscos pro uerbio decantatum habetur.

*Ἔργα νέων, βελαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων, idest
Opera iuuenum, consilia autem mediorum, preces uero senum.*
quem uersiculum Boethius poeta in Athenodorum seniore[m] sic apud Strabonem in 14. mutauit.

*Ἔργα νέων βελαὶ δὲ μέσων, προδαὶ δὲ γερόντων, idest
Opera iuuenum, consilia autem mediorum, crepitus uero senum.*

Athenodorus autem contra ipsum (ἑρόνται δὲ μερόντων) siue tonitrus senum dici iussit. Sane haec omnia non de animae substantia, quam alioquin immortalem credimus, sed de illius operationibus, quae ab instrumentis magna ex parte dependent intelligi aequius est, etsi me
dici

dici, ac praesertim Galenus aliter sensisse inueniatur. De-
mocedis mentio iam impellit me, vt quam is apud He-
rodotum citato loco in curando Rege Dario operam
praestitit, hisce subiungam. Darius enim in venatu ma-
gnam offis tali luxationem passus, vbi a medicis Aegy-
ptiis, qui omnium primi ea in arte putabantur uarie tra-
ctatus esset, nec illi in torquendo retorquendoque quic-
quam proficerent, quin potius malum augerent; De-
mocedes Crotoniensis Graecis medicamentis vtens
& lenia, post acria adinuens Darium, qui septem
noctes iam nihil dormierat, & perpetuo doloris cru-
ciatu pene confectus erat, tandem somni compotem fe-
cit, breuiq. deinde tempore incolumem prorsus reddi-
dit, cum iam posthac validum se fore ad incedendum de-
sperasset. In qua re an solis medicamentis, an etiam ma-
nibus os tali restituerit bonus medicus, ex Historici ser-
mone non admodum constat: mirum tamen sit, si medi-
camenta tantum (quemadmodum ex uerbis colligi pos-
se uidetur) adhibuerit in eo praesertim luxationis ge-
nere, quod quando uehemens est, ab Hippocrate,
& Galeno omnium difficillime sanari traditur. Atqui
nec de his, neque de maioribus adhuc antiquorum o-
peribus multum mirari debemus quandoquidem eos
in chirurgica, quae Clinice prius reperta fuit, postero-
ribus omnibus valde superiores extitisse Homeri atq.
aliorum testimoniis facilliter conuincitur.

*Hippocratis & Aristotelis loci collati, Galeni de demonstratio-
nibus libri qui fuerint, & quae symphonia a Ne-
mesio citata. Cap. 4.*

Voniam Hippocratem nostris adnotationibus,
& emendationibus illustratum, non ita cito, vt
optamus, sedere speramus. interim aliqua ex ipsis
in

L I B E R

in hūc librū sparsim protulimus, vt eruditi, quid in ipso praestaturi simus, ab hisce conicere valeant. Itaq. Hippocrates in lib. de aer. aq. & loc. Asianos & Europaeos inter se distinguens illos ingenio magis, minus vero fortitudine valere scribit, cuius euentus duas potissimum rationes assignat; alteram quod Asiae regio maximam aeris temperati clementiam obtinuit, nullisq. propemodum mutationibus subiicitur: Europa contrariū quod vt ingeniorum bonitati, atq. mēti magnopere confert, sic animorū fortitudini, qui a mutationibus magis excitati ualidiores fiunt, nullum adiumentum praebet: alteram quod Asiani semper regum imperijs subiecti fuerunt, Europaei vero non modo non seruierunt, verum etiam fere semper liberi extiterunt. Nam qui bello, & armis non sibi quicquam, sed dominis omnia comparare sciunt, negligentiores euadunt; quemadmodum ceteri spe lucri proprij inflammati quidvis animose audent. Aristoteles similiter lib. 3. polit. cap. 10. & lib. 7. cap. 7. Hippocratem secutus Asianos artibus, & mente excellere quidem, at animis nihil a natura ualere, & propterea tyrannis cōtinuo inseruisse scribit: sicut Europaeos ob regionis frigiditatem mente, ac artibus inferiores, animis vero, & fortitudine superiores, ob idq. nullius regis imperiū passos esse: inter quos graecos veluti medios, non minus artibus, & intellectu, quàm armis, & animorum viribus pollere. His vero, atq. multis alijs rationibus demonstrare conatus est Galenus Hippocratem, Platonem, & Aristotelem animam nostram si non ipsissimam corporis temperaturam, saltem eius sequacem existimasse: quam sententiam multis iisq. grauissimis argumentis damnauit Nemesis in 3. Cap. lib. de hominis natura sub Gregorii etiam Nissenii nomine ab aliquibus falso uulgati: Quo in libro cum multa ex Galeni commentarijs de demonstrationibus inscriptis adducat

ducat, quae nil prope mutata in lib. de plac. Hip. & Pla. necnon in libello quod animi mo. seq. cor. temp. ac aliis editis legantur, fit ut facile mihi persuadeam Galenum in libris illis *ἐν ἀποδείξεων* nequaquam de rebus ad Logicam, siue Dialecticā facultatem tantum spectantibus, quemadmodum inepte arbitrantur nonnulli tractasse, sed praecipue earum rerum plurimas sub oculis ratione, & sensu ponere tentasse, quae apud medicos, & philosophos in controuersiam trahuntur, veluti est de sede ac partibus animae quaestio, de affectuū generatione, & causis, de uenarū & arteriarum principiis, de testiculorum usu aliaque huiuscemodi plurima quod similiter videtur confirmasse Rabi Moses. 25. V. partic. aphorif. ubi hunc librum probationes appellat. Quo in loco illud quoq. adnotare placet librum Galeni de placitis Hippocratis & Platonis *συμφωνίαν* esse uocatum ab eodem Nemefio, quasi ipsius tempestate sub hoc titulo ab aliquibus legeretur, cum in illo summorum virorum concordantiae declarentur: Vixit vero Nemefius Gratiani, & Theodosii temporibus quando Maximus philosophus Platonicus, Libanius, Basilus, Gregorius Nisenus, aliiq. plurimi praeclarissimi uiri floruerunt. quae tempora ab aetate Galeni paullo plus 150. annis abfuerunt, ut ob hoc non paucam fidem Nemefii scriptis adhibendam censeam.

*De putaminibus fabarum, & quid sit ὄσπριον
Athenaeo. Cap. 5.*

Vod Theophrastus in 5. de causis platarum cap. 21. scribit fabarum putamina radicibus, aut germinibus plantarum nouellarum apposita earum vitam penitus tollere, etiam a Clemente Alexandrino Strom. 3. & ab Apollonio in mirabilib. historiis cita-

L I B E R

citātū ex quīnto de causis naturalibus, (quasi sic liber ille inscriberetur antiquitus) inuenio; qui cum addant domesticas gallinas iisdem putaminibus iugiter vescen-
tes sterilefcere, neq. id a Theophrasto traditū sit, eiusce-
modi sententia non exiguā mihi suspiciōē parit; quē-
admodum item nō admodum probo Pythagoreos: iccir-
co fabarum esum verasse, quod comestae mulieres in-
foecundas reddant; quoniam, ut meminit Galenus, fa-
bae si belle nutriunt, & flatulentae sunt, potius foecun-
ditatem, quam sterilitatem inducere debent: Fabam ue-
ro appellatam esse per excellentiam a Clemente Alexā-
drino in loco citato *ὁσπριον* non miror, quando sic in usu
fuisse apud ueteres puto, vnde Galenus in 2. de fac. ali.
legumina recensens, primā fabam collocauit; versicu-
lum 9. ab Athenaeo citatū *σὺχόν μετ' ἰχθῆς ὁσπριον δὲ με-
τὰ κρέας* de faba interpretari soleo, quam uiridem his
quoq. temporibus homines post carnes loco bellario-
rum esitant, quamve etiam hodie a vulgo Graecorum
ὁσπριον passim uocari intelligo.

*In Acrothoracis significatione Clementis Alexandrini locus ema-
culatus, cur lauri folia post cenam adhiberentur: ebrietatis
praecautioes Plinij locus emendatus. Cap. 6.*

Aristotelem in 3. probl. parti. probl. 2. manife-
stum est eos *ἀνθρωπάκας* vocasse, qui leuiter ine-
briati delirant, quive de rebus quidem iudi-
cium ferre tentant, sed in iudicando aberrant; quasi
medii sint inter sobrios, & temulentos; quorum illi iu-
dicandi uim firmam, & incorruptam habent; hi uero
adeo vino obruti, & sepulti iacent, vt neq. iudicare, ne-
que secūdm animi corporisve facultates operari que-
ant. Erotianus in Onomastico ubi *θώρηξιν* ab Hippocrā-
te *δινωποσίαν* vocari scribit *ἀνθρωπάκας* etiam vsq. ad tem-
pora

pora sua, eos appellatos subiungit, qui non multum vino repleti sunt. Plutarchus quoq; in 3. sympoſ. prob. 8. Ariſtotelis ſententiam examinans idem, quod is omnino ſentire videtur *ἀκροθώρακας*. ſ. corpus nō adeo diſſolutum habere, quin, & moueri, & ſecundum ipſum aliquatenus operari valeant; at eorum diſcurſiuam vim minime liberam eſſe; nempe cum iudicium phantaſias, & non rationem ſequatur. Itaq; non video cur Alexandrinus Clemens diuerſa ſentiens in 2. paedagogi *ἀκροθώρακα* minime rationem, ac memoriam offenſas gere ſcribit. Nam ſenibus chriſtianis, vt vino vtantur eoſq; indulgens, quoad *ἀκροθώρακος* terminum non tranſgrediantur: his verbis in 2. cap. vtitur, *ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὅρος ἔστω τοῦ ποτοῦ μέχρις οὗ τὸν λογισμὸν ἄσειτον διατηρήσωσι, καὶ τὴν μνήμην ἐνεργὸν, καὶ τὸ σῶμα ἀσάλευτον οἴνω καὶ ἀκράδαντον, ἀκροθώρακα καλοῦσι οἱ περὶ ταῦτα δεῖνοι*, ideſt. His autem in potando terminus ſit, quouſq; diſcurſum immotum ſeruent, & memoriam efficacem, & corpus vino inconcuſſum & immobile *acrothoracē* vocant circa haec periti. quo in loco uerum illius uocis uſum omnino ab ipſo ignoratum perſpicitur, niſi contextum corruptum eſſe, & ea verba (*ἀκροθώρακα καλοῦσι οἱ περὶ ταῦτα δεῖνοι*) ab aliquo ignaro primum in margine adſcripta, deinceps a librario inepte interſerta fuiſſe velimus, quemadmodum plures ſimiles vulgata eius auctoris commentaria habere apud doctos conſtat. Legimus apud Athenaeum in 4. veteres inter bellaria poſt cenam interdum etiam folia lauri adhibuiſſe, quod pluribus rationibus factum puto, ſed potiſſimum quabus hiſce, tum vt ui foliorū exiccatoria fumi ad caput elati abſumerentur; tum etiam vt odor vini, ac ciborum qui ſolet ſaepe numero à paſtis hominibus grauis emitti, abſconderetur; id quod Martialis in 5. facete, & clare admodum nobis indicauit.

L I B E R

*Foetere multo Myrtale solet vino ,
Sed fallat ut nos, folia deuorat lauri ,
Merumq; cuncta fronde non aqua miscet ;
Hanc tu rubentem prominentibus venis
Quoties venire Paule videris contra ,
Dicas licebit . Myrtale bibit laurum*

Vt quoq; euitarent antiqui ebrietatem interdum lauro hedera anetho , similibusq; alijs eos coronatos inter potandum legimus ; alij pumicem tritum, alij amygdalas amaras, alij brassicam praemandebant, quasi non praestaret ebrietatis turpitudinem sobrietate cauere, quam eam succis, alijsve medicamentis occultare. Plinius lib. 14. cap. 2. de Apianis vitibus loquens ita scribit. Vina primo dulcia austeritatem annis accipiunt, & rubra fiunt. Nulla magis vite gaudet; in quibus duo sunt quae non immerito eruditorum animos turbare possunt, vnum, quod vina alba a principio, vetustate nō rubra, sed vel pallida, vel flaua, vel fulua redduntur, quemadmodū Galenus docet 5. de tu. val. & 12. meth. Alterum quod postrema illa verba quid significant, obscurū est. Itaq; restitui debent, vt in manuscripto Pauli Manutij omnium post Ciceronem eloquentissimi codice inuenitur. ita 5. Vina primo dulcia, austeritatem annis accipiunt. Ethruria nulla magis vite gaudet .

*Tuberes apud antiquos qui essent. locus Plinij
notatus. Cap. 7.*

 Vi fuerint apud maiores nostros tuberes inter malorum genera relati, neminem qui apertē declararit, haec mihi videre contigit; ideo si meam sententiam explicuero, id saltem proficiam, vt alij ad veritatem indagandam, meq; sententiam meliorem

rem proferendam excitentur. Ne igitur temere quicquam affirmare videar, notas aliquas tuberum ab auctoribus latinis traditas ante alia indicabo; Tuberes ex Africa regione calida primum allatas, scribit Plinius lib. 15. cap. 14. vbi fructus proferre baccis, quam malis similiores statuit: idem quoq; lib. 16. cap. 25. & lib. 17. cap. 16. tuberes post amygdalas cum armeniacis, & proecocibus florere, (vt Columella lib. 11. in fine cap. 2.) quasi cum ijs etiam maturarentur fructus, & melius inferi pruno siluestri; atq. malo cotoneo, quam granis feri memorat. Martialis lib. 13. auctor est tuberes in agro Nomentano prouenire solitos, quae regio inter Romana suburbia pro calida, & aprica habetur. Palladius vero lib. 10. tituli. 14. tuberum fructus dulces facit, menseq; Septembris eos granis feri, nec non etiam omnibus malorum generibus prunis, & cotoneis inferi solitum tradit; quas omnes notas si ijs arboribus conferamus, quos decem ab hinc annis plus, minusve ex Alexandria in Siciliam primum, mox Neapolim transfectos; ob idq. albercocos Alexandrinos nuncupatos esse scimus, facile iudicabimus tuberes veterum hosmet albercocos extitisse. nam ij sunt arbores, non admodum procerae magnitudinis, foliaq; armeniacorum fere gerunt, florent statim post amygdalas, inferuntur praecocijs, persicis, & prunis; feminantur granis Septembre, & Octobre, sed infitione meliore fiunt; nascuntur locis calidis, & apricis, gelu corrumpuntur: siccam terram sed arte irroratam amant: fructus nuce pontica paullo maiores rubeos, cuteleui, ac dulces suauesq. ferunt, vt cuiq. intelligere liceat huiusmodi arbores fructusq. maxime cum veterum tuberibus conuenire, nec quicquam repugnat, quod Domitiano prius quam iugularetur septēbris mense oblati fuerint tuberes, quoniam eos adseruatos

L I B E R

ea arte esse credendum est, quam Palladius loco praecitato monstrauit, neq; inferendum est, Palladium, quod in libro mensis Octobris tuberes seruandi rationem doceat, eos tunc maturari voluisse: quoniam hac in re auctor ille certam legem non seruat, cum etiam in libro Aprilis zyzipha quae autumno maturatur seruandi modum indicet. Martialis item quamuis tuberes cum malis punicis adnumeret non propterea putandum est eum innuisse, quod eodem tempore maturarentur. Immo hoc distico.

Leſta ſuburbanis mittuntur apyrina ramis,

Et vernae tuberes, quid tibi cum Lybicis?

Forte dicere voluit, se ad amicum duo pomorum genera misisse, vnum nuperrime ab arbore lectum, alterum domi quidem, & ipsum natum, sed integrum arte conseruatum. Porro Plinianum codicem lib. 15. cap. 14. vbi tuborum duo genera habentur, corruptum omnino, ac loco tuborum legendum esse zyziphorum suspicor, quoniam Columella lib. 9. cap. 4. albam, & rutilam zyziphum agnoscit. Galenus zyzipha 2. de alim. fac. appellat, nullus autem duo tuborum genera fuisse scribit. Sericum vero colorem Plinio rutilum, vel rubrum esse, quem alibi Siricum & ipse, & Aetius, & Paullus Aegineta vocarunt, satis Barbarus in Plinianis castigationibus declarauit.

De Menta locus Aristotelis ex Hippocrate illustratus & correctus Plinij alter ad idem notatus, & ex Lucretio explicatus. Cap. 8.

Mentam tempore belli serere olim vetitum fuisse scripsit Aristoteles 20. Prob. sect. causamq; illam putauit, quod huiusmodi herba corpora humana refrigerando genitale semen corrumpat, sicq; vires, qui-

quibus in bello maxime opus est frangantur : quo in loco si non καταλύχει, sed κατατήκει legatur, vt ego legendum cenſeo , quando menta non refrigerat , ſed potius colliquat Hippocratis ſententiam tranſtuliffe alicui videri poſſit, qui in 2. περὶ διαίτης hunc in modum, de mēta ſcribit; Μίνθη θερμαίνει, καὶ οὐρέεται, καὶ ἐμέτους ἱσῃσι, καὶ ὑπὸ πολλάκις, ἐσθίῃ τις, Τὸν πόρον αὐτοῦ τήκει, ὥς τε ῥέειν, & ἐντένειν κωλύει, καὶ τὸ σῶμα ἀδυνεὲς ποιεῖ. Mentam. ſ. ca-
leſacere, vrinam concitare, vomitus comprimere, ſiq; ea ſaepenumero quis veſcatur, illius ſemen , ab ipſa ita liquari, vt fluat ad haec tentiginem arcere, imbecillumq; corpus facere; ſimili prope ratione Plinius lib. 20. cap. 14. mentam ſemen humanum deprauare, atq; generationi ineptum reddere tradit : quod ſicuti illa immiſta laſti quo minus coeat, concreſcatue, prohibet; ita ſemē condensari ab homine in cibo ſumpta non finit, vbi legendum eſſe [cohibendo genituram densari], & non [genitalia] vt in vulgatis habetur qui vis mediocriter doctus facile conijcere poſſet. Niſi genitale pro genitura Plinium & ibi, & cap. 21. eiufdem libri uſurpaſſe, conſtaret. Quantum vero, ad ſterilitatem refferat , vel nimia geniturae liquiditas, vel immodica craſſities, praeteris elegantiſſime, dixit Lucretius in 4. hiſce verſibus.

*Nam ſteriles nimium craſſo ſunt ſemine partim :
Et liquido praeter iuſtum, tenuique viciſſim .
Tenuē, locis, quia non potis eſt, adſigere adhaeſum ,
Liquitur, ex templo, & reuocatum cedit ab ortu :
Craſſius hoc porro , quoniam concretiſus aequo
Mittitur ; aut non tam prolixo prouolat ietu ;
Aut penetrare locos aeque nequit ; aut penetratum,
Aegre admixcetur muliebri ſemine ſemen*

Ariſtotelis

L I B E R

*Aristotelis error de Epilepsia . Hippocratis locus ad id notatus,
Seruſ error, Aristotelis alter error, de sale, & nitro :
breuis adnotatio , de cauſis res duratas
dissoluentibus. Cap. 9.*

ristoteles sect. prob. 31. quaerens cur homines soli vel maxime inter animalia oculis peruertantur iccirco euenire illud responderet, *διότι μόνοι ἐν τῷ ᾧ ἄρει ἐπὶ ληπτῶσι γίνονται, τῶν ζώων, ἢ δὲ ἐπὶ ληψίς διασπορῶν ποιεῖ.* quod scilicet soli in animalium genere fiunt epileptici, epilepsia vero oculorum peruersionem inducit. Hanc vero sententiam omnino falsam esse, vt putem, duo faciunt, vnum est quod ipsemet Aristoteles in libris de animalibus nonnulla recenset, quae iisdem morbis, quibus homines, tentari scribit, vt oues, Alterum, quod in libro de sacro morbo, qui vt Hippocratis a Galeno in 1. progno. text. 4. & lib. an sanguis in arter. contineatur, nec non a Caelio Aureliano lib. 1. pass. chron. cap. 4. citatur, scriptum est oues, & maxime capras epileptico morbo non parum obnoxias esse, quod certe de ouibus valde uerisimile uidetur, nempe quae caput in terram fere detinentes halitus prauos ac humiditatem crassam facile in caput trahant, & subinde morbum sacrum incurrant. At caprae, quae alto capite, ut plurimum pascuntur, siccaeque sunt, ac perpetuo febrile traduntur; quomodo ouibus magis epilepsiae, quae a larga pituita gignitur, exponantur, non admodum intelligo. Nisi dicamus, ut Plutarchus in Rom. prob. capras ceteris animalibus magis comitali morbo tentari, ob meatuum angustiam, quam arguit uocis tenuitas, atque etiam eodem morbo facile capi eos, qui caprinis carnibus uescuntur. ob quod sacerdotibus eam carnem uetitam fuisse tradunt. Ita. sententia Aristotelis

telis sic moderari debet vt in sect. 10. probl. prob. 43. ubi ait, quod homo, ἢ μόνον, ἢ μάλιστα διασρέφεται. ὅτι ἢ μόνον, ἢ μάλιστα λιπὸν ἐν τῇ νηπιότητι γίνεται. idest uel solus, uel maxime oculis peruertitur, quoniam, uel solus, uel maxime in infantia epilepticus fit; qua ratione in libro de somn. & uigil. praeceptum dedit, ut non solum pueri, uerumetiam nutrices a uino, & praesertim. nigro abstinerent, tamquam id magis, quam album ad caput euaporet. Hic animaduertere placet seruium in 3. Georgicorum grauiter pecasse, qui ubi Virgilius ait.

Contactos artus sacer ignis edebat.

Putauit sacrum ignem esse, quem graeci ἱερὰν νόσον uocant, cum ἱερὰ νόσος, nil aliud sit, quam epilepsia uocata: Ignis uero sacer apud latinos idem sit, quod apud Arabas formica, apud Graecos Herpes, apud Scribonium zona, apud Plinium zoster, & Circinus. De hoc morbo sacro scriptum est a Platone 11. de legibus; si quis seruum, uel phtisi, uel calculo, uel stranguria, uel sacro morbo, aut aliqua alia uulgaribus, ignota longa & curatu difficile aegritudine laborantem alicui, qui neque medicus, neque gymnastua sit, uendiderit, licere emptori intra sextum mensem ipsum redhibere excepto sacro morbo, quo laborantem emptor intra annum restituere potest. Causam uero cur hunc morbum exceperit; puto, quia alii enumerati morbi sex mensibus dignoscuntur, & fere incurabiles euadunt; epilepsia uero, siue morbus sacer, uix intra annum uere discerni potest; atq. curatu difficilis euadit. Et quoniam Aristotelis mentio est subiungam hisce quandam illius oscitantiam quam alioquin perspicacissimus in 4. meteorol. lib. commissit, ubi indurata quibus causis dissoluantur exponens, de sale, & nitro haec dixit,

νίτρος

L I B E R

νῖνον δὲ καὶ ἄλλας λυτὰ ὑγρῷ οὐ παντὶ, ἀλλὰ ψυχρῷ. Atqui
 ea non solo humido frigido, sed etiam humido calido
 dissolui sensui manifestum est; nam, & si vinum, & aqua
 calefacta à quibus clare sales, & nitrum solvuntur, pos-
 sint quodam modo frigida, humida appellari, cum sint
 sub genere aquae, ac illius propriam qualitatem nempe
 frigiditatem quantumvis mutata nunquā penitus amit-
 tant; de oleo tamen calido id affirmare non possumus,
 nempe quod ipsemet Aristoteles in eodem libro, non
 sub genere humidi aquei, sed aerei, cui perpetuo iuncta
 est caliditas aperte collocavit, ab illoq. tam spontaneo,
 quam calefacto salem liquefieri experientia quotidie
 comprobatur. Quare meliuserit sic de duratarum re-
 rum dissolutione statuere. Quae a frigido sicco concre-
 scunt, vel à moderato, vel ab immoderato omnem hu-
 miditatem exprimente talia redduntur; similiter, & quae
 à calido sicco concrescunt, vel à moderato, vel ab immo-
 derato omnem humorem consumente. Concreta à fri-
 gido sicco moderato, vt glacies, vina, serum, & vrina à
 calido sicco simpliciter, & etiam, calido humido soluun-
 tur. Concreta vero ab immoderato, aut simpliciter in-
 solubilia sunt, vt adamas, & aliae gemmae, aut non nisi
 à vehementissimo calore solvuntur, quemadmodū plu-
 rima metalla; & cornua, quae magno calore mollescunt.
 Concreta vero à calido sicco moderato: à calido, humi-
 do, & frigido, humido solvuntur; vt sales, manna, & ni-
 tra, quae ab aqua calida actu, & à vino potestate calido
 nec non ab oleo calido solvuntur. Concreta ab immo-
 derato, vt lateres, fictilia, aut non solvuntur, aut solum
 modo ab ijs humoribus, qui maxime penetrant, sicut
 succus citri & acetum acerrimum elambicatum, aqua
 vitae, & similia, quae aliquos lateres, lapidesve solvunt;
 quod forsan ignotum fuit Aristoteli, quamuis ex ipso
 ratio huius habeatur: nam cū neget ipse fictiles liquari,
 propte-

proprerea quod aqua eius meatus, per quos spiritus exiit, penetrare nō potest, manifestum est quod si aliquis humor adeo subtilis inueniatur, vt eos ingredi queat, etiam ex eius sententia poterunt liquari: inueniuntur autem facile hisce temporibus, quibus ars chymica Aristotelis tempestate ignorata, cuius opera subtilissimi ac maxime penetrabiles humores efficiuntur, in facilem vsum tracta, quasiq. perfecta est.

*Loeus Hippocratis, ex Gellio restitutus, & alter
defensus. Cap. 10.*

Avlus Gellius noc. lib. 3. cap. 16. haec verba ex lib. Hipp. de alimento citat, *ἐστὶ δὲ καὶ οὐκ ἐστὶν ὀκτάμηνος γέννησις*, quae cum ibi ita non habeantur puto restituenda esse, vbi post [*ἐς ἑκπῶσιν συμ*] haec habentur solum, *οὐκ ἐστὶ, καὶ ἐστὶ*, ita vt vniuersa illa oratio sic constituenda sit, *ἐς ἑκπῶσιν συμ, (ἐστὶ δὲ καὶ οὐκ ἐστὶν ὀκτάμηνος γέννησις) γίνεται δὲ ἐν τοῦτοις* &c. Quae autem verba sequuntur et si etiam a Gellio ibidem diuersa ponantur, placent tamen magis vt sunt in vulgatis Hipp. codicibus. Explicatio porro ipsorum verborū licet obscura admodum sit, ac Sabinus diligentissimus, vt saepe eum vocat Galenus Hippocratis interpretes illa clariora facere hac oratione conatus sit, *ἐστὶ μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τῷ ἑξῶσιν οὐκ ἐστὶ δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἐστὶν αὐτῶ φαντασία μὲν παρατετακέντα, δυνάμει δὲ οὐκ ἐστὶ.* non absurdum tamen mihi videtur Hippocratem nil aliud docere voluisse, quam quod octimestris partus, nō propriè generatus, sed impropriè tantum dicatur quasi potius abortus, quam vera generatio sit, quod enim putarunt aliqui Hippocratem voluisse docere quod alibi non superuiuant nati octauo mense, aliqui vero superstites fiant, quemadmodū scribit Aristoteles in Aegy-

E e pto

L I B E R

pto fieri posse: id sane placitis Hippocratis nequaquam consonum est, qui in libro de octimestri partu mōstrat, fieri non posse, vt nati in octauo mēse superuiuant. Criminantur aliqui Hippocratem, quod in iusiurando cauerit, ne quis medicinam exercens mulieri vtero gerenti, abortiuum medicamentum propinaret, cum tamen ipse in lib. de natura pueri scripserit se famulae cuidam grauidae, ne apud alias mulieres infamaretur, consuluisse, vt saltando genituram deiiceret; quod factum Hippocratis ego hac ratione tueri soleo, quod foetus nondum animatos corrumpere, vel quo minus vitam adipiscerentur impedire ijs temporibus, quibus nondū christiana lux apparuerat liceret; at iam animatos, & viuentes minime offendere fas esset, atq. hoc ita fuisse locupletissimus testis est Aristoteles lib. Polit. 7. Cap. 16. Qui tamen 7. de Histo. animal. ne foetus animaretur, docuit post coitum locos oleo cedrino, aut simplici cū thure cerussave esse vngendos. De Hippocratis, & Gellij loco cum iam sentētiā meā statuissē, eamq. Claudio Puteano communicassē; is retulit Muretū quoq. eum locum restituisse, iccirco ad ipsum scripsi, vt cuius raram eruditionem, acerrimumq. iudiciū semper pluri feci, eius opinionem explorarem. Tandem Muretus hocce dedit responsum.

M. ANTONIVS MVRETVS. HIE-

Ronymo Mercvriali.

S. P. D.

Vm tuae litterae, ad Urbem allatae sunt; Tibur iam omnes, vt nos quotannis facere solere scis, secesseramus, eò illas accepi biduo, aut triduo se-
rius: Tibure autem, neq. Hippocratem habebam, neq. Gellium. expectandum denuo fuit, dum Roma accesserentur.

rentur. Allatis; ecce tibi aliud incommodum: corripir me febricula, nō illa quidem, vr euentus postea docuit, periculosa: sed quae tamen animum nonnullo metu suspensum ab omni scribendi cogitatione auocaret. Hæc ideo, ne mireris me ad tuas tardius respondere. Locus est ex libello, *ὡς ἐξ ὁφῆς. οὐκ ἔστι, γίνεται δὲ ἐν τούτοις, καὶ πλέω, καὶ ἐλάσσω.* Huc ego addebam illa ex Gellio; aut porius pro illis, *οὐκ ἔστι καὶ ἔστι,* supponebam illa *ἔστι, δὲ καὶ οὐκ ἔστι* ὡς τὰ μνησθέντες. Quod si tibi quoq. ita videtur, non dubito quin verum sit; sin tu secus iudicas, nunquam mihi dubium erit, quin tua sententia verior sit. Semper enim non in his modo rebus quarum tua propria possessio est, sed in omni literarum genere, iudicium tuum libentissime anteponam meo. Vale, meq. ama, & certo tibi persuade, te a me mirifice & amari, & coli. Tibure. Kal. Septemb. M D L X X.

Quæ sint paleales vuæ, & fabriles apud Caelium Aurelianum.

Quæ mensæ frigidae Plutarcho, & eius locus emendatus. Cap. II.

Quae sint apud Caelium Aurelianum lib. de acutis passionibus vuæ paleales, & quæ apud eundem vuæ fabrilis, cuius meminit saepius adhuc multi dubitant. Ego vērō ita existimo plures fuisse modos veterum in seruandis vuīs. Nam primo seruabantur in ollis fictilibus, atq. in doliis inclusæ, uinaceis stipatae circumsudantibus; ut manifeste docet Plinius. Seruabantur quoq. appensæ variis modis, non tantum ad escam, uerum etiam ad faciendum passum appellatū, atq. alia porus genera. Ex uua namq. resupina suspensa, & in uasis suis seruata, ac thecis naturalibus custodita uinum acinaticum Veronense adeo celebratū, & Imperatoribus aestimatum fieri consueuisse testatur

LIBER

Cassiodorus 12. Variarum. Ad haec refert Columella inter multos seruandarum uuarum modos hunc extitisse fere praecipuum quando in labello fictili nouo paleis quam ficcissimis cribratis, ut sine puluere essent impleto, uuae condebantur, deinde labelum luto paleato circumlinitum in tabulato ficcissimo paleis ficcissimis obruebatur. Has uuas paleales Coelium uocasse puto nimirum quae humore superuacaneo spoliatae aegris impune concedi possent: nisi potius eas appelleret paleales, quae colore sunt paleis similes, cum praesertim addat, recētes, eo quod illae uel quadam adstrictoria magis polleant, quales puto fuisse cydonitas a Columella uocatas. Porro quae fuerit uocata uua fabrilis non admodum difficile est diffinire, si quidem ea erat, quae in officinis fabrorum ferrariorum suspēdebatur, ut igne, atque fumo exiccata diutius posset sana conseruari. Idque inuenit ijsmet Coelius 4. lib. de diuturnis pass. cap. 3. dicens fabrilē uuam esse dictam uapōre fumi siccata. Ut enim dolia uinorum ad fumum ponebant antiqui, praesertim Massilienses ac Narbonenses quo citius uetustescerent, ac innoxia magis redderentur. Ita uerisimile est uuas fumo exiccatas conseruare potuisse, atque ob id fabriles nuncupasse. Quam rem uidetur non obscure expressisse Plinius lib. 14. cap. 2. ubi loquens de uuis ut conseruarentur, ita scribit. Alijs gratiam, qui & uinis affert fumus fabrilis, ijsque gloriam praecipuam in fornacibus Africae Tiberij Caesaris auctoritas fecit. De huius generis uua Horatius 2. ser. satyr. 4.

Rectius Albanam fumo duraueris uuam.

Cur uero eas in coeliacis, & alijs uentris defluxionibus commendet, ratio est, quia fumus, & calor officinarum fabrorum ratione ferri, quod ignitur assiduo, non modo exiccat, uerum etiam facultatem quandam adstrictoriam, & corroboratoriam immittit, quae in huiuscemodi

di affectionibus non parum conferunt . Caseum similiter fumo exiccare consueuisse Maiores testatur Martialis hoc disticho .

*Non quemcunque focum , nec fumum caseus omnem,
Sed Vel abrensem , qui bibit , ipse sapit .*

Quod Athenaeus . 4 . dipnos : ex Dromea parasito scriptum . Prohoemiū cenae in Chalcidē fuisse illustrius quā totum Atheniensium apparatus , sub nomine prohoemij ostreorum copiam , & varietatem indicans , Vereres in principio cenae ostrea praebere consueuisse mōstrat , quod etiam prae ceteris uidetur testari Plutarchus . 8 . Sympos . 9 . ubi haec leguntur a nobis in quibusdam ut cunque restituta . αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ ψάπριζαι τῷ πρῶτον ὅς τῶν ἔχειν ὠμὸν λάχανον , ὡς ἐρῆσιν ὁ Πλάτων ἀπὸ οὐρᾶς ὅτι σῶμα μεταχθεῖσαι τῷ πρῶτῳ ἀντὶ τῆς ἐξάτης τὰ ξιν ἔχουσιν . id est , Mensae frigidae uocatae , quod ante ostrea , olus crudum habent , ut dixit Plato a cauda ad os translatae primum pro ultimo ordine habent . Ex quo coniecere quoq . licet mensas frigidas vocatas , quas nūc acetaria Latini appellant , & antiquitus in ultimo mensae ponebantur , tempore Plutarchi coepisse primo loco in mensas ferri , cui etiam adstipulari videtur Martialis , qui lactucam prius ultimo mēsaē loco positam , sua aetate ante alias dapes esitatum testatur hoc disticho .

*Claudere quae cenas lactuca solebat auctorem
Dic mihi cur nostras inchoat illa depes?*

Vixit autem Martialis iisdem temporibus , quibus Plutarchus cum alter sub Domitiano , alter sub Traiano , qui Domitiano post Neruam successit floruerit ut hac ratione potuerit uterque usum acetariorum eo tempore innouatum nobis significasse . Haecenus quae ego cēseam . Sed ne eruditos vlla ex parte defraudem , utque habeant quomodo in variis rebus diiudicādis ingeniū , & iudicandi vim exercere queant , subiungam his aliam .

cuius

L I B E R

eius Plutarchi loci correctionem pulchram quidem, & Hierónymi Mei uiri acutissimi, qui eam excogitauit, eximia doctrina vere dignam, Est vero illa huiusmodi, αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ ξάπτεται τῷ πρότερον ὅς ῥεον ἔχειν ὠμῶν λαχάνων ὡς πρὸ ἐλαφρῶν ὁπωλίτῳ, ἀπ' οὐρᾶς ὅτι σόμα μεταχθῆναι τῷ πρώτῳ ἀντὶ τῆς ἐξάτης τάξιν ἔχουσι. In qua illud quod me offendit est. Plutarchum ad declarandas nouorum morborum causas inducere nouū usum ciborum, Atqui ostrea ante alios cibos comedendi vetus fuit consuetudo, sicut & herbas loco cenae ultimo poni solitum antiquis scimus. Vnde si τῷ πρότερον ὅς ῥεον ἔχειν ὠμὸν λάχανον in Mei emendatione reponatur, Et gratiam maiorem, & auctoris sententiam verius, atque aptius forsan assequebatur tota oratio.

{Qui sint apud medicos Ichores. Locus Iulij Pollucis de morbis emendatus. Fauorini erratum, sudor sanguineus. Cap. 12.

Chores frequēter in oris medicorum versari nemo ignorat. At qui sint ij pauci omnino intelligunt, iccirco hac in re sententiam meam declarare audebo non aliunde quàm ex ipsis auctorum probatorum scriptis acceptam Homerus in 5. Illiados sub his versibus.

ῥέε διὰμβροτον αἷμα θεοῖο
 Ἰχὼρ, οἶός περ τε ῥέει μακάρεσσι θεοῖσι
 Οὐ γὰρ, σίτον, ἔδουσ', οὐ πίνουσ' αἶθοπα οἶνον
 Τῆς οὐν ἐκ' ἀνάιμονες εἰσὶ, καὶ Ἀθάνατοι καλέονται

Et rursus.. Ἡ ρὰ καὶ ἀμφοτέρησιν ἀπ' ἰχὼρ χειρὸς ἐμόργνυ. manifestum est quod voluerit Ichorem esse sanguinem Deorum, qui cum nec pane, nec nigro vino vescantur, vt homines, iccirco sanguinem humanum non gignūt, sed ichorem. Hipp. 2. Epid. circa principium. 4. de ratio-

ne victus text. 1. 6. Epid. Commento. 2. tex. 38. Ichores (vt sentit Gal. in iis commentariis) appellauit aquosas, atq. tenues humiditates, a corpore emanantes, quae prout à variis humoribus secernuntur, sic varias qualitates, & appellationes habent, dum alij biliosi Ichores, alij melancholici vocantur. Hippocratis sententiam aemulatus Plato in Timaeo dixit, ichorē sanguinis esse blandum, serum, acidae vero, melācholiae ἀγριον. i. ferū. Ceterum Aristoteles vnum solū ichorum genus agnouisse videtur, atq. id nil aliud esse voluisse quā sanguinem imperfectum, vel in serum conuersum, vt est apud ipsum videre 3. de Hist. animal. Cap. 19. immo in 2. de part. animal. Cap. 4. scriptum reliquit ichorem esse partem aqueam sanguinis, vel nondum coctam, vel corruptam. Vnde 4. metheor. Cap. 7. dixit sanguinem ichorosum non coagulari, quod huiusmodi sanguis sit pituita, & aqua, cum neq. coctus, neq. a natura superatus fuerit; & Cap. 10. ichorem veluti serum, vinum, lixiuium, & alia aquae naturae esse statuit. 10. etiam probl. prob. 2. quaerens cur homini maxime omnium animalium sanguis a naribus effluat, id euenire respondet, quoniam cerebro humidissimo est, unde fit ut sanguis capitis humiditati plurimae cerebri commixtus ueluti ichor euadat, & subinde uenis facile effluat. Est igitur Arist. sententia ichorem esse aqueum sanguinem, uel partem sanguinis aqueam, incoctam, uel in serum mutatam. Itaq. duplex hoc ichoris genus, uel per solam cruditatem factū, uel per corruptionem, & in serum mutationem. Ex primo per coctionem posse fieri sanguinem aperte scribit Arist. 3. de hist. animal. Cap. 19. Celsus lib. 5. Cap. 27. appellauit ichorem speciem saniei tenuem subalbidam ex malo ulcere emanantem. Dioscorides uero Cap. de cornu succum foliorum corni uiridium dum uruntur emanantem uacauit ichorem, quem quasi imitatus Aetius cochlea-

L I B E R

cochlearum muccum, & ipse ichorem nūcupauit. Iulius Pollux lib.4. Onomast. Cap. 25. ubi de morbis totius corporis loquitur ichorem videtur appellasse morbum quendam capitis ulcerosum, sed suspicor subesse mendum, & ubi legitur, *τερηδόνας τῶν φθορὰ, ἀποφασίως μά-
λιστα περὶ κεφαλῶ, σύριγξ, ἀνθραξ, αἷμα, ἰχώρ, ἕλκος περι-
τερυχωμῶν*, legendum esse, *τερηδὼν ὅσων φθορὰ ἀποφά-
σις, καὶ μάλιστα περὶ τὸν κεφαλῶ, σύριγξ, ἀνθραξ, ἀδέρω-
μα, ἰχώρ, ἕλκος περιτερυχωμῶν*. Galenus porro, & in lo-
cis citatis, & in 6. de tuēd. ual. secutus Hipp. & Platonis
sententiam de qua etiam 8. de plac. Cap. 7. videtur om-
nino censuisse ichores, nil aliud esse quam tenuiorem
atq. aquosiorē partem vnius cuiusq. humoris, sicut
enim in lacte adest serum, quod nil aliud habetur, quam
pars ea sanguinis humidior quae in cascum, uel in buty-
rum verti nō potuit, pariter etiam in sanguine atq. aliis
humoribus tam sanguini mixtis quā separatis reperit-
tur, quaedam pars aquosior, quae in substantiam humo-
ris verti nō potuit, exacte sero proportionē respondēs,
& ichor vocatur, ac eiusdem facultatis est semper, cuius
est proprius humor, ut Gal. 4. Acut. 1. 6. Epid. cō. 2. text.
28. & 2. de temp. nec nō Paullus Lib. 1. Cap. 100. ex Dio-
clis sententia clarissime cēsuerunt, neq. solum eiusdem
qualitatis sunt, verū etiam prout vna cum sanguine al-
ter, uel alter humor abūdat magis, sic etiam illius ichor
copiosior extat. Et ne decipiatur quis in ichoribus di-
gnoscentis scitu dignum, vbi aliqui humores a sangui-
ne segregati sunt facile esse dignoscere illorum ichores,
quando crassiore parte conspissata, facile humidior, &
tenuior sese prodit. At vbi sanguini permixti sunt, di-
ficilius est dignoscere. Ideo sanguinem ex uenis extra-
ctum cōtemplari oportet, qui postquam coagulatus est,
duas substantias tenues monstrat, unam quae magis est
in summa, quamve materiam potulentam esse, & urinā
profitemur

profitemur; quoniam si seponatur in vase, & urin ac comparetur, este eiusdem coloris, atq. substantiæ; Alteram quae est vicinior sanguinis substantiae coagulatae, quae ve medij quodam modo coloris est inter urinam, & sanguinem. Haec igitur secunda est ichor totius illius, massae sanguinis coagulatae, in qua prout hic, vel illic humor abundat magis, sic huiusmodi ichor huius, vel illius humoris naturam atq. facultatem refert. Hoc cum ignoraret Fauorinus ille dixit ichorē esse *αἷμα πικρὸν*, siue, sanguinem coagulatum, errans turpiter cum non sit sanguis coagulatus, sed ea pars humiditatis tenuis, quae a sanguine coagulato separatur, quod si sanguis reperiatur aliquis, qui totus ferē incoctus ac tenuis existat, ita quod nulla eius pars coaguletur ichorosus sanē nuncupabitur, cuiusmodi vocasse Arist. diximus. 4. meteorol. Cap. 7. qui in nulla alia re circa ichores a medicis mihi discrepare videtur, nisi quia in humoribus aliis ab ipso sanguine similes ichores haberi explicite non monstrauit. Nam etsi medici ichores in sanguinem verti negent, possumus tamē dicere Aristotelem quoque idem censuisse de illis qui fiunt per sanguinis corruptionem, & in serum degenerationem, quāquam postea eos qui fiunt ex sanguine non concocto; nec a natura euicto in sanguinem per concoctionem mutari voluerit, quod fortasse neq. medici ipsi negaturi sunt, quando Gal. 6. de tu. val. docere videtur apertissime quomodo ichores frigidi, & pituosi a capite in ventriculum delabentes, tū ope medicamentorum, tum ciborum, tum etiam ipsius caloris natui opera sint coquendi, atq. in melius commutandi. Ex his ergo omnibus non est arduum intelligere quomodo potuerint aliqui sanguinem sudare. Vt euēnisse interdum referunt Arist. 3. de hist. animal. cap. 19. 3. de partib. animal. cap. 5. Theophrastus in lib. de sudoribus ex sentētia Monae medici, & Gal. in lib. de vti-

L I B E R

li respir. Nam haud quaquàm sanguinem verum, sed sanguinis ichorem exiuisse venarum meatibus rationi consentaneum est.

*Galenus explicatus locus. Alter Plutarchi mutatus, & ex
Celfo atq. Galeno explicatus. Historia Sabi-
ni uxoris notatu digna.*

Cap. 13.

Galenus 10. de simp. med. Cap. 1. Xenocrate dam-
nans quod stercora aegris voranda daret pro-
brum ait gravius esse κοπροφάγον. id est stercore
uorum audire, quàm fellatorem, aut cinaedum; subiun-
git deinceps καὶ τῶν αἰχρουργῶν μᾶλλον βδελυτόμεθα
τοὺς φοινικίζοντας, τῶν λεσβιάζοντων. Qui vero sint phoe-
nicissantes, & lesbiâtes apud ipsum nullibi explicatum
habetur. Ego itaq. reperio spurcissimam quâdam apud
Phoenices libidinis speciem extitisse, qua viri cunnos
milierum lingebant, quave interdum impurissimos ho-
mines Romanos vsus esse memoriae mandatum est. Nâ
Seneca lib. 4. de beneficiis Cap. 31. Quid tu ait, cum Ma-
mercum Scaurum consulem faceres, ignorabas ancilla-
rum suarum menstruum ore illum hiantem exceptare, &
lib. 13. epist. 88. nuper inquit. Natalis tam improbae lin-
guae, quam impurae in cuius ore foeminae purgaban-
tur. Hos cunnilingos frequentissime diffamatos, apud
Martialem est reperire, quos fortasse phoenicissare dice-
batur, quod labia sanguine rubea saepissime gererent.
vnde Martialis lib. 1. Cunnum Carinus lingit, & tamen
pallet. De hoc meminit Lucianus, in Apophrade, &
Plutarchus in Caesare. Iam vero λεσβιάζειν quid esset
ab aliquibus explicatur, quod. s. obscœnum fuerit, turpi-
rudinis genus, quo viri inguina puerorum vel virorum
ore, & labiis tractabant, irrumatio alias vocata, & sicuti
phoeni-

phoenicissantes labra rubicunda faciebant, sic lesbiantes alba, ob quod Catullus ad Gellium.

Nescio quid certe est, an uere fama susurrat.

Grandia te medijs tenta uorare uiri,

Sic certe est clamant Virronis rupta miselli

Illa demulso labra notata sero.

Hesychius tamen aliter videtur sensisse, sed qua auctoritate aut ratione ductus ignoro, simile his portentum refert Suetonius de Lucio. P. Vitellij filio, qui alioquin innocens, & industrius amore libertinae perinfamis fuit, cuius saluius melle commixtis, nec clam quidem aut raro, sed quotidie ac palam arterias & fauces pro remedio fouebat. Est apud Plutarchum in lib. de praeceptis sanitatis locus non sine animaduersione praetermittendus; ubi monet eos qui aegrotos inuifunt, ut diligenter ab ipsis, causas aegritudinis inquirant *μυσοφιστικώς, μη δὲ περιέργως ἐνστάσεις, καὶ παρεμπλώσεις καὶ κοινότητας, λαλοῦντα, καὶ παρεπιδεικνύμενον ἰατρικῶν ὀνομάτων, & γραμμάτων ἐμπειρίαν.* quo in loco quid ἐνστάσεις apud medicos sint cum nondum mihi notum esset, ἐνδεύεις legendum putabam, quod est vocabulum commune medicorum, vel potius ἀναστάσεις, qua voce usus est Herodotus medicus apud Aetium lib. 5. Capit. 129. ad significandam cibi subtractionem, & si mendose apud Aetium legatur ἀναστάσις. Ceterum Nicasius Ellebodius, & in medicorum, & in aliorum lectionibus versatissimus, magnoque iudicio praeditus textum integrum esse, nec ullo mendo scatere persuasit, quandoquidem Asclepiadem, qui Democritum secutus morbos ex atomorum in vacuos meatus ingressu, obstrusioneve gigni docuit, huiusmodi ingressum, infixionemve ἐνστάσιν verosimile est vocasse: quod primo colligitur ex Celso, qui in prohemio librorum suorum tradit Asclepiadem contendisse fieri aegritudines ubi manantia corpuscula per inuisibilia fo-

LIBER

ramina subsistendo iter claudūt: Deinde ex Caelio Aureliano, qui in prohem. lib. de acutis pass. ait Asclepiadem diffinisse phrenitim esse corpusculorum stationē, siue obstructionem in cerebri mēbranis: Galenus vsus est ea voce lib. 6. aphor. 31. his verbis ἐφ' ὧν ἐστὶν ἔνσασις αἵματος παχέος ἐν τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν φλεβίοις. Apertissime autem omnium quid proprie esset ἔνσασις declarauit Cassius medicus, quem ideo Asclepiadis sectatorē fuisse conuincitur, quia frequentissime eam vocem vsurpauit; is enim probl. 76. quaerens cur in dolore capitis tinnitus fiant, ita respondet, ὅτι τὸ ἀκουστικὸν πνεῦμα κραδαίνεται ὑπὸ τῆς ἐνστάσεως τῆς περὶ τὰ μέρη συστάσεως; ἔνσασις δ' ἐστὶν ὄγκος ἐν λόγῳ θεωρητοῖς ἀραιώμασι διὰ σφηνωσιν. Quae porrò essent Methodicorum κοινότητες omnes fere medici norunt, quando clarum est eius factionis medicos ad quasdam ab ipsis uocatas communitates nempe σεγνόν, καὶ μανόν omnes morbos reducere consueuissent. Atqui παρέμπωσις fuit Erasistrati medici dogma, qui vt locupletissime testatum facit Celsus in prohem. libri sui, & Galenus in Cap. 3. eius libri, in quo disputat an sanguis in arteriis contineatur, hoc profitebatur, quod spiritum in seipsis dumtaxat arteriæ continerent, & quod ubi in ipsas a venis pulso spiritu transfunderetur sanguis (quæ vocabatur παρέμπωσις) inflammationes, & alij morbi suboriebantur. Hisce omnibus adiecte libet, quod refert idem Plutarchus in fine eius libri, qui inscribitur ἐρωτικὸς de Sabini Romani vxore, quæ cum utero gereret, atq. dum aliae mulieres secum lauebantur, vteri tumorem celare optaret, eo unguēto, quo ruffas, & aureas comas reddebant, uniuersum corpus ab utero linuit. Id uero, ut ait auctor habebat, λήπτωμα σαρκοποιόν: ἢ χαυνωτικὸν σαρκὸς ὥστε οἷον διάχυσιν τινὰ, ἢ διόγκωσιν ἐμποιεῖν, ἀφ' ὅθεν δὴ χρωδής τούτω πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη, τοῦ σώματος, αἰρόμενον, καὶ ἀνασωμπαλόμενον ἀπέκρυπτε

κρυπτεῖ τὸν τῆς γαστρὸς ὄγκον. idest pinguitudinem carnis effectricem, uel carnis laxatiuam, ita ut ueluti diffusionem quandam inflationemue ingeneraret; Quo cum large in reliquis corporis partibus uteretur, id tumefactum, & repletum uentris tumorem occultauit. Quod autem esset illud medicamentum certi nihil tradi potest, quando scimus innumera prope modum eiusmodi extitisse apud antiquos medicamenta; possumus tamen conijcere ex eorum genere fuisse, quae magna caloris vi, aut humores ex alto ad summum trahendo, aut ex ipsis diffusis flatus gignendo cutem, & omnem extimam corporis partem in maiorem molem attollunt, qualia sunt rubificantia, & uescicas inducentia, calx scilicet, auripigmentum, thapsia, sulphur: Haec enim aliis rebus commixta, ueteres ad capillos excolendos, & pulchriores efficiendos adhibuisse notatum habetur apud Galenum, atq. Oribasium.

Plutarchi locus restitutus de signis pestis ex Hesiodo, & Hippocrate, Strabonis ad idem locus Empedoclis Historia diuerso modo à Plutarcho, & Laertio relata. Quid fuerit ἀπρὸς Empedoclis, & Laertio, & Galeno.

Cap. 14.

Plutarchus in initio lib. de defectu Oraculorum declarans quomodo paruæ res interdum magnarum sint indicia, medicinam in exemplum profert, quam duobus signis aestatem pestiferam significare, nimirum aranearum copia; & ficus foliorum uernorum cum cornicis pede similitudine scribit; quoniã uero Hesiodus in 2. de operibus, & diebus tradit, ficus folia corni cis pedibus similia. ueris noui argumenta esse, atq. idem quoq. Hipp. 6. Epid. sect. 7. confirmat. Vnde si ueritati consona Plutarchi sententia esset, sequeretur semper debere aestatem pestilentem esse, cum semper

L I B E R

semper vere folia ficus sint talia, ad credendum impellor Plutarchi locum mendosum esse, atq. ita restituendum *ιαξικλῶ δὲ λοιμῶδες θέρος ἀραχνίων πλῆθει ποδὴλῆν, καὶ θρίης ἑαρνέον, ὅταν κορώνης ποδὶ ἱκελαγένηται*. Huc quoq. pertinet quod a Strabone memoriae mandatum est lib. Geogr. 3. Hispanis haud esse peculiarem muscarum multitudinem, quam saepe consequi pestis consuevit, vt; Romani interdum, in Cantabria aliquos sint constituere coacti, qui muscas venarentur, & secundum mēsurā capturae mercedem acciperent. Nam *μυῶν* potius siue muscarum, quam *μυῶν*, seu murium quemadmodum legunt alij, ibi scribendum esse vt credam, facit Plutarchi auctoritas, cum muscae araneis sint similiores, & ratio, quòd mures gignantur a sicca putredine, quae aerem non cōtaminat. Accedit Plinij auctoritas, qui lib. 10. cap. 27. scribit Elaeos Myagrum Deum muscarum inuocare consueuisse ipsarum multitudine pestem afferente. Est & apud Laertium in Empedocle, historia a Timaeo excepta, & à Suda repetita, quòd scilicet Empedocles Etesijs aliquando vehementer flantibus adeo, vt fruges corrumpere excoari asinos iussit, factisq. vtribus eos collibus, & montium verticibus admoueri ad cohibendos flatūs, cessantibusq. ventis ab euentu rei *καλυσάμεναι* vocatum esse. Haec historia quoniam parum fide multis digna videtur, ea sane verisimiliorem existimo, quā Plutarchus in lib. *ὅτι πολυφραγμοσύνης* narrat, his verbis, *ὁ δὲ φυσικὸς. Ἐμπεδοκλῆς ὁρῶν τινὰ διασφάγα βαρυνὲν, καὶ νοσώδην κατὰ τῶν ποδῶν τὸν νότον ἐμπνέουσαν ἐμφράξας λοιμὸν ἔδοξεν ἐκκλεῖσαι τῆς χώρας*. Videlicet Empedoclem cum animaduertisset grauem quendam, & pestiferum austrum per montis scissuram in campos, mitti obstructa ea, pestem a loco auertisse. Quid porro esset *ἀπινους* Empedoclis, quo ille vt Laertius & Sudas narrat, dicebat hominem sine pulsu & spiratione

ratione triginta dies feruari, a quoquam explicatum nō inuenio. Galenus sanè lib. 6. de locis affect. cap. 5. meminit Heraclidis Pōtici libri, qui ἀπρὸς inscriptus erat, vbi is, vt videre ē, affectiones explanabat, quibus aegri absq. respiratione pulsu, aliove vllo motu reddebātur. In hoc itaq. libro forsan ab Heraclide monstratum est, quid fuerit, nunquid medicamen, an potius (vt ego existimo) morbus. vteri praefocatio vocatus, vel ipsi similis. Quicquid sit hoc certum puto apud Laertium non [Ἀπρὸς igitur Heraclitus] sed [Heraclides] nec [absq. strepitu aut putrefactione] sed absq. spiratione, Ex Suda, & Galeno esse legendum; apud quem eundem Heraclidem, cuius Laertius meminit, significari opinor. Quamquam etiam vbi Sudas habet ἀσπτεν, & Laertius ἀσπτον, legendum ἀσφικτον, ex Galeno in loco citato certum habeam.

*Plinij locus emendatus, Hippocratis locus à Plinio citatus,
& explicatus. Cap. 15.*

 Pponam loci Pliniani non inutilem emendationem in quo explicando mirum est Hermolaum Barbarum doctissimum adeo insigniter dormitasse lib. n. 16. cap. 20. sic in omnibus fere codicibus scriptum reperitur, Harum generi non decidūt, oleae, palmae, lauro, myrto, cupresso, pinis, ederae, rhododendro, & quamuis herba dicatur fabina rhododendrum, vt nomine apparet a graecis venit, Alij nerion vocarūt, alij rhododaphnon sempiternum fronde, rosae similitudine caulibus fruticosum. Putauit Barbarus rhododendrum a Plinio herbam fabinam dici, quod sanè a veritate longe alienum est, quando rhododendrum, & fabina multum differunt, ipseq. Plinius lib. 24. cap. 11. dicit rhododendron tempore suo nomē latinum nō inuenisse, quā

L I B E R

se, quam tamen Apuleius post Plinium lauream rosam vocauit. Itaq. sic Plinianus contextus restituendus est hederæ, rhododendro, & (quamuis herba dicatur) sabinae. Rhododendrum vt nomine apparet, a Graecis venit. Nam Plinius vult dicere etiam sabinae non decidere folia & quia de arboribus erat sibi sermo, iccirco addit ea verba (quamuis herba dicatur) deinde persequitur rhododendri tractationem. Hunc vero locum etiam Melchior Guillâdinus herbariae rei, omnisq. eruditionis vir peritissimus, ita ante me restituerat. Vt mihi carior, & certior esse debeat emendatio, quia in eandem cum uiro acri iudicio praedito sententiam fortuna quadam inciderim. Ad haec Plinius lib. 38 cap. 5. scribit Hippocratem tradidisse non prandentium exta celerius senescere, uerum id remedijs non epulis cecinisse, quod multo utilissima sit temperantia in cibis. Hippocratis similem sententiam nullibi adhuc inuenire mihi licuit, nisi in 2. acutorum morborum uictus lib. ubi scriptum est eos, qui prandere consueuerunt, si prandium demiserint imbecillos fieri, ignauos praecordiorum doloribus torqueri, ac ueluti suspensa uiscera gerere, quod etiam in libro de ueteri medicina fusius dixit. Quem locum si Plinius nobis indicare uoluit, aliter quam fecerit Barbarus eius uerba erunt interpretanda, quod scilicet prandium intermissum uoluerit Hippocrates secundum Plinium ijs nocuisse, quia morbis detinebantur, & curationis gratia temperate uiuebant; non autem iis, qui ualitudine fruebantur, ac inter epulas quotidie uersabantur, quibus alioquin utile erat a prandio abstinere cum lautissime ferè semper coenarent. Nisi magis placeat (quemadmodum in lib. artis ueteris scriptum est) dicere. Aliis prandium conducere ob necessitatem, quia si non prandeant offenduntur, & non his qui aut ob uoluptatē, aut ob aliquem alium casum alterutrum faciunt.

Loci

*Loci Hipp. restituti, & collati Lucretio Arist. locus restitutus,
& alter deffensus. cap. 16.*

IN principio eius Hippocratis libri, qui *περὶ γονῆς* inscribitur, haec leguntur verba. *ἡ δὲ γονὴ τοῦ ἀνδρός ἔρχεται ἀπὸ παντὸς τοῦ ὑγροῦ τοῦ ἐν τῷ σώματι ἰόντος*, idest viri semen ab omni humore corpori inexistente proficiscitur, quae non paucam eruditis multis difficultatem peperere, non satis intelligentibus quomodo a quolibet humido fecernatur semen: sed cum ipselegerim in vetustissimo Vaticani codice non *ἀπὸ παντὸς ὑγροῦ*, sed *ἀπὸ παντὸς ὑγίους*, idest, non ab omni humore, sed ab omni sana corporis parte: ita restituendum locum, atq. omnem ambiguitatem tollendam putavi, ratio est, quoniam inferius Hipp. non tantum ab omni humore, verumetiam a solidis, & mollibus partibus, tandemq. ab vniuerso corpore semen emanare scribit. Ad haec Arist. i. de gen. anim. cap. 17. vbi aduersus Hipp. non paruum habet de semine disputationem monstrat eius sententiam fuisse (quod etiam alibi Hipp. sensisse reperitur) semē tantum a partibus integris nō mancis, atq. deprauatis proficisci, argumento, quod claudi (quāquam hoc non semper fieri vult Hipp.) ex claudis nascantur, quoniam a partibus vitiatas semen non ducatur. Hipp. autem opinionem etsi Aristoteles ibi euertere omni studio contendat, eam tamē aliquādo in Prob. se cutus videtur, sicuti 14. sect. quando reddens causam cur venere vtentes resoluuntur atq. debiliores redduntur, idem ait quod Hipp. quoniam scilicet ex vniuerso corpore semen profluit, & paucum ex multo nutrimento sicuti *τὸ ἀμυλον ἐκ τοῦ σαιτός*, vt legit Gaza vel. *μυελὸς ἐκ τοῦ σίαιτος*, vt ego posse legi puto, siue (quod in 13. prob. ait) quoniam semen paruum quid existēs magnam vim habet, si quidem ex multo paucum cōflatur,

Theophrastus 5. de caussis. Pli. cap. 7. scribit vitæ si medulla extrahatur, vuas absq. acinis fieri, atq. eum euentum illis fauere, qui semen ab omni corporis parte duci putant, eandem Hipp. sententiam veluti antiquam habuit Lucretius in 4. hisce carminibus.

Ex homine humanum semen ciet vna hominum vis

Quod simul atq. suis eiectum sedibus exit

Per membra, atq. artus decedit corpore toto

In loca conueniens nexuorum certa

In eodem Hipp. de genitura libro hæc scripta inueniuntur ἥσσον δὲ πολλῶν ἢ δέτα ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρός ἐν τῇ μίξῃ, πλείονα δὲ γόνον ὁ ἀνὴρ, idest, multo minus in concubitu delectatur foemina, quàm vir, pluri autē tempore vir. Sed postrema in manuscripto antiquo leguntur, πλείονα δὲ γόνον ἢ ὁ ἀνὴρ, videlicet mulierē minus in coitu uiro delectari, sed diutius ipso perdurare in voluptate, quod verissimum esse ea ratio persuadet, quoniā vir calidior (quicquid senserit Parmenides) muliere existens uelocius motus obtinet, quorum merito ardentius & citius desideria sua terminat; mulier uero ut est frigidior ad cuncta, atq. tardior, sic in uoluptate finienda frigidi usculi se habet, ac perdurat magis: id Mes. Salina prostitutæ libidinis foemina satis aperte declarauit, quæ & si centies in die uiro sese commiscuerat, potius tamē delassatam, quàm satiata se prædicabat. Ad hoc item alius fuisse potuit Tiresias ille, qui index electus ad decernendum Iouis ne, an Iunonis maior esset in concubitu uoluptas, sententiam tulit, uiros ardentius mulieres pertinacius, amare, atq. concumbere. Sic namq. Arabum opinio est intelligenda, quando maiorem mulieri, quàm uiro voluptatem tribuunt: scribit ibidem Hippocrates, ex quacunq. corporis uiri parte plus prodierit in genituram, quàm mulieris; quod partus ille magis patri adsimilabitur: Vnde cunq. uero a corpore mulieris plus venerit

venerit, mulieri similior euadet. Quam sententiam, sicut & quamplurimas eius libri alias Lucretius, qui primus rerum naturas Romana lingua explanauit, ac plurima ab Epicuro, Democrito, & Hippocrate mutuatus est hisce versibus explicuit.

*Semper enim partus duplici de semine constat,
Atq. vtri simile est magis id quodcunq. creatur,
Eius habet plus parte aequa quod cernere possis,
Sive virum suboles, sive est muliebris origo.*

Porro in lib. de natura pueri, quem esse ueluti partem quandam libri de genitura facile ex fine vnius, & alterius principio colligitur, scriptum est, *ὡς τι γυνή ἐν γαστρὶ ἔχουσα νόσημα ἔχη μὴ συγγενὲς ἐν τῇ λοχίῳ καθάρσει, ἀποβλυταί*, ubi cum obscurum sit quid sibi uelit, *μὴ συγγενὲς* clarum euadet si quemadmodum in manuscripto antiquo legitur, in hunc modum restituatur, *μὴ συγγενὲς ἐὼν τῇ λοχίῳ καθάρσει*, qui enim morbi a familiaribus puerperio perturbationibus ualde diuersi contingunt lethales fere sunt, quod necessarium sit aliquam magnā adesse causam, quae morbum inducat, nec a naturalibus purgationibus uincatur, quae uero & purgationum molestiis, & partus laboribus adiecta malorum prauam societatem gignat. Addam hanc coronidem, illud euenisse libro de natura pueri, quod multis aliis Hippocratis commentariis cōtingit, qui trāsmutati, imminuti, atq. aucti sunt, uel prioribus illis seculis, quando circa libros homines negligentiores erant, uel quando Hadriano imperante a Capitone, & Dioscoride in unum collecti sunt. Nam praedicto libro apud me compertum est totam eam partem importune interfertā fuisse, ubi longo sermone de causis differitur, quibus terra, & aquae nonnullae hie me calent, aestate frigent; quandoquidem neq. praesenti materiae quicquam fere conuenit, nec ullo modo ei disputationi aptari potest, quam de augmento planta

L I B E R

rum tã in supernis,quàm in infernis partibus instituit. Itaq. uidebunt eruditi an tota ea tractatio sit ex eo loco tollenda , atq. in librum de aer aq. transferenda in eã scilicet partem, quae olim lib. de uulneribus capitis male interiecta conspiciebatur, Athenaeus 7. Dipnos refert Aristotelem in lib. *περὶ ζωῶν* scripsisse piscem asellum solum inter animalia cor in uentriculo habere:quã rem ex anatome falsam esse probare conati sunt Rondeletius, & Saluianus. Ego autem cum intelligam hoc fieri non posse, ut cor ibi sit, ubi cibi coquantur, Philosophum adeo stupidum fuisse, ut hoc uerum putaret, nunquam crediderim; iccirco si id unquam scripsit Aristoteles, nil aliud significare uoluit, quam immensam eius animalis uoracitatẽ, magnamq. stomachi respectu cordis amplitudinem; sicuti namq. eos qui uentrem fere non habent prominẽtem dicimus in dorso illum gerere: similiter piscem qui magnum stomachum haberet, cor pusillum, dixit Aristoteles cor in uentre habere. Clemens Alex. 2. Paedagogi cap. 1. uoraces inquit, & eos qui mentem in uentre infodiunt assimilari asino pisci, quem Aristoteles dicit, solum ex alijs animalibus cor in uentre habere.

Quoties ueteres in die manducarent.

Cap. 17.

INter doctos diu fuit nõ parua quaestio semel ne in die tãtum, an saepius ueteres manducarent. M. Antonius Muretus uir elegatissimus, & doctissimus in hoc laborauit, ut etiam quater in die manducasse interdum probaret; in quo certe non fefellit. Attamen ego hanc rem sic statuendam existimo. Graecos, & praesertim Hippocratis tempore nullam huiusce consuetudinis legem firmam habuisse; sed multos ter, plures semel, plurimos bis cibum sumere consueuisse; ut Carda-

Cardanus omnino deridendus videatur. Qui quod tēpore Hippocratis rer, & plus ederent; totidem etiam cascasse in com. in secund. prognos. scripsit. Id autem clarissima Hippocratis auctoritate confirmatur, qui in 2. de rat. vict. in acut. morb. ubi sanorum hominum consuetudines multis verbis exponit, sic loquitur ἐπεὶ καὶ τοῖσι δις σιτιεμένοισι τῆς ἡμέρης ἑτοῖσι μονοσιτέουσιν αἱ ἐξαπινᾶοι μετὰ βλάβας, ἡ ἀρρώστην παρέχουσιν ἡ τὴν μὲν γε μὴ μαθηκῶτας ἀριστᾶν ἐμῆσι σάκκιν, εὐδένως ἀρρώσους ποιεῖ ἡ βαρέως ὅλοι το σῶμα καὶ ἀδινεί, καὶ ὁ αὐτὸς πρὶν δὲ καὶ ἐπιδειπνήσωσιν, ὅξυρεγμιώδεις. i. Quippe siue bis, siue semel duntaxat in die, quis cibum accipere solitus est, si subito consuetudinem mutauerit, noxam, imbecillitatemq. subibit. Etenim prandium assumens, qui id non consuevit, protinus imbecillus, grauis, aegrotus, segnisq. redditur. Et paullo post sic scribit, καίτοι γε πολλοὶ εἰσὶν οἱ ὧς φόρως φέρουσιν ἕως σιτιεόμενοι τῆς ἡμέρης ἐς πλῆθος, οἱ ἂν οὕτως ἐδιδῶσιν. idest. Quamquam sunt nonnulli quibus nihil molestiae affert, ter in die cibo repleti, praesertim si ita educari consueuerint. Ex quibus, & alijs multis eo in loco scriptis facile colligitur, mores hominum graecorum in comedendo diuersos fuisse. Quod uero Plato miratus sit Siculos atq. Italos bis in die impleri cibis, ita plane intelligendū est quod rari essent, qui usq. ad satietatem quotidie bis cibum caperent, cum Hippocrates ibidem scribit. ἔτι δ' ἂν μᾶλλον, πονήσειεν ὁ τοιοῦτος, εἴ τις σιτέοιτο τῆς ἡμέρης ἐς κόρον. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ πολυνάχης. idest, Maiori tamen molestia afficietur is: qui ter eadē die ad satietatem usq. cibum ingesserit, ac multo magis si crebrius etiam nūc assumpserit; Vbi satietatem ciborum frequentatam in die eadem maxime obesse docens, monet quoq. non fuisse hanc eorum hominum consuetudinem; quod similiter innuit Aristoteles in probl. ubi medicos concubitoris praecipere solitos, vt parce vespere

L I B E R

re manducarent, scribit : Sed clarius hoc testatum fecit Plutarchus, qui 8. sympof. 6. tradit olim infames fuiſſe, qui ante coenam quicquam edebant, quemadmodum etiam Hippocrates in lib. de aer, aq. & loc. prandiores infamia notatos ait. Immo ibidem a Plutarcho notatū eſt ἀπράτιστα, & ἄριτον, ſive ientaculum, & prandiū idē ueteribus ſignificaffe, atq. alterum dictum eſſe ἀπὸ τοῦ ἀπράτου. i. a mero, quod ſolū cū pane uetēres mane ſumerebāt, uel ἀπὸ τῆς ἀπρασίας, i. ab incōtinētia qua notabātur id faciētes, alterum uero quaſi πρῶτον. id eſt facilitum, quod faciliter pararetur, ut ex his omnibus colligatur quam rariffimos fuiſſe Graecorum, qui pluries in die cibis implerentur, quāquā multi etiam ter eſitarēt. Ceterum Romanos ita aſſueuiſſe puto, ut ſcilicet maior hominum pars ſemel ſaturarentur, atq. id vespere, mane uero aut modicum quid, aut nīl omnino ſumerent; rariffimi ter eſitarent. Quod certe Horatij, Martialis, & aliorum, quī Romanos mores poſteris tradiderunt, probare poſſem ſcriptis; ſed vnum Galeni teſtimonium mihi ſat erit. Qui in lib. de tuend. val. 5. ſenes nutriendi rationem exponens, ſatius eſſe ducit illos ter cibum ſumere atque illud faſtitaffe Antiochum medicum, ac Telephum grammaticum monſtrat, quaſi hoc praeter communem aliorum viuendi morem eſſet. In 6. quinetiam cuiuſdem tractationis lib. eorum victus rationē docēs, qui negociis diſtriſti ſunt, cōſiderari mandat melius ne ſit in die ſemel, an bis comedere; atq. hoc ex conſuetudine diſſiniri debere, quaſi certo ſciret homines Romae (nam in lib. illo ad Romanos, ut plurimum ſermonem habere certum eſt) modo bis, modo ſemel comedere, rariffime uero ter, ut etiam ex Cornelio Celſo. in principio librorum ſuorū de medicina intelligere poſſumus, nec non ex Plutarcho, qui in loco nuperrime citato, ſcriptum reliquit priſcos Romanos moderate prandere ſoſim

orsim, cum amicis verò coenare cōsueuiffē. Ideoq. coenam quasi *κονίω*, id est communem ab ipsi us appellatā esse. Quod vero de ientaculo, & comessatione, à Latinis auctoribus memoriae mandatum est. sic accipio pueros ferè solos ipso vfos perinde ac hodie, vbiq. tere gentium hoc vsurpatum est, vt pueri summo mane semper aliquid cibi capiant, ea propter in Curculione Plautus facit Phedromum adolescentulum Veneri ientaculum voueri, similiter, & in Truculēto Phronesium meretrix sic ait.

Qui illic apud me erat huius pater pueri, ille est, usque ad ientaculum.

Iussit ali.

Idem significauit Martialis lib. 14. hoc disticho.

Surgite iam pueri uendite ientacula pistos.

Cristatae quae sonant undique lucis aues.

Praeter pueros, senes tantum valetudinis gratia utebantur ientaculo, nullos alios vnquā vfos puto; quod si alii qui erant, qui vteretur protinus, tamquā incontinentes notabantur: ita quoq. de merenda apud Afranium, & alios, quae erat, vt Nonius docet, cibus post meridiem sumptus, cenfeo dicendum sicuti & illos non parua infamia affectos existimo, qui comessationes seu cibos post coenam sumebant, atq. comessatores nomine indecoro vocabantur; vt non mirum sit, Clementem Alexandrinum in 2. Pedagogi vehementer in pueris quoq. prandiola, coenas, epulas, atq. merēdas, quae omnia *ἀγῶνας* id est, charitates aliqui appellabant damnasse; Quemadmodum pariter mirum alicui videri nō debet, si Aulus Vitellius Imperator luxuriosissimus, & incontinentissimus, epulas suas saepe trifariam, interdum quadrifariā disperciebat in ientaculum, prandium, coenam, vt comessationem, quibus omnibus, sicut ait Suetonius, vomitandi consuetudine sufficere poterat.

De

L I B E R

De Prissana, & aqua hordei Arabum.

Cap. 18.

EX hordeo Achilleio ab Hippocrate. 3. de morbis & Aristophane vocato hoc est magno, & optimo, ut in linguis exponit Galenus, atque etiam Theophrastus. 3. de communis plant. cap. 17. 8. de hist. cap. 4. apud veteres Graecos, & Latinos primo factos in uenio panes (quamquā Athenaeus hunc panem deterri- mum omnium hordeaceorum facit) Graecis olim in ma- ximo precio habitos, Romanis uero, ut Plinius lib. 18. refert damnatos, ob id seruis, & gladiatoribus alēdis de- stinatos; Hos panes *μάζαν* apud Veteres, & praesertim Hippocratem fuisse puto, & si Erotianus Mazam apud Hippocratem factam putet ex omni farina cum oximel- le, aut posca, aut mulsā, aut aqua. Far quoq. efficiebatur atq. id erat hordeum incisum, quod etiam in usu habe- batur, praesertim alendis cohortalibus auibus, ut habe- mus apud Columellam lib. 8. Cap. 4. 5. 11. atq. Palladiū lib. 1. cap. 28. Fiebat, & farina, quae aquae cocta puls ap- pellabatur, & interdum lacte miscebatur. quemadmo- dum meminit Galenus lib. de attenuante vict. cap. 6. De hac scribit Plinius eam Graecis ignotam fuisse, efficieba- tur quoque polenta *ἀλφιτος* a Graecis nuncupata, quam Plinius auctor est Romanis olim ignotam, apud Grae- cos uero celebratam extitisse, nepe qua ipsi milites suos alerent in hoc a Romanis damnati. Constabat haec ua- riis modis, sed laudatissima ex recenti hordeo modice frixo, deinde molis fracto, & post aqua perfuso, ac co- cto. Fiebat praeterea ptissana, quāquā ptisanam etiam ex oryza & tritico fieri consueuisse memorant Hora- tius. 2. ser. Galenus 1. de alim. facul. & Plinius lib. 18. Fie- bat ultimo aqua, de qua apud Arabas Auicennā Auer- roem, & alios celebris est mentio, quamquā sub nomine aquae hordei ptisanam quoq. complectantur Arabes apud

apud graecos vero, & latinos, nunquam fere habeatur mentio aquae hordei nisi sub nomine cremoris ptissanae. Igitur alijs omisiss de ptissana; & aqua ordei verba faciam, quoniam de his medici in primis agunt. Ptissanam inuenio apud graecos atq. latinos scriptores fuisse nomen rebus multis commune. Nam primo omnia frumētacea deglubata, ac pistillis decorticata ptissanae appellatione, vocata inuenio, ἀπὸ τοῦ πτίσσειν, quod est pinsere, vel decorticare; sic enim legimus apud Galenū 1. de alim. facult. 6. & 9. ptissanam ex chondro, quae erat species Zeae, δ' ἰσχυρὸς, nec non triticeam, de qua etiā habetur mentio apud Hippocratem, in lib. περὶ πύλιν, qui maior de morbis apud Herotianum inscribitur, & Aristotelem primo probl. 38. Plinius autem lib. 18. cap. 17. mentionem facit ptissanae oryzae, de qua loquens Horatius 2. ser. dixit vas ptissanarium oryzae. Columella quoq. lib. 2. cap. 7. videtur demonstrasse, quod ex semine quoq. lini, sicut ex hordeo fieret ptissana. Dicebatur secundo ptissana, de omnibus his non solum crudis, & deglubatis, sed etiam coctis aqua veluti monstrat Plinius loco citato, & Galenus 8. meth. & 7. cap. 6. vbi docet parandum esse chondrum coctum instar ptissanae. Tertio dicebatur proprie de hordeo, vel decorticato solum, atq. deglubato, sicut monstrare videtur Pollux, de quo Martialem locutum puto, quando 12. lib. scripsit in Panicum.

Frumentum, milium, ptissanam, fabamq. solebas vendere.

Et de quo loquitur Constantinus lib. 17. vbi pro curatione doloris capitis boum laudat ptissanam crudam, vel etiam de hordeo decocto. Ptissana vero ex hordeo decocto apud Galenum lib. de ptissana ita efficiebatur: hordeum mundatum, decortikatū, integrum non coctum, vt monet Galenus loco citato, & Auerroes 5. collect. 31. in aquae purissimae ponebatur 10. partibus,

H h apud

L I B E R

apud Constantinum lib. 3. Geopon. atq. Paullum Aeginetam lib. 1. cap. 78. quindecim, atq. sic ad ignem maxime ebulliebatur quousq. hordeum intumesceret, deinde ad lentum ignem coquebatur, quousq. totum hordeum colliquesceret, atq. aqua illa succulēta euaderet. Sicq. ptissana simpliciter, ptissana hordei, ptissana tota, ptissana non colata apud veteres appellabatur; quemadmodum scribit Gal. 1. de acut. 26. 28. 1. de alim. 9. ubi etiam dicit coquos saepe consueuisse ptissanā haud tantum coquere, quantum erat necesse. Quod si haec ptissana percolabatur facculo, vel stramine, ita ut pars succulenta remaneret, terrestrior uero, & lignosior abijceretur iam non amplius sic uocabatur, sed ptissana colata, vel *πρασάνης χυλός*, idest succus ptissanae nuncupabatur, ita quod apud Galenum duplex tantum erat ptissana hordeacea, non colata, siue tota: & colata, vel succus hordei (hordeatam uocant Itali) & haec ē illa aqua hordei, in quam dicit Auicennas ingredi de corpore hordei. Est tamen sciendum, ut habemus a Galeno in lib. de ptissana, & ab Auicenna fen. 1. quarti. Veteres quando in ptissana requirebant uim absterforiam consueuisse eam parare ex hordeo non decorticato, quod docet Gal. lib. de ptissana, & 1. de alim. facult. cap. 9. Atq. de huiusmodi ptissana loquitur Plinius lib. 22. cap. 25. ubi dicit. Ptissanae, quae ex hordeo fit, laudes uno volumine condidit Hipp. quae nunc omnes in Alicam transeunt, contra quanto innocentior est halica. Hipp. tantum sorbitionis gratia laudauit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & assuetis hic cibus in febre bis die posset dari, tantum remotus ab istis (diatritarios a Galeno damnatos, qualis fuit Thesalus intelligit) qui medicinam fame exercent. De hac eadem loquitur Galenus, quando

Hipp.

Hipp. commendationem ptissanae, quam habet i. de acut. 28. & per totum librum exponit. Condiebatur autem ptissana varijs modis, modo aeeto, pipere, melle, sapa, cimino, amy. modo alijs; pessimus omnium iudicabatur ille; quando parum coquebatur, & sapa, vel melle, & cimino miscebatur, potius ait Gal. i. de fac. alim. cap. 9. cyceon appellandus, (erat enim cyceon, vt notat Erotianus, potio farinae commixta, vel, vt Gal. docet 6. Epid. com. 6. tex. 5. Homerum ac Hippocratem vsurpasse, mixtio cibi & potus: nec non polentae, & vini) quam ptissana; de qua locutum puto Hesychium, quando ptissanam dixit esse Cyceonem, & etiam Apicium Opfodaedalum in 4. vbi condituram ptissanae recenset. Nos certe melius eam lacte seminum melonum, vel amygd. dulcium, & saccaro condimus. Praeter hanc ptissana apud latinos, & arabas fiebat aqua, ex hordeo tam decorticato, quam nō decorticato, & est illa in qua dicit Auicennas nil de corpore hordei ingredi. Accipiebatur pars una hordei electi, & emundati, aquae partes 20. ac bulliantur quousq. pars quinta remaneret, deinde colabatur atq. exprimebatur; abiecto hordeo sola aqua expressa reseruabatur pro vsu. Hanc Celsus cremorem ptissanae dixit libro 3. capit. 7. & alio in loco, vbi inuicem vini cremorem ptissanae dat. Vnde patet omnes Galeni interpretes hallucinatos, ubi χυλὸν πτισάνης transferunt cremorem ptissanae cum transferre deberent succum, quoniam cremor ptissanae apud latinos est aqua hordei expressa. non succus ipsius substantiae hordei, ut apud Galenum. Nec me latet apud Arabas extitisse diuersas mensuras in facienda aqua hac, quando Auicennas, Mesues, & Auerroes prae dictam monstrarunt. Auenzoar uero, & Halliabas aliam. Sed hoc euenit pro ut magis, uel minus nutrientem, ac refrigerantem eam reddere studebant. Itaque si quando

L I B E R

do placebit parare hanc aquam pro aegrotis, eamq. magis nutrire oportabitur, curandum erit, ut multa portio hordei apponatur, ueluti octaua, aut decima, ac multum bulliat; sin magis eura erit refrigeratio; paucior erit hordei portio, ut uicesima, atq. non tam diu bullietur. Ceterum quam ex farina hordei aqua coctam fieri consueuisse monet Auicenna, non uideo in usu fuisse apud Graecos, puto tamen ipsam Latinos habuisse, atq. hanc fuisse eam, quae Romae publice uendebatur, sub nomine polentae, de qua etiam mentio est apud

Gai. i. de ali. facul. 9. & lib. de atten. uict. 6.

quâquam etiâ fieri potest, ut prissana appellaretur, quam ex pluribus rebus, ut tritico Oryza parari consueuisse iam diximus.

F I N I S.

ALEXANDRI
TRALLIANI
DE LUMBRICIS
EPISTOLA.

Nunc primum Graece,
& Latine edita.

VENETIIS,
Apud Paulum & Antonium Meictos Fratres.
M D LXX.

CLARISSIMIS VIREIS
PETRO IVSTINIANO,
IACOBO FOSCARENO DOCTORI:
ET IACOBO SVRIANO:

Hieronymus Mercurialis. S. D.

X quo inter tot praeclarissimos huiusce gymnasij professores, ut ego quoque cooptarer a vobis, dignus habitus sum, id semper cogitavi, ut animi mei gratitudinem aliquando apud vos testatam facerem: sed haecenus nihil mihi contigit cuius perspectae conditiones plane vota mea explere visae sint. Ne tamen quod occasionis inopia factum est, ingratitude potius factum putetis, aliquod veluti prohemium futurarum mearum erga vos actionum tradere statui, non quod vestris in me maximis beneficijs hoc testimonio vlla ex parte responsurum me confidam, sed ut ex huiusmodi exiguis rebus quam voluntatem geram, & id aliquando praestaturus sim, intelligatis. Etenim cum libros quatuor variarum in medicina lectionum a me olim Romae collectos edere a multis, qui gymnasticam meam anno elapso editam, magnoque eruditorum applausu receptam scientes idem his euenturum sperant, coactus essem; forentque ex auditoribus meis plurimi, qui obnixi peterent, ut illis quam manuscriptam haberem Alexandri illius Tralliani summi medici de Lumbricis epistolam Graecam, simul atque Latinam nec non aliqua ex plurimis quae feci de rebus medicis responsis coniungerem, non potui omni ex parte deesse ijs, qui a me iure quodam omnia exigere videntur. itaque responsis in aliud tempus dimissis, epistolam sub vestris nominibus publican-

dam curari, persuasum habens hac nuncupatione non parum
auctoritatis illi accessurum esse. Quod namque sit Alexan-
dri epistola primo indicat codicis Vaticani a quo illam accepi,
vetustas, deinde scribendi modus, atque orationis character,
postremo Arabum scriptorum fides, qui cum quaedam, quae
solum in hac epistola reperiuntur, eo pacto citent, quo res Tral-
liani consueverunt, sanè videntur ipsam veluti illius genui-
nam agnouisse. Vestrum igitur erit hanc qualemcumque ala-
criter suscipere, maioraque (si Deus dabit) certo in dies a
me expectare. Valete Patavij Kal. Nouembris.

M. D. LXX.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΡΑΙΑΝΟΥ,

Περὶ ἐλμίνθων.

Εἴγραφάς μοι φίλτατε θεόδωρε πρὸς τῆς σου παι-
 δος ἀπολέσθαι κινδυνεύοντος, ὅπως ἀντιτῶν ἐλ-
 μίνθων ἀναιρεῖν δυναμῶν ἡμῖν ἀποσείλαι φάρ-
 μακον ἡμοίμεθα βοηθεῖν αὐτῷ. ἐγὼ δὲ ὑμᾶς
 μὴ μόνον τοῦτο γράψαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἄρρω-
 στον ὑποπείθεσθαι, εἰ πάρεσι πυρετός, ἢ ἕμετος ἢ τῆς γαστρὸς
 φθορά, καὶ ὡς ἐχρὴ τὰ τῆς ὀρέξεως, ἢ διΐλης. αὐτῶν τε τῶν
 ὀφθέντων τὸ εἶδος τῶν ἐλμίνθων, καὶ ἀπλῶς ἅπαντα διελ-
 θεῖν, ὅσα τε τῷ νυῦ διαδρῶσιν σινεδρόει, καὶ ὅσα προσηγήσασθαι.
 οὕτω γὰρ αὐτός τε διχερέσειεν τὰ παρ' αὐτῶν ἐδοξεν, ἐγὼ τε οὐκ
 ἀν' ἐδείκνυμι μείονα συναΐσαι. νυῦ δὲ τὸ ἀποροδίορισον τῶν
 ὑπὸ σῆς ἱεραμνῶν ἀναγκάζει μὴ πρὸς ἓν, ἀλλ' εἰς πολλὰ βλε-
 ποντα ποιεῖσθαι μᾶλλον τὴν ἐκθεσιν. πρῶτον τοίνυν ἡμᾶς εἰ-
 δέναι δεῖ, ὡς ζῆτον εἰρήκασιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἐλμίνθων εἶδος,
 ἐν μὲν τὸ μικρὸν πάνυ ἔλεπτον, ὃ καλεῖται εἰώθασιν ἀσκαρίδας,
 δεύτερον δὲ τούτων, σρογγύλον. καὶ ζῆτον ἄλλο τὸ τῶν πλετέ-
 νων. ἔχουσι δὲ τὴν γῆρσιν, αἰμὴν λεπταί, καὶ μικραὶ πρὸς τὰ κά-
 τω μέρη τοῦ παχέος ἐντέρου. αἱ δὲ σρογγύλαι, περὶ τὰ ἄνω
 μᾶλλον τῶν ἐντέρων, ὥστε, καὶ ἐπαναβαίνειν αὐτὰς ἄχρι τῆς
 γαστρὸς, ὅθεν καὶ ἐμουῦται πολλάκις. αἱ δὲ πλατεῖαι εἰς τοσῶ-
 τον ἥκουσι μέγεθος, ὥστε καὶ ὅλῳ συμπαρεκτείνεσθαι τῷ ἐντέ-
 ρῳ. οἶδα δὲ ἐγγύς που 15 ποδῶν ἐκρίθησαν, καὶ αὐτὴ μὲν αὐ-
 τῶν ἐστὶν ἡ διαφορὰ, τίκτονται δὲ ἀπὸ διαφθορᾶς σιτικῶν, ἔσθῃ
 φεως ὠμῶν χυμῶν. διαγνοὺς οὖν πρότερον τίνες ἐῖσι ἔπερι
 ποῖα μᾶλλον μέρη οἱ πλεονάζοντες ἐλμινθες καὶ πολὺ πρότε-
 ρον αὐτῷ τούτῳ οἱ πλεονάζοντες ἐλμινθες ἔρχεσθαι οὕτως ὅπῃ τῷ
 θεραπείαν αὐτῶν. συμβαίνει γὰρ ἀκνεῖσθαι τῇ ναυτίᾳ τὸν παῖ-
 δα, καὶ σροφᾶσθαι: ἐν δὲ ἔχεται δὲ καὶ διὰ χολῶδεις χυμοὺς, ἔ-
 μοχθηροὺς ἔσθαι διαφθοράν, τὰ αὐτὰ γίνεσθαι, μὴ οὖν ἐξ ὑπονοίας,
 ἀλλὰ μετὰ σπένδους ἅμα πάντα ἐμφανῆ ἀκριβῶς, τότε καὶ αὐ-
 τὸς ἔρχου ὅπῃ τῷ θεραπείαν θαρρῶν.

Σημεῖα

Σημᾶα τοῦ ὑποκείσθαι ἔλμινθας .

Διαγνώση δὲ τοὺς ἔλμινθας ἔκτε τῶν τροφησιμῶν ἀγρυπνιῶν τε πολλῶν ὃ ἀπεψιῶν ὡν τροφηγούμται παχυτέραι τε ὃ πλεόστεραι τῶν ἐδεσμάτων . ἐδωδαί , καὶ βαλανείων συνέχειαι , καὶ μετὰ ξοφίῳ , γίνονται δὲ αὐτοῖς σρόφοι , καὶ νύξεις , καὶ δήξεις , ὃ συσολαί τινὲς ἀναυδεῖς εἰς ἄρθρα . ἤδη δὲ συνεχομῶροι τῷ πάθει ὃ τῶν ἐλμίνθων αὐξανομῶρων ὀπιπλέον , ὃ οἰσφυμοῖ μικροὶ γίνονται , καὶ ἀμυδροὶ , καὶ τοῖς ἐκλείπτουσι , καὶ παλινδρομοῦσιν , οἱ δὲ ἀφῆκτα φύχεται , καὶ παραφρονοῦσιν : καὶ ξύζουσι τοὺς ὀδόντας . καὶ τῇ γλώσσῃ τὰ χεῖλη ξίβουσι , καὶ λοιμῶδες , καὶ σηπεδονῶδες , ἀναπνέουσι διὰ τοῦ στόματος , καὶ ἀνορεκτῶσι καὶ ἡδὲ ἀν ὑποσενέγκωσι , ξοφίῳ ἐμοῦσι ταύτῳ δίδυς καὶ σρέφονται συνεχῶς καὶ ἀποροῦντες ἀνακλήσεως ἄλλο τε ἐν ἄλλῳ τόπῳ ρίπτουσιν ἢ μέγρι πολλοῦ , καὶ τελευταῖον ὅταν ἔχωσιν ἐχάτως ἰδρῶντες φύχρον τε , καὶ συγκοπτικόν . Ταῦτα ἐστὶ τῶν ἐχόντων ἔλμινθας σημεῖα , μηκέτι δὲ μηδὲν ἄλλως βοηθεῖν , καὶ προσφέρειν ὀρθῶς , ἢ ὅσα παρῖσδεται τοὺς ἔλμινθας ἀναιρεῖν .

Θεραπεία ἐλμίνθων μετὰ πυρετοῦ .

Ὅτι μὲν λεπτιύουσα διαίτα πᾶσι τοῖς ἔχουσιν ἔλμινθας ἀρμάζει , παντί που δῆλον . ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς πολλοῖς τῶν λεπτιύόντων ἀπάντων οὐ μία τίς διαφωνία , ἀλλὰ ποικίλη καὶ διάφορος , τὸ μὲν αὐτῶν μετέχον σαφοῦς θερμασίας , καὶ πολλῆς , τὸ δὲ μεξίως καὶ ἀνεπαιδότηως , καὶ σπανιόν ἐστιν εὐρεῖν τοὺς πυρετοὺς οὕτως παροξυνόντας εὐδὴλον ὡς εἶγε πυρετός ἅμα τε ἐλμινσιν ἐνοχλεῖν φαίνοιτο ὡς οὐ δὲ τοῖς σφόδρα καὶ λεπτιύειν δυναμῶροις χηῆσαι καὶ ἀναιρεῖν αὐτοὺς καὶ φθεῖρειν εἰώθασιν , ἀλλὰ μᾶλλον τοῖς μεξίοις ὡς ἐνδέχεται , θερμαίνειν , καὶ λεπτιύειν δυναμῶροις . ἐστὶ δὲ τὰ τοιαῦτα , τοῦ τε σελίνου τῆς ρίζης τὸ ἀπόβρεγμα , καὶ τοῦ χαμαιμήλου , καὶ τῶν μιχλίων καλούμδων , ἢ ὕλη μᾶλλον , τὸ καλὰ χιχρον κέκτηται
μὴ

μὴ λεπτιύον . εἰσὶ δὲ διάφορα τὰ τοιαῦτα ἢ τὰ πάνυ θερμαί-
νοντα τοὺς πυρετοὺς αὖξει καὶ καταβάλλει τὴν δυνάμιν, διό
πρὸς εἰκότως ὄντων πυρετῶν, ἀνοίκεται εἰς τὰ τοιαῦτα, ὅσα
δὴ πάνυ τὸ πικρὸν καὶ δριμὴν κέκτῃται .

Περὶ ὑπαγωγῆς γαστρὸς .

Ἡ παγωγή ἐς τὴν γαστρὸς ἀπὸ ὑδρελαίου, καὶ ἡ μελίκρατος ὕδα-
ρὰ ἡ χαμαιμήλου μετὰ μέλιτος . ἔξωθεν δὲ τῷ οἶνε καλῶς δέ-
βρῃσιν τὸ ἀπὸ ἀγγύων ἀποδραχέισης πρὸς ὀλίγον ἀψίνδιον .

Περὶ τῶν σφόδρα πυρεσσόντων .

Εἰ δὲ σφόδρα ὁ πυρετὸς εἶναι σοι φαίνοιτο πᾶν, καὶ τὸ ρόδο-
μελὶ δίδου, καὶ γὰρ εὐστόμαχον ἐστίν . καὶ ἐλμίνθων ἀναιρετι-
κὸν διὰ τὸ ἐν αὐτῷ ὑπόπικρον . ἐστὶ δὲ καὶ ἄδιψον, καὶ λήξον πύ-
ρετον . τούτου δὲ μὴ παρόντος ὑδρορόσατον δίδου ἢ ὑδρορόδι-
νον· ἔξωθεν δὲ κηρωτὴ ροδίνη καλῶς σκευασθεῖσα . δέξιν γὰρ τὸν
κηρὸν ἐν ὕδατι πολλάκις ἀποπλυεῖν, καὶ οὕτως τὸ ρόδιον
ἐπιβάλλειν κάλλιστον, ἡρέματε ἐψῆν . ὥστε μὴ καῖναι τὸ ρό-
διον, ἔσω δὲ τὸ ἴσον τοῦ κηροῦ . μετὰ δὲ τὸ μιγνύειν καλῶς
ὀλίγον περιμένειν ἕως οὗ ψυχθῇ . ψύξας αὐτὸ κατὰ μικρὸν
ὥς ἂν ἐνωθῇ ἐκ τοῦ χαλκοῦ, ἐπιβάλε πάντα ἐν τῇ θυεῖα καὶ
ξίβε σιωτόνως ἐπιβάλλων ὀλίγον ὑδρορόδιον, ἕως οὗ γρη-
ταί μαλακὸν πᾶν, καὶ διΰγερρον . ἐὰν οὖν οὕτως σκευασθῇ,
καὶ τῷ πυρετῷ μάχεται . εἰπώρτι καὶ ἄλλο παρενοχλεῖ . καὶ
τοὺς ἐλμίνθας ἐκτινάσσει διὰ τῆς κάτω γαστρὸς· καὶ νεκρὰν τὴν
ὄρεξιν, καὶ ἀδινεοῦσαν ἐπεγείρει . καὶ πρὸς ἄλλα δὲ πάθη
διακατὰ ποιεῖ καλῶς οἷον ἐπὶ ἐρυσιπέλατος, καὶ ἀνθράκων,
καὶ τὰς ἐν δακτυλίῳ γηρομυρίας φλεγμονάς, καὶ ἐπὶ ῥέματις
μοῦ δὲ ποδῶν δριμύ, καὶ χολῶδες ἐστὶ τὸ ἐπιρρεῖον . Ὁ κεφαλαλ-
γίαν δὲ χροῖαν, διὰ θερμότητα γινομένην ὠφλεῖται ἀπολῶς οὗ
τω πολὺ χρῆσον κηρωτὴν οὐκ ἂν εὐροῖς . καὶ διὰ τῆς ἀγχοῦσης
δεῖ ἂν

δι' εὐν οὕτω σκευασθῇ χρησιμωτάτη ἐστὶν ἐφ' ὧν ἐστὶ πυρετός, ἔ-
 ρακη εἰς ὑδρέλαιον ἄριστα. ποιεῖ δὲ τὸ ἔλαιον εἰς ἡ χαμαι-
 μήλινον. ἐν δὲ τῷ ὕδατι τῷ ὅπμι γυνιδρῶ δ' εἰ ἐμβάλλειν με-
 λίλωτα, καὶ χαμαίμηλον, καὶ ὀλίγον ἀψίνθιον, καὶ οὕτως ἀποζέ-
 νυδαι. ῥάκει δὲ προσφέρει δῶ, μὴ πάνυ θερμῷ. εἰ δὲ θεραπεί-
 σεις ὠφελήσει δὲ, ἐκτός μύτοι τοῦ ἀψίνθιου. πικρῶν γὰρ οὐ δ' εἰ
 θεραπείην οὐδ' ἐν τῷ κάτω γαστέρα, τοιῶντιον γὰρ ἀναδρα-
 μοῦται αἱ ἐλμίνθες μᾶλλον ἐν τούτοις ἀνω. διόπερ εἰ μὴ πᾶ-
 νυ καλῶς ὁ πυρετός, ἐμβάλλειν δ' εἰ μέλι. οὕτω γὰρ ἅμα, καὶ
 τοὺς ἐλμίνθας πορροῖται παρὰ τὰ κάτω, καὶ τὰ τούτους ἐξ-
 ῥῶν διωκόμενα περίθεται παχέα, καὶ γλίχρα ὄντα. εἰ δὲ καὶ
 τούτων, γινόμενων ἐπιμύρει τὰ τῶν πυρετῶν, καὶ δίψα πολλή
 ὑπάρχει, κέχρησο καὶ τῇ ἄλλῃ διαίτῃ τῇ φύχειν τε, καὶ ὑγραί-
 νειν διωκόμεν, τὸ γὰρ σφοδρὸν τοῦ πυρετοῦ, χολώδῃ ὅπμιξιαν
 χυμοῦ δ' ἐκνυσὶ ἐν τῷ σώματι. ὅπμι τούτων οὖν προσφέρειν δ' εἰ,
 πρὶς ἀνὴρ μετὰ ψυχροῦ ἢ τοῦ ὑγροῦ, ἢ τοῦ λεπιδίου διωκόμε-
 νου. καὶ μὴ θαυμάσιος εἶτι πρὸς φύξιν, ἐχρησάμενος, αἰεὶ γὰρ πρὸς
 τὸ κατεπεῖγον ἐνίσταται. καὶ πρὸς ἀσθῆν διωκόμενος αἰεὶ περι-
 ποιεῖν τῷ σώματι. ταύτης γὰρ παρούσης ὄξος, ἐστὶ καὶ τοῖς λε-
 πιδίουσιν ἀβλαβέστερον κεχρηθαι λοιπὸν, ὄξους τε βραχὺ, καὶ
 ῥίξιν σελίνου ἐν τῇ ἐψήσει αὐτῆς, ἐμβάλλοντας. οὕτω καλῶς
 εἶναι, καὶ ὠφελιμώτατος ὁ χρόνος αὐτῆς. εἰ δὲ μηδὲν προσλάβῃ
 τῶν ἐπιμύρων, οὐδὲν ἄλλο ἢ ῥοφῆ τῶν ἐλμίνθων γρήσεται μᾶλ-
 λον. ἀλλὰ καὶ τῶν λεχάνων ἐστίτω τὰ ἑντιβα. καὶ τὰς θριδα-
 κίνας τὰ καλεούμενα μαρούλλα ἐφ' ἃ εἰς ὄξος κρατὸν αὐτὰ ὑδα-
 ρῶς ἀναβάλλειν. εἰ δὲ ἀκέρως ἔχει καὶ διψώδης ὁ κάμνων, καὶ
 τοῦ πέναντος τῶν ἐλμίνθων δ' ἴδου. ἔχει γὰρ καὶ ῥυπτικόν, ἀλ-
 λά καὶ συκώμιν. ταῦτα δὲ μετὰ τοῦ τῶν γαστέρα ὑπάγειν, καὶ
 ἄλλως πῶς ἐλμίνθων εἰσὶν ἀναιρετικά. δίδου πάντα εἰς κό-
 ρον. ἀλλὰ πολλὰς ἢ διαπορίαν ῥοφῆς αὐτῶν τῶν ἐντέρων εἰς
 τοσούτον ἤβητο, ὥστε ἢ διὰ τοῦ δέρματος αὐτοῦ ὀφθίῃαι δι-
 ξιόντας, νυκτὶ δὲ καὶ πρὸς τὸν πυρετὸν καὶ περὶ αἵμας ἰχθύας δι-
 δου πορροεληφότας ἐν τῇ ἐψήσει ὄξος, ἀλλὰ καὶ περιστεράς. το-
 σαῦτα, καὶ περὶ τῶν ἐχόντων ἐλμίνθας μετὰ πυρετοῦ.

Περὶ τῶν ἐχόντων ἑλμινθας ἀνὲς πυριτοῦ.

Εἰ δὲ ἀπύρετος ὑπάρχει, μηκέτι τὸ ροδόμελι δίδου. μήτε
 πῶσωνα διχρῶς. ἀλλὰ καὶ τὸ πώμα, καὶ ἡ ξοφή πᾶσα, γινέ-
 σω λεπιδύματα. οἷον ἀπὸ σελίνων τε, καὶ πρασων. ἢ καυκαλί-
 δος. ἢ γιγγιδίου. ἐστ' ὅτε δὲ ἐσκορόδων, αμιγδαλέων πικρῶν,
 καὶ ὅσα τοιαῦτα. μελάνθιον τε ἐπικύμνον μετὰ ὄξους συγκεί-
 ρον. Ἐμασίχη ἢ κάππαρις ἀρμόζει τούτοις, καὶ τὸ τοῦ ἄβρο
 τοῦ ζέμα, τῆς κόμης τοῦ Ἀψινθίου, καὶ τὸ τοῦ ἡ δ' υὸς μου καὶ
 τὸ τῆς δικταίνου, Ἐπὶ καλουμένον κύφιν ἱερατικόν. καὶ θήρια
 κὴ καὶ πρὸς ταῦτα ἀρμόζει. οὐ μόνον τοὺς ὄντας φθείρειν, ἀλλὰ
 Ἐσθλούς οὐ συγχωρεῖ ἀποτεχθῆναι εἴγε προσηνέει τις ἅπαξ ἢ
 δις τοῦ μύως. καὶ ἔγωγε πολλάκις ἐπέτυχον δεδωκώς αὐτὴν
 ἐπὶ τῶν πολλὰς ἐχόντων ἑλμινθας μετὰ ἀναξοπῆς σομάχε.
 Ἐὸ Γαγάδος δελίδος, πᾶν ποιεῖ καλῶς δὲ ποιεῖ, εἴπερ τι, καὶ
 ἄλλο κακκία διδόμενα ἐσωθεν, καὶ ἔξωθεν ἐπὶ τὴν δέμνα. κα-
 λῶς δὲ ποιεῖ καὶ ἡ ταυρία χολή μετὰ μυελὲ ἐλαφείου ὥσπερ καὶ
 μετὰ κεδρίας μυγνύμνα. ὁμοίως δὲ ποιεῖ Ἐ τὸ δέρινον ἔλεον,
 μετὰ μυελου ἐλαφείου, κατὰ τοῦ οὐφαλοῦ ἐπιτιθέμενον. καὶ ἡ
 κηρωτὴ δὲ ἡ γαληνία ὁμοίως ποιεῖ. καὶ ταῦτα μὲν ἀρκούτως,
 δοκεῖ μοι ἔχειν. καὶ γὰρ εἴρηται, περὶ αὐτῶν εἰκότως ὁ πόσις δεῖ
 βοηθήμασι χρῆσθαι πρὸς τὰς ἐν τῷ σώματι πλεοναζούσας ἑλ-
 μινθας, εἰ μετὰ πυριτοῦ ὑπάρχουσι. τινὰ δὲ καὶ ἐτόμως ὑπο-
 μινθῆσκει τῶν κατὰ μέρος. Ἐ μηδὲν πολλῶν βιβλίων ἐκθήσο-
 μαι σοι πλὴν εἰς ὅσα τοῖς τε ἀρίστοις τῶν ἰατρῶν Ἐ τῶν ἄκρων ὑπ'
 ἐμοῦ μεμαρτυρημένων ἢ πείρα, ὅξευρον, Ἐ πρῶτον γε τῶν τὰς
 πλατείας ἑλμινθας ἀναιρεῖν δυναμῶν μνημονόστομον. ἐπὶ
 δὲ τῶν ἄλλων μᾶλλον αὐταὶ ἐπικίνδυνα εἰσὶ.

Περὶ τῶν τὰς πλατείας ἀναιρούμενων
 ἑλμινθας, ἀλεξάνδρου.

Κάρδαμον ἑλμινθας πλατείας ἔλκει κατὰ πινόμνον. ὁμοίως
 δὲ καὶ ὁ κόσος καὶ τὸ κίκινον ἔλαιον πινόμνον. καὶ κάρνα βασι-

λικὰ πλέονα βρωθέντα, ἔλμινθας πλατείας ἐκβάλλει καὶ
 ἀναιρεῖ: ἔλμινθας ἐκβάλλει φλοιὸς ῥοδακινέας, φύλλα μυρ-
 σίνης, ῥοιᾶς ἄνθη. καὶ ἔλμινθοβότανον ἔφησας πῶτιζε: συκαμι-
 νέας τῆς ῥίζης ὁ φλοιὸς ἐν ὕδατι ἐψηθεῖς, & τὸ ἡλιοξόπιον πι-
 νόμῃον τὸ πικρὸν μετὰ τοῦ καρποῦ σιὺν νίξω, καὶ ὑσώπω. καὶ
 κάρδαμον, σιὺν ὕδατι πινόμενον ἔλμινθας σρογγύλας, καὶ
 πλατείας ἐκτινάσσει μετὰ γάρου ἢ μέλιτος, < γ'. ἐκλειχόμε-
 νον, καὶ χαμαιλέοντος λευκοῦ ἢ ῥίζα ποδείτα ὀξυβάφου πλῆ-
 θος σιὺν οἶνω αὔσῃρῳ μετὰ ὀργάνου ἀφεψήματος ἔλμινθας
 ἐκβάλλει ὑσώπου, καὶ καρδάμου ἢ ῥίζα τέταρτον < μετὰ
 μελικράτου ἐκλαμβανόμενον ἔλκει, βέλτιον μὲν τοι μετὰ
 σκαμμωνίας ἢ ἑλλεβόρου μέλανος ὀβολῶν β, εἴτις δὲ σκόρο-
 दा φάγη, & λάβη θυλυπτερίου τὴν ῥίζαν ἐκλειῶν τῷ μέλιτι,
 ἐξάγει ἔλμινθας πλατείας. σιὺν οἶνω δὲ πινόμενῃ < πλῆθος
 σρογγύλας ἐκβάλλει: ἢ χυλὸς κενταυρείου μετὰ κυμίνης ὅπ-
 τιθέμενος, ἔλμινθας ἐκβάλλει. μέλανθιον ὕδατι λεωθέν
 καὶ ὅπικαταπλασθὲν κατὰ ὀμφαλοῦ, ὁμοίως ποιεῖ. καὶ σικίου,
 ἀγρίου, ἢ ῥίζα ἐψημένη ὑδρομέλιτι. καὶ τούτῳ, ὅπικαττομέ-
 νου μετὰ τὸ ἐψηθῆναι, λινοσπέρμου μέρη β'. θερμίνου ἀλεύ-
 ρου μέρος ἐν. καὶ πάλιν ἐχημύρου, καὶ καταπλαττομένου τὰ ἀ-
 νῶ πάντα μέρη τούτων, καὶ πλατείας ἀναιρεῖ, καὶ σρογγύ-
 λας. καὶ ἀπὸ τῶς σφόδρα κινδυνεύόντων ὑπὸ ἐλμίνθων ἐξω-
 θεῖν ποροσφέρεται, καὶ τρυμασῶς.

Περὶ τῶν σρογγύλας ἀναιρούωντων ἔλμινθας.

Ἀναιρεῖ δὲ καὶ ἐκβάλλει ἔλμινθας σρογγύλας, & τὸ σπέρμα
 τῆς ἡμέρου κράμβης. καὶ μάλιστα τῆς αἰγυπτίας πινόμενον καὶ
 ἔλαιον κοινὸν πάνυ μετὰ πηγάνου ἐψηθέν, καὶ ποθεν θερμόν
 κύαθους σ' καὶ πλῆθος ἐλμίνθων σρογγύλων ἐκβάλλει. καὶ ἂν
 δράχτης ὁ χυλὸς πινόμενος. καὶ θαλασσία ἀψήθη ἐψηθεῖσα ἢ
 καθ' αὐτὴν ἢ μετὰ ἐρίξης καὶ ληφθεῖσα μετὰ μέλιτος ἀσκαρί-
 δας, σρογγύλας ἐκτινάσσει, ὑπεξάγουσα τὴν κοιλίαν, καὶ λί-
 θον γαγάτην ἐψήσας ὕδατι δίδου πίνειν & ὑσώπων ἐψηθέν
 μετὰ

μετὰ σύκων, ἔϋδατος, ἔπηγάου ποθέν, τὰ αὐτὰ ποιεῖ καὶ
σιῶ μέλιτι, ἐκλειχρόμην. καὶ χυλὸς ἡδύς μου μετὰ ὄξους πι
νόμῃος. καὶ καλαμίνθη πινομῇ σιῶ ἀλσὶ καὶ μέλιτι ἐφθήτε,
καὶ ὠμὴ τεξιμῇ, λίαν ἔλμινθας σρογγύλας, ἔασκαρίδας
ἐκβάλλει, καὶ θυμός πινόμῃος μετὰ μέλιτος, καὶ τὸ κορίου
σπέρμα ὀλίγον ποθέν μετὰ γλυκέος ἔλμινθας ἐκβάλλει, καὶ
τιῶ διάνοιαν ὀπιπλέον κινεῖ.

Περὶ ἀσκαρίδων.

Κέδρος σκώληκας, καὶ ἀσκαρίδας κλυζομῇ φθείρει οἶον, καὶ
ἄλδρον ἐψήσας σιῶ μέλανθίου κατάπασσε κάλλιον δὲ γίνε
ται εἰς κρίθινον εἰς ζέμα χαμαιμήλου ἐψήσας διακλύζεις. κτεί
νει δὲ καὶ σκώληκας παντοίους, ἔασκαρίδας, καὶ τὸ ρίνισμα τοῦ
ἐλέφαντος διδόμην: παντοίας ἔλμινθας φθείρει ἔκαλαμίν
θη, ξηρὰν βάλλον εἰς ξέσ. ἔ. ἔ. ἔ. μέχρι συσάσεως ζίτου.
τοῦτο ποιεῖ πρὸς παντοίας ἔλμινθας, καὶ ρόδιον ἔλαιον μετὰ
ἐψήματος χλιαίων πέτιζε, ἔαλόην δίδου κήντιβον μετὰ
ὄξους. ἔσκόρδα ἐσθιόμην ποιεῖ. καὶ τὸ ἀβρότονον ζεννύμε
νον: ἔως συσάσεως ζίτου, δίδεται πρὸς ἔλμινθας. βέλτιον δὲ
καὶ εἰ ὄξος προσπλέξης τῷ ζέματι. ἔ. εἰ καὶ ἄλλα
μυρία εἰρημύρα τοῖς παλαιοῖς: εἰ καλῶς
προσέχης, καὶ ἀκριβῶς
ποιήσεις.

Τέλος, ἀλεξάνδρου.

ALEXANDRI TRALLIANI

EPISTOLA DE LUMBRICIS:

EX ANTIQVISSIMO CODICE

VATICANAE BIBLIOTHECAE

NVNC PRIMVM LATINA

REDDITA.

ER. literas a me Theodore amicissime efflagitasti, ut Puerō tuo iam a uentris animalibus iugulari periclitanti medicamentū aliquo ex iis quae lumbricos necant misso succurrere uelim. Atqui non hoc solum uos ad me scribere opus erat, sed & aegrotum ipsum conspici, si febre tentetur, si uomitus, aut uentris fluxus adsit; nec non quo pacto fame, sitiue reneatur; Ad haec uermium ipsorum inspectorum formam, ac (ut uniuersim dicam) omnia enarrare conueniebat, quae affectionem praesentē comitantur, quaeque eandem praecesserunt. Sic enim, & tibi scripta nostra uisa fuissent facilia, nec plura simul congerere mihi necessum fuisset. Nunc uero cum scriptis tuis nil diffinitum habeatur, non unius tantum, sed multorum consideratione habitata sententiam meam exponere cogor. Itaque uobis primo sciendum est: veteres tria uermium genera tradidisse, unum paruum admodum, atque tenue, quod ascaridas nuncupare consueuerunt; alterum rotundum; tertium teniarum, siue latiorum. Generantur autem tenuia, & parua animalia circa inferiores crassi intestini partes: rotunda potius in intestinis superioribus, ita ut ipsa usque ad uentriculum ascendant. unde & saepe numero vomitu reijciuntur; ceterum lati uermes interdum ad tantam magnitudinem accedunt, ut uniuerso intestino coextendant.

coextendantur. Constat quandoque excretos esse, qui sexdecim pedum longitudinem prope aequarunt. Atque haec est ipsorum differentia. Gignuntur porro ex ciborum corruptione, ac humorum crudorum putrefactione. Cum igitur primo cognoueris qui sint, & circa quas potissimum partes sint vermes qui abundant, tum curatione ipsorum aggredere. Accidit namq. ut puer nausea mordeatur, ac torqueatur, at idem etiam a biliosis, & prauis humoribus, nec non a corruptione efficitur. si igitur tibi non suspicanti, sed diligenter consideranti simul omnia exacte apparuerint, tunc ipse ad curationem confidenter accedito.

Signa animalium in uentre existentium.

IUmbricos cognosces, tum uigiliarum, tum cruditatum praecedentium copia, quas plurimorum, atq. crassiorum eduliorum esus, nec non assiduae eaeq. post cibum balinea antecedunt. Fiunt vero ipsis tormina, punctiones, morsus, & quaedam ad articulos turpes contractiones; sunt etiam qui hac affectione detenti lumbricisq. plurimum crescentibus, pulsus paruos, obscuros habeant; aliquibus deficientes, rursusq. redeuntes sunt. Alii frigescunt, delirant, dentibus fremunt, labiaq. lingua premunt. Ad haec ab ore pestiferum nescio quid, & putridum efflant, in appetentia laborant, & quaecumq. cibum offeras, eum statim vomunt. Continuo vertuntur, & quasi nullum decumbendi commodum situm inuenientes in alium, atq. alium subinde locum seipso diu iactant. Deniq. cum in extremo sunt, frigidis sudoribus, ac animi defectionibus sollicitantur. Haec sunt eorum quos uentris animalia infestant, indicia; quibus nulla alia ratione auxiliaberis, nec quicquam aliud cum fructu praebebis, nisi ea quae lumbricos necare creduntur, exhibeas.

Lumbricorum cum febre curatio.

Attenuantem viuendi rationem omnibus lumbricos habentibus conuenire vnicuiq. clarū est. sed quoniam etiā apud vulgares attenuantium quarumlibet non vnum discrimen est; sed variae, ac diuersae differentiae, quando eorum aliud manifesta ac insigni caliditate pollet; aliud moderate, & insensibiliter calefacit; Item raro contingit quin febres exacerbentur; Constat quod ubi febris cum lumbricis vexat, non rebus magna attenuandi facultate praeditis, etiam si animalia illa interimere, & corrumpere consueuerunt; sed potius cum ijs, quae vtcunq. contingit moderate calefacere, ac attenuare possunt; cuiusmodi sunt aqua in qua radix apii, & chamemelum, & ea, quae vocantur mischilia sint macerata, quorum materia potius visciditatem, quā attenuandi vim possidet (eiusmodi autem diuersa sunt) quandoquidem, quae multum calefaciunt, ut febres augment, sic virtutem deijciunt; iccirco merito febre existente ea minime congruunt, quemadmodum amara, & acria sunt.

De ventris subductione.

Liquatur venter cum hydrelaeo, vel cum melicrato aquoso, vel cum chamemelo, & melle: extrinsecus vero madefaciendum est uiscus vino, & oleo, in quibus absinthii modicum sit maceratum.

De ijs, qui vehementer febriunt.

Si vehemens febris adesse tibi videatur, tum rosaceum mel praebeto; nam & stomacho accommodatum est, & ob exiguam quandam sibi inexistentem

stentem amaritudinem lumbricos interimit: Praeter
haec sitim leuat, & febrem soluit. Eo vero deficiente
hydrorofatū propinato. Extrinsecus ceratum rosatum
optime paratum conueniet. Oportet enim ceram in
aqua saepius abluere, atque ita optimum rosaceū ini-
cere, atque lente coquere, ita ut rosaceum non combu-
ratur, (sint autem cerae, & rosacei pondera paria) tum
postquam exacte mixta fuerint, parum desistes, quous-
que refrigeretur; cum autem paulatim ipsum refrige-
raueris, donec unitum sit, ex aeneo uase omnia in mor-
tarium cōiicere, ac ualenter runde. rosacei parum infun-
dens, quousq. ad modum molle, & liquidum euadat. si
igitur in hunc modum paratum sit feбри, si quid aliud,
aduersatur, & lumbricos per inferiorem uentrem du-
cit, emortuā, & imbecillā appetendi uim excitat: ad a-
lias similiter feruidas affectiones ueluti erysipelata, car-
bones belle facit: & inflammationes ano innascētes, & a-
cres, biliosasue pedū fluxiones, inueteratosq. capitis do-
lores, ex caliditate ortos iuuat: Et (ut vno verbo dicam)
nullū aliud ceratū ita multis vsibus accōmodatum re-
peries. Ceratum etiā ex Anchusa si eodem modo pare-
tur, ubi febris sollicitat, utilissimum est: Panni etiam
hydrelaeo imbuti optimi sunt. Efficax autem est oleū,
si sit chamemelinum; in aquam uero quae oleo misce-
tur, melilotum, chamemelum, & absinthij modicū ini-
cere oportet, atque ita feruere; sed lana non multum
calidā applicanda est. Quod si etiam ventrem laueris,
remoto tamen si uoles absinthino, utilitatem attuleris.
neque vlla amara per inferiorem uentrem cuiquā ad-
ministrabis, quoniam animalia ex aduerso potius ad
superiores partes in hisce recurrunt: & ideo nisi fe-
bris multum prohibeat, mel iniciendum est, nepe quod
simul, & lumbricos, & quaecunque crassa & uiuida ip-
sos nutrire apta sunt, deorsum trahat. His autem om-
nibu-

nibus peractis, si febris, & sitis magnitudo adhuc perseveret, vtere etiam reliquo victu, qui refrigerare, & humectare queat. Vehementia namque febris biliosi succi mixtionem in corpore indicat. Quamobrem his pituitam cum aliquo quod refrigerare, & humectare, atque attenuare valeat offerre necessum est; nec te admiratio capiat, si refrigerantium usum commendem, quoniam semper ei quod magis vrget, obsistendum est; studendumque semper ut corporis bona temperies inducatur, nimirum qua praesente tutius de cetero attenuantibus uti licet, veluti si parum acetum, apijve radicis inter coquendum inieceris, sic optimus ac utilissimus eius succus euadet. Verum enimvero si nihil praedictorum insit, nil aliud efficietur, quam lumbricorum nutrimentum. Ex oleribus intybum, & lactucas marullas vulgo dictas coctas, oximacratu aquoso intinctas comedat. Quod si aegrotus vexetur, siti que exerceatur, peponis interiora offer: abstersoria enim facultate non caret, quin, & mora exhibeas, quippe quae non modo aluum ducant, verum etiam aliquo pacto animalia eius interimant. Omnia usque ad satietatem concedito. Quandoquidem saepe observatum est ea ob alimenti inopiam. ita intestina lacerasse, ut per cutim ipsam egredi visa sint. Ad haec propter febrem fixatiles quoque pisces, qui in coctura acetum praehabuerint dabis, similiter, & palumbos. Atque tot dicta sint de iis, qui a lumbricis, & febre simul tentantur.

De iis quas sine febre lumbrici vexant.

SI aeger febre careat, neque rhodomel, neque peponem prompte concedas, sed tam potius, quam cibis omnis attenuatorij sint, veluti apium, & porrum, vel caucalis, vel herba bifacutum vocata. In-

terdum etiam allia, amygdalae amarae, atque similia. Melanthium, cuminum aceto conditum, nec non mastiche, uel capparisi. Conuenit his, & decoctum abrotani, comae absinthij, maioranae, dictamni. Cyphi item sacrificiorum uocatum. Praeter haec theriaca non solum ad existentes lumbricos, interimendos ualet, uerum etiam eorum generationem inhibet, si quis semel, uel, bis in mense eam bibendam praebat. Et ego saepius eam in magnam cum stomachi subuersione lumbricorum copiam habentibus felici successu exhibui: facit multum, & lapis gagates. Belle quoque faciunt si quae alia granatorum grana data intus exteriusq. applicata. Multum ualet, & fel taurinum, medullae ceruinae, quae admodum, & cedriae commixtum. Pariter iuuat oleum lupinorum, cum medulla ceruina umbilico inunctum, sicut & Galeni ceratum. Atque de his satis mihi dictum uidetur. Nam de ipsis sufficienter dictum est, quibus auxiliis aduersus animalia in corpore exuberantia uti oporteat, si febris adsit. Quaedam tamen particularia libenter monebo, neque multis libris exponam. Sed ea tantum, quae, & ab optimis medicinae auctoribus, & a me summa experientia comprobata inueni. Primum igitur eorum, mentionem faciam, a quibus lati lumbrici occiduntur, cum ab iis minus, quam ab aliis periculum impendeat.

De iis quae latos lumbricos necant.

Asturtium potu sumptum latos lumbricos deorsum trahit, similiter & costus, ac oleum ricinum bibira. Noces quoque regiae magnam copiam deuoratae, lata uentris animalia iugulant, atque expellunt, sicut & mali persicae cortex, myrti folia, mali quoque punici flores. Ad haec herbam lumbricariam, siue corallinam

rallinam tritam bibendam dabis. Mori radice cortex aqua coctus deinde potatus, nec non heliotropium paruum cum semine, nitro, ac hyssopo bibitum; nasturtium praeterea, tum rotundos, tum latos lumbricos extrahit, si cum gari, uel mellis drachmis iij. lambatur. Chameleonis albi radix oxybaphi pondere in uino austero cum origani decocto pota lumbricos eiicit, quod similiter facit hyssopi, & nasturtii radix quatuor drachmarum pondere cum melicrato exceptae, sed melius cum scammonii, siue ellebori nigri obolis duobus. si uero quis salia edat, ac filiculae foeminae sumat radicem cum melle terens latos lumbricos educit, & eadem radix drachmae pondere bibita rotundos pellit. Centuarii succus cum cimine impositus, lumbricos eiicit. Melanthium aqua maceratum, & emplastri, forma umbilico appositum idem facit; idem cucumeris siluestris radix cum hydromelle elixata, cui si etiam post elixationem iniecerimus seminis lini partes duas, lupinorum farinae unam, ac deinceps iterum coquatur, & superioribus omnibus partibus emplastri forma adhibeatur, tam latos, quam rotundos lumbricos necat, quinimmo iis omnibus indifferentes, qui a quibusuis uentris animalculis magno periculo sollicitantur, extrinsecus adhibetur, ac mirifice auxiliatur.

De ijs quae rotundos lumbricos occidunt.

Interimit atque pellit lumbricos rotundos, brassicae domesticae, ac praesertim aegyptiae semen potu acceptum, oleum commune vetustum cum ruta coctum, calidumque potum drachmarum sex pondere rotundos lumbricos expellit. Portulacae succus potatus, ac absinthium marinum elixatum, vel solum, uel cum oriza melle acceptum ascaridas, & rotunda animalia

animalia ventrem soluens educit. Lapidem gagatem aqua coctum bibendura praebeas. idem operatur hyssopum cum ficibus aqua, & ruta potu sumptum, atque etiam cum melle lambendo acceptum. succus menthae cum aceto bibitus, calamentum sale, & melle bibitum, tam coctum, quàm crudum, ac ualde tritum lumbricos rotundos & ascaridas eiicit. Thymum cum melle potu acceptum, necnon coriandri semen modicum cum passio bibitum lumbricos educit, mentemque plurimum agitat.

De ascaridibus.

 Edrus vermes, atq. ascaridas clysteri infusa occidit, Vinum, & farinam cum melanthio simul coquens emplastri forma adhibe, melius autem fit; si hordeaceam farinam in camomeli decocto incoquens clysterem pares. Occidit vermes quoslibet, ascaridasque etiam eboris rasura data vermes omnes perdit, & calamentum; aridum sextariis aquae duobus iniicito, tum coquito, usque ad tertiae partis consistentiam hoc auxiliatur aduersus quosuis lumbricos. Oleum rosaceum cum defruto tepesaciens potandum praebeo. Dato quoque aloem, ac intybum cum aceto. Allia manducata profunt. Abrotanum ebullitum usque ad tertiae partis consistentiam aduersus ventris animalia datur; melius autem euadit, si acetum decoctioni admisceatur. Sunt mille alia a Veteribus memoriae tradita si recte adhibeas, ac exacte componas.

Alexandri Epistolae finis.

